

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om en reform av ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde, en lag om Utbildningsstyrelsen, en lag om Riksarkivet, en lag om Museiverket, en lag om Konst- och kulturmyndigheten och en lag om Tillgänglighetsbiblioteket Celas tjänster. Dessutom föreslås det att lagen om Finlands Akademi ändras.

Genom propositionen genomförs regeringsprogrammets mål att förtydliga ämbetsverksstrukturen inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde, lätta på överlappande förvaltning och stärka resultatstyrningen av ämbetsverken i den riktning som slutrapporten Bildningsförvaltningen 2030 anger. Syftet med propositionen är att förtydliga och förenhetliga ämbetsverksstrukturen inom ministeriets förvaltningsområde till en funktionellt och ekonomiskt ändamålsenligare helhet så att det är lättare att styra ämbetsverken, att de utgör tydligare helheter i funktionellt hänseende och att den verksamhet de bedriver har större samhälleligt genomslag.

I propositionen föreslås det att nuvarande 10 ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde ombildas till en helhet som består av fem ämbetsverk. Enligt förslaget sammanslås Utbildningsstyrelsen och dess fristående enheter (Nationella centret för utbildningsutvärdering, Studentexamensnämndens kansli och Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning) samt Institutet för de inhemska språken till en myndighet som ska sköta uppgifter i anslutning till fostran, utbildning och språk. Vidare föreslås det att Museiverket och förvaltningsnämnden för Sveaborg slås samman till en myndighet som sköter uppgifter som hänför sig till kulturarvet. Dessutom föreslås det att Riksarkivet, Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket slås samman till en myndighet som sköter uppgifter i anslutning till arkiv- och biblioteksverksamhet. Därtill föreslås att uppgifterna i anslutning till främjandet av konst och kultur ska skötas av en ny myndighet som omfattar den verksamhet som för närvarande sköts av Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet. Enligt förslaget ska Finlands Akademi även i fortsättningen svara för främjandet av forskning som en separat myndighet.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2026.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	5
1 Bakgrund och beredning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning.....	6
2 Nuläge och bedömning av nuläget	10
2.1 Nuläge.....	10
2.1.1 Inledning.....	10
2.1.2 Utbildningsstyrelsen	11
2.1.3 Institutet för de inhemska språken	13
2.1.4 Riksarkivet.....	16
2.1.5 Depåbiblioteket.....	18
2.1.6 Tillgänglighetsbiblioteket Celia.....	20
2.1.7 Museiverket	22
2.1.8 Förvaltningsnämnden för Sveaborg.....	23
2.1.9 Centret för konstfrämjande	25
2.1.10 Nationella audiovisuella institutet	28
2.1.11 Finlands Akademi	30
2.1.12 Besvärnsnämnden för studiestöd	32
2.1.13 Ämbetsverkens anslag	33
2.1.14 Förvaltningsområdets informationssystem, genomförandet och förvaltningen av dem	34
2.1.15 Uppgiftsfördelningen mellan undervisnings-och kulturministeriet och ämbetsverken inom förvaltningsområdet samt styrningen av förvaltningsområdet	36
2.1.16 Ämbetsverkens budgetplanering	36
2.1.17 Nyckeltal om ämbetsverkens personal samt ämbetsverkens verksamhetsställen..	37
2.2 Bedömning av nuläget	40
3 Internationell jämförelse.....	42
3.1.1 Sverige	42
3.1.2 Norge	42
3.1.3 Danmark	42
3.1.4 Nederländerna.....	43
3.1.5 Estland	43
4 Målsättning.....	43
5 Förslagen och deras konsekvenser	44
5.1 De viktigaste förslagen	44
5.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	48
5.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	48
5.2.2 Samhällskonsekvenser	50
5.2.3 Konsekvenser för ämbetsverken.....	51
5.2.4 Konsekvenser för personalens ställning	52
5.2.5 Konsekvenser för informationshanteringen.....	54
6 Alternativa handlingsvägar.....	55
7 Remissvar	59

7.1 Allmänt	59
7.2 Allmänna kommentarer	59
7.3 Lag om myndigheterna inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde	59
7.4 Lag om Utbildningsstyrelsen	59
7.5 Lag om Riksarkivet	60
7.6 Lag om bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning	60
7.7 Lagen om Kulturarvsmyndigheten	60
7.8 Lag om Kulturmyndigheten	60
7.9 Lag om ändring av 7 § i lagen om Finlands Akademi	61
7.10 Konsekvensbedömningar	61
7.11 Personalens ställning	61
7.12 Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning	62
7.13 Verkställande av reformen	62
7.14 Ämbetsverkens namn	62
7.15 Hur remissyttranden har beaktats	62
8 Specialmotivering	62
8.1 Lag om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde	62
8.2 Lag om Utbildningsstyrelsen	67
8.3 Lag om Riksarkivet	77
8.4 Lag om Museiverket	82
8.5 Lag om Konst- och kulturmyndigheten	91
8.6 Lag om Tillgänglighetsbibliotekets Celas tjänster	97
8.7 Lag om Finlands Akademi	101
9 Bestämmelser på lägre nivå än lag	101
10 Ikraftträdande	102
11 Verkställighet och uppföljning	102
12 Förhållande till andra propositioner	103
13 Förhållande till budgetpropositionen	104
14 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	104
14.1 Allmänt	104
14.2 Allmänna grunder i fråga om nya organ inom statsförvaltningen	104
14.3 Grundläggande fri- och rättigheter	105
14.4 Författningsnivå	106
LAGFÖRSLAG	108
1. Lag om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde	108
2. Lag om Utbildningsstyrelsen	110
3. Lag om Riksarkivet	114
4. Lag om Museiverket	117
5. Lag om Konst- och kulturmyndigheten	120
6. Lag om Tillgänglighetsbiblioteket Celas tjänster	123
7. Lag om ändring av 7 § i lagen om Finlands Akademi	125
BILAGOR	126
PARALLELLTEXT	126

7.Lag om ändring av 7 § i lagen om Finlands Akademi.....	126
FÖRORDNINGSUTKAST.....	127
Statsrådets förordning om Utbildningsstyrelsen.....	127
Statsrådets förordning om Riksarkivet	128
Statsrådets förordning om Museiverket.....	129
Statsrådets förordning om Konst- och kulturrådet.....	130

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Undervisnings- och kulturministeriet och de elva ämbetsverk som hör till dess ansvarsområde bildar statens bildningsförvaltning, som svarar för samhällets bildningsgrund. Småbarnspedagogiken, utbildningen, forskningen, konsten, kulturen, upphovsrättspolitiken, kyrkoärendena och de religiösa samfunden samt idrotten, motionen och ungdomsarbetet förnyar samhället och skapar bildning.

Bildningsförvaltningen måste förnyas för att sektorn ska kunna svara på förändringarna i verksamhetsmiljön och stärka samhällets och ekonomins förmåga att förnya sig i syfte att möjliggöra välfärd och hållbar tillväxt.

Bakgrunden till reformen är de betydande förändringar som sker i verksamhetsmiljön. Den globala och europeiska verksamhetsmiljön genomgår en omvälvning. Den utrikes- och säkerhetspolitiska situationen är instabil. Begränsandet av klimatförändringen är en krävande global utmaning. Den vetenskapliga, tekniska och ekonomiska utvecklingen, förändringarna i befolkningsstrukturen och den sjunkande nativiteten, den ökande ojämlikheten mellan olika befolkningsgrupper och regioner samt demokratins utveckling och de allt mer differentierade värderingarna och attityderna påverkar i betydande grad hela den offentliga förvaltningens verksamhetsfält och återspeglas på många sätt i verksamheten inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Å andra sidan reagerar aktörerna inom förvaltningsområdet inte bara på förändringarna utan de tar fram lösningar på nuvarande och kommande utmaningar.

En central faktor som påverkar verksamhetsmiljön är det strukturella hållbarhetsunderskottet i de offentliga finanserna, vilket medför exceptionellt stora anpassningsbehov i statens, välfärdsområdenas och kommunernas ekonomi. Samtidigt borde de offentliga satsningarna ökas bland annat på grund av befolkningens åldrande, förebyggande av utslagning bland unga samt elevernas behov av särskilt stöd på grundstadiet. Även satsningarna på att stärka den inre och yttre säkerheten och på att svara på inflationsutvecklingens konsekvenser orsakar ett ytterligare tryck på de offentliga finanserna. I enlighet med produktivitetsprogrammet i statsminister Petteri Orpos regeringsprogram och tilläggsåtgärderna i planen för de offentliga finanserna 2025–2028 riktas omkostnadsbesparingar på sammanlagt 29,8 miljoner euro till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde från och med 2026. Av detta riktas cirka 9 miljoner euro till de grundläggande omkostnaderna som bestående besparingar.

Utsikterna för de offentliga finanserna försvagas i synnerhet av den åldrande befolkningen. Den ökande andelen äldre ökar snabbt omsorgsutgifterna och hälso- och sjukvårdsutgifterna. Välfärdsområdenas utgifter utgör redan nästan en tredjedel av statsbudgeten. Samtidigt minskar befolkningen i arbetsför ålder och bristen på kompetent arbetskraft hotar sysselsättnings- och produktivitetstillväxten. De allt mindre åldersklasserna återspeglas också i efterfrågan, verksamheten och strukturerna i fråga om tjänsterna inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde måste upprätthålla, utveckla och motivera sina funktioner inom allt striktare ekonomiska ramvillkor.

Förändringarna i verksamhetsmiljön förutsätter att bildningsförvaltningen har effektivare förvaltningsstrukturer än tidigare, så att verksamhetens produktivitet ökar och de lagstadgade och övriga uppgifterna kan skötas effektivt. Bildningsförvaltningen måste vara en helhet som

förnyas ständigt och som leds tillsammans och på ett enhetligt sätt. Genom nationellt och internationellt samarbete ska bildningsförvaltningen skapa förutsättningar för medborgarnas välfärd, för jämlikhet och för samhällets hållbara utveckling och förmåga att svara på förändringarna. Genom en enhetlig verksamhetsmodell för bildningsförvaltningen tryggas det finländska bildningssamhällets framtid.

1.2 Beredning

Reformen Bildningsförvaltningen 2030 har beretts stegvis. Under hela processen har beredningsarbetet skett i samarbete med ministeriet, ämbetsverken och personalorganisationerna.

För att reformera bildningsförvaltningen genomförde undervisnings- och kulturministeriet 2021–2022 ett koncernutvecklingsprojekt som omfattade ministeriets och alla ämbetsverks ansvarsområden. Projektet syftade till att säkerställa ministeriets och ämbetsverkens verksamhetskvalitet och serviceförmåga under de kommande åren.

Utvecklingsprojektet hade till uppgift att bedöma verksamheten inom undervisnings- och kulturministeriets koncern som helhet och att skapa en lägesbild av helheten som utgörs av ämbetsverken inom förvaltningsområdet samt att fastställa en målbild för ministeriets och ämbetsverkens verksamhetskvalitet och serviceförmåga. Projektet skulle ta fram ett åtgärdsprogram för utveckling av verksamheten inom undervisnings- och kulturministeriets koncern.

Syftet med åtgärdsprogrammet var att granska koncernens ämbetsverksstruktur, digitala tjänster och möjligheten att använda dessa gemensamt, att granska användningen av stödfunktionernas resurser och möjligheterna att effektivisera dessa och att granska revisions- och tillsynsverksamheten, statsunderstödsverksamheten samt effektivisering av personalresurserna och andra centrala aspekter. Det primära syftet är att öka samarbetet i fråga om processer som är gemensamma för alla. Därtill skulle åtgärdsprogrammet innefatta enhetliga bedömningsgrunder för varje ämbetsverks ekonomiska läge och produktivitetspotential. Åtgärdsprogrammet skulle innefatta behövliga förslag till sammanslagning av funktioner, överföring av uppgifter, avstående från uppgifter, utförande av nuvarande uppgifter med mindre resurser, reform av arbetsfördelningen, partiell centralisering av resurser, främjande av användningen av personalresurser samt utveckling av revisions- och tillsynsverksamheten.

Lägesbilden och målbilden blev klara i december 2021, varefter utarbetandet av åtgärdsprogrammet inleddes i början av 2022. Slutresultatet var en slutrapport och ett förändringsprogram för projektet för koncernutveckling. Programmet innefattade förslag till reform av ämbetsverksstrukturen, utveckling av styrningen och de gemensamma tjänsterna samt främjande av digitaliseringen. Förslagen bereddes för att genomföras 2023–2026. Arbetsgruppens slutrapport publicerades den 14 oktober 2022 (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-816-8>).

Först inleddes den fortsatta beredningen av utvecklingen av de gemensamma tjänsterna och styrningen. Den 11 januari 2023 tillsatte undervisnings- och kulturministeriet en beredningsgrupp för utveckling av de gemensamma tjänsterna och styrningen. Gruppen hade till uppgift att samordna och bereda reformerna som gällde styrningen och de gemensamma tjänsterna i enlighet med målbilden för bildningsförvaltningen och åtgärdsförslagen i förändringsprogrammet. Därtill hade gruppen till uppgift att bereda en färdplan för genomförande av de förslag som gäller styrningen och de gemensamma tjänsterna under åren

2023–2026 samt att följa upp styrningen samt genomförandet av åtgärderna som gemensam beredning och samarbete inom bildningsförvaltningen.

De fortsatta åtgärderna i förslagen till reform av myndighetsstrukturen förutsatte föresatser i det nya regeringsprogrammet. I regeringsprogrammet anges att regeringen har som mål att förtydliga ämbetsverksstrukturen inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde, lätta på överlappande förvaltning och stärka resultatstyrningen av ämbetsverken i den riktning som slutrapporten Bildningsförvaltningen 2030 anger med beaktande av enheternas olika uppgifter.

För att genomföra regeringsprogrammets föresatser och förändringsprogrammet tillsatte ministeriet reformprojektet Bildningsförvaltningen 2030 i oktober 2023. För reformprojektet tillsattes en styrgrupp och följande fem undergrupper: en lagstiftningsgrupp, en personalgrupp, en grupp för digitalisering, informationsförvaltning och informationsledning samt en kommunikationsgrupp. I projektet integrerades därtill den tidigare tillsatta beredningsgruppen för gemensamma tjänster och styrning med sina uppgifter. Reformprojektets uppgift är att styra, leda och genomföra beredningsarbetet så att de nya ämbetsverken kan inleda sin verksamhet den 1 januari 2026. Eftersom projektet Bildningsförvaltningen 2030 leder till förändringar som berör hela förvaltningsområdet tillsattes en samarbetsgrupp för projektet med stöd av 6 kap. i lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013). I samarbetsgruppen representeras personalen av företrädare som utses av personalorganisationerna.

I reformprojektet genomfördes fortsatta åtgärder som gäller reformen av ämbetsverksstrukturen och av bildningsförvaltningen i övrigt. Målet var att utarbeta en regeringsproposition om ämbetsverksreformen och andra behövliga författningar på förordningsnivå, att bereda överföringen av personalen till de nya ämbetsverken samt att kartlägga ämbetsverkens nuvarande lönesystem och bedöma behovet av att utveckla ett eller flera nya lönesystem. Till uppgifterna hörde också att bereda principer, en färdplan och en styrmodell för digitaliseringen, informationsförvaltningen och förenhetligandet av tjänsterna för informationsledning. Vidare var en uppgift att sköta den interna och externa kommunikationen gällande reformen.

I reformprojektet bereddes riktlinjer för genomförandet av reformen och ministerarbetsgruppen för barn, unga och familjer fattade beslut om dessa den 19 december 2023. I enlighet med riktlinjerna koncentreras antalet ämbetsverk från elva till fem. Ämbetsverken omfattar följande helheter: fostran, utbildning och språk, kulturarv, bibliotek och arkiv, forskning samt konst och kultur. I fråga om lagstiftningen stiftas för förvaltningsområdet en gemensam lag om bildningsförvaltningens gemensamma mål och principer, enhetliga verksamhetssätt och tjänster som produceras centraliserat. Det stiftas ämbetsverksspecifika lagar med bestämmelser om ämbetsverkens verksamhet och uppgifter och vid behov om den ämbetsverksspecifika organisationen. Personalen flyttar till de nya ämbetsverken i enlighet med sina uppgifter. I fråga om ekonomi anpassas de nya ämbetsverkens verksamhet till anslagen enligt det rambeslut som ingår i planen för de offentliga finanserna. Inom informationsförvaltningen och de gemensamma tjänsterna eftersträvar man centraliserade tjänster och nätverksbaserat samarbete. Reformen träder i kraft den 1 januari 2026.

Efter att riktlinjerna för reformen Bildningsförvaltningen 2030 godkändes inledde undervisnings- och kulturministeriet genomförandet av reformen i början av 2024. I det första skedet inleddes en utredning om ämbetsverkens namn. Vid beredningen som gällde namnen skulle det säkerställas att ämbetsverkens varumärken och de kommunikationslösningar som planeras för att bygga upp dem stöder de nya ämbetsverkens enhetlighet och resultatförmåga samt en tydligare struktur för bildningsförvaltningen, och att tjänsterna som kunderna känner till och som är viktiga för dem kan identifieras och hittas enkelt. Undervisnings- och

kulturministeriet bad Institutet för de inhemska språken utreda namn och namnalternativ för de ämbetsverk som ska bildas. Institutet för de inhemska språken lämnade in sin namnutredning den 29 februari 2024. I maj 2024 ordnades fyra ämbetsverksspecifika workshoppar om namnförslagen och den 21 maj 2024 behandlade styrgruppen en sammanfattning av dessa och tre alternativ. I oktober 2024 fattade styrgruppen preliminärt beslut om ämbetsverkens namn och fattade ett nytt beslut efter remissbehandlingen i februari 2025. I motiveringen till valet av namn betonades att namnen är lätta att använda och motsvarar förvaltningslagens krav på gott språkbruk. Därtill ville man beakta myndigheternas egna namnförslag. I fråga om de namn som bevaras ville man säkerställa att tjänsterna hos de ämbetsverk som har det största kundantalet hittas. Namnbeslutet jämnar också ut ämbetsverkens kostnader för namnändringen.

I reformprojektet inleddes också ett ämbetsverksspecifikt beredningsarbete (VN/26187/2023). De nya helheterna av ämbetsverk ombads utarbeta förslag till ämbetsverkets uppgifter med beaktande av de tillgängliga resurserna enligt plan för de offentliga finanserna 2025–2028, att lägga fram förslag till planen för de offentliga finanserna enligt den nya ämbetsverksstrukturen för 2026–2029, att bereda ämbetsverkets interna organisation och andra frågor som ska beaktas i reformen. Ämbetsverken svarade för organiseringen av beredningsarbetet och den ämbetsverksspecifika beredningen behandlades regelbundet i styrgruppen.

Som en del av reformen bereddes planeringen och genomförandet av de gemensamma tjänsterna. I beredningsgruppen för gemensamma tjänster och styrning och i gruppen för digitalisering, informationsförvaltning och informationsledning gick man igenom de uppgifter och tjänster vid ämbetsverken som kan skötas i samarbete. Vid kartläggningen delades funktionerna och tjänsterna in i fyra grupper: ministerieledda processer, centraliserade tjänster, nätverksbaserat samarbete samt ämbetsverksspecifika uppgifter, där lättare former av samarbete är möjliga.

Som ministerieledda processer identifierades strategiarbete och verksamhetens kunskapsbaserad inklusive prognostisering och uppföljning av verksamhetsmiljön, ekonomiplanering, resultatstyrning, strategisk personalpolitik, strategisk informationsförvaltning och digitalisering samt beredskap och beredskapsplanering. Beslut om att bilda dessa grupper fattades i kanslichefens ledningsgrupp i augusti 2024 och även styrgruppen behandlade ärendet i augusti 2024. Bestämmelser om samsamarbetsgrupper finns i undervisnings- och kulturministeriets förordning om undervisnings- och kulturministeriets arbetsordning (359/2014).

Som centraliserade funktioner identifierades ärendehanterings-, registratörskontors- och arkivtjänster, förenhetligande av de grundläggande it-tjänsterna i samarbete med Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori, gemensamma digitala tjänster för kundrelationshantering samt ordnande av dataskyddsombudsverksamheten i bildningsförvaltningen.

Som funktioner för nätverksbaserat samarbete identifierades intern revision, samarbete inom juridiskt kunnande, granskning av statsunderstöd, statsunderstödsprocessen, upphandlingar, bildningsförvaltningens strategiska kommunikation, sakkunnigsarbete inom digitaliserings- och informationsförvaltningen samt informationsledningstjänster. Arbetet i förvaltningsområdets samsamarbetsnätverk för intern revision inleddes i juni 2024.

Som ämbetsverksspecifika tjänster där lättare former av samarbete är möjliga identifierades utarbetande av ämbetsverkens strategiprocess, intern kontroll och riskhantering, ekonomiförvaltningens och redovisningens processer, resehanteringens process, ekonomiplanering och rapportering, anställningsärenden, rekrytering och introduktion,

arbetarskydd, välbefinnande i arbetet och arbetshälsa, jämställdhet och likabehandlingsärenden samt samverkan. Därtill ansågs det finnas samarbetsmöjligheter i den strategiska planeringen och utvecklingen av den ämbetsverksspecifika kommunikationen, den externa och interna kommunikationen, kundtjänstprocesserna, dokumentförvaltningen, planeringen och förvaltningen av lokaler, genomförandet av hållbar utveckling och ansvarsfullhet, likabehandlings- och jämställdhetsrapporteringen, utvecklingen av informationssystem, den datatekniska arbetsmiljön, informationshanteringen som helhet samt dataskydds- och datasäkerhetsärenden. Beslut om samarbetsformer som gäller dessa fattas på längre sikt.

I det första skedet inleddes utredning och planering av de tjänster som ska centraliseras. Utredningen om centraliseringen gjordes under ledning av Riksarkivet. Museiverket svarade för utredningen om förenhetligande av de grundläggande it-tjänsterna. Utbildningsstyrelsen svarade för utredningen om gemensamma digitala tjänster för hantering av kundrelationer. Undervisnings- och kulturministeriet svarade för utredningen om funktionen som dataskyddsombud.

Reformen av bildningsförvaltningen har stötts med gemensam förändringskommunikation. Genom den skapas en gemensam uppfattning om projektet och om bildningsförvaltningens framtida mål. Kommunikationen stöder också det praktiska genomförandet av reformen. Centrala kommunikationskanaler har varit nyhetsbrevet till hela bildningsförvaltningens personal, gemensamma personalinfomöten samt möten och andra diskussionsmöten för förvaltningsområdets ledning. Information om reformen finns också på webbplatserna. I sina egna kanaler informerar ämbetsverken om reformen till sin personal, sina intressentgrupper och sina kunder. Ministeriet ansvarar för att informera om reformen till hela förvaltningsområdets personal och intressentgrupper. De nya ämbetsverkens kommunikation planeras, samordnas och genomförs gemensamt av de ämbetsverk som bildar den nya helheten.

Som en del av projektet Bildningsförvaltningen 2030 tillsattes en separat arbetsgrupp för att bereda en sammanslagning av Besvärsnämnden för studiestöd och Besvärsnämnden för social trygghet, som hör till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. Arbetsgruppens uppgift var att styra beredningsprocessen så att sammanslagningen genomförs enligt målsatt tidsplan vid ingången av 2026. Gruppen hade till uppgift att fatta beslut om principiella riktlinjer för lagstiftningen, personalen, styrningen och digitaliseringen samt att säkerställa samordningen och kommunikationen mellan Besvärsnämnden för studiestöd, Besvärsnämnden för social trygghet, social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet. Projektets mandatperiod är 15.2.2024–30.6.2025.

Ministerarbetsgruppen för barn, unga och familjer har fattat beslut om centrala riktlinjer för reformen av bildningsförvaltningen. Ministergruppen fattade beslut om riktlinjer för reformen i december 2023 (19.12.2023). Reformen av bildningsförvaltningen presenterades också som lägesöversikter vid ministerarbetsgruppens möten den 14 november 2023 och den 29 maj 2024. Före remissbehandlingen behandlades utkastet till regeringsproposition i ministerarbetsgruppen den 27 november 2024 och beslut om att sända utkastet på remiss fattades den 10 december 2024. Den 25 februari 2025 och den 19 mars 2025 behandlade ministerarbetsgruppen utkastet och remissvaren innan propositionen skickades till statsrådets allmänna sammanträde.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Nuläge

2.1.1 Inledning

Inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde har centralförvaltningens och myndigheternas verksamhet utvecklats gradvis under årtiondenas lopp. Förvaltningsområdets strukturella utveckling har varit både ekonomiskt och funktionellt utvecklingsarbete som utgår från förvaltningsområdets egna behov och en del av ett mer omfattande förnyande av den offentliga förvaltningen. Genom åtgärderna har man kunnat förnya och utveckla ämbetsverkens verksamhet och anpassa verksamheten till den minskade anslagsnivån.

I den universitetsreform som trädde i kraft 2010 lösgjordes universiteten som ämbetsverk från statsorganisationen och gavs ekonomisk-administrativ autonomi. Reformen hade en betydande inverkan på bildningsförvaltningens storlek och minskade antalet ämbetsverk.

Det har gjorts flera ämbetsverksreformer. År 2011 färdigställdes en helhetsutredning om ämbetsverken och verksamheten inom hela undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. År 2008 gjordes en utredning om möjligheterna att intensifiera samarbetet mellan Museiverket och Förvaltningsnämnden för Sveaborg. I utredningen ansågs det inte ändamålsenligt att slå samman Museiverket och Förvaltningsnämnden för Sveaborg. I samband med reformen av statens forskningsinstitut överfördes forskningsuppgifterna vid Forskningscentralen för de inhemska språken (Focis) till universiteten och Focis blev ett sakkunnigämbetsverk inom språkvård, ordboksarbete och anknytande forskning och materialarbete samt språkpolitik. Organisationens namn ändrades till Institutet för de inhemska språken (Språkinstitutet).

Från ingången av 2013 bytte Centralkommissionen för konst namn till Centret för konstfrämjande. Från ingången av 2013 lade man ner Institutet för Ryssland och Östeuropa och institutets biblioteksverksamhet överfördes till Esbo stadsbibliotek. Statens konstmuseum ombildades till en offentligrättslig stiftelse och från ingången av 2014 fick den namnet Nationalgalleriet. År 2014 grundades Nationella audiovisuella institutet genom en sammanslagning av Nationella audiovisuella arkivet och Centralen för mediefostran och bildprogram, som fram till 2012 var känd som Statens filmgranskningsbyrå. I början av 2017 bildades det riksomfattande ämbetsverket Riksarkivet av Riksarkivet och sju landskapsarkiv.

År 2017 sammanslogs Utbildningsstyrelsen och Centret för internationell mobilitet och internationellt samarbete CIMO till ett nytt ämbetsverk under namnet Utbildningsstyrelsen. Därtill fogades Studentexamensnämndens kansli och Nationella centret för utbildningsutvärdering som självständiga fristående enheter till Utbildningsstyrelsen vid ingången av 2018. Syftet med lösningen med fristående enheter var att trygga dessa myndigheters oberoende ställning. År 2021 inrättades Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning. Genom sina uppgifter är servicecentret en del av både arbets- och näringsförvaltningen och bildningsförvaltningen och servicecentret styrs gemensamt av de två ministerierna. I beredningsskedet ansågs uppgifterna och den gemensamma styrningen inom två förvaltningsområden förutsätta antingen ett eget ämbetsverk eller en ställning som fristående enhet. Servicecentret fogades till Utbildningsstyrelsen som en fristående enhet. Andra placeringsalternativ var Utvecklings- och förvaltningscentret och NTM-centralen.

För närvarande finns det följande elva ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde:

- 1) Utbildningsstyrelsen
- 2) Institutet för de inhemska språken
- 3) Finlands Akademi
- 4) Riksarkivet
- 5) Depåbiblioteket
- 6) Tillgänglighetsbiblioteket Celia
- 7) Besvärdsnämnden för studiestöd
- 8) Museiverket
- 9) Förvaltningsnämnden för Sveaborg
- 10) Centret för konstfrämjande
- 11) Nationella audiovisuella institutet.

2.1.2 Utbildningsstyrelsen

Enligt 1 § i lagen om Utbildningsstyrelsen (564/2016) är Utbildningsstyrelsen ett sakkunnigämbetsverk i fråga om uppgifter som har samband med utbildning, småbarnspedagogik, livslångt lärande och internationalisering. Utbildningsstyrelsen samarbetar med nationella och internationella myndigheter och andra sammanslutningar som bedriver och finansierar verksamhet med anknytning till ämbetsverkets uppgifter.

Utbildningsstyrelsen arbetar för kompetens och kunnande, ökad bildning, ökad jämlikhet inom utbildning och en mer hållbar välfärd samt sådana färdigheter som behövs i en global miljö och i framtidens arbetsliv.

Utbildningsstyrelsen beslutar om grunderna för planen för småbarnspedagogik samt om grunderna för läroplanerna för förskoleundervisning och grundläggande utbildning, gymnasieutbildning, utbildning som handleder för examensutbildning (HUX), integrationsutbildning för invandrare och grundläggande konstundervisning. Utbildningsstyrelsen svarar för beredningen av grunderna för yrkesinriktade examina och fastställer examensgrunderna för de examina som ingår i examensstrukturen. Utbildningsstyrelsen utser arbetslivskommissioner till stöd för kvalitetssäkringen av yrkesutbildningen. Därtill svarar Utbildningsstyrelsen för utvecklingen av det fria bildningsarbetet. Med hjälp av grunderna styr Utbildningsstyrelsen utvecklingen av läskunnigheten från småbarnspedagogiken till andra stadiet. Läskunnigheten har en central betydelse i all utbildning, eftersom den studerande med hjälp av tillräcklig läskunnighet får grepp om studierna och förankras i hela samhället. Mångsidig läskunnighet är grunden för ett fungerande demokratiskt samhälle.

Enheten för den svenskspråkiga verksamheten har till uppgift att svara för utvecklingen av den svenskspråkiga utbildningen och småbarnspedagogiken inom Utbildningsstyrelsens verksamhetsområde samt för utvecklingen av Utbildningsstyrelsens svenskspråkiga tjänster.

Utbildningsstyrelsen deltar i beredningen av författningar som gäller dess verksamhetsområde och meddelar föreskrifter, anvisningar och rekommendationer i anslutning till genomförandet av författningarna. Utbildningsstyrelsen producerar prognostiseringsuppgifter om framtidens kompetens-, utbildnings- och examensbehov samt statistik och analyser om genomförandet och utvecklingen av utbildningen.

Utbildningsstyrelsen har till uppgift att främja den allmänbildande och yrkesinriktade utbildningens samt vuxenutbildningens och högskolornas internationalisering. Utbildningsstyrelsen stöder finländska företags utbildningsexport och högskolornas arbete för

att locka utländska studerande. Genom EU:s program utvecklas ungdomsarbetet och internationaliseringen av kultur- och idrottssektorerna. Vid genomförandet av internationella program och projekt iaktas Europeiska unionens och andra finansiärers regler och anvisningar. I anslutning till Utbildningsstyrelsen finns Kompetenscentret för utvecklingssamarbete inom utbildningssektorn FinCEED.

Utbildningsstyrelsen representerar Finland i Europaskolsystemet och skickar cirka 30 lärare till Europaskolorna. Till universiteten runtom i världen skickar Utbildningsstyrelsen cirka 15 lektorer i finska för att främja kunskaperna i och kännedomen om finska språket och kulturen. Därtill har Utbildningsstyrelsen några utstationerade anställda i utvecklingssamarbetsprojekt inom utbildning.

Utbildningsstyrelsen främjar utbildningens digitalisering, utvecklar digitala tjänster och svarar för det riksomfattande genomförandet av studerandantagningen. Utbildningsstyrelsen ordnar och finansierar fortbildning för lärare och annan personal inom skolväsendet samt bekostar läromedel med liten spridning. Utbildningsstyrelsen svarar för erkännande av utländska examina samt för uppgifter i anslutning till språkexamina, examina för auktoriserade translatorer och registret över rättstolkar. Utbildningsstyrelsen svarar för datainsamlingarna och informationstjänsterna inom statsandelssystemet för undervisnings- och kulturverksamhet.

Utbildningsstyrelsen upprätthåller och utvecklar nationella informationsresurser inom undervisning och utbildning samt tillhandahåller tjänster i anslutning till dessa, såsom servicehelheten Studieinfo, eGrunder, de riksomfattande informationsresurserna inom småbarnspedagogik, de riksomfattande informationsresurserna Koski och Varda inom undervisning och utbildning, läropliktsregistret Valpas, undervisningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen, inloggningslösningen MPASSid, registret över rättstolkar, språkexamensregistren och registret över auktoriserade translatorer.

Utbildningsstyrelsen delar ut statsunderstöd och internationaliseringsfinansiering som utvecklingsfinansiering. Genom Utbildningsstyrelsens statsunderstödsverksamhet stöds verkställandet av utbildningspolitiska riktlinjer, utvecklandet av undervisningen och utbildningen samt förverkligandet av jämställdheten inom utbildningen. Utbildningsstyrelsen behandlar årligen 5 000–6 000 ansökningar om statsunderstöd. På basis av ansökningarna betalas både nationella statsunderstöd och statsunderstöd som baserar sig på EU-finansiering och internationell finansiering. År 2023 uppgick understödets totala summa till 168,5 miljoner euro.

Enligt 6 a § i lagen om Utbildningsstyrelsen finns det följande tre fristående enheter vid Utbildningsstyrelsen:

- 1) Nationella centret för utbildningsutvärdering som avses i lagen om Nationella centret för utbildningsutvärdering (1295/2013),
- 2) Studentexamensnämndens kansli som avses i 2 § i lagen om studentexamen (502/2019),
- 3) Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning som avses i lagen om Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning (682/2021).

De fristående enheterna är en del av ämbetsverket Utbildningsstyrelsen, men de fungerar som självständiga myndigheter och deras anslag ingår i olika moment. Utbildningsstyrelsen ska vara ett förvaltande ämbetsverk för sina fristående enheter och producera förvaltnings- och stödtjänster för dem. Utbildningsstyrelsen och de fristående enheterna avtalar om

genomförandet av förvaltnings- och stödtjänsterna och om ersättningen för kostnaderna för dem.

Under Utbildningsstyrelsen finns sex statliga läroanstalter som hör till Utbildningsstyrelsens bokföringsenhet och som Utbildningsstyrelsen resultatstyr. Läroanstalterna omfattar en allmänbildande specialskola, Centret för lärande och kompetens Valteri, två språkskolor (Helsingin ranskalais-suomalainen koulu och Suomalais-venäläinen koulu), Europeiska skolan i Helsingfors samt två yrkesläroanstalter (Sameområdets utbildningscentral och Meriturva). Läroanstalternas totala personalstyrka är cirka 900. Utöver de statliga läroanstalterna styr Utbildningsstyrelsen den grundläggande utbildning som ges vid statens skolhem och annan undervisning i anslutning till den med stöd av 2 § i lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd (1379/2010).

Enligt 3 § i lagen om Utbildningsstyrelsen har Utbildningsstyrelsen en direktion som har i uppgift att bland annat godkänna strategier som hänför sig till ämbetsverkets verksamhetsområde samt avgöra andra för verksamheten principiellt viktiga ärenden, att godkänna riktlinjerna för ämbetsverkets verksamhet och ekonomi samt att godkänna och underteckna ämbetsverkets bokslut. Direktionen ska därtill höras om grunderna för läroplaner, för examina, för handledande utbildningar och för planen för småbarnspedagogik samt om ämbetsverkets arbetsordning och utnämningen av direktörer. Bestämmelser om direktionens sammansättning, tillsättande av direktionen och beslutsfattandet i direktionen finns i statsrådets förordning om Utbildningsstyrelsen (1070/2016). Enligt förordningen tillsätter statsrådet Utbildningsstyrelsens direktion för viss tid samt utser till direktionen högst 15 medlemmar och ersättare för dessa. Bland dessa medlemmar utser statsrådet direktionens ordförande. När direktionen tillsätts ska det ses till att båda språkgrupperna blir företrädade, och sakkunskapen inom ämbetsverkets verksamhetsområde ska beaktas.

Enligt 4 § i lagen om Utbildningsstyrelsen har Utbildningsstyrelsen en generaldirektör som leder verksamheten vid ämbetsverket och svarar för verksamhetens resultat. Generaldirektören utnämns av statsrådet.

Enligt 3 § i statsrådets förordning om Utbildningsstyrelsen är behörighetsvillkor för direktören för en avdelning som lyder under generaldirektören eller en motsvarande verksamhetsenhet, för chefen för en enhet som lyder under en avdelning och för tjänstemän i motsvarande tjänsteställning högre högskoleexamen, förtrogenhet med tjänstens uppgiftsområde samt i praktiken visad ledarförmåga. Behörighetsvillkor för undervisningsråd, skolråd och sådana tjänstemän vid ämbetsverket som till tjänsteställningen motsvarar dessa är högre högskoleexamen och förtrogenhet med tjänstens uppgiftsområde. Tjänstemän som är placerade vid enheten för uppgifter inom den svenskspråkiga utbildningen och småbarnspedagogiken ska förutom föreskrivna kunskaper i finska dessutom ha sådana kunskaper i svenska som fordras av tjänstemän i ett svenskspråkigt ämbetsdistrikt.

2.1.3 Institutet för de inhemska språken

Allmänt

Enligt 1 § i lagen om Institutet för de inhemska språken (1403/2011) är Institutet för de inhemska språken ett ämbetsverk som hör till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Enligt 2 § i lagen är institutets syfte att i egenskap av expertorgan i språkfrågor främja språkbruket i samhället när det gäller de språk som hör till institutets verksamhetsområde. Enligt 3 § i lagen hör till institutets uppgifter språkvård av finska och svenska språken, rådgivning och ordboksarbete samt forskning med anknytning till språkvård

och ordboksarbete. Institutet ska dessutom samordna språkvården av samiska, teckenspråk och romani.

Institutet för de inhemska språken (nedan Språkinstitutet) är den enda statliga institutionen i Finland med fokus på språket. Utöver de ovannämnda uppgifterna är Språkinstitutet sakkunnig i språkpolitik som gäller språkens ställning och användningsområden. Språkinstitutet producerar tjänster och publikationer (inklusive ordböcker) som främjar användningen och utvecklingen av det finska och svenska språket och de offentliga tjänsternas språkliga tillgänglighet samt hjälper medborgarna och samhället att upprätthålla kontakten till Finlands språkliga kulturarv.

Språkinstitutet är den ledande auktoriteten och sakkunnig inom utveckling av myndighetsspråket i fråga om finska språket och den svenska som används i Finland. Institutet tillhandahåller mångsidiga språkvårdstjänster. Språkinstitutet är en central expert inom lexikografi i Finland och även den största lexikografiska aktören i Norden. Språkinstitutets tjänster och de ordböcker, webbtidningar och anvisningar som finns fritt tillgängliga på webben används i stor utsträckning och gagnar hela samhället. Språkinstitutets kunder är i synnerhet myndigheter, medier, forskare, översättare, lärare och studerande, men också språktintresserade medborgare. Utgångspunkten för Språkinstitutets verksamhet är att var och en har rätt att få information om språket. Språkinstitutet har samlingar av språkmateriäl och bibliotekssamlingar med en nära koppling till dess verksamhetsområde och som betjänar både institutets sakkunnigarbete och utomstående kunder. Språkinstitutet följer språkdomänerna, språkklimatet och det offentliga språkbruket och för att förbättra det bedriver institutet bland annat aktivt myndighetssamarbete samt ger råd, ordnar utbildningar och utarbetar anvisningar och utlåtanden. I all verksamhet betonar Språkinstitutet språkets roll i samhället.

Språkvård

I språkvården granskas språkbruket och namnbeståndet och tas information och anvisningar om dessa fram för språkanvändarnas och samhällets behov. Målet är att öka den allmänna språkmedvetenheten och bidra till att språkgemenskaperna har tillgång till ett fungerande allmänspråk, att public service-leverantörernas och myndigheternas språkbruk är sakligt, klart och begripligt och att det officiella namnbeståndet är ändamålsenligt. Enligt 4 § i kommunallagen (410/2015) ska man vid ändring av kommunens namn inhämta ett utlåtande av Institutet för de inhemska språken innan beslutet fattas. Enligt 8 § i kommunstrukturlagen (1698/2009) ska ett utlåtande av Institutet för de inhemska språken inhämtas, om avsikten är att i samband med en sammanslagning av kommuner ge den nya kommunen ett namn som inte tidigare har varit namnet på någon kommun. Enligt 2 kap. 2 § i kyrkoordningen (657/2023) ska domkapitlet också vid behov be institutet om ett utlåtande om församlingens namn, om det planerade namnet inte tidigare har varit ett namn på en församling eller om det finns andra skäl att kontrollera att namnet är lämpligt. Den svenska språkvården har dessutom som mål att se till att det svenska allmänspråk som används i Finland inte särutvecklas jämfört med det allmänspråk som används i Sverige.

Samarbetet på olika nivåer och med olika grupper i samhället är aktivt, liksom det internationella samarbetet i samarbetsorganen i de nordiska och de europeiska instituten för språkvård och språkforskning samt i FN.

Enligt 4 § i lagen om Institutet för de inhemska språken finns det i anslutning till Språkinstitutet språknämnder för finska språket, svenska språket och samiska språket samt språknämnder för teckenspråk och för romani. Nämndernas uppgift är att inom sitt respektive område utfärda rekommendationer av allmän eller principiell natur när det gäller språkbruket. Enligt 5 § i

statsrådets förordning om Institutet för de inhemska språken utser Språkinstitutets direktör efter att ha hört delegationen minst fyra och högst åtta medlemmar till varje nämnd för tre år i sänder.

Ordboksarbete

Språkinstitutets ordböcker tillgodoser behovet av information om den finska och den svenska vokabulären samt vokabulären på andra språk som talas i Finland. Vid Språkinstitutet utarbetas bland annat ordböcker som beskriver nuläget i det finska och det svenska språket och som styr språkbruket, ordböcker som täcker de finska dialekterna och Finlands svenska dialekter samt en ordbok om det tidiga finska skriftspråket. I enlighet med resurserna produceras också ordböcker för minoritetsspråk och invandrarspråk. Många av Språkinstitutets ordböcker utarbetas utifrån omfattande språkligt och kulturellt värdefullt material. Material på papper redigeras till ordboksformat och på så sätt blir det i digital form tillgängligt för alla.

Inom ordboksarbetet nätverkar man med europeiska och nordiska aktörer inom lexikografi samt med experter inom ordböckernas ämnesområden. Ordböckerna publiceras på nätet. Deras gränssnitt är tillgängliga och deras mångsidiga sökegenskaper betjänar såväl vanliga språkanvändare som språkexperter och forskare.

Webbtjänster, material- och bibliotekstjänster

Språkinstitutet når i allt högre grad största delen av sina kunder genom webbtjänsterna. Språkinstitutets expertarbete utförs och olika webbtjänster produceras och utvecklas tillsammans med Språkinstitutets experter på informationssystem.

Språkinstitutet upprätthåller delvis i samarbete med andra aktörer en omfattande materialsamling som består av språkligt och kulturellt värdefulla samlingar. De behövs särskilt i Språkinstitutets eget ordboks- och språkvårdsarbete, men materialet utnyttjas också av forskare. I materialarbetet ligger fokus på att bevara en unik samling och att lösa framtida ägande- och besittningsfrågor. Digitaliseringen av materialet och tillgången till det genom webbaserade tjänster har fortsatt med hjälp av särskild finansiering. Digitaliserat material licensieras för öppen användning, om inte uppgifternas karaktär kräver användningsbegränsningar. Språkinstitutets bibliotek är en internationellt sett betydande samling inom uralistik och närliggande ämnesområden. Språkinstitutets bibliotekssamling utökas tills vidare närmast för att tillgodose behoven i Språkinstitutets projekt. Biblioteket är ett samarbetsbibliotek till Helsingfors universitets bibliotek.

Språkpolitik, språksituation och inhemska minoritetsspråk

Språkinstitutet följer språksituationen och språkklimatet i Finland, ger utlåtanden med anknytning till dessa, utarbetar rapporter och samarbetar med olika nationella och internationella aktörer. Språkinstitutet följer särskilt användningsområdet för Finlands nationalspråk och ändringar i det samt nationalspråkens ställning i förhållande till andra språk, användningen av nationalspråken inom olika områden samt de språkpolitiska valen och deras konsekvenser. Utöver samordningen av språknämndernas arbete förbereder sig Språkinstitutet på att fortsätta att ha en samordnande roll i den expertgrupp för karelska språket eller det motsvarande sakkunnigorgan som ska inrättas. Det minoritetsspråkpolitiska arbetet stöds av det forum för minoritetsspråk som inrättades 2023 och vars verksamhet samordnas av Språkinstitutet.

Organisation

Enligt 3 § i statsrådets förordning om Institutet för de inhemska språken har Språkinstitutet en särskild enhet för den svenska verksamheten. Enligt 5 § i lagen om Institutet för de inhemska språken har Språkinstitutet en direktör. Direktören leder, övervakar och utvecklar institutets verksamhet och ansvarar inför undervisnings- och kulturministeriet för verksamhetens resultat och för att de uppsatta målen nås. Direktören fastställer institutets arbetsordning. Enligt 2 § i statsrådets förordning om Institutet för de inhemska språken utnämns Språkinstitutets direktör av undervisnings- och kulturministeriet. Inga särskilda behörighetsvillkor har föreskrivits för direktören.

Enligt 6 § i lagen om Institutet för de inhemska språken finns vid Språkinstitutet en delegation som stödjer dess verksamhet. Delegationen behandlar verksamhetens utveckling och inriktning, tar initiativ som gäller dessa och främjar institutets samarbete med olika intressegrupper. Enligt 4 § i statsrådets förordning om Institutet för de inhemska språken tillsätter Språkinstitutet för tre år i sänder minst åtta och högst tolv medlemmar till delegationen. En av medlemmarna ska representera institutets personal.

2.1.4 Riksarkivet

Verksamhetsidé

Riksarkivet deltar i utvecklingen och styrningen av den offentliga förvaltningens digitala informationshantering som expert på digital arkivering. Det meddelar anvisningar, föreskrifter och beslut om fastställandet av det informationsmaterial (dokumentinformation) som ska arkiveras, om den digitala överföringen av materialet till Riksarkivet samt om de metadata och metoder som behövs för att trygga tillgången till och användbarheten av materialet. Riksarkivet deltar i utvecklandet av den digitala forskningsprocessen. Och i syfte att öka användningen av de informationsmaterial som Riksarkivet lagrar främjar Riksarkivet digitaliseringen och innehållsidentifieringen av dem.

Riksarkivets uppgifter

Riksarkivets lagstadgade uppgifter grundar sig i första hand på arkivlagen (831/1994) och lagen om Riksarkivet (1145/2016).

Riksarkivets uppgifter definieras i 2 § i lagen om Riksarkivet. Enligt 1 punkten i den paragrafen har Riksarkivet till uppgift att säkerställa att myndighetshandlingar som hör till det nationella kulturarvet och uppgifterna i dem bevaras. För att fullgöra uppgiften meddelar Riksarkivet allmänna föreskrifter som är förpliktande för myndigheterna eller beslut från fall till fall om vilka handlingar som ska bevaras varaktigt. Bestämmelser om befogenheterna att meddela föreskrifter och fatta beslut finns i den materiella arkivlagstiftningen. Den egentliga uppgiften att förvara har fördelats mellan Riksarkivet och andra myndigheter. Bestämmelser om överföring av handlingar till Riksarkivet och deponering av handlingarna där finns i den materiella arkivlagstiftningen, i synnerhet i arkivlagen och kyrkolagen (652/2023). Riksarkivet svarar för långtidsförvaringen av de digitala och analoga datamaterial som det förvarar.

Med stöd av 8 och 11 § i arkivlagen bestämmer Riksarkivet vilka handlingsuppgifter som produceras av aktörer inom den offentliga förvaltningen som ska bevaras varaktigt (det vill säga enligt gällande terminologi arkiveras) och i vilken form. Statsförvaltningens aktörer omfattas enligt 14 § i arkivlagen av skyldighet att överföra informationsmaterial som bevaras varaktigt. Den 18 maj 2021 bestämde Riksarkivet med stöd av 11 och 14 § i arkivlagen att

statsförvaltningens aktörer endast i digital form ska överföra till Riksarkivet sitt informationsmaterial som ska arkiveras (KA/26492/03.99/2020). Kravet har under några år understötts genom centraliserat finansierad digitalisering, där analogt material förstörs efter kvalitetssäkringen av digitaliseringen. Enligt 14 a § i arkivlagen bestämmer Riksarkivet om förstöring av originalexemplaren av handlingar som Riksarkivet har bestämt att ska bevaras varaktigt och som överförs till elektronisk form. Original exemplet av en handling får förstöras om detta kan ske utan att bevarandet av, integriteten för eller konstaterandet av autenticiteten av handlingen eller av uppgifterna i den äventyras och utan att handlingens kulturhistoriska värde eller juridiska bevisvärde minskar.

Riksarkivet är expertmyndighet i frågor som gäller varaktig förvaring av myndighetshandlingar och av uppgifter i dem samt i frågor som rör arkivfunktionen (2 § 2 punkten i lagen om Riksarkivet). Styrnings-, utvecklings- och rådgivningsuppgifterna i anslutning till arkiveringen gäller informationsmaterialets hela livscykel för att säkerställa materialets bevisvärde, användbarhet och bevarande särskilt för forskningsändamål.

Riksarkivet främjar tillgängligheten till och användningen av varaktigt förvarade handlingar och uppgifter i dem samt främjar användningen av dem i forskningssyfte (2 § 3 punkten i lagen om Riksarkivet). Riksarkivet producerar för den tvärvetenskapliga forskningen och den övriga kundkretsen olika stödtjänster för forskning. Riksarkivet deltar bland annat i digitaliseringen av forskningsprocessen i samarbete med forskningssamfundet. Antalet kunder som besöker verksamhetsställen minskar hela tiden och har redan minskat behovet av forskarsalstjänster. Riksarkivet producerar också en tjänst för begäran om information ur det informationsmaterial som det förvarar.

Riksarkivet kan också bedriva forskning. Denna uppgift är begränsad till statliga forskningsprojekt, vars uppdrag och finansiering huvudsakligen har kommit från statsrådets kansli.

Riksarkivet har till uppgift att främja bevarandet av privata handlingar som hör till det nationella kulturarvet och av uppgifterna i dem, att anskaffa sådana material för varaktig förvaring och att delta i utvecklandet av den privata arkivverksamheten i samarbete med dem som bedriver privat arkivverksamhet (2 § 4 punkten i lagen om Riksarkivet). Riksarkivet svarar för anskaffningen av privata arkiv i enlighet med den nationella anskaffningspolitiken och för de användarrättigheter som grundar sig på överlåtelseavtal samt deltar i den nationella utvecklingen av den privata arkivverksamheten. I egenskap av statsbidragsmyndighet ger Riksarkivet anvisningar om samt beviljar och övervakar statsunderstöd till de privata arkiv som är berättigade till statsunderstöd i enlighet med lagen om statsbidrag till privata arkiv (1006/2006).

Riksarkivet är sakkunnig för myndigheterna i heraldiska frågor och främjar den heraldiska kulturen (2 § 5 punkten i lagen om Riksarkivet). Utlåtanden ges till myndigheter om statliga, kommunala och kyrkliga symboler samt expertutlåtanden och rådgivning till sammanslutningar och privatpersoner. Bestämmelser om skyldigheten att inhämta Riksarkivets utlåtande finns i 5 § i kommunallagen (410/2015), 11 kap. 5 § i kyrkolagen och 4 § i lagen om myndigheters sigill och stämplat (19/2009).

Enligt 3 § i lagen om Riksarkivet har Riksarkivet verksamhetsställen om vars placering föreskrivs genom förordning av statsrådet. När det föreskrivs om verksamhetsställen ska tillgången till tjänster och de språkliga rättigheterna tillgodoses. Enligt 1 § i statsrådets förordning om Riksarkivet (39/2017) har Riksarkivet verksamhetsställen i Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, S:t Michel, Tavastehus, Uleåborg, Vasa och Åbo samt samearkivet i Enare.

Bestämmelser om Riksarkivets ledning och beslutanderätt finns i 4 § i lagen om Riksarkivet. Enligt bestämmelsen har Riksarkivet en generaldirektör som statsrådet utnämner efter föredragning från undervisnings- och kulturministeriet. Med stöd av det bemyndigande att utfärda förordning som ingår i bestämmelsen har det föreskrivits att ställföreträdaren för generaldirektören förordnas av undervisnings- och kulturministeriet (2 § i förordning 39/2017) och att generaldirektören har titeln riksarkivarie (3 § i den förordningen).

Generaldirektören har till uppgift att leda, utveckla och övervaka Riksarkivets verksamhet samt att inför undervisnings- och kulturministeriet svara för att verksamheten ger resultat och målen nås.

Generaldirektören fastställer Riksarkivets arbetsordning och avgör ärenden när det inte föreskrivits eller i arbetsordningen angetts att någon annan tjänstemän eller något annat organ ska avgöra dem. Generaldirektören kan överta ett ärende som annars skulle avgöras av någon annan tjänsteman vid Riksarkivet. Generaldirektören avgör ärenden efter föredragning.

I 5 § i lagen om Riksarkivet finns det bestämmelser om delegationerna och heraldiska nämnden. I paragrafens 1 mom. föreskrivs om delegationen för Riksarkivet vars uppgift är att stödja och utveckla ämbetsverkets verksamhet samt ta initiativ och främja samarbetet inom sektorn. I paragrafens 2 mom. föreskrivs om delegationen för privata arkiv som finns i anslutning till Riksarkivet och vars uppgift är att främja samordningen och samarbetet i fråga om den arkivverksamhet som avser privata handlingar och uppgifterna i dem. Undervisnings- och kulturministeriet utnämner medlemmarna i delegationen och beslutar om deras mandatperiod.

Enligt paragrafens 3 mom. finns vid Riksarkivet för behandling av utlåtanden i heraldiska frågor heraldiska nämnden, om vilken det föreskrivs i Riksarkivets arbetsordning.

2.1.5 Depåbiblioteket

Depåbiblioteket är ett riksomfattande bibliotek inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde och det betjänar vetenskapliga, allmänna och övriga bibliotek. Depåbiblioteket har till uppgift är att ta emot och förvara material som överförs från finländska bibliotek och att ställa det till förfogande för dem som behöver det. Syftet med Depåbibliotekets verksamhet är att minska behovet av utrymme för samlingar i alla bibliotek i Finland genom att ta emot en mängd material som motsvarar deras överföringsbehov. Genom centraliserad lagring har man säkerställt att det material som anskaffats förblir tillgängligt för forskare och andra som behöver information samtidigt som lagringen har kunnat genomföras kostnadseffektivt.

Bestämmelser om Depåbiblioteket finns i lagen om Depåbiblioteket (1078/1988). Enligt lagens 1 § finns för att förvara och tillhandahålla material som överförs från vetenskapliga och allmänna bibliotek Depåbiblioteket som är underställt undervisningsministeriet. Depåbiblioteket kan genom förordning också ges andra uppgifter som lämpar sig för dess verksamhetsområde.

Enligt 4 § i lagen om Depåbiblioteket övergår det material som överförs till Depåbiblioteket i bibliotekets ägo och besittning. Beslutanderätten i fråga om vilket material som ska överföras till Depåbiblioteket innehas i sista hand av de överlåtande biblioteken. Depåbiblioteket har helt fri möjlighet att omplacera biblioteksmaterial som överlåtits till biblioteket eller vid behov också förstöra det.

Genom förordningen om Depåbiblioteket (94/1992) har Depåbibliotekets uppgifter preciserats. Enligt förordningens 1 § 1 mom. har Depåbiblioteket till uppgift 1) att ta emot och 2) förvara

material som överförs från vetenskapliga och allmänna bibliotek och 3) att ställa det till förfogande för dem som behöver sådant material. Ovannämnda uppgifter har i publikationen Varastokirjaston toiminnan arviointi (utvärdering av Depåbibliotekets verksamhet) definierats som 1) förvaringstjänst, 2) katalogisering och 3) fjärrlånetjänst (Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2005:14).

Enligt 1 § 2 mom. i förordningen om Depåbiblioteket kan Depåbiblioteket ta emot material även av andra överlåtare än de som avses i 1 mom., om detta kan ske utan att de uppgifter som nämns i 1 mom. försvåras. Enligt paragrafens 3 mom. kan Depåbiblioteket av det överlåtna materialet gallra ut och förstöra sådant som inte behövs eller som är i dåligt skick och ställa material till andra biblioteks eller inrättnings förfogande.

År 2023 sände biblioteken 1 854 hyllmeter material till Depåbiblioteket. Totalt behandlades 2 006 hyllmeter material under det året. Av det behandlade materialet togs 1 543 hyllmeter material med i samlingarna (Depåbibliotekets verksamhetsberättelse 2023).

Depåbibliotekets samling innehåller material från nästan alla vetenskapsområden, även skönlitteratur. Samlingen utökas kontinuerligt med allt nyare material, som i betydande utsträckning fås från Nationalbibliotekets Friexemplarsbyrå i form av cirka 60–100 hyllmeter per år av extra friexemplar.

Det finns cirka 103,3 hyllkilometer material som lånas ut, cirka 2 180 400 monografititlar och cirka 118 700 periodiska publikationers titlar. För närvarande finns det cirka 75 000 titlar inom samlingens musikmaterial. I Depåbibliotekets samling finns tryckt material på över åttahundra språk.

Depåbiblioteket är Finlands största central för fjärrlåneverksamheten. Nästan 60 procent av universitetsbibliotekens inhemska beställda fjärrlån kommer från Depåbiblioteket. Alla inhemska universitetsbibliotek och deras verksamhetsställen, alla utvecklingsbibliotek och nästan alla andra allmänna bibliotek har registrerat sig som kunder hos fjärrlånetjänsten. Enligt undervisningsministeriets förordning om avgifter för prestationer vid Depåbiblioteket (1346/2006) är fjärrlån, kopior ur bibliotekets samlingar, förmedling av material via datanät och användning av bibliotekets kataloger avgiftsfria prestationer vid Depåbiblioteket.

Enligt 2 § i lagen om Depåbiblioteket har Depåbiblioteket en direktion om vars sammansättning och uppgifter föreskrivs genom förordning. Enligt 3 § i förordningen om Depåbiblioteket består Depåbibliotekets direktion av en ordförande, en vice ordförande och fyra andra medlemmar, som förordnas av undervisningsministeriet för tre år i sänder. Direktionen kan inom sig tillsätta sektioner för beredning av ärenden. Enligt förordningens 4 § ska direktionen

- 1) dra försorg om bibliotekets allmänna utveckling och besluta om riktlinjerna för verksamheten,
- 2) utveckla Depåbibliotekets samarbete med övriga bibliotek och med myndigheterna inom biblioteksområdet,
- 3) göra upp förslag till bibliotekets verksamhets- och ekonomiplan samt dess budget,
- 4) avge sitt utlåtande i utnämningsärenden som ska avgöras av undervisningsministeriet, samt
- 5) besluta om övriga principiella ärenden och ärenden som är av stor bärvidd eller annars viktiga.

Enligt 5 § i förordningen om Depåbiblioteket sammanträder direktionen när ordföranden eller, vid förhinder för honom, vice ordföranden anser det nödvändigt eller när minst två medlemmar av direktionen skriftligen anholder om detta för behandling av ett angivet ärende. Direktionen är

beslutför när mötets ordförande och minst tre andra medlemmar är närvarande. Direktionen avgör ärenden på föredragning av chefbibliotekarien eller av en tjänsteman som förordnats av denne. Vid direktionens möte avgörs ärendena vid meningsskiljaktighet med enkel röstmajoritet. Faller rösterna lika, avgör mötesordförandens röst. Direktionen bestämmer närmare hur ärendena ska behandlas.

I 6–12 § i förordningen om Depåbiblioteket föreskrivs om uppgifterna och behörighetskraven för Depåbibliotekets personal, om anställning av personal och om beviljande av tjänstledighet. Vid Depåbiblioteket finns en tjänst som chefbibliotekarie. Vid Depåbiblioteket kan dessutom finnas en tjänst som byråchef samt andra tjänstemän och personal i arbetsavtalsförhållande.

Av chefbibliotekarien fordras högre högskoleexamen, god förtrogenhet med biblioteksverksamhet samt administrativ erfarenhet. Chefbibliotekarien utnämns av undervisningsministeriet, byråchefen av direktionen och den övriga personalen utnämns eller anställs av chefbibliotekarien.

Chefbibliotekarien leder Depåbibliotekets verksamhet och ansvarar för att uppgifter som ankommer på biblioteket utförs effektivt och ekonomiskt. Chefbibliotekarien avgör de ärenden som inte behandlas av direktionen eller som han inte har överfört på någon annan tjänsteman. Chefbibliotekarien kan i enskilda fall överta avgörandet av ett ärende som annars borde avgöras av hans underordnade. Om tjänstemännens och den övriga personalens uppgifter bestämmer chefbibliotekarien.

Enligt 2 § i statsrådets förordning om Depåbiblioteket är Kuopio stad Depåbibliotekets hemort. År 2022 påbörjade Senatfastigheter ett nybygge för Depåbiblioteket. Nybygget, som finns söder om Kuopio, blev klart före utgången av 2024 och bibliotekets verksamhet inleds i nya lokaler hösten 2025.

2.1.6 Tillgänglighetsbiblioteket Celia

Tillgänglighetsbiblioteket Celia är ett statligt specialbibliotek inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde och det svarar för bibliotekstjänster för personer med en synskada eller någon annan läsnedsättning samt sköter sakkunniguppgifter i anslutning till tillgänglig publicering. Syftet med biblioteket är att främja aktivt läsande, mångsidig läskunnighet och kontinuerligt lärande genom att erbjuda tillgång till tillgängligt biblioteksmaterial och tillgängliga läromedel samt att förbättra jämlikheten i samhället för personer med en synskada eller någon annan läsnedsättning.

Den biblioteksverksamhet som riktade sig till personer med en synskada inleddes i Finland 1890 och upprätthölls av den privata föreningen Böcker åt de Blinda – Kirjoja sokeille. Föreningen grundade 1894 det första lånebiblioteket för blindas, som fick namnet De blindas bibliotek. De blindas bibliotek ändrades 1978 till en inrättning som ägs och drivs av staten, och dess namn ändrades till Biblioteket för synskadade. Lagstiftningen om biblioteket har nyligen reformerats och trädde i kraft vid ingången av 2023. I samband med reformen ändrades bibliotekets namn till Tillgänglighetsbiblioteket Celia, vilket anses bättre motsvara bibliotekets nuvarande verksamhet, eftersom biblioteket inte bara betjänar personer med en synskada utan också många andra grupper av personer med läsnedsättning.

Enligt 2 § i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia (787/2022) har biblioteket till uppgift att producera, förmedla och låna ut tillgängligt biblioteksmaterial och tillgängliga läromedel till sina kunder, handleda i användningen av bibliotekets material och tjänster, upprätthålla och utveckla bibliotekets samlingar och övriga innehållsutbud samt vara sakkunnig i

bibliotekstjänster för personer med synskada eller någon annan läsnedsättning samt i tillgänglig publicering.

Enligt 3 § i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia är bibliotekets tjänster för förmedling och utlåning av bibliotekets material samt handledning avgiftsfria för bibliotekets kunder. Bestämmelser om de avgifter som tas ut för bibliotekets övriga prestationer finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Enligt 4 § i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia utfärdar biblioteket användningsregler som bibliotekets kunder ska iaktta och som kan gälla utlåning, användning och återlämning av bibliotekets material samt användnings- och låneförbud. I 5 § i den lagen föreskrivs om bibliotekets möjlighet att under vissa förutsättningar begränsa kundens rätt att använda eller låna bibliotekets material (förbud mot användning och utlåning). Enligt 6 § i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia ska biblioteket samarbeta med de allmänna biblioteken, andra bibliotek samt med skolor och läroanstalter. Biblioteket kan även samarbeta med andra sammanslutningar.

Enligt 7 § i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia har biblioteket en direktion, vars medlemmar undervisnings- och kulturministeriet utnämner för högst fyra år i sänder. Direktionen har till uppgift att besluta om de allmänna verksamhetslinjerna för biblioteket samt behandla andra för biblioteket vittsyftande och principiellt viktiga ärenden, behandla riktlinjerna för bibliotekets ekonomi och verksamhet, godkänna bibliotekets verksamhetsberättelse och budgetförslag, lägga fram förslag och ta initiativ till utveckling av bibliotekets verksamhet samt godkänna förslag om användning av donerade och testamenterade tillgångar som anvisats biblioteket. Bestämmelser om direktionens sammansättning får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

I 8 § lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia föreskrivs om bibliotekets direktör. Direktören har till uppgift att leda, övervaka och utveckla bibliotekets verksamhet och att svara för att verksamheten ger resultat och målen nås. Direktören utnämner övriga tjänstemän vid ämbetsverket och beslutar om anställning av personal i arbetsavtalsförhållande samt avgör sådana ärenden som inte avgörs i direktionen eller som inte enligt arbetsordningen ska avgöras av någon annan tjänsteman. Undervisnings- och kulturministeriet utnämner direktören för viss tid på högst fem år. I paragrafen föreskrivs också om behörighetsvillkoren för direktören, enligt vilka direktören ska ha avlagt högre högskoleexamen och ska ha den förtrogenhet med verksamhetsområdet som behövs för att sköta direktörens uppgifter samt i praktiken visad ledarförmåga.

I 9 § lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia föreskrivs om en delegation för punktskrift som finns i anslutning till biblioteket. Delegationen har till uppgift att vara sakkunnigorgan i fråga om punktskrift och studiematerial för personer med en synskada. Medlemmarna i delegationen utnämns av Tillgänglighetsbiblioteket Celia för högst fyra år i sänder. Delegationen har en ordförande och högst sex andra medlemmar. Vid beredningen av utnämningsbeslut ska bibliotekets direktion höras.

Tillgänglighetsbiblioteket Celias verksamhet främjar i fråga om personer med synskada eller någon annan läsnedsättning tillgodoseendet av jämlikhet enligt 6 § i grundlagen och de kulturella rättigheterna enligt 16 § i den lagen. Verksamheten styrs också av bestämmelsen i 17 § om tillgängliggörande av verk för personer med funktionshinder i upphovsrättslagen och bestämmelsen om samarbete i 11 § i lagen om allmänna bibliotek.

2.1.7 Museiverket

För skydd av kulturarvet och för landets allmänna museiväsen finns Museiverket, som är underställt undervisningsministeriet. Museiverket grundades 1972 för att ersätta Arkeologiska kommissionen.

Bestämmelser om Museiverkets uppgifter finns i 2 § i lagen om Museiverket (282/2004) och närmare bestämmelser om uppgifterna i 1 § i statsrådets förordning om Museiverket (407/2004). Ämbetsverket har till uppgift att sörja för att den kulturhistoriska nationalelegenden utökas, vårdas och ställs ut. Museiverket upprätthåller museer och ordnar utställningar samt upprätthåller och utökar samlingar.

Museiverket är en expertmyndighet med ansvar för skyddet av kulturarvet och kulturmiljön. Som expertmyndighet deltar Museiverket i planeringen av markanvändningen genom att ge utlåtanden om beaktandet av kulturmiljön och genom att förhandla med kommuner, byggherrar och markanvändningsplanerare. Verksamheten styrs i synnerhet av lagen om fornminnen (295/1963), lagen om områdesanvändning (132/1999), lagen om skyddande av byggnadsarvet (498/2010) samt i fråga om skyddet av kyrkliga byggnader av kyrkolagen och lagen om ortodoxa kyrkan (985/2006). I egenskap av expertmyndighet bereder Museiverket sådana anvisningar, skyddsprogram och framställningar om skydd av byggnader som gäller skyddet av kulturarvet och kulturmiljön och deltar i tillsynen över skyddet. Museiverket deltar i utvecklingen av kulturmiljön i samarbete med andra aktörer inom kulturmiljöområdet.

Dessutom har Museiverket till uppgift att svara för vården och tillsynen i fråga om fornlämningar och, om ärendet inte hör till ansvarsområdet för någon annan myndighet, i fråga om kulturmiljön. Uppgifterna i anslutning till skyddet av fornminnen grundar sig på lagen om fornminnen.

Vidare sörjer Museiverket för forskning i kulturarvet och för dokumentation, bevarande och tillgängliggörande av information om kulturarvet. Museiverket registrerar och dokumenterar kulturarvet aktivt. Registreringen sker genom att man samlar information om kulturarvet, bland annat om föremål, fasta fornlämningar och byggnadsarvet, i olika register.

I 1 § 1 punkten i förordningen om Museiverket föreskrivs att Museiverket därtill har till uppgift att leda och utveckla den allmänna museiverksamheten i landet. Museiverket är en expertmyndighet med särskilt ansvar för landets kulturhistoriska museisektor. Dessutom har Museiverket till uppgift att samordna och utveckla museisektorn på ett övergripande sätt, inklusive konstmuseer, specialmuseer och naturvetenskapliga museer.

I 1 § 6 punkten i förordningen om Museiverket finns en föråldrad bestämmelse om Museiverkets uppgift att vara ett ämbetsverk som besitter statlig fastighetsförmögenhet. Museiverkets ställning som ämbetsverk som besitter fastighetsförmögenhet har upphört genom statsrådets förordning om förvärv, arrendering, besittning och skötsel av statlig fastighetsförmögenhet (242/2015).

I 1 § 11 punkten i förordningen om Museiverket nämns uppgifter som har samband med beviljande av statsunderstöd. Museiverket beviljar statsunderstöd, genom vilka bevarandet av kulturarvsobjekt stöds liksom museernas och sammanslutningars projekt och verksamhet som hänför sig till kulturarvet.

Bestämmelser om Museiverkets organisation finns i 3 § i lagen om Museiverket. Enligt paragrafen finns vid Museiverket Finlands nationalmuseum, som är kulturhistoriskt

riksmuseum. Till övriga delar finns bestämmelser om ämbetsverkets verksamhetsenheter i arbetsordningen. Enligt 3 § i lagen om Museiverket kan Museiverket dessutom ha regionala enheter, men sådana finns inte för närvarande.

I 4 § i lagen om Museiverket finns bestämmelser om ledning och beslutanderätt. Museiverket leds av en generaldirektör. Generaldirektören avgör de ärenden som ankommer på Museiverket, om det inte har föreskrivits eller i arbetsordningen bestämts att någon annan tjänsteman vid Museiverket ska avgöra dem. Med stöd av bemyndigandet i 4 § föreskrivs det i 8 § i förordningen om Museiverket om ärenden som inte kan överföras till andra tjänstemän för avgörande genom arbetsordningen. I förordningens 9 § föreskrivs om generaldirektörens möjlighet att i enskilda fall förbehålla sig rätten att avgöra ärenden som annars ankommer på en underlydande. Sådana betydande och vittsyftande ärenden som det föreskrivs om i förordningens 7 § avgörs vid Museiverkets särskilda sammanträde.

Enligt 11 § i förordningen om Museiverket utnämns Museiverkets generaldirektör av statsrådet tillsvidare eller för en viss tid om högst år utan att tjänsten förklaras ledig. Överdirektören för Finlands nationalmuseum utnämns av undervisnings- och kulturministeriet.

Enligt 13 § i förordningen om Museiverket har Museiverket en delegation på kulturarvsområdet som stöder dess verksamhet. Den består förutom av generaldirektören av högst 11 andra medlemmar, av vilka Museiverkets personal inom sig väljer en medlem. Undervisnings- och kulturministeriet utnämner på förslag av Museiverket de övriga medlemmarna för en viss tid, dock högst fyra år.

I 5 § i lagen om Museiverket finns bestämmelser om avgifter för Museiverkets prestationer. I fråga om bestämmandet av avgifter innehåller paragrafen två undantag från avgiftsgrunderna enligt lagen om grunderna för avgifter till staten. Enligt paragrafens 2 mom. kan inträdesavgift till museer som lyder under Museiverket, till utställningar och andra för allmänheten avsedda tillställningar och föreläsningar sänkas eller ingen avgift tas ut, när det är ändamålsenligt med tanke på undervisning eller vetenskap eller annars med hänsyn till allmänt intresse. I paragrafens 3 mom. föreskrivs om avvikelser från på företagsekonomiska grunder prissatta hyror för kulturhistoriskt värdefulla byggnader och för lokaler i dem. Av kulturpolitiska skäl kan hyrorna sänkas så att en hyra som motsvarar gällande gängse prisnivå tas ut för dem eller, om det bör anses överensstämmande med statens fördel, så att hyran får vara lägre än den gängse eller att ingen hyra tas ut.

2.1.8 Förvaltningsnämnden för Sveaborg

Besittningen, förvaltningen, skötseln och istandsättningen av Sveaborg och dess byggnader handhas av Förvaltningsnämnden för Sveaborg, som lyder under undervisnings- och kulturministeriet. Sveaborg är en sjöfästning som grundades 1748 på öarna utanför Helsingfors. Sveaborg är ett område på ungefär 80 hektar och det omfattar över 250 byggnader och sex kilometer försvarsmurar. Sveaborg är ett av Finlands populäraste turistmål och hade över 900 000 besökare år 2023. Samtidigt är det också en stadsdel i Helsingfors och har cirka 800 invånare. Ett särdrag i förvaltningsnämndens verksamhet är också att cirka 80 procent av kostnaderna för verksamheten täcks med hyresintäkter för bostäder, affärslokaler, arbetsrum, mötes- och festlokaler samt med intäkter från trafikleder och landskapsvårdsavtal.

År 1991 upptogs Sveaborg på Unescos världsarvslista som ett exempel på sin tids europeiska militärarkitektur. Listan grundar sig på Unescos konvention om skydd för världens kultur- och naturarv (FördrS 19/1987). En förutsättning för att ett objekt ska finnas kvar på världsarvslistan är att objektets universella särskilda värde bevaras. För Sveaborg har det utarbetats en skötsel-

och nyttjandeplan vars syfte är att se till att Sveaborgs värden som världsarvsobjekt bevaras under de kommande årtiondena. Skötsel- och nyttjandeplanen ska hållas uppdaterad och bearbetas tillsammans med gemenskapen och intressentgrupper.

Sveaborgs byggnader och anläggningar samt största delen av landskapet har skyddats genom lagen om skyddande av byggnadsarvet. Dessutom har hela Sveaborgsområdet skyddats genom lagen om fornminnen. Sveaborg har genom statsrådets beslut listats som en nationellt betydande byggd kulturmiljö (RKY 2009), vilket också är utgångspunkten för de riksomfattande målen för områdesanvändningen. Sveaborg är också ett riksomfattande värdefullt landskapsområde (VAMA 2021) och en del av det marina Helsingfors, som är ett av Finlands 27 nationallandskap.

Förvaltningsnämnden för Sveaborg inrättades 1973 när Sveaborg överfördes från försvarsmakten till den civila förvaltningen. Bestämmelser om förvaltningsnämnden finns i lagen om förvaltningsnämnden för Sveaborg (1145/1988) och i statsrådets förordning om förvaltningsnämnden för Sveaborg (294/2013). Enligt 1 § i den förordningen har förvaltningsnämnden till uppgift att svara för förvaltningen av Sveaborg och dess byggnader, befästningar och övriga anläggningar, att svara för skötsel och underhåll av områden, byggnader och anläggningar som är i dess besittning eller särskilt bestämda, att svara för restaurering och grundlig reparation av områden, byggnader och anläggningar som är i dess besittning eller särskilt bestämda samt att svara för det nybyggande som utvecklandet av Sveaborg förutsätter samt att svara för och ta initiativ till utvecklandet av Sveaborg och förevisandet av Sveaborg för allmänheten. Närmare bestämmelser om de områden och byggnader som är i förvaltningsnämndens besittning utfärdas med stöd av bemyndigandet i 1 § 2 mom. i lagen om förvaltningsnämnden för Sveaborg och finns i 2 och 3 § i förordningen om förvaltningsnämnden för Sveaborg.

Enligt 2 § i lagen om förvaltningsnämnden i Sveaborg leds och övervakas förvaltningsnämnden av en direktion. Enligt 5 § i förordningen om förvaltningsnämnden för Sveaborg utser undervisnings- och kulturministeriet för tre år i sänder ordföranden och högst elva andra medlemmar i direktionen samt personliga suppleanter för dem. I direktionen ska det finnas företrädare för undervisnings- och kulturministeriet, försvarsministeriet, finansministeriet, Museiverket, Brottsförhållningsmyndigheten, Senatfastigheter, Helsingfors stad, Helsingfors kyrkliga samfällighet och invånarna på Sveaborg. Också direktören för förvaltningsnämnden är medlem i direktionen och dennes ställföreträdare är suppleant. Direktionen väljer inom sig en vice ordförande och till sekreterare en tjänsteman vid förvaltningsnämnden för Sveaborg. En representant för personalen vid förvaltningsnämnden har närvaro- och yttranderätt vid direktionens sammanträden. Direktionen får dessutom ge tjänstemän vid förvaltningsnämnden närvaro- och yttranderätt.

Direktionen får tillsätta sektioner för beredning av ärenden. När en sektion tillsätts väljer direktionen ordföranden i sektionen. Sektionen väljer inom sig en vice ordförande och till sekreterare en tjänsteman vid förvaltningsnämnden.

I 6 § förordningen om förvaltningsnämnden för Sveaborg finns sedvanliga bestämmelser om sammankallande av direktionen, beslutsförhet och avgörande av ärenden. Enligt förordningens 7 § har direktionen till uppgift att leda och övervaka verksamheten vid förvaltningsnämnden för Sveaborg, att fastställa arbetsordningen för förvaltningsnämnden, att årligen hos undervisnings- och kulturministeriet göra en framställning med förslag till budget för förvaltningsnämnden samt förslag till verksamhets- och ekonomiplan, att göra framställningar om och ta initiativ till utvecklande av Sveaborgs förvaltning, skötsel och istandsättning, att handlägga och avgöra övriga ärenden av stor bärvidd och betydelse samt övriga i arbetsordningen nämnda ärenden.

Enligt 4 § i förordningen om förvaltningsnämnden för Sveaborg finns vid förvaltningsnämnden en direktörstjänst. Vid förvaltningsnämnden kan dessutom finnas en förvaltningsdirektörstjänst, en restaureringsdirektörstjänst och andra ordinarie tjänster samt personal i arbetsavtalsförhållande.

Enligt 8 § i förordningen om förvaltningsnämnden för Sveaborg har direktören till uppgift att under ledning av förvaltningsnämnden leda, övervaka och utveckla förvaltningsnämndens verksamhet, sköta beredningen av ärenden som ska föredras för direktionen och sköta verkställigheten av direktionens beslut samt avgöra ärenden som ankommer på förvaltningsnämnden, om de inte ska avgöras av direktionen eller enligt arbetsordningen ska avgöras av någon annan tjänsteman. I förordningens 9 § föreskrivs att direktören i enskilda fall får förbehålla sig rätten att avgöra ett ärende som annars ska avgöras av någon annan tjänsteman. Enligt förordningens 11 § utnämns direktören av undervisnings- och kulturministeriet tills vidare eller för en bestämd tid som är högst fem år. Enligt 13 § utnämns direktörens ställföreträdare av undervisnings- och kulturministeriet.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för direktören och de övriga tjänstemännen finns i 10 § i förordningen om förvaltningsnämnden för Sveaborg och bestämmelser om beviljande av tjänstledighet i 12 § i förordningen. Enligt förordningens 11 § 2 mom. utnämns eller anställs annan personal än direktören av direktören.

I 3 § i lagen om förvaltningsnämnden för Sveaborg föreskrivs om avgifter för förvaltningsnämndens prestationer. Enligt paragrafens 2 mom. kan med avvikelse från lagen om grunderna för avgifter till staten på företagsekonomiska grunder prissatta hyror för bostadslägenheter och lokaler av kulturpolitiska skäl sänkas så att en hyra som motsvarar gällande gängse prisnivå tas ur för dem.

2.1.9 Centret för konstfrämjande

Centret för konstfrämjande är ett ämbetsverk som lyder under undervisnings- och kulturministeriet och som har till uppgift att främja konst och kultur till den del det inte hör till någon annan myndighets uppgifter.

Centret för konstfrämjande inrättades i samband med den reform av strukturerna för konstfrämjande som trädde i kraft vid ingången av 2013. Före reformen grundade sig organisationen på en modell som trädde i kraft 1968 och som bestod av centralkommissionen för konst, statens konstkommissioner och regionala konstkommissioner. Centralkommissionen för konst var ett förtroendeorgan och hade en separat förvaltningsbyrå. Syftet med reformen var bland annat att reformera centralkommissionens verksamhet och struktur så att den bättre motsvarar förändringarna i verksamhetsmiljön samt att förtydliga konstkommissionsväsendets verksamhet för konstfrämjande genom att tydligt skilja förtroendeorganets myndighetsuppgifter som grundar sig på kollegial bedömning och centrets myndighetsuppgifter från varandra.

Enligt 3 § 1 mom. i lagen om Centret för konstfrämjande (657/2012) ska Centret för konstfrämjande främja konst nationellt och internationellt, främja kultur nationellt och internationellt till den del den uppgiften inte hör till någon annan myndighet, främja konstnärernas nationella och internationella arbetsvillkor, medverka i främjandet av konstnärernas försörjningsvillkor, ansvara för förvaltningen av de statliga konstkommissionerna, de regionala konstkommissionerna, de särskilda nämnderna och konstrådet, vilka finns i anslutning till centret, och för beredningen av ärenden samt föredragningen och verkställigheten av beslut som hör till dessa organs uppgifter, vara undervisnings- och kulturministeriets expertmyndighet inom sitt ansvarsområde, utarbeta ett

motiverat förslag för undervisnings- och kulturministeriet om de anslag som ska upptas i statsbudgeten för centrets ansvarsområde samt sörja för de övriga uppgifter för främjande av konst och kultur som föreskrivs särskilt eller som undervisnings- och kulturministeriet anförtrot centret.

I 3 § 3 mom. i lagen om Centret för konstfrämjande finns en bemyndigandebestämmelse om att utfärda närmare bestämmelser om uppgifterna genom förordning av statsrådet. Enligt 2 § i statsrådets förordning om Centret för konstfrämjande (727/2012) har centret också till uppgift att följa och utvärdera utvecklingen inom centrets ansvarsområde och lägga fram förslag om hur verksamheten ska utvecklas, besluta om länskonstnärernas verksamhetsområden och uppgifter efter att ha hört de regionala konstkommissionerna, vid behov avgöra till vilken konstkommission ett ärende som någon av kommissionerna ska avgöra hör samt sköta samarbetet mellan kommissionerna samt av de anslag som anvisats centret fördela de medel som kommissionerna beslutar om.

Enligt 1 § 1 mom. i lagen om Centret för konstfrämjande har Centret för konstfrämjande regionala verksamhetsställen. Det finns inga bestämmelser om antalet regionala verksamhetsställen eller deras placeringsorter. Utöver det huvudsakliga verksamhetsstället i Helsingfors har Centret för konstfrämjande för närvarande nio regionala verksamhetsställen. Enligt 1 § 1 mom. i förordningen om Centret för konstfrämjande kan de regionala verksamhetsställena ha filialer.

Enligt 2 § i lagen om Centret för konstfrämjande finns i anknytning till Centret för konstfrämjande som expertorgan konstrådet, statliga konstkommissioner, regionala konstkommissioner och särskilda nämnder. Enligt 5 § i lagen om Centret för konstfrämjande har konstrådet till uppgift att besluta om de statliga konstkommissionernas ansvarsområden, namn och antal, utse ordföranden för och de övriga medlemmarna i de statliga och de regionala konstkommissionerna, vid behov vid de statliga konstkommissionerna tillsätta sektioner för att bereda ärenden med anknytning till kollegial bedömning, lämna centret förslag till fördelning av anslagen för konst, besluta om användningen av de utvecklingsmedel som anvisats konstrådet genom att bevilja statsunderstöd eller stipendier, göra en framställning om titeln akademiker enligt lagen om statens konstnärstipendier (734/1969), vara undervisnings- och kulturministeriets expertorgan vid framtagning av konstpolitiska riktlinjer samt sörja för de övriga uppgifter som föreskrivs särskilt eller som undervisnings- och kulturministeriet anförtrot konstrådet.

Konstrådet består av en ordförande och 6–8 andra medlemmar. Undervisnings- och kulturministeriet utser konstrådet för en mandatperiod på tre år efter att ha hört betydelsefulla konst- och kulturinstanser.

Enligt 6 § 1 mom. i lagen om Centret för konstfrämjande ska de statliga konstkommissionerna besluta om stipendier enligt lagen om statens konstnärstipendier, inom var sitt ansvarsområde utifrån kollegial bedömning besluta om stipendier och priser till konstnärer, konstnärsgupper och sammanslutningar, ge sakkunnigutlåtanden i ärenden inom sitt ansvarsområde, i egenskap av expertorgan inom sitt ansvarsområde ta del i centrets strategiarbete för konst samt vara expertorgan för det regionala verksamhetsställe som har hand om riksomfattande specialuppgifter inom kommissionens ansvarsområde.

Enligt 6 § 2 mom. i lagen om Centret för konstfrämjande ska det finnas 7–10 statliga konstkommissioner. För närvarande finns följande sju statliga konstkommissioner: arkitektur- och formgivningskommissionen, kommissionen för audiovisuell konst,

scenkonstkommissionen, litteraturkommissionen, musikkommissionen, kommissionen för visuell konst samt kommissionen för multikonst.

Enligt 7 § 1 mom. i lagen om Centret för konstfrämjande ska de regionala konstkommissionerna utifrån kollegial bedömning besluta om stipendier och priser till konstnärer, konstnärsgrupper och sammanslutningar inom sin region, i egenskap av expertorgan inom sitt verksamhetsområde ta del i centrets strategiarbete för konst samt ge sakkunnigutlåtanden. Enligt paragrafens 2 mom. ska det finnas tretton regionala konstkommissioner.

Såväl de statliga konstkommissionerna som de regionala konstkommissionerna består av en ordförande och 4–11 andra medlemmar. Deras mandatperiod är två år. Konstrådet utser konstkommissionernas ordförande och medlemmar. Bestämmelser om när konstkommissionerna ska utses samt om komplettering av sammansättningen, sammanträden, avgörande av ärenden och arvoden samt om de regionala konstkommissionernas verksamhetsområden utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om organisering av kommissionernas förvaltning i övrigt ges i arbetsordningen för Centret för konstfrämjande.

Dessutom finns i anslutning till Centret för konstfrämjande tre särskilda nämnder. Nämnden för stipendier åt författare och översättare, det vill säga den så kallade nämnden för biblioteksstipendier, har till uppgift att årligen dela ut stipendier till författare och översättare på grund av att böcker som de har skrivit eller översatt kostnadsfritt hålls tillgängliga på allmänna bibliotek. Bestämmelser om nämnden finns i 1 a § i lagen om vissa stipendier och understöd åt författare och översättare (236/1961).

I 5 § i lagen om vissa stipendier åt bildkonstnärer (115/1997) finns bestämmelser om den så kallade stipendienämnden för bildkonst. Nämnden fattar beslut om utdelning av så kallade visningsstipendier för bildkonst. Stipendier delas årligen ut till bildkonstnärer så att verk som de har framställt och som är i offentlig ägo kan visas offentligt.

Den tredje särskilda nämnden i anslutning till Centret för konstfrämjande är statsandelsnämnden för scenkonst, som har varit verksam sedan 2021, om vilken det föreskrivs i 9 § i lagen om främjande av scenkonst (1082/2020). Statsandelsnämnden för scenkonst har till uppgift att ge undervisnings- och kulturministeriet sakkunnigutlåtanden om ansökningar om godkännande av verksamhetsenheter för scenkonst såsom berättigade till statsandel.

Bestämmelser om ledningen av och beslutanderätten för Centret för konstfrämjande finns i 4 § i lagen om Centret för konstfrämjande. Och närmare bestämmelser om ledningen av och beslutanderätten för centret har utfärdats med stöd av bemyndigandet i 4 § 3 mom. i lagen om Centret för konstfrämjande och finns i 4 och 8 § i förordningen om Centret för konstfrämjande. Enligt 4 § 2 mom. i lagen om Centret för konstfrämjande avgör direktören sådana ärenden vid centret som det inte föreskrivs att ska avgöras av de expertorgan som finns i anslutning till centret eller som det inte i arbetsordningen anges att ska avgöras av någon annan tjänsteman vid centret. Enligt 4 § i förordningen om Centret för konstfrämjande har direktören till uppgift att utveckla verksamheten vid centret och svara för att centrets uppgifter sköts med gott resultat. Dessutom har direktören till uppgift att ordna centrets verksamhet på ett sådant sätt att konstrådet och konstkommissionerna har förutsättningar att sköta de uppgifter för konstens främjande som föreskrivs för dem i lag. I 8 § i förordningen om Centret för konstfrämjande föreskrivs det om de ärenden som alltid ska avgöras av direktören samt om direktörens rätt att i enskilda fall förbehålla sig beslutanderätten i ett ärende som direktörens underordnade annars får avgöra.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för tjänster vid Centret för konstfrämjande finns i 5 § i förordningen om Centret för konstfrämjande. Behörighetsvillkor för tjänsten som direktör är högre högskoleexamen, förtrogenhet med tjänstens uppgiftsområde samt i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap. Behörighetsvillkor för chefen för en verksamhetsenhet samt för tjänstemän i motsvarande tjänsteställning är högre högskoleexamen samt förtrogenhet med tjänstens uppgiftsområde och i praktiken visad ledarförmåga. Behörighetsvillkor för andra tjänstemän som är föredragande och som har uppgifter med motsvarande kravnivå är högskoleexamen.

Enligt 6 § i förordningen om Centret för konstfrämjande utnämns direktören av undervisnings- och kulturministeriet för viss tid på högst fem år. De övriga tjänstemännen och de som står i arbetsavtalsförhållande utnämns eller anställs av direktören, om inte något annat bestäms i arbetsordningen. Enligt 7 § 1 mom. i förordningen om Centret för konstfrämjande gäller samma behörighetsfördelning vid beviljande av tjänstledighet och skötsel av tjänst under tjänstledighet eller när en tjänst är vakant.

2.1.10 Nationella audiovisuella institutet

Nationella audiovisuella institutet är ett ämbetsverk som lyder under undervisnings- och kulturministeriet och vars verksamhetsområde omfattar bevarande av filmer, televisions- och radioprogram, forskning i anslutning till dessa, tillsyn över tillhandahållandet av bildprogram samt främjande av medieföstran. Sedan ingången av 2014 då två ämbetsverk som var verksamma inom sektorn för den audiovisuella kulturen, det vill säga Nationella audiovisuella arkivet och Centralen för medieföstran och bildprogram slogs samman till ett enda ämbetsverk har institutet varit verksamt i sin nuvarande form.

I 2 § i lagen om Nationella audiovisuella institutet (1434/2007) finns bestämmelser om Nationella audiovisuella institutets uppgifter. Institutet har i uppgift att i form av deponeringar ta emot och till sina samlingar skaffa filmer och televisions- och radioprogram samt föremål och annat material i anslutning till dem, lagra och arkivera televisions- och radioprogram samt restaurera material i samlingarna. I lagen om deponering och förvaring av kulturmaterial (1433/2007) föreskrivs om deponering av inhemska televisions- och radioprogram samt filmer vid Nationella audiovisuella institutet.

Nationella audiovisuella institutet främjar medieföstran, barns mediefärdigheter och en mediemiljö som är trygg för barn samt informerar i frågor som gäller barn och medier.

Institutet främjar kännedomen om kulturen inom sitt verksamhetsområde genom att för kulturella ändamål och i utbildnings- och forskningssyfte göra filmer och program tillgängliga för allmänheten, genom att bedriva visningsverksamhet och genom att ställa ut material inom sitt verksamhetsområde. Institutet främjar och bedriver forskning inom sitt verksamhetsområde och erbjuder tjänster i anslutning till sitt verksamhetsområde.

Vidare har institutet till uppgift att sköta de klassificerings- och tillsynsuppgifter som avses i lagen om bildprogram (710/2011) och övriga lagstadgade uppgifter samt svara för utbildningen av klassificerare av bildprogram. Syftet med lagen om bildprogram är att skydda barn från bildprogram som är skadliga för deras utveckling. Enligt lagen om bildprogram har Nationella audiovisuella institutet till uppgift att bland annat övervaka att lagen om bildprogram följs, att föra ett register över leverantörerna av bildprogram, att godkänna klassificerare av bildprogram, att ordna klassificerarutbildning, att föra register över klassificerarna, att utöva tillsyn över klassificerarnas verksamhet, att bevilja tillstånd för förevisning av offentliga bildprogram som inte är klassificerade och märkta, att upprätthålla en offentlig förteckning över bildprogram, att

behandla begäranden om omprövning av klassificeringsbeslut som fattats av klassificerare av bildprogram samt att ta emot reaktioner från allmänheten. Nationella audiovisuella institutet kan också klassificera ett tidigare klassificerat bildprogram på nytt samt utföra kontroller för att kontrollera att bildprogrammen är försedda med de märkningar som krävs. Dessutom har institutet i enlighet med 6 a § i lagen om Nationella audiovisuella institutet i uppgift att föra ett register över klassificerare av bildprogram och i enlighet med 6 b § i den lagen att förvalta och utveckla ett klassificeringsprogramutbud, med hjälp av vilket klassificering av bildprogram verkställs i enlighet med lagen om bildprogram.

Dessutom ska Nationella audiovisuella institutet sköta de övriga uppgifter som föreskrivs särskilt för det i lag eller förordning av statsrådet eller som undervisnings- och kulturministeriet anförtror det.

Bildprogramsnämnden, som det föreskrivs om i 32 § i lagen om bildprogram, är den instans där ändring söks i institutets klassificeringsbeslut och i de beslut som institutet fattat med anledning av begäranden om omprövning av klassificeringsbeslut som fattats av klassificerare av bildprogram. Enligt 4 § i lagen om Nationella audiovisuella institutet finns vid institutet också en delegation som ska stödja och utveckla institutets verksamhet samt ta initiativ och främja samarbetet inom branschen. I 2 § i statsrådets förordning om Nationella audiovisuella institutet föreskrivs om delegationens sammansättning.

För att täcka kostnaderna för tillsynen över tillhandahållandet av bildprogram och videodelningsplattformstjänster tas det ut en tillsynsavgift till Nationella audiovisuella institutet. Bestämmelser om tillsynsavgiften finns i 26–28 § i lagen om bildprogram. Det är fråga om en så kallad avgift av skattenatur som inte är en ersättning eller ett vederlag för förmåner eller service som det allmänna ger den betalningsskyldige. Till övriga delar tillämpas lagen om grunderna för avgifter till staten på avgifterna för institutets prestationer.

I 5 § i lagen om Nationella audiovisuella institutet finns bestämmelser om ledning och beslutsfattande vid institutet. Institutet leds av en direktör, som fastställer institutets arbetsordning och avgör efter föredragning andra ärenden som institutet ska avgöra och som inte enligt vad som föreskrivs eller vad som bestäms i arbetsordningen ska avgöras av någon annan tjänsteman vid institutet. Enligt 5 § i statsrådets förordning om Nationella audiovisuella institutet avgörs dock ärenden enligt lagen om bildprogram vid institutet av biträdande direktören för ansvarsområdet för mediefostran och klassificering av bildprogram.

I 1 § i statsrådets förordning föreskrivs om ansvarsområdena för Nationella audiovisuella institutet. Enligt förordningens 3 § leds ansvarsområdena av biträdande direktörer.

Enligt 7 § i förordningen om Nationella audiovisuella institutet utses både direktören och biträdande direktören för ansvarsområdet för mediefostran och klassificering av bildprogram av undervisnings- och kulturministeriet. Övriga tjänstemän utnämns och personer i arbetsavtalsförhållande anställs av direktören, om det inte bestäms något annat i arbetsordningen. Enligt 8 § i förordningen om Nationella audiovisuella institutet beviljas direktören och biträdande direktören för ansvarsområdet för mediefostran och klassificering av bildprogram tjänstledighet av undervisnings- och kulturministeriet. Övriga tjänstemän beviljas tjänstledighet av direktören.

I 6 § i statsrådets förordning om Nationella audiovisuella institutet föreskrivs om behörighetsvillkor för tjänster. Behörighetsvillkor för direktören är högre högskoleexamen, i praktiken visad ledarförmåga och ledarerfarenhet samt förtrogenhet med ämbetsverkets verksamhetsområde. Av de biträdande direktörerna förutsätts högre högskoleexamen, i

praktiken visad ledarförmåga och förtrogenhet med ansvarsområdets verksamhetsområde. I 6 § föreskrivs dessutom särskilt om behörighetsvillkoren för de tjänstemän i vilkas uppgifter klassificering ingår och för de tjänstemän som sköter mediefostran. Behörighetsvillkor för de övriga tjänstemännen är den utbildning och förtrogenhet som tjänstens uppgiftsområde förutsätter.

2.1.11 Finlands Akademi

Enligt 1 § i gällande lag om Finlands Akademi (922/2009) är Finlands Akademi en sakkunnigorganisation för vetenskap och forskning, som finansierar högtstående vetenskaplig forskning, verkar som sakkunnig inom vetenskap och forskningspolitik samt stärker vetenskapens och forskningsarbetets ställning. Enligt lagens 2 § har Finlands Akademi till uppgift att 1) genom att främja vetenskaplig forskning och forskningsförutsättningar och delta i internationellt samarbete främja forskningen och dess förutsättningar och nyttiggörande, 2) verka som sakkunnig när det gäller utveckling och genomförande av forskningspolitiken samt 3) utföra andra sakkunniguppgifter enligt vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet eller som undervisnings- och kulturministeriet tilldelar Akademien.

Akademins roll som stöd för förutsättningarna för vetenskap och forskning förverkligas i praktiken både genom finansieringsverksamheten och genom de tjänster som sakkunnigorganisationen tillhandahåller. Akademien sköter sina uppgifter i nära samarbete med olika aktörer.

Inom finansieringsverksamheten fattar Akademins styrelse inom ramen för statsbudgeten beslut om anvisande av finansiering till olika finansieringsformer och bland annat om forskningsrådets finansieringsandelar samt om finansiering för internationellt samarbete och akademiprogram. Dessutom fattar Finlands Akademi beslut om grunderna för beslut om forskningsfinansiering. I grunderna fastställs de allmänna målen för finansieringen (till exempel främjande av forskningens kvalitet, genomslagskraft och förnyelse) samt de centrala målen för olika finansieringsformer. Dessa riktlinjer är en central del av Finlands Akademis forskningspolitiska roll.

Finlands Akademis förtroendeorgan (forskningsråden, kommittén för forskningens infrastruktur och sektionerna samt rådet för strategisk forskning som finns i anslutning till Akademien) väljer med utgångspunkt i internationell kollegial granskning ut de ansökningar som ska finansieras.

Finlands Akademis andra centrala uppgift är att vara sakkunnig i utvecklingen och verkställandet av forskningspolitiken. Utredningarna Vetenskapens tillstånd, som utarbetats i nära samarbete med universiteten och forskningsinstituten, och rekommendationerna i dem är ett exempel på Akademins forskningspolitiska verksamhet.

Beslut om Finlands Akademis allmänna riktlinjer och mål för verksamheten fattas av styrelsen för Finlands Akademi, som också anvisar forskningsanslag till de vetenskapliga forskningsråden och kommittén för forskningsinfrastruktur och för olika ändamål. Enligt 3 § i lagen om Finlands Akademi styrs och övervakas Akademins verksamhet av en styrelse. Styrelsen har en ordförande samt minst fem och högst sju andra medlemmar. Akademins generaldirektör svarar för beredningen, föredragningen och verkställandet av de ärenden som behandlas i styrelsen.

Enligt 5 § i lagen om Finlands Akademi har Akademien vetenskapliga forskningsråd enligt vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Forskningsrådets uppgift är att bevilja

finansiering för den vetenskapliga forskningen och för utveckling och nyttiggörande av forskningsförutsättningarna, att följa upp finansieringens genomslagskraft och resultat, att tillsammans med Akademin andra organ planera den forskningsfrämjande verksamheten samt att på annat sätt verka så som närmare anges i instruktionen. En ordförande och högst tio andra medlemmar till vart och ett av de vetenskapliga forskningsråden utses för tre år i sänder av statsrådet. Enligt 1 § (280/2018) i statsrådets förordning om Finlands Akademi (979/2009) finns det vid Akademin följande tre vetenskapliga forskningsråd: 1) forskningsrådet för biovetenskap, hälsa och miljö, 2) forskningsrådet för kultur och samhälle och 3) forskningsrådet för naturvetenskap och teknik.

Enligt 5 a § (482/2014) i lagen om Finlands Akademi finns vid Akademin en kommitté för forskningsinfrastruktur, som har till uppgift att 1) följa och utveckla den nationella och internationella forskningsinfrastrukturverksamheten, 2) lägga fram förslag för Akademin styrelse om en långsiktig plan för forskningsinfrastrukturerna, 3) besluta om valet av forskningsinfrastrukturprojekt och svara för uppföljningen av projekten samt 4) sköta andra uppgifter som gäller forskningsinfrastruktur och som Akademin styrelse ålägger den. Akademin styrelse utnämner efter att ha hört undervisnings- och kulturministeriets ordföranden för och medlemmarna av kommittén för forskningsinfrastruktur. Av ordföranden och medlemmarna förutsätts att de har mångsidig erfarenhet av verksamhet i organisationer inom forsknings- och innovationssystemet samt kännedom om forskningsinfrastrukturernas betydelse och att de är erkända forskare eller erkända sakkunniga inom vetenskapspolitiken. Akademin styrelse beslutar om antalet medlemmar i kommittén. Akademin utnämner medlemmarna för en mandatperiod på högst tre år. Genom en ändring av lagen om Finlands Akademi (/2025) blir kommittén för forskningsinfrastruktur från och med den 1 januari 2026 ett råd för forskningsinfrastruktur vid sidan av de tre nuvarande forskningsråden. Uppgifterna för och utnämningsspraxis vid rådet för forskningsinfrastruktur motsvarar från och med den 1 januari 2026 Akademin övriga råds uppgifter och utnämningsspraxis.

I anslutning till Finlands Akademi finns ett råd för strategisk forskning, som har till uppgift att finansiera sådan långsiktig forskning i programform som tar fram lösningar på betydelsefulla utmaningar i det finländska samhället. Enligt 5 b § (482/2014) 1 mom. i lagen om Finlands Akademi har rådet för strategisk forskning till uppgift att 1) lägga fram initiativ för statsrådet om centrala tema- och prioriteringsområden för strategisk forskning, 2) besluta om programstrukturen för den strategiska forskningsverksamheten med stöd av statsrådets beslut om tema- och prioriteringsområden, 3) besluta om val av forskningsprojekt utifrån samhällelig betydelse, genomslagskraft och forskningens kvalitet och 4) svara för uppföljningen av forskningsprojekten och utvärderingen av deras genomslagskraft. Statsrådet utnämner efter föredragning från undervisnings- och kulturministeriets ordföranden för och åtta medlemmar av rådet för strategisk forskning för en mandatperiod på högst tre år och en ytterligare period på högst tre år.

Enligt 8 § i lagen om Finlands Akademi har Akademin ett förvaltningsämbete som sköter förvaltningen av Akademin, de vetenskapliga råden, kommittén för forskningsinfrastruktur och rådet för strategisk forskning (till och med den 31 december 2025) samt svarar för beredningen av ärenden och för föredragningen och verkställigheten av besluten. Förvaltningsämbetet avgör dessutom ärenden som gäller ämbetet eller ringa ändringar i organens beslut.

Styrelsen för Finlands Akademi fattade den 5 juni 2023 beslut om strategin för Akademin fram till 2030. Enligt strategin ska Akademin ha en tidsenlig organisation. Generaldirektören för Finlands Akademi inledde den 18 september 2023 utifrån strategin ett projekt för organisationsreformen. Uppdraget inom ramen för projektet var att utreda olika alternativ för att förnya förvaltningsämbetets organisationsstruktur och ledningssystem, att före den 31

december 2023 utarbeta ett förslag till ny struktur och nytt ledningssystem samt att planera övergången till den valda strukturen och ledningssystemet så att förvaltningsämbetet arbetar enligt den nya organisationen den 1 september 2024. Syftet med organisationsreformen av förvaltningsämbetet var att stärka Akademin förmåga att genomföra sin strategi och de ändringar som den kräver, att förbättra verksamhetens kostnadseffektivitet och anpassningsförmåga samt att stärka Akademin konkurrenskraft som arbetsgivare och attraktiv arbetsplats.

I förvaltningsämbetets organisationsstruktur före organisationsreformen hösten 2024 var antalet anställda cirka 140 och de var indelade i 11 ansvarsområden. Två ansvarsområden var underställda generaldirektören, fem var underställda den överdirektör som ansvarar för forskning och fyra var underställda den överdirektör som ansvarar för förvaltningen. Direktörerna var förmän för ansvarsområdena. Enligt Akademin bedömning var beslutsfattandet vid förvaltningsämbetet långsamt och komplext i den gamla organisationsstrukturen och ledningssystemet i anslutning till den, delvis på grund av att ledningsnivåerna var flera och ansvaren i anslutning till linjeledningen och det horisontella samarbetet inte var tillräckligt tydliga. Strukturen gav inte tillräckligt stöd för uppföljningen av verksamhetens resultat och ändamålsenlighet och tillhandahöll endast få verktyg för ett effektivt genomförande av de strategiska målen. I synnerhet i fråga om styrning och planering av verksamheten hade roller och ansvar fastställts bristfälligt och gränssnitten hade inte heller identifierats tillräckligt väl.

I den förnyade organisationsstrukturen leds förvaltningsämbetets verksamhet av generaldirektören. Vid förvaltningsämbetet finns följande tre enheter: enheten för finansieringsutlysningar, enheten för genomslag och forskningspolitik samt enheten för verksamhetsstyrning, vilka var och en har en direktör. Enheterna är indelade i grupper.

2.1.12 Besvärsnämnden för studiestöd

Enligt 1 § i lagen om besvärsnämnden för studiestöd (1080/2012) är besvärsnämnden för studiestöd första besvärinstans inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde i ärenden enligt lagen om studiestöd (65/1994) och lagen om stöd för skolresor (48/1997).

Enligt 2 § i lagen om besvärsnämnden för studiestöd har besvärsnämnden en ordförande med uppdraget som huvudsyssla, en vice ordförande med uppdraget som bisyssla samt fyra andra medlemmar med uppdraget som bisyssla. Vice ordföranden och medlemmarna har personliga suppleanter.

Statsrådet utnämner ordföranden med uppdraget som huvudsyssla tills vidare på framställning av undervisnings- och kulturministeriet. Ordföranden med uppdraget som huvudsyssla leder besvärsnämnden och svarar för verksamheten, övervakar att lagtolkningen är enhetlig i nämndens avgöranden och svarar för besvärsnämndens administrativa ärenden i enlighet med vad som närmare anges i arbetsordningen. Statsrådet utnämner vice ordföranden och de övriga medlemmarna med uppdraget som bisyssla för tre år i sänder på framställning av undervisnings- och kulturministeriet. Ordföranden med uppdraget som huvudsyssla och vice ordföranden ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. Av de övriga medlemmarna ska två vara förtrogna med högskolestudier och två med allmänbildande studier eller yrkesinriktade studier efter den grundläggande utbildningen.

Besvärsnämnden ska ha ett tillräckligt antal föredragande. Föredragandena ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt.

Rättskipningsärenden avgörs på föredragning i en sektion, i en sammansättning med en domare eller i plenum. Övriga ärenden avgörs i plenum, om det inte bestäms något annat i arbetsordningen. En sektion består av tre medlemmar. Ordföranden med uppdraget som huvudsyssla eller vice ordföranden är ordförande i sektionen och övriga medlemmar är två av de medlemmar som är förtrodda med studier. Ordföranden med uppdraget som huvudsyssla förordnar sektionernas ordförande och övriga medlemmar. Om ett ärende som ska avgöras av besvärsnämnden är av principiell betydelse för tillämpningen av lag i andra liknande fall eller om avgörandet i en sektion skulle komma att avvika från tidigare praxis, kan ordföranden med uppdraget som huvudsyssla eller vice ordföranden eller sektionen bestämma att ärendet ska behandlas i plenum.

2.1.13 Ämbetsverkens anslag

De grundläggande omkostnaderna för ämbetsverken och ministeriet inom förvaltningsområdet är sammanlagt 170 miljoner euro per år. Intäkterna av ämbetsverkens verksamhet är ungefär 40 miljoner euro per år, det vill säga anslagsnivån i budgeten är cirka 130 miljoner euro. Ämbetsverken har totalt ungefär 1 700 anställda. Antalet årsverken i fråga om de grundläggande omkostnaderna inom förvaltningsområdet är cirka 1 670 årsverken (2022> uppdateras den senaste sifferuppgiften). Antalet årsverken har ökat under de senaste tio åren med cirka 130 årsverken. De grundläggande omkostnaderna består i regel av löneutgifter, vars andel är cirka 60 procent av de totala utgifterna. Köpen av tjänster uppgår till sammanlagt cirka 35 miljoner euro och består huvudsakligen av informationssystemanskaffningar. Även kostnaderna för centraliserade tjänster är betydande utgiftsposter. De kostnader för lokaler som finansieras inom ramen för de grundläggande omkostnaderna är årligen sammanlagt cirka 21 miljoner euro. I fråga om lokaler finns ämbetsverken i regel i Senatfastigheters lokaler. Kostnaderna för lokaler är nästan en tredjedel av Riksarkivets och Museiverkets omkostnader.

Omkostnader för UKM:s förvaltningsområde		2025 budgetprop.
	Omkostnaderna totalt	173 421
01.	Undervisnings- och kulturministeriets omkostnader	23 363
02.	Utbildningsstyrelsens omkostnader	28 852
03.	Omkostnader för myndigheter som verkar i anslutning till Utbildningsstyrelsen	11 888
04.	Omkostnader för Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning	20 162
05.	Finlands Akademis omkostnader	11 947
06.	Riksarkivets omkostnader	21 654
07.	Omkostnader för Institutet för de inhemska språken	4 829
08.	Depåbibliotekets omkostnader	4 512
09.	Omkostnader för Besvärsnämnden för studiestöd	683
10.	Omkostnader för Centret för konstfrämjande	6 641
11.	Omkostnader för Förvaltningsnämnden för Sveaborg	2 211
12.	Omkostnader för Museiverket	24 107
13.	Tillgänglighetsbiblioteket Celas omkostnader	5 484

14.	Omkostnader för Nationella audiovisuella institutet	7 088
-----	---	-------

Momentens slutsummor beskriver inte den helhet av grundläggande omkostnader som är avsedd för skötseln av ämbetsverkens myndighetsuppgifter, eftersom det i omkostnaderna vid en del av ämbetsverken också ingår anslag för bidrag och utvecklingsprojekt.

2.1.14 Förvaltningsområdets informationssystem, genomförandet och förvaltningen av dem

Genom digitala tjänster, informationsresurser och informationshantering stöds produktionen och utvecklingen av myndigheternas tjänster och processer. Undervisnings- och kulturministeriet och ämbetsverken är en del av den helhet som den statliga digitaliseringen och informationshanteringen utgör. För närvarande är arbetsfördelningen inom förvaltningsområdet grovt taget indelad så att undervisnings- och kulturministeriet ansvarar för den strategiska styrningen och finansieringen av ämbetsverkens verksamhet, digitalisering och informationshantering. Ämbetsverken är tjänsteproducenter eller kan skaffa tjänster och till exempel systemutvecklingsarbete av Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori, av det i huvudsak statsägda företaget CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy eller på marknaden. Vissa tjänster som ämbetsverken använder (långtidsförvaring) producerar CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy med finansiering av ministeriet.

Digitaliseringen och informationshanteringen av de statliga ämbetsverkens och ministeriets interna tjänster (personalförvaltning, ekonomiförvaltning, lokalförvaltning, kommunikation delvis, informationshantering delvis samt grundläggande informationsteknik) grundar sig till stor del på statskoncernens gemensamma lösningar och praxis. Ministeriets grundläggande informationstekniska tjänster skaffas av statsrådets kansli och levereras av Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori. Ämbetsverken skaffar dessa tjänster direkt av Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori. För närvarande sköter varje ämbetsverk sin kundrelation separat. Och varje ämbetsverk har tillgång till en något annorlunda samling tjänster. Ibrukttagandet vid olika tidpunkter av de tjänster som Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori tillhandahåller medför kostnader. De informationssystem som används i ekonomi- och personalförvaltningens processer är gemensamma för staten och tillhandahålls av Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning. Motsvarande arrangemang tillämpas också i fråga om andra interna tjänster inom förvaltningsområdet.

Främjande av digitalisering är en viktig del av förvaltningsområdets kärnverksamhet. Den fokuserar både på utveckling av organisationernas egna funktioner och på tjänster riktade till medborgare, företag och sammanslutningar samt på annan myndighetsverksamhet. Utvecklingsarbetet utförs inom statsförvaltningen eller förvaltningsområdet delvis gemensamt, delvis sektorsvis och organisationsvis. Som helhet sett upprätthålls inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde många olika informationsresurser och informationssystem på nationell nivå, såsom undervisningsförvaltningens riksomfattande informationsresurser samt tjänster för antagning av studerande på andra stadiet och högskolenivå och Riksarkivets elektroniska arkiveringstjänst som används av hela den offentliga förvaltningen.

Ministeriet och ämbetsverken har utvecklat substanssystemen inom ansvarsområdet tillsammans med kommersiella leverantörer och CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy. Dessa tillhandahåller också drifts- och underhållstjänster för systemen. Utbildningsstyrelsen har nått långt i ibrukttagandet av molntjänster. Och största delen av användnings- och kapacitetstjänsterna för undervisningsförvaltningens riksomfattande informationsresurser och

digitala tjänster är kommersiella leverantörers molntjänster (Amazon Web Services) som Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori förmedlar.

För ordnandet av grundläggande informationstekniktjänster (bland annat arbetsstationer, telefoner, skrivare, servrar, elektronisk kommunikation, behörighetshantering) används knappt tio årsverken vid bildningsförvaltningens ämbetsverk, och tjänsterna produceras i huvudsak av Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori. Ämbetsverkens grundläggande anskaffningar av informationstekniktjänster hos Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori uppgick till sammanlagt cirka 5,9 miljoner euro år 2023. Siffran innehåller en betydande mängd molnbaserade drifts- och kapacitetstjänster i synnerhet för undervisningsförvaltningens substanstjänster.

Ämbetsverkens IKT-anskaffningar uppgick till sammanlagt cirka 27,6 miljoner euro år 2023. Anskaffningar gjordes hos Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori till ett belopp av cirka 7,4 miljoner euro och inkluderade de ovannämnda anskaffningarna av grundläggande informationsteknik, hos CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy till ett belopp av cirka 6,8 miljoner euro och hos andra leverantörer till ett belopp av 13,4 miljoner euro. Två tredjedelar av anskaffningarna gjordes av Utbildningsstyrelsen.

CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy är en betydande leverantör av IKT-tjänster för en del av ämbetsverken. De anskaffningar som görs hos CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy hänför sig till ansvarsområdesbundna substanssystem och delvis till deras drifttjänster och konsultarbete. I fråga om Riksarkivet och Nationella audiovisuella institutet hänför sig de anskaffningar som görs hos CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy till förvaring och arkivering. När det gäller Finlands Akademi hänför sig anskaffningarna till systemet Sara. CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy kan när det gäller dessa ämbetsverk beskrivas som huvudsaklig samarbetspartner vid sidan av Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori. Anskaffningar hos andra aktörer är vid dessa ämbetsverk ringa.

Utbildningsstyrelsen och dess fristående enheter anskaffar i betydande grad utveckling av undervisningsförvaltningens nationella informationssystem och informationsresurser samt underhåll av informationssystemen och annat IKT-arbete på marknaden (cirka 11,2 miljoner euro 2023), men också hos CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy (2,8 miljoner euro 2023). Till skillnad från vad som anförs ovan är CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy dock även mot bakgrund av sifferuppgifterna en IKT-leverantör bland andra för Utbildningsstyrelsen och dess fristående enheter.

Även ministeriet köper årligen en betydande mängd tjänster av CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy, men största delen av dem utgörs av sådana tjänster för vetenskaplig kalkylering och datahantering som används av forskare vid högskolor och statliga forskningsinstitut. Utöver dessa tjänster anskaffar ministeriet dock också tjänster som är väsentliga med tanke på ämbetsverkens uppgifter och tjänster, till exempel tjänster för långtidsförvaring. Andra betydande tjänster som ministeriet köper av CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy är utveckling och underhåll av högskolornas riksomfattande informationsresurs (Virta), Utbildningsförvaltningens effektivitetstjänst (Arvo) samt utveckling och underhåll av undervisningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen.

Under de senaste åren har investeringar i anslutning till digitaliseringsprojekt varit den viktigaste grunden för tilläggsanslag under ämbetsverkens omkostnadsmoment. På grund av den splittrade ämbetsverksstrukturen har projekten genomförts och budgeterats som separata helheter och den nytta som uppnåts i IKT-projekten följs inte alltid systematiskt upp.

Ämbetsverken kan också konkurrera om samma experter och vid konkurrensutsättningen beaktas inte gemensamma behov.

Vid främjandet av digitaliseringen har det också förekommit brister i det digitala ledarskapet på koncernnivå, och helhetssynen och helhetsansvaret har inte till alla delar varit tydliga. Det har inte heller utarbetats någon plan som omfattar hela förvaltningsområdet när det gäller digitaliseringsprojekt och man har inte upprätthållit någon gemensam helhetsbild av nuläget.

2.1.15 Uppgiftsfördelningen mellan undervisnings- och kulturministeriet och ämbetsverken inom förvaltningsområdet samt styrningen av förvaltningsområdet

Undervisnings- och kulturministeriet styr ämbetsverken inom förvaltningsområdet genom resultatstyrning. Resultatstyrningen inom bildningsförvaltningen har skötts enligt enhetliga principer med iakttagande av statsförvaltningens gemensamma rekommendationer (VN/13288/2023). Inom förvaltningsområdet ges anvisningar om resultatstyrningen av ämbetsverken genom ett gemensamt instruktionsbrev. Även de samhälleliga effektmålen och de gemensamma verksamhetsmålen är gemensamma för alla ämbetsverk. Avtalen för ämbetsverken upprättas regeringsperiodvis och för fyra år. Målen ses över och anslagen avtalas årligen. Vid ministeriet samordnar en samarbetsgrupp för resultatstyrning gemensamma frågor som gäller resultatstyrningen inom förvaltningsområdet. Till övriga delar har resultatstyrningen av ämbetsverken genomförts decentraliserat. Avdelningen för högskole- och forskningspolitik resultatstyr Riksarkivet, Institutet för de inhemska språken, Finlands Akademi och Depåbiblioteket. Kultur- och konstpolitiska avdelningen styr Nationella audiovisuella institutet, Tillgänglighetsbiblioteket Celia, Museiverket, Förvaltningsnämnden för Sveaborg och Centret för konstfrämjande. Ungdoms- och idrottspolitiska avdelningen styr Besvärnsnämnden för studiestöd. Kanslichefens stab samordnar resultatstyrningen av Utbildningsstyrelsen. Vid ministeriet har det utsetts en ansvarig resultatstyrelse för alla ämbetsverk.

Man har strävat efter att koppla resultatstyrningen till den finansiella styrningen och den övriga styrningen. I det årshjul för den gemensamma helhetsstyrningen som utarbetades tillsammans med ministeriet och ämbetsverken våren 2023 kopplas genomförandet av regeringsprogrammet, processerna för den finansiella styrningen och resultatstyrningen samt den strategiska dialogen mellan ämbetsverken och ministeriet samman. Verksamheten behöver utvecklas vidare.

2.1.16 Ämbetsverkens budgetplanering

Anslagen för undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde ingår i huvudtitel 29 i statens budget. Slutsumman för anslagen under huvudtiteln var cirka 8,5 miljarder euro i budgetpropositionen för 2025. Omkostnadsmomenten för ämbetsverken och ministeriet inom förvaltningsområdet ingår i kapitel 29.01 i förvaltningsområdets gemensamma utgifter. I budgeten har varje ämbetsverk ett eget moment. Av Utbildningsstyrelsens fristående enheter finns Nationella centret för utbildningsutvärdering och Studentexamensnämndens kansli under samma moment. Anslagen för Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning finns under ett eget moment.

Beredningsprocesserna för planen för de offentliga finanserna och statsbudgeten samt tilläggsbudgetarna genomförs i enlighet med de processer för ekonomiplanering som normalt genomförs vid statsrådet. Dessutom har ämbetsverkens processer för planering av ekonomin integrerats i processerna för hela förvaltningsområdet i enlighet med årshjulet för helhetsstyrningen. På så sätt genomförs den planering som omfattas av omkostnadsfinansieringen som en helhet och enligt enhetliga förfaranden. Skapandet av

delaktighet och informationsgången genomförs centraliserat inom ramen för förvaltningsområdets finansieringsgrupp som samordnas av ministeriet.

Utmaningen för ämbetsverkens ekonomiplanering har varit de oenhetliga grunder enligt vilka behovet av anslag har bedömts. Bedömningarna har gjorts på ämbetsverksspecifika grunder och processerna har varit olika också vid ministeriets avdelningar. Vid en del ämbetsverk har man strävat efter att anpassa ekonomin till den befintliga ramen bland annat genom rekryteringspolitik och pensionsavgång, medan utgiftsnivån vid en del ämbetsverk har överskridit anslagsnivån i budgeten och det när reservationsanslagsstocken har tagit slut har lagts fram förslag till överskridning av den grundläggande verksamheten. Utvecklingen av antalet anställda, som är den viktigaste utgiftsposten, har utvecklats oenhetligt mellan ämbetsverken.

Under den senaste tiden har den ekonomiska planeringen och bedömningen av anslagsbehoven blivit enhetligare i och med genomförandet av den process som ingår i årshjulet för den övergripande styrningen samt genom inrättandet av en finansieringsgrupp för förvaltningsområdet. Inom ramen för dem sänds all information och alla anvisningar om beredningen till ämbetsverken i realtid och ämbetsverken görs också delaktiga i planeringen av processerna på förvaltningsområdesnivå. Processerna behöver fortfarande utvecklas vidare, eftersom processerna för ekonomisk styrning, anpassningsåtgärderna och den långsiktiga planeringen genomförs genom oenhetliga förfaranden. Det växande informationsflödet samt de större resultatenheter som reformen av ämbetsverksstrukturen resulterar i främjar tillämpningen av god praxis och enhetliga verksamhetssätt vid alla ämbetsverk.

2.1.17 Nyckeltal om ämbetsverkens personal samt ämbetsverkens verksamhetsställen

Granskningen av nyckeltalen om personalen har i fråga om antalet anställda och årsverken gjorts enligt situationen vid utgången av 2023 och med utgångspunkt i uppgifterna i arbetsgivarens Tahti-system.

Riksarkivet

Antalet årsverken vid Riksarkivet var 207,5 år 2023. Antalet anställda var 210. Av dem var 67,60 procent fast anställda och 32,40 procent visstidsanställda. Medelåldern bland personalen var 46,3 år. Andelen kvinnor av personalen var 55,70 procent och män 44,30 procent. Totalt 51,90 procent av personalen hade en högre högskoleexamen.

Enligt 3 § i lagen om Riksarkivet har Riksarkivet verksamhetsställen om vars placering det föreskrivs genom förordning av statsrådet. När det föreskrivs om verksamhetsställen ska tillgången till tjänster och de språkliga rättigheterna tillgodoses. Enligt 1 § i statsrådets förordning om Riksarkivet har Riksarkivet verksamhetsställen i Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, S:t Michel, Tavastehus, Uleåborg, Vasa och Åbo samt samearkivet i Enare.

Nationella audiovisuella institutet

Antalet årsverken vid Nationella audiovisuella institutet var 75,7 år 2023. Antalet anställda var 84. Av dem var 83,3 procent fast anställda och 16,7 procent visstidsanställda. Medelåldern bland personalen var 48 år. Andelen kvinnor av personalen var 46,4 procent och män 53,6 procent. Totalt 45,2 procent av personalen hade en högre högskoleexamen.

Nationella audiovisuella institutets verksamhetsställe finns i Helsingfors.

Institutet för de inhemska språken

Antalet årsverken vid Institutet för de inhemska språken var 67 år 2023. Antalet anställda var 67. Av dem var 76,1 procent fast anställda och 23,9 procent visstidsanställda. Medelåldern bland personalen var 52,2 år. Andelen kvinnor av personalen var 82,1 procent och män 17,9 procent. Totalt 86,6 procent av personalen hade en högre högskoleexamen.

Institutet för de inhemska språkens verksamhetsställe finns i Helsingfors.

Museiverket

Vid Museiverket var antalet årsverken 314,8 år 2023. Antalet anställda var 269. Av dem var 66,5 procent fast anställda och 33,5 procent visstidsanställda. Medelåldern bland personalen var 49,2 år. Andelen kvinnor av personalen var 64,3 procent och män 35,7 procent. Totalt 67,3 procent av personalen hade en högre högskoleexamen.

Museiverkets huvudsakliga verksamhetsställe finns i Helsingfors. Dessutom har Museiverket ett stort antal objekt också på andra håll i Finland och personal permanent placerad vid dem utöver i Helsingfors även i Kotka, Nyslott, Orimattila, Tavastehus, Vanda och Åbo.

Utbildningsstyrelsen

Vid Utbildningsstyrelsen var antalet årsverken 490,3 år 2023. Antalet anställda var 496. Av dem var 81,7 procent fast anställda och 18,3 procent visstidsanställda. Medelåldern bland personalen var 48 år. Andelen kvinnor av personalen var 77,6 procent och män 22,4 procent. Antalet anställda som finansieras inom ramen för de grundläggande omkostnaderna är cirka 370. Totalt 76,6 procent av personalen hade en högre högskoleexamen. De fristående enheterna Nationella centret för utbildningsutvärdering, Studentexamensnämndens kansli och Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning som finns i anslutning till Utbildningsstyrelsen omfattas av granskningen. Deras sammanräknade antal årsverken var 89 år 2023.

Utbildningsstyrelsens verksamhetsställen finns i Helsingfors, Jyväskylä och Tammerfors.

Besvärnämnden för studiestöd

Vid Besvärnämnden för studiestöd var antalet årsverken 7,9 år 2023. Antalet anställda var 10. De var alla fast anställda. Medelåldern bland personalen var 40,1 år. Andelen kvinnor av personalen var 60 procent och män 40 procent. Totalt 60 procent av personalen hade en högre högskoleexamen.

Besvärnämnden för studiestöds verksamhetsställe finns i Helsingfors.

Tillgänglighetsbiblioteket Celia

Vid Tillgänglighetsbiblioteket Celia var antalet årsverken 46,5 år 2023. Antalet anställda var 48. Av dem var 97,9 procent fast anställda och 2,1 procent visstidsanställda. Medelåldern bland personalen var 51,9 år. Andelen kvinnor av personalen var 70,8 procent och män 29,2 procent. Totalt 54,2 procent av personalen hade en högre högskoleexamen.

Tillgänglighetsbiblioteket Celias verksamhetsställe finns i Helsingfors.

Finlands Akademi

Vid Finlands Akademi var antalet årsverken 133,4 år 2023. Antalet anställda var 132. Av dem var 84,1 procent fast anställda och 15,9 procent visstidsanställda. Medelåldern bland personalen var 50,9 år. Andelen kvinnor av personalen var 70,5 procent och män 29,5 procent. Totalt 81,1 procent av personalen hade en högre högskoleexamen.

Finlands Akademis verksamhetsställe finns i Helsingfors.

Förvaltningsnämnden för Sveaborg

Vid Förvaltningsnämnden för Sveaborg var antalet årsverken 82,9 år 2023. Antalet anställda var 78. Av dem var 91 procent fast anställda och 9 procent visstidsanställda. Medelåldern bland personalen var 48,8 år. Andelen kvinnor av personalen var 42,3 procent och män 57,7 procent. Totalt 19,2 procent av personalen hade en högre högskoleexamen.

Förvaltningsnämnden för Sveaborgs verksamhetsställe finns i Helsingfors.

Centret för konstfrämjande

Vid Centret för konstfrämjande var antalet årsverken 70,9 år 2023. Antalet anställda var 76. Av dem var 53,9 procent fast anställda och 46,1 procent visstidsanställda. Medelåldern bland personalen var 48 år. Andelen kvinnor av personalen var 77,6 procent och män 22,4 procent. Totalt 65,8 procent av personalen hade en högre högskoleexamen.

År 2023 hade Centret för konstfrämjande verksamhetsställen utöver i Helsingfors också i Björneborg, Joensuu, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Rovaniemi, Tammerfors, Uleåborg, Vasa och Åbo.

Depåbiblioteket

Antalet årsverken vid Depåbiblioteket var 17,2 år 2023. Antalet anställda var 19. Av dem var 94,7 procent fast anställda och 5,3 procent visstidsanställda. Medelåldern bland personalen var 51,8 år. Andelen kvinnor av personalen var 68,4 procent och män 31,6 procent. Totalt 36,8 procent av personalen hade en högre högskoleexamen.

Enligt 2 § i statsrådets förordning om Depåbiblioteket är Kuopio stad Depåbibliotekets hemort.

Cirka 75 procent av ämbetsverkens personal är anställda i tjänsteförhållande. Uppgifter i arbetsavtalsförhållande finns särskilt i säsongbetonade uppgifter, men också i övrigt vid ämbetsverken inom förvaltningsområdet, särskilt vid Riksarkivet, Institutet för de inhemska språken, Museiverket, Förvaltningsnämnden för Sveaborg och Centret för konstfrämjande.

Andelen kvinnor av personalen vid ämbetsverken inom förvaltningsområdet är cirka 68 procent och män 32 procent. Vid Nationella audiovisuella institutet och Förvaltningsnämnden för Sveaborg är mer än 50 procent av personalen män. Största delen av ämbetsverkens personal ingår i åldersgruppen 55–64. Näst mest anställda finns det i åldersgruppen 45–54, sammanlagt cirka 60 procent av personalen vid ämbetsverken inom förvaltningsområdet.

2.2 Bedömning av nuläget

Ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde har ett mångsidigt uppgiftsfält och i uppgifterna ingår på bred front delområden inom den samhälleliga verksamheten. Ämbetsverken har anförtrots en betydande del av uppgifterna inom utbildning och forskning på riksnivå samt upprätthållande, styrning och utveckling av kultur, konst, kulturarv och arkivering. Ämbetsverken har i huvudsak ansvarat för sina uppgifter på ett effektivt och högklassigt sätt. De har klarat av att göra de anpassningar av omkostnaderna som produktivetsprogrammen och andra besparingar samt de ökande kostnaderna har föranlett.

Bildningsförvaltningen är dock föremål för ändringsbehov för att sektorn ska kunna svara på förändringar i verksamhetsmiljön och stärka samhällets och ekonomins förmåga att förnya sig i syfte att möjliggöra välfärd och hållbar tillväxt. De faktorer som beror på förändringarna i verksamhetsmiljön – i synnerhet hållbarhetsunderskottet i de offentliga finanserna och sparkraven inom den offentliga förvaltningen samt förändringen i befolkningsstrukturen – förutsätter en reform av bildningsförvaltningen. Av den offentliga förvaltningen förutsätts allt starkare genomslag och högre produktivitet i verksamheten.

Inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde finns det många organisationer som är verksamma i ämbetsverksform. Under det senaste decenniet har det genomförts flera strukturella reformer inom förvaltningsområdet och antalet ämbetsverk har minskat. Även efter reformerna är strukturen inom förvaltningsområdet splittrad och det finns fortfarande elva ämbetsverk. En del av ämbetsverken har omfattande och en del smala verksamhetsområden. Ämbetsverkens storlek varierar avsevärt. Den splittrade ämbetsverksstrukturen och de olika stora resurserna för lagstadgade och andra uppgifter samt för genomförande av förvaltnings- och stödtjänster har medfört ineffektivitet.

Alla ämbetsverk är inte bokföringsenheter. Ministeriets bokföringsenhet är splittrad. Den inbegriper utöver ministeriet Nationella audiovisuella institutet, Institutet för de inhemska språken, Tillgänglighetsbiblioteket Celia, Besvärnämnden för studiestöd, Centret för konstfrämjande och Depåbiblioteket. Med tanke på ekonomiförvaltningen och redovisningen samt uppföljningen av och transparensen i ekonomin är den nuvarande bokföringsenhetsstrukturen utmanande. De bokföringsenheter som bildats av flera ämbetsverk är inte ändamålsenliga ekonomiska helheter, och därför har bland annat boksluten inte gett något mervärde i uppföljningen på kort eller lång sikt av ekonomin och användningen av anslag. Till exempel det att Centret för konstfrämjande, Institutet för de inhemska språken, Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket ingår i ministeriets bokföringsenhet är inte en ändamålsenlig ekonomisk och funktionell helhet.

I statens tjänste- och kollektivavtalssystem har finansministeriet bestämt att en del av ämbetsverken ska vara förhandlingsmyndighet. Undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen, Finlands Akademi, Riksarkivet, Museiverket och Förvaltningsnämnden för Sveaborg har varit förhandlingsmyndigheter. Undervisnings- och kulturministeriet har varit förhandlingsmyndighet för Nationella audiovisuella institutet, Institutet för de inhemska språken, Besvärnämnden för studiestöd, Tillgänglighetsbiblioteket Celia, Centret för konstfrämjande och Depåbiblioteket. Finansministeriet förordnar sannolikt ett större ämbetsverk att vara förhandlingsmyndighet.

Ämbetsverken inom förvaltningsområdet bildar inte en tydlig strukturell och funktionell helhet i enlighet med finansministeriets ämbetsverksrekommendation.

Styrningen mellan ämbetsverken och ministeriet består av en helhet som utgörs av författningsstyrning, finansiell styrning, informationsstyrning och resultatstyrning. Även om styrningen inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde och hela statsförvaltningen länge har varit under utveckling, är helheten inte till alla delar tydlig, transparent och mätbar med samma mått för ministeriet, ämbetsverken eller intressentgrupperna och medborgarna.

Ministeriets nuvarande styrmodell är decentraliserad. Vid ministeriet ansvarar avdelningarna för resultatstyrningen. Styrningen inom bildningsförvaltningen har blivit utvecklad i enlighet med finansministeriets principer. Till exempel inom styrningen av kultur- och konstpolitiken samt forskningspolitiken har sambandet mellan budgetstyrningen och resultatstyrningen stärkts genom att målen för budgeten och resultatavtalen förenhetligats. Vid styrningen av det högskole- och forskningspolitiska ansvarsområdet har man i resultatstyrningen utnyttjat det elektroniska systemet Kota. För varje regeringsperiod har det också utarbetats gemensamma mål för förvaltningsområdet. Dessa har i tillämpliga delar tagits in i resultatavtalen för alla ämbetsverk. Även lagstiftningen om ämbetsverken har reviderats. Trots utvecklingsarbetet förekommer det fortfarande skillnader i styrningen inom förvaltningsområdet. Styrningens olika element, såsom den finansiella styrningen och resultatstyrningen, är fortfarande alltför åtskilda processer från varandra. Den finansiella styrningen är ämbetsverksspecifik och budgetens momentstruktur ger inte möjlighet till en gemensam finansiell styrning av bildningsförvaltningen. Vid ministeriet granskas de gemensamma frågorna i styrningen inom förvaltningsområdet närmast i samarbetsgrupperna för lagstiftning, finansiering och resultatstyrning, som dock inte har tillräckliga möjligheter och befogenheter att styra helheten av bildningsförvaltningen.

På grund av den decentraliserade modellen är det svårt för ministeriet att leda helheten och det försvårar ämbetsverkens möjligheter att uppfatta och identifiera förvaltningsområdet som en helhet och dess gemensamma frågor. Den nuvarande styrmodellen och verksamhetssätten ger inte ministeriet och ämbetsverken möjlighet att bilda sig en tydlig och koherent helhetsbild av och tydliga och koherenta målsättningar för bildningsförvaltningen. I författningsstyrningen, den finansiella styrningen och resultatstyrningen behövs starkare styrmedel och nya handlingsätt för att stärka den övergripande styrningen och ledningen av bildningsförvaltningen. För att åstadkomma förändringar har det som en del av reformen av bildningsförvaltningen funnits behov av att börja stärka den gemensamma helhetsstyrningen och att förnya verksamhetssätten genom att tillsammans med ministeriet och ämbetsverken utarbeta ett gemensamt årshjul och en gemensam årsbaserad verksamhetsmodell för helhetsstyrningen. Dessutom har man tillsammans med vissa ämbetsverk (Utbildningsstyrelsen, Nationella audiovisuella institutet och Centret för konstfrämjande) i samarbete med finansministeriet och arbets- och näringsministeriet genomfört pilotförsök med ett digitalt verktyg för resultatstyrning för att förnya handlingsätten inom resultatstyrningen. Det har ännu inte fattats beslut om att utvidga användningen av det digitala verktyget till alla ämbetsverk, men bildningsförvaltningens ämbetsverk har meddelat att de är villiga att ta i bruk det digitala verktyget när det är tekniskt möjligt. Detta kommer, om det genomförs, att förenhetliga handlingsätten i anslutning till styrningen.

Tillräckliga omkostnader för ämbetsverken och utsikterna för den framtida ramen medför ett större anpassningstryck än tidigare för ämbetsverken. Den nuvarande utgiftsnivån överskrider den sammanlagda ramen med cirka 6–12 miljoner euro beroende på granskningssätt. I regeringsprogrammet för 2023–2027 och vid förhandlingarna om planen för de offentliga finanserna våren 2024 gjordes dessutom på grundval av produktivitetsprogrammet och de ytterligare besparingarna avdrag på cirka 30 miljoner euro i förvaltningsområdets omkostnader. Hittills har man till största delen fått tilläggsfinansiering i statsbudgeten för ämbetsverkens

oförutsedda utgifter av systemnatur eller andra engångsutgifter och grundläggande omkostnader, men på grund av hållbarhetsunderskottet i de offentliga finanserna är det i fortsättningen osannolikt att tilläggsfinansiering fås. Iakttagandet av rambestämmelsen och undvikandet av ett underskottsförfarande förutsätter anpassningsåtgärder på 9 miljarder euro för hela den offentliga ekonomin under den pågående valperioden. Under den pågående valperioden har det på grundval av produktivitetsprogrammet och andra sparbeslut vidtagits permanenta sparåtgärder till ett värde av cirka 440 miljoner euro i statsförvaltningens grundläggande omkostnader. På grundval av det som sägs ovan finns det betydande behov av att reformera ämbetsverkens verksamhet. Produktiviteten måste förbättras för att säkerställa att de tillgängliga resurserna används effektivt. När det gäller de viktigaste utgiftsposterna, det vill säga utgifter för personal, informationssystem och övrig IKT, måste man kunna genomföra en strategisk planering som omfattar alla ämbetsverk samt utnyttja samarbete och synergier. En del av uppgifterna behöver koncentreras till vissa ämbetsverk och samarbetet mellan ämbetsverken samt det nätverksbaserade samarbetet mellan sakkunniga måste ökas för att säkerställa ett högkvalitativt myndighetsarbete. Betydelsen av nätverksbaserat samarbete framhävs särskilt i uppgifter inom ekonomi- och personförvaltningen.

3 Internationell jämförelse

Bildningsförvaltningens strukturer har utretts i följande jämförelseländer: Sverige, Norge, Danmark, Nederländerna och Estland.

3.1.1 Sverige

I *Sverige* är bildningsförvaltningen betydligt mer decentraliserad än i Finland. Inom Utbildningsdepartementets förvaltningsområde finns det cirka 50 myndigheter, inklusive universitet och högskolor, och inom Kulturdepartementets förvaltningsområde över 50 myndigheter. Myndigheterna inom bildningsförvaltningen styrs av Regeringskansliet enligt gemensamma principer och Regeringskansliet fattar beslut om varje myndighets verksamhetsförutsättningar. Ämbetsverkens ledning och företrädare för Regeringskansliet diskuterar årligen ämbetsverkets framtid och resultat.

3.1.2 Norge

I *Norge* är antalet ämbetsverk eller motsvarande myndigheter inom bildningsförvaltningen färre till antalet än i Sverige, men fler än i Finland. Deras uppgifter varierar från mycket omfattande uppgifter till noggrant avgränsade uppgifter. Uppgifterna är delvis desamma som i Finland. Utöver ämbetsverken finns det flera permanenta och temporära styrelser, råd och utskott som är underställda Kunnskapsdepartementet och Kultur- och likestillningsdepartementet. Vid båda ministerierna har ansvaret för styrningen av ämbetsverken inom förvaltningsområdet ålagts flera avdelningar.

3.1.3 Danmark

I *Danmark* har bildningsförvaltningen fördelats på följande tre ministerier: Børne- og Undervisningsministeriet, Uddannelses- og Forskningsministeriet samt Kulturministeriet. Antalet ämbetsverk eller motsvarande ligger på samma nivå som i Finland. Uppgifterna är delvis desamma som vid ämbetsverken inom Finlands bildningsförvaltning, delvis är uppgifterna mer begränsade. Utöver ämbetsverken finns det flera statliga inrättningar, råd och delegationer eller motsvarande som lyder under ministerierna.

3.1.4 Nederländerna

I *Nederländerna* finns det flera oberoende ämbetsverk, vars uppgifter varierar från omfattande uppgifter till snävare uppgifter. Antalet ämbetsverk eller motsvarande motsvarar antalet ämbetsverk i Finland. Även när det gäller uppgifter kan en del av ämbetsverken jämföras med ämbetsverken i Finland. Undervisnings-, kultur- och forskningsministeriet styr dem och ansvaret för styrningen är fördelat på tre avdelningar.

3.1.5 Estland

I *Estland* ansvarar undervisnings- och vetenskapsministeriet för regeringens utbildnings-, forsknings-, ungdoms- och språkpolitik. Det ansvarar för tre ämbetsverk samt vissa stiftelser och företag. Kulturministeriet ansvarar för landets kultur- och idrottsärenden och kultur- och idrottspolitik.

Som helhet kan det konstateras att strukturerna, uppgifterna och antalet ämbetsverk eller motsvarande myndigheter inom bildningsförvaltningen i jämförelseländerna avviker från varandra. Gemensamt är att det inom förvaltningsområdet för de ministerier som ansvarar för bildningsförvaltningen finns universitet och högskolor samt nationella kultur- och konstinstitutioner, vars styrning ministerierna svarar för. Däremot varierar ämbetsverksstrukturen och i Finland är antalet ämbetsverk detsamma eller mindre än i jämförelseländerna.

4 Målsättning

Syftet med propositionen är att förtydliga och förenhetliga ämbetsverksstrukturen inom ministeriets förvaltningsområde till en funktionellt och ekonomiskt ändamålsenligare helhet så att det är lättare att styra ämbetsverken, att de utgör tydligare helheter i funktionellt hänseende och att den verksamhet de bedriver har större samhälleligt genomslag.

Genom reformen av ämbetsverksstrukturen eftersträvas i enlighet med FM:s rekommendation om de principer som ska iakttas vid ordnandet av funktioner inom statsförvaltningen (ämbetsverk) (VN/11537/2021) att tyngdpunkten vid uppförandet av nya ämbetsverk ligger på en högklassig, kundorienterad och resultatrik skötsel av uppgifterna samt på funktionella och ekonomiska behov. Syftet med reformen är att den sammanlagda nyttan för staten ska öka. Utgångspunkten är att skapa ämbetsverk med riksomfattande behörighet, en tydlig organisation, tillräcklig funktionell bredd, digitala tjänster samt samarbeten inom förvaltningen. Avsikten är dessutom att organisera enskilda uppgiftshelheter och funktioner vid de nuvarande ämbetsverken så att de sköts med ett annat ämbetsverk på ett sätt som ger synergier. I beredningen betonas därtill vikten av att skapa ett effektivt och genomslagskraftigt styrningssystem. Utvecklingen inriktas i första hand på en organisation i form av ämbetsverk.

Utöver revideringen av ämbetsverksstrukturen är det mer vittomfattande målet med reformen av bildningsförvaltningen att främja bildningens samhälleliga betydelse och bidra till större effektivitet, produktivitet och serviceförmåga inom den verksamhet som bildningsförvaltningen bedriver. Reformen säkerställer bildningsförvaltningens förmåga att främja kompetens, kultur, tillväxt och välfärd i vårt land. Målbilden är att stärka den gemensamma strategiska helhetssynen, säkerställa en hållbar ekonomi, främja en öppen dialog på området samt en verksamhet som grundar sig på delad och gemensam kunskap. Att dra fördel av digitaliseringen i fråga om processer och tjänster betraktas som ett centralt verktyg för att uppnå målbilden.

Syftet med reformen är att uppnå samhälleligt genomslag och produktivitetsvinster så att bildningsförvaltningens uppgifter kan skötas med mindre resurser och bättre förutsättningar för en omfördelning av budgetanslagen än för närvarande. Målet är att hela bildningsförvaltningens ekonomi planeras som en helhet inom ramen för de processer som ingår i beredning av planen för de offentliga finanserna och statsbudgeten. Ett förtydligande av bildningsförvaltningens strukturer och en mer koncentrerad ämbetsverksstruktur, transparens i verksamheten och ekonomin, centraliserade tjänster samt en ännu starkare involvering av ämbetsverken i planeringen på koncernnivå bidrar till en effektivisering av verksamheten och användningen av budgetanslagen.

Syftet med reformen är också att stödja produktivetsprogrammets mål. Även om inga nämnvärda utgiftsbesparingar kan uppnås genom de åtgärder som ingår i projektet under innevarande valperiod, stöder åtgärderna det reformarbete som krävs för minskade utgifter för den grundläggande verksamheten och minskade utgifter för överföringar av budgetanslag. Syftet med reformen är att möjliggöra en effektivare organisering av gemensamma tjänster för alla ämbetsverk, till exempel inom ansvarsområdena för ekonomi- och personalförvaltning samt informationsförvaltning. Avsikten är inte att alla fördelar ska uppnås omedelbart, utan det finns ett behov av att under de kommande åren se över och utvärdera dels den helhet som utgörs av ämbetsverksstrukturen och de gemensamma tjänsterna och dels möjligheterna att utöka ämbetsverkens inkomster.

5 Förslagen och deras konsekvenser

5.1 De viktigaste förslagen

Genom propositionen genomförs regeringsprogrammets föresatser om att förtydliga ämbetsverksstrukturen inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde och att låta på överlappande förvaltning, i linje med slutrapporten om bildningsförvaltningen 2030.

Enligt förslaget ska ämbetsverksstrukturen inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde komprimeras så att nuvarande 10 ämbetsverk blir fem ämbetsverk som ska fungera som bokföringsenheter. Dessutom bereder social- och hälsovårdsministeriet en separat regeringsproposition om att besvärsnämnden för studiestöd ska bli en del av besvärsnämnden för social trygghet, som hör till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde.

Från ingången av 2026 ska följande ämbetsverk hör till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde:

- 1) Utbildningsstyrelsen, som Institutet för de inhemska språken slås samman med,
- 2) Riksarkivet, som Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket slås samman med,
- 3) Museiverket, som förvaltningsnämnden för Sveaborg slås samman med,
- 4) Konst- och kulturmyndigheten, som är ett nytt ämbetsverk och som Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet överförs till,
- 5) Finlands Akademi, som fortsätter sin verksamhet i enlighet med gällande lag om Finlands Akademi.

Avsikten är att reformen ska genomföras så kostnadseffektivt som möjligt. Utbildningsstyrelsens, Riksarkivet och Museiverket fortsätter som ämbetsverk och deras respektive FO-nummer och VHS-kod kvarstår. Utgångspunkten är att de preciserande tjänste- och arbetskollektivavtalen om lönesystemen vid de tre ämbetsverken förblir i kraft och att det således inte finns något behov av att förhandla om helt nya preciserande tjänste- och arbetsavtalsvillkor i form av lönesystem för dessa ämbetsverk. Konst- och kulturmyndigheten inrättas som ett nytt ämbetsverk, eftersom de ämbetsverk som överförs till den myndigheten,

Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet, för närvarande ingår i undervisnings- och kulturministeriets bokföringsenhet.

Personalen vid Utbildningsstyrelsen, Riksarkivet och Museiverket fortsätter enligt förslaget i sina nuvarande anställningsförhållanden vid respektive ämbetsverk. Personalen vid Institutet för de inhemska språken, Depåbiblioteket, Tillgänglighetsbiblioteket Celia och förvaltningsnämnden för Sveaborg övergår jämte sina uppgifter till det mottagande ämbetsverket. Personalens semesterpengar och andra intjänade förmåner överförs tillsammans med personalen. Den personal som överförs flyttas över till det mottagande ämbetsverket i enlighet med respektive tjänste- eller arbetsavtalsförhållande, med undantag för anställda i arbetsavtalsförhållande vid Institutet för de inhemska språken. För deras del ändras anställningsförhållandet enligt förslaget till ett tjänsteförhållande. De två typerna av anställningsförhållande skiljer sig från varandra genom att ett tjänsteförhållande medför tjänsteansvar och ger bättre anställningsskydd än ett arbetsavtalsförhållande. Med tanke på verksamhetens organisation är målet ett förenhetligande av grunderna för personalens anställningsförhållanden. Personalen vid Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet överförs till den nya Konst- och kulturmyndigheten. Vid Konst- och kulturmyndigheten inrättas enligt förslaget en ny tjänst som generaldirektör, eftersom ingetdera av de ämbetsverk som fusioneras för närvarande har en generaldirektör. De övriga generaldirektörerna fortsätter i sin respektive tjänst i enlighet med nuvarande mandatperiod.

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde, där det föreskrivs om målen och verksamhetssätten för bildningsförvaltningen på central nivå, vilken utgörs av undervisnings- och kulturministeriet och underlydande ämbetsverk, samt om generaldirektörens uppgifter och behörighet, den övriga personalen vid ämbetsverken och deras behörigheter, beslutsfattande i ärenden samt om ämbetsverkets arbetsordning och beredskap. Syftet med bildningsförvaltningen är att säkerställa att medborgarnas grundläggande kulturella rättigheter tillgodoses på ett högklassigt och verkkningsfullt sätt i samarbete med aktörer och intressentgrupper inom olika förvaltningsområden. Kvaliteten på och genomslaget för verksamheten inom bildningsförvaltningen främjas genom gemensamma verksamhetsmodeller och -strukturer samt genom att utveckla tjänster som är gemensamma för dessa ämbetsverk. De gemensamma verksamhetsmodeller och verksamhetsstrukturer som föreslås bidrar till större transparens och underlättar utvärderingen och utvecklingen av verksamheten inom bildningsförvaltningen och dess resultat, och med hjälp av dem kan man bättre än hittills granska bildningsförvaltningen ur ett helhetsperspektiv. Genom att utveckla gemensamma tjänster för flera ämbetsverk kan man bidra till större kostnadseffektivitet inom stödtjänsterna. Bestämmelser om ordnandet av och innehållet i de gemensamma tjänsterna och om sätten att tillhandahålla dem får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Utöver lagen om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde föreslås det att det stiftas en ny lag om vart och ett av ämbetsverken, med undantag för Finlands Akademi. I dessa lagar ska det enligt förslaget föreskrivas om verksamhetsområdet och uppgifterna för respektive ämbetsverk samt till behövliga delar om ämbetsverkets interna organisation. I fråga om alla ämbetsverken föreskrivs det enligt förslaget fortfarande om deras uppgifter inte bara i lagen om respektive ämbetsverk, utan också i annan lagstiftning. I lagen om Finlands Akademi föreslås ändringar av lagteknisk natur i anslutning till reformen.

I lagen om Utbildningsstyrelsen ingår bestämmelser om ämbetsverkets uppgifter, vilka i stor utsträckning föreslås förbli oförändrade. Den nuvarande Utbildningsstyrelsen fortsätter sin verksamhet, och med den sammanslås Institutet för de inhemska språken, som i stor utsträckning fortsätter med nuvarande uppgifter, om vilka det enligt förslaget även föreskrivs

genom lag. Institutet för de inhemska språken blir enligt förslaget en avdelning vid Utbildningsstyrelsen eftersom den har en sakkunniguppgift som förutsätter oberoende. Enligt förslaget fortsätter de nuvarande svenska enheterna vid Utbildningsstyrelsens respektive Institutet för de inhemska språken sin verksamhet. Med avvikelse från vad som enligt förslaget till lag om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde föreskrivs om generaldirektörens uppgifter, ska chefen för Institutet för de inhemska språken ha beslutanderätt i fråga om de uppgifter som ankommer på språkinstitutet, och därmed kan generaldirektören för Utbildningsstyrelsen inte förbehålla sig beslutanderätten i fråga om dem.

Därtill fortsätter de nuvarande tre fristående enheterna vid Utbildningsstyrelsen, och ska även i fortsättningen ha rätt att självständigt fatta beslut i sina egna ärenden. I anslutning till Utbildningsstyrelsen ska dessutom finnas sådana övriga organ om vilka det föreskrivs i någon annan lag. Till Utbildningsstyrelsens bokföringsenhet hör även statliga skolor.

I anslutning till Utbildningsstyrelsen kvarstår enligt förslaget direktionen för Utbildningsstyrelsen, men den ska i fortsättningen inte ha beslutanderätt i ärenden som gäller ämbetsverket och dess uppgifter, utan ska vara ett organ av delegationstyp till stöd för Utbildningsstyrelsens verksamhet. Det föreslås att tillsättandet av direktionen överförs från statsrådets allmänna sammanträde till undervisnings- och kulturministeriet.

Enligt den lag om Riksarkivet som föreslås fortsätter det nuvarande Riksarkivet sin verksamhet, och Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket sammanslås med det. Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket föreslås bli verksamhetsenheter vid Riksarkivet. Bestämmelser om övriga verksamhetsenheter vid ämbetsverket utfärdas enligt förslaget i Riksarkivets arbetsordning.

Bestämmelser om Riksarkivets verksamhetsställen utfärdas enligt förslaget genom förordning av statsrådet för att trygga tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna samt tillgången till tjänster på svenska eller av särskilda kulturhistoriska skäl. Därtill ska Riksarkivet besluta om sina övriga verksamhetsställen och placeringen av dem.

Det föreslås också att det stiftas en ny lag om Tillgänglighetsbibliotekets Celias tjänster i form av en för Riksarkivet förpliktigande lag där bestämmelserna om användningsregler och användnings- och låneförbud i fråga om bibliotekstjänsterna finns samlade. Samtidigt ska lagen säkerställa att Tillgänglighetsbibliotekets Celias tjänster är igenkännliga efter sammanslagningen av ämbetsverken.

I anslutning till Riksarkivet ska det enligt förslaget finnas en delegation för punktskrift, som har till uppgift att vara sakkunnigt organ i fråga om punktskrift och läromedel för personer med synskada.

Enligt den föreslagna lagen om Museiverket fortsätter verket sin verksamhet, och förvaltningsnämnden för Sveaborg sammanslås med verket. Vid Museiverket finns enligt förslaget Finlands nationalmuseum och förvaltningsnämnden för Sveaborg, som särskilt omnämns i lagen. Bestämmelser om övriga verksamhetsenheter vid Museiverket utfärdas enligt förslaget i arbetsordningen. Museiverket beslutar enligt förslaget om sina verksamhetsställen och placeringen av dem.

Förvaltningen av de museisamlingar vid Finlands nationalmuseum som är i Museiverkets besittning föreslås även i fortsättningen tillhöra Nationalmuseets verksamhetsområde inom ramen för Museiverket. Det särskilda sammanträdet, som för närvarande utövar beslutanderätt i vissa betydande och vittsyftande ärenden, ska enligt förslaget läggas ner. Därtill upphör

delegationen på kulturarvsområdet som lagstadgat organ, och samarbetet med intressentgrupperna på området får ordnas på andra sätt.

Chef för verksamhetsenheten Finlands nationalmuseum är enligt förslaget en överdirektör. Överdirektören utnämns enligt förslaget av undervisnings- och kulturministeriet för fem års tid, om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna denne för kortare tid än så. Personalen vid Finlands nationalmuseum utnämns eller anställs enligt förslaget av överdirektören.

I anslutning till Museiverket ska det enligt förslaget finnas en delegation för Sveaborg, som har till uppgift att främja samarbetet med olika intressentgrupper i anslutning till verksamheten vid och underhållet av världsarvet Sveaborg. Delegationen ersätter den nuvarande förvaltningsnämnden för Sveaborg.

Museiverket ska enligt förslaget på Sveaborgs område vara i besittning av den statliga fastighetsförmögenhet som avses i lagen om rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet (973/2002).

I syfte att ta vid de uppgifter som ankommer på Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet inrättas enligt förslaget ett nytt ämbetsverk som är en bokföringsenhet och ska heta Konst- och kulturmyndigheten, och om vilken det ska föreskrivas i lagen om Konst- och kulturmyndigheten. Konst- och kulturmyndigheten beslutar enligt förslaget om sina verksamhetsställen och placeringen av dem.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i lagen om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde om generaldirektörens uppgifter, föreslås att chefen för den verksamhetsenhet till vars uppgifter ärendena enligt arbetsordningen för ämbetsverket hör ska ha beslutanderätt i ärenden enligt lagen om bildprogram, och att generaldirektören för ämbetsverket inte får förbehålla sig beslutanderätten i dem.

I anslutning till konst- och kulturmyndigheten finns enligt förslaget ett konst- och kulturråd, som bland annat har till uppgift att utifrån en kollegial bedömning besluta om stipendier och priser till konstnärer och konstnärsgupper. Undervisnings- och kulturministeriet utser enligt förslaget en ordförande för konst- och kulturrådet, minst åtta och högst 12 medlemmar samt högst sju ersättare för en mandatperiod på tre år. Konst- och kulturrådet föreslås ersätta det nuvarande konstrådet samt de statliga och regionala konstkommissionerna. Delegationen i anslutning till det nuvarande Nationella audiovisuella institutet föreslås upphöra, och samarbetet med intressentgrupperna på området får ordnas på andra sätt.

I anslutning till Konst- och kulturmyndigheten finns enligt förslaget fyra andra organ i enlighet med vad som föreskrivs i andra lagar.

Syftet med den föreslagna ämbetsverksstrukturen är en lösning som är funktionellt och ekonomiskt balanserad och där bildningsförvaltningen utgör en tydlig helhet och ämbetsverken tillräckligt stora samt där funktioner vid olika ämbetsverk på ett naturligt sätt fusioneras med varandra så att det ger synergieffekter. Det är dock inte till alla delar möjligt att hitta gemensamma gränssnitt i fråga om de uppgifter de ämbetsverk som ska sammanslås har hand om, och eventuella synergieffekter uppstår delvis först på sikt.

Avsikten är att i samband med reformen av bildningsförvaltningen utöver de lagar som föreslås också reformera styrningen mellan ministeriet och ämbetsverken. Utgångspunkten är att styrningen ska bilda en tydlig helhet som omfattar hela bildningsförvaltningen, att säkerställa att styrningen är relevant och se till att styrprocessen är välfungerande så att

bildningsförvaltningens resurser används på ett genomslagskraftigt, produktivt och effektivt sätt. Reformen av styrningen medför ändringar i fråga om verksamhetssätt i fråga om styrningen mellan ministeriet och ämbetsverken. I samband med reformen har ministeriet inlett beredningen av ministerieleda processer i fråga om ämbetsverkens centrala funktioner. I beredningen betonas en helhetsöversyn av styrningen samt gemensam beredning och samarbete mellan ämbetsverken. Närmare bestämmelser om samskapsstrukturerna i anslutning till sådana processer finns i arbetsordningen för ministeriet (359/2014).

5.2 De huvudsakliga konsekvenserna

5.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Reformens viktigaste ekonomiska konsekvenser hänför sig till ökad ekonomisk effektivitet och produktivitet samt en effektivare användning av budgetanslagen. Syftet med reformen är att effektivisera användningen av de omkostnader som ingår i huvudtiteln för ämbetsverken inom förvaltningsområdet så att de inbesparingar som enligt regeringsprogrammet och planen för de offentliga finanserna ska företas våren 2024 kan genomföras så att ämbetsverkens förutsättningar att sköta sina lagstadgade och övriga uppgifter kvarstår.

Propositionens konsekvenser med avseende på respektive ämbetsverks omkostnader eller produktivitet kan dock inte uppskattas i fasta belopp på ett tillförlitligt sätt. Allmänt taget bedöms konsekvenserna av de ändringar som företas i lagstiftningen ofta utifrån motsvarande tidigare ändringar. Det har dock varit svårt att i efterhand bedöma konsekvenserna av tidigare ämbetsverksreformer i Finland, och eftersom detaljerna varierar är det inte möjligt att i detta sammanhang bedöma de ekonomiska konsekvenserna utifrån forskningsrön som baserar sig på motsvarande tidigare reformer. Det är därtill svårt att bedöma produktiviteten inom den offentliga sektorn på grund av verksamhetens karaktär. Genom en bedömning kan man dock sträva efter att identifiera de viktigaste elementen genom vilka propositionen väntas påverka ämbetsverkens ekonomi och samhället i vidare bemärkelse.

Ekonomisk nytta kan uppnås när processerna för planeringen av ekonomin effektiviseras, det administrativa arbetet utvecklas och beredningsprocesserna inom förvaltningsområdet framöver sköts som en helhetsprocess i enlighet med årsklockan för helhetsstyrningen. Att involvera ämbetsverken i de processer som ingår i beredningen för hela förvaltningsområdet bidrar till att processerna blir effektivare, kvaliteten höjs och genomslaget blir större. Också en starkare koppling mellan den ekonomiska planeringen och resultatstyrningen är en viktig konsekvens som följer av den föreslagna reformen. De allt stramare ekonomiska resurserna och anpassningstrycket förutsätter att man i ämbetsverkens resultatstyrning i allt högre grad beaktar de ekonomiska ramvillkoren för genomförandet av de tyngdpunkter och prioriteringar som ingår i verksamheten.

En reform av ämbetsverksstrukturen öppnar samtidigt upp för att förnya de ekonomiska processerna och struktureringen av momenten i statsbudgeten. I stället för nuvarande tio budgetmoment ska anslagen i fortsättningen indelas i fem moment, som faller under kapitlet för gemensamma utgifter under huvudtiteln och efter ministeriets omkostnadsmoment får en löpande numrering. Eftersom budgetbehandlingen sker på lagstiftningsnivå krävs riksdagens beslut alltid för en ändring av anslagsnivån under ett specifikt moment. En tätare struktur på momentnivå och en höjning av anslagsnivån per moment medger en flexiblare användning och omfördelning av anslagen inom ramen för statsbudgeten. Det minskade antalet ämbetsverk och deras större ekonomi underlättar dessutom jämförelser mellan dem i egenskap av ekonomiska helheter.

Större ämbetsverkshelheter möjliggör skalfördelar, i synnerhet i fråga om förvaltning, lokaler och digitala system, eftersom dessa funktioner innehåller kostnadsfaktorer som åtminstone inte helt och hållet beror på verksamhetens art eller omfattning. Detta innebär att man kan förenhetliga vissa processer som sammanhänger med dessa funktioner, även om de ämbetsverk som ska slås samman behåller sina nuvarande uppgifter som skiljer sig från varandra, och man genom ett förenhetligande av sådana processer kan minska antalet överlappningar som uppstått till följd av att man tidigare skött samma saker inom flera olika ämbetsverk. Lokalkostnaderna för ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde uppgår till ca 24 miljoner euro brutto, även om en del lokaler också genererar inkomster i form av avgifter. Personalkostnaderna för stödfunktionerna vid ämbetsverken inom förvaltningsområdet (inkl. personalförvaltning, ekonomiförvaltning och upphandling) uppskattas i stort sett till ca 5 miljoner euro.

På sikt kan reformen förväntas medföra produktivitetsökningar, särskilt med avseende på resurserna för ekonomi- och personalförvaltning samt andra uppgifter som blir gemensamma för ämbetsverken. Att koncentrera uppgifterna till fem ämbetsverk i stället för tio gör det möjligt att sköta uppgifterna effektivare än för närvarande. Också en eventuell utveckling av arbetsfördelningen inom ramen för sådana gemensamma tjänster och en koncentrerad av vissa uppgifter till ett enda ämbetsverk innehåller en viss produktivitetspotential.

Reformen medför vissa kostnader av engångsnatur. De kostnader för Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning som uppstår till följd av reformen av strukturen för bokföringsenheterna uppgår till ca 0,7 miljoner euro och Valtoris kostnader till följd av förenhetligandet av grundläggande it-tjänster till ca 1,4 miljoner euro. Med grundläggande it-tjänster avses här en helhet som består av arbetsstationer, telefoner, office-program, e-post och annan elektronisk kommunikation, behörighetshantering och andra grundläggande program. Kostnadskalkylerna för att byta namn på vissa ämbetsverk varierar från ämbetsverk till ämbetsverk, och uppgifterna är inte till alla delar tillgängliga eller jämförbara. Kostnaderna för kommunikationen om namnändringarna preciseras i takt med att beredningen framskrider. Ämbetsverkens bedömningar varierar för närvarande från cirka 70 000 euro till 400 000 euro per ämbetsverkshelhet. Den egna kommunikationsenhetens arbetsinsats är betydande. Mest kostnader förväntas uppstå i situationer där ett helt ämbetsverk får ett nytt namn. Kostnaderna fördelar sig på flera år och torde koncentreras till tiden efter inrättandet av de nya ämbetsverken. Samtidigt kan överlappande tjänster slopas, vilket medför framtida inbesparingar. För genomförandet av reformen har det anvisats tilläggsfinansiering på 2 miljoner euro i statsbudgeten.

Kostnaderna för överföring av personal till ett annat lönesystem i enlighet med förslaget samt för förhandlingar om lönesystemet har bedömts bli måttfulla. Lönenivåerna har granskats genom att jämföra lönenivåerna i de olika lönesystemen med hjälp av statens löneanalyssystem (VPL), vilket gjort det möjligt att granska arbetsuppgifter på samma nivå i olika lönesystem.

De nya ämbetsverkshelheternas utgångsläge i fråga om lönesystemen varierar inför starten 2026. Utbildningsstyrelsen bildas genom att Institutet för de inhemska språken sammanslås med den, varefter institutets personal omfattas av Utbildningsstyrelsens nuvarande kollektivavtal om lönesystemet. Riksarkivet bildas genom att Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket sammanslås med det, varvid personalen vid de två biblioteken omfattas av Riksarkivets nuvarande kollektivavtal om lönesystemet. Museiverket bildas genom att förvaltningsnämnden för Sveaborg sammanslås med det. Därefter omfattas personalen vid förvaltningsnämnden för Sveaborg av Museiverkets kollektivavtal om lönesystemet. Museiverkets kollektivavtal om lönesystemet tillämpas endast på personal i tjänsteförhållande,

och därför behövs det en uppdatering av avtalen för personer i arbetsavtalsförhållande vid förvaltningsnämnden för Sveaborg i takt med att beredningen framskrider.

Vid en jämförelse av kravnivåerna vid ovannämnda ämbetsverk som ska sammanslås och uppgå i nya helheter är kravnivåerna vid dem på några få undantag när högre än kravnivåerna vid de mottagande ämbetsverken. Detta innebär att det inte kommer att uppstå några direkta kostnadseffekter vid tidpunkten för fusionen, jämfört med nuläget, utan att lönerna kvarstår på samma nivå som hittills. I fråga om de mest krävande sakkunnig- respektive ledningsuppgifterna är spridningen något större. En noggrannare uppskattning av de totala kostnadseffekterna preciseras i takt med att beredningen framskrider, då en noggrannare granskning av personalens placering på de olika kravnivåerna i lönesystemet kan granskas närmare, men de direkta konsekvenserna i form av högre lönekostnader i och med reformen har bedömts bli måttfulla.

Konst- och kulturmyndigheten inleder sin verksamhet som nytt ämbetsverk den 1 januari 2026. Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet upphör som självständiga ämbetsverk, varvid även deras kollektivavtal om lönesystemet upphör och ett nytt ska förhandlas fram för det nya ämbetsverket. Som grund för den preliminära kalkylen har man använt VPL-nivåerna och antagit att alla löner harmoniseras med medianvärdet. Kostnadsförslaget innebär en höjning med cirka 3% jämfört med nuvarande lönenivå, men kalkylen är tillsvidare preliminär och en grov uppskattning som preciseras i takt med att beredningen framskrider.

5.2.2 Samhällskonsekvenser

Reformen av ämbetsverksstrukturen bidrar till bildningsförvaltningens förmåga att främja kompetens, kultur, tillväxt och välfärd i Finland. De nya ämbetsverken kan bättre svara på förändringarna i omvärlden samt stärka samhällets och ekonomins förmåga att förnya sig sig syfte att möjliggöra välfärd och hållbar tillväxt. Dessutom förbättras kvaliteten på tjänsterna och deras enhetlighet, liksom verksamheten och styrsystemet.

Reformen förbättrar bildningsförvaltningens möjligheter att i större utsträckning fungera som en helhet i syfte att förbättra serviceförmågan och produktiviteten. Ur medborgarnas och samhällets synpunkt har det betydelse att de uppgifter och tjänster som de nya ämbetsverken ska ha hand om huvudsakligen kvarstår så att de motsvarar dem vi har idag. Genom att behålla namnen på de till kundantalet största ämbetsverken, Utbildningsstyrelsen, Riksarkivet och Museiverket, säkerställs att folk lätt hittar fram till deras tjänster. Utmaningen består i att framför allt säkra synligheten för verksamheten vid de nuvarande mindre ämbetsverken och åtkomsten till deras tjänster inom ramen för de nya ämbetsverken. Synligheten för den service som tillhandahålls av Institutet för de inhemska språken, Finlands nationalmuseum, förvaltningsnämnden för Sveaborg, Depåbiblioteket och Tillgänglighetsbiblioteket Celia säkerställs genom bestämmelser om i ifrågavarande verksamhetsenheters ställning i lagen om ämbetsverken samt delvis genom separata bestämmelser om dessa tjänster.

Tillgänglighetsbibliotekets Celias tjänster är av särskild betydelse med tanke på att tillgodose rättigheterna för personer med en funktionsnedsättning. De uppgifter som ankommer på Tillgänglighetsbibliotekets Celias föreslås förbli oförändrade inom ramen för reformen. Bestämmelser om bibliotekets tjänster ska enligt förslaget utfärdas genom en separat lag som till innehållet motsvarar den gällande reviderade lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia, som trädde i kraft vid ingången av 2023. Möjligheterna för personer med en synskada eller någon annan läsnedsättning att ha tillgång till eller hitta fram till tjänsterna stöds också av att Tillgänglighetsbiblioteket Celias ställning som verksamhetsenhet enligt förslaget föreskrivs

genom lag och att namnet Tillgänglighetsbiblioteket Celia fortfarande ska användas om dessa tjänster. Den reform av ämbetsverken som föreslås har således inga direkta konsekvenser med tanke på tillgodosendandet av rättigheterna för personer med en funktionsnedsättning.

5.2.3 Konsekvenser för ämbetsverken

De ämbetsverk som avses i propositionen fortsätter enligt förslaget att sköta de uppgifter som hör till nuvarande ämbetsverk. När det gäller ämbetsverkens stödtjänster blir de ämbetsverk som ska inrättas enligt förslaget dock tvungna att bedöma hur sammanslagningen påverkar organiseringen av stödtjänsterna samt deras resursering och uppgifter. Dessutom kommer vissa servicefunktioner bli gemensamma för flera ämbetsverk, vilket är föremål för utredning, och framöver kommer detta att påverka ämbetsverkens stödfunktioner.

Större ämbetsverkshelheter möjliggör en mer långtgående arbetsfördelning, vilket i sin tur möjliggör en högre kompetensnivå inom respektive expertorganisation. Vid ett litet ämbetsverk är till exempel de som ansvarar för upphandlingar eller dataskydd personer som gör det vid sidan av sina övriga arbetsuppgifter, vilket begränsar en fördjupning och uppdateringar av deras kunskande.

Omstruktureringen bokföringsenheterna bidrar till ämbetsverkens verksamhetsförutsättningar i egenskap av ekonomiskt och funktionellt starkare självständiga helheter. Planeringen och prognostiseringen av ekonomin på sikt samt uppföljningen och övervakningen av ekonomin effektivteras när processerna och arbetsfördelningen blir tydliga och klara. Omstruktureringen bidrar också till en tydligare arbetsfördelning mellan ämbetsverken och Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning i fråga om planerings- och uppföljningssystemen för personal- och ekonomiförvaltningen.

De namn som väljs påverkar ämbetsverkens verksamhet på olika sätt beroende på om de behåller sitt nuvarande namn, slås samman med större ämbetsverk eller om namnet helt byts i och med en sammanslagning. Att namnet förblir detsamma för de ämbetsverk som har det största antalet kunder säkerställer att folk hittar lätt fram till tjänsterna. Att mindre ämbetsverk slås samman så att de ingår i en större helhet kräver att personalen i det nya ämbetsverket ser till att det får en profil och synlighet som särskilt lyfter fram de uppgifter som tidigare ombesörjts av det mindre ämbetsverket. Detta stöds också genom att föreskriva om att de ämbetsverk som ska ingå i en större helhet får en särskild ställning som verksamhetsenheter inom det nya ämbetsverkets organisation, även om detta delvis begränsar ämbetsverkens möjligheter att bestämma om hur de organiseras genom sin arbetsordning. Däremot kommer kunderna också framöver att lätt hitta fram till tjänsterna inom bildningsförvaltningen, och det bedöms att verksamheten och tjänsterna vid de ämbetsverk som sammanslås inte kommer att försämrats.

De ämbetsverk vars namn ändras bör bereda sig på att företa förändringar i fråga om sin kommunikation och sina funktioner. Därtill kommer förändringarna till en början att innebära kostnader och öka arbetsmängden.

Den föreslagna reformen innebär inga förändringar i ämbetsverkens regionala strukturer. Riksarkivet och Centret för konstfrämjande är för närvarande regionalt decentraliserade organisationer som omfattar hela landet. När reformen träder i kraft kommer de att verka på samma orter som de nuvarande ämbetsverken gör. Deras huvudsakliga verksamhetsställen kommer att finnas i Helsingfors. Museiverket, med vilket förvaltningsnämnden för Sveaborg sammanslås, samt Konst- och kulturmyndigheten, som ska bestå av Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet, föreslås framöver ha behörighet att besluta om sina

verksamhetsställen. Det föreslås att bestämmelser om Riksarkivets verksamhetsställen delvis ska utfärdas genom förordning av statsrådet, medan Riksarkivet självt ska besluta om sina övriga verksamhetsställen.

5.2.4 Konsekvenser för personalens ställning

Målet med en sammanslagning av förvaltningen vid och gemensamma funktioner vid ämbetsverken inom ministeriets förvaltningsområde är att genom stordriftsfördelar åstadkomma inbesparingar och ekonomisk effektivitet samt göra det möjligt att utnyttja personalresurserna vid ämbetsverken på ett flexiblere sätt. De administrativa uppgifterna och funktionerna vid olika ämbetsverk är mycket likartade, och de sakkunniga som producerar dessa tjänster vid olika ämbetsverk innehar motsvarande kompetens. Genom reformen kan man koncentrera verksamhet som för närvarande är utspridd över flera ämbetsverk inom en och samma organisation, och därmed stärka utnyttjandet av deras expertis och utvecklingen av den. Genom att förenhetliga tillhandahållandet av sådan service kan man uppnå direkta synergieffekter utan att äventyra den kompetens som ämbetsverken besitter. I den nuvarande ämbetsverksstrukturen har vissa ämbetsverk på grund av de ringa resurser de förfogar över dessutom haft begränsade möjligheter att på ett effektivt och produktivt sätt organisera de uppgifter de ska ombesörja. Inom ramen för ämbetsverkens administrativa tjänster går det att identifiera möjligheter som innebär att man organiserar och går in för att lära sig av varandra och tipsa varandra om bästa praxis. Inom en organisation som blivit större har personalen dessutom bättre möjligheter att utveckla sitt kunnande och sin expertis. Ämbetsverken kommer enligt förslaget att ha fler möjligheter till arbetsutjämning och vikariearrangemang än inom de nuvarande organisationerna.

Enhetliga verksamhetssätt utgör grunden för verksamheten. Genom att dra nytta av de erfarenheter olika ämbetsverks ledningssystem, serviceledning och processbaserade verksamhet ger, kan man skapa verksamhetsmodeller som baserar sig på bästa praxis samt sörja för en god personalpolitik. Det uppstår möjligheter till en effektivisering direkt i och med sammanslagningen, men de mest betydande fördelarna realiseras först på sikt, i och med att organisationen av verksamheten utvecklas. På kort sikt kan en sammanslagning också leda till friktioner mellan olika funktioner, om man inte lyckas förnya strukturerna inom den nya organisationen i syfte att möjliggöra samarbeten.

Med tanke på verksamheten vid ämbetsverken är det viktigt att de har kompetent och motiverad personal och en högklassig ledning. I samband med reformen iakttas god personalpolitik och gott ledarskap. Personalen vid de ämbetsverk som deltar i reformen omfattas av enhetliga principer och förfaranden. Alla behandlas jämlikt och på lika grunder inom ramen för reformen. Vid genomförandet av reformen tillgodoses personalens tillgång till information och möjligheter att påverka i enlighet med lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013).

Enligt förslaget överförs personalen vid Institutet för de inhemska språken med sina arbetsuppgifter till Utbildningsstyrelsen, och personalen vid Depåbiblioteket och Tillgänglighetsbiblioteket Celia till Riksarkivet samt personalen vid förvaltningsnämnden för Sveaborg till Museiverket. Personalen vid Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet överförs enligt förslaget till den nya Konst- och kulturmyndigheten. Finlands Akademi fortsätter som förut och ställningen för personalen, som kvarstår vid ämbetsverket, förblir oförändrad. Likaså förblir ställningen för personalen vid Utbildningsstyrelsen, Riksarkivet och Museiverket enligt förslaget oförändrad. Den personal som överförs, flyttas till det mottagande ämbetsverket i enlighet med respektive tjänste- eller arbetsavtalsförhållande. Vid fastställandet av de förmåner som gäller i anställningsförhållandet

anses anställningsförhållandet för den personal som överförs ha fortgått oavbrutet hos staten. Den intjänade semestern och eventuella obetalda semesterpenningar som hänför sig till arbetsavtalsförhållandet överförs således med personen till det nya ämbetsverket.

Personalen i arbetsavtalsförhållande vid Institutet för de inhemska språken övergår enligt förslaget dock till anställning i tjänsteförhållande vid Utbildningsstyrelsen. Detta motsvarar Statens arbetsmarknadsverks rekommendation om att anställningsformerna i samband med en organisationsförändring bör ändras så att de förenhetligas. De två typerna av anställningsförhållande skiljer sig från varandra genom att ett tjänsteförhållande medför tjänsteansvar och ger bättre anställningsskydd än ett arbetavtalsförhållande.

Från Institutet för de inhemska språken överförs till Utbildningsstyrelsen cirka 45 årsverken, från Tillgänglighetsbiblioteket Celia cirka 45 årsverken och från Depåbiblioteket cirka 15 årsverken till Riksarkivet, från förvaltningsnämnden för Sveaborg till Museiverket cirka 80 årsverken samt från Nationella audiovisuella institutet 75 årsverken och från Centret för konstfrämjande cirka 70 årsverken till Konst- och kulturmyndigheten.

Reformen bedöms inte ha några direkta konsekvenser för jämställdheten eller likabehandlingen när personalen inklusive arbetsuppgifter övergår till ett annat ämbetsverk.

Sätten på hur de ämbetsverk som ska inleda verksamheten 2026 ska sammanslås varierar, och utgångsläget påverkar det sätt på vilket lönesystemen tekniskt förhandlas fram. I de ämbetsverksspecifika förhandlingarna deltar företrädare för de nuvarande ämbetsverken i egenskap av arbetsgivare, och förhandlingarna samordnas av den arbetsgivare till vars avtal det nya ämbetsverket övergår.

Till Utbildningsstyrelsen ansluts Institutet för de inhemska språken, vars personal omfattas av Utbildningsstyrelsens nuvarande kollektivavtal om lönesystemet. Institutets eget kollektivavtal om lönesystemet upphör därmed att gälla. Utbildningsstyrelsen förhandlar i egenskap av arbetsgivare om personalens placering och om eventuella behov att utveckla lönesystemet till följd av placeringen.

Med Riksarkivet sammanslås Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket, vars personal omfattas av Riksarkivets nuvarande kollektivavtal om lönesystemet. Celias och Depåbibliotekets egna kollektivavtal om lönesystemet upphör därmed att gälla. Riksarkivet förhandlar i egenskap av arbetsgivare om placeringen av personalen och om eventuella behov att utveckla lönesystemet till följd av placeringen.

Förvaltningsnämnden för Sveaborg ansluts till Museiverket. Kollektivavtal om lönesystemet för förvaltningsnämnden för Sveaborg upphör därmed att gälla, och personalen omfattas av Museiverkets nuvarande kollektivavtal om lönesystemet. Museiverket förhandlar i egenskap av arbetsgivare om placeringen av personalen och om eventuella behov att utveckla lönesystemet till följd av placeringen.

Konst- och kulturmyndigheten inleder sin verksamhet som nytt ämbetsverk. Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet upphör som självständiga ämbetsverk, och därmed upphör även deras kollektivavtal om lönesystemet. Personalen övergår till det nya ämbetsverket med lön till nuvarande belopp. Det ska avtalas om konst- och kulturmyndighetens lönesystem. Förhandlingarna inleds under 2025, när det finns tillräckliga grunder för att bygga upp ett lönesystem. Eftersom Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet inte är förhandlingsmyndigheter, svarar ministeriet för förhandlingarna fram till utgången av 2025. Den nya konst- och kulturmyndigheten kommer att bli förhandlingsmyndighet fr.o.m. den

1 januari 2026. Förhandlingarna slutförs och avtal om lönesystemet ingås senast när det nya arbetsgivarämbetsverket inlett sin verksamhet.

För Finlands Akademis del behövs inga ändringar i lönesystemet.

Reformen av ämbetsverksstrukturen stöder personalens rörlighet och därigenom utvecklingen och fördelningen av kompetens vid de ämbetsverk som lyder under undervisnings- och kulturministeriet. I intervjuerna om kompetensutveckling och rekrytering vid statens revisionsverk som ingick i resultatrevisionen framfördes det att det i synnerhet vid mindre ämbetsverk inte alltid är möjligt att få till stånd en intern mobilitet. (Statens revisionsverks årsberättelser 6/2022). Å andra sidan stöder bättre möjligheter till mobilitet organisationens möjligheter att hålla fast vid kompetent arbetskraft.

5.2.5 Konsekvenser för informationshanteringen

Enligt lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019; *informationshanteringslagen*) ska man vid planeringen av väsentliga administrativa reformer som har konsekvenser för innehållet i informationshanteringsmodellen och i samband med att informationssystem tas i bruk bedöma de förändringar som hänför sig till åtgärderna och deras konsekvenser i förhållande till ansvaren för informationshanteringen, informationssäkerhetskraven och informationssäkerhetsåtgärderna, kraven på skapande och sättet för utlämnande av informationsmaterial, kraven på ärendehantering och informationshantering i samband med tjänsteproduktion och enligt vad som föreskrivs någon annanstans i lagen om handlingsoffentlighet, sekretessbeläggning, skyddande av information samt informationsrättigheter.

I samband med reformen av bildningsförvaltningen överförs ämbetsverkens ansvar enligt informationshanteringslagen i och med sammanslagningen till det ämbetsverk som anges i propositionen, och inom det inrättas en egen informationshanteringsenhet. Ämbetsverkens uppgifter förändras inte på ett sätt som väsentligt påverkar ordnandet av informationshanteringen i sak på det sätt som avses i 5 § 3 mom. i lagen om informationshantering. Den nya ämbetsverksstrukturen förändrar inte informationshanteringen, informationsresurserna eller informationssystemen i anslutning till de lagstadgade uppgifterna och förutsätter inte anskaffning av nya informationssystem eller inrättandet av informationsresurser på ett sätt som påverkar utnyttjandet av informationsresurserna eller deras interoperabilitet. Inte heller förändras uppgifterna på ett sätt som skulle påverka handlingars offentlighet eller sekretess.

Flera administrativa system eller tjänster vid de ämbetsverk som slås samman med varandra ersätts med en enda tjänst eller ett enda informationssystem. Det interna administrativa ansvaret i anknytning till dem inom respektive ämbetsverk fastställs i samband med genomförandet av reformen. I nuläget har ämbetsverkens ekonomi- och personalförvaltningstjänster skaffats från Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning. När ämbetsverk slås samman, överförs kundrelationen ansvaret för personalens personuppgifter till det mottagande ämbetsverket (Utbildningsstyrelsen, Riksarkivet och Museiverket) eller till den nya myndighet som ska inrättas (Konst- och kulturmyndigheten). När de i propositionen avsedda ämbetsverken inleder sin verksamhet, ska vart och ett av dem ha utsett ett dataskyddsombud. Organiseringen av denna uppgift bereds vid respektive ämbetsverk som ett led i genomförandet av reformen.

Konsekvenserna av reformen begränsar sig till ämbetsverkens egen verksamhet och informationshantering, och påverkar inte andra myndigheters informationshantering.

När ämbetsverken slås samman, överförs ansvaret för säkerställandet av informationssäkerheten, informationssäkerheten i informationssystemen, informationssäkerheten i informationsmaterial, bildandet och utlämnandet av informationsmaterial samt ärendehantering, informationshanteringen i fråga om servicen och upprätthållandet av beskrivningarna av handlingars offentlighet på det mottagande ämbetsverket eller den nya myndighet som ska inrättas. Det interna ansvaret vid ämbetsverken preciseras närmare i samband med beredningen av arbetsordningar, informationshanteringsmodeller, informationsstyrningsplaner och andra interna normer inom respektive ämbetsverk.

I fråga om ärendehantering utarbetar varje ämbetsverk enligt förslaget en ny informationsstyrningsplan. I samband med beredningen av reformen har man också utrett en centralisering av ärendehantering, registratorsverksamheten och arkivuppgifterna vid ämbetsverken inom bildningsförvaltningen till ett och samma ämbetsverk. Om centraliseringen framskrider, förutsätter den ändringar i bestämmelserna och i samband med beredningen en bedömning av konsekvenserna av förändringarna, i enlighet med informationshanteringslagen.

Det företas inga ändringar i fråga om de fristående enheterna vid Utbildningsstyrelsen med avseende på deras ansvar enligt lagen om informationshantering. När det gäller Finlands Akademi medför reformen inga ändringar i fråga om informationshanteringen.

6 Alternativa handlingsvägar

I projektet för en koncernutveckling 2021–2022 gick man igenom olika handlingsvägar för att reformera ämbetsverksstrukturen inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

Ett alternativ var att inte företa någon strukturell reform alls, utan i stället eftersträva att nå målen genom att utveckla det operativa samarbetet. Det alternativet ansågs dock inte möjligt om man ville uppnå de produktivitets- och lönsamhetsmål som ställts upp. Enligt finansministeriets rekommendation om de principer som ska iakttas vid ordnandet av funktioner inom statsförvaltningen (ämbetsverk) (VN/11537/2021) ska möjligheterna att samla uppgifter och funktioner till större enheter bedömas när ämbetsverksstrukturerna organiseras. Ämbetsverk ska vara funktionella och ekonomiskt ändamålsenliga enheter. Man bör undvika att inrätta mycket små självständiga ämbetsverk, eftersom de administrativa kostnaderna blir oproportionerligt stora i förhållande till uppgifterna i sak. Behovet av att reformera ämbetsverksstrukturen har accentuerats på grund av de inbesparingar som ingår i regeringsprogrammet och planen för de offentliga finanserna för våren 2024 och för att säkerställa att inbesparingarna kan genomföras så att ämbetsverkens förutsättningar att sköta sina lagstadgade och övriga uppgifter bibehålls.

Ett annat alternativ i utvecklingsprojektet mot en koncern var en helhet bestående av fyra ämbetsverk. Det första ämbetsverket föreslogs omfatta fostran och utbildning, och bestå av Utbildningsstyrelsen och dess fristående enheter. Det andra ämbetsverket föreslogs bilda en helhet som skulle omfatta minnen och kulturarv, och skulle omfatta Riksarkivet, Nationella audiovisuella institutet, Institutet för de inhemska språken, Museiverket, Tillgänglighetsbiblioteket Celia, förvaltningsnämnden för Sveaborg samt Depåbiblioteket. Det tredje ämbetsverket föreslogs bilda en helhet för främjande av forskning och vetenskap, och skulle bestå av Finlands Akademi, och det fjärde en helhet för främjande av konst, som skulle bestå av Centret för konstfrämjande. Det alternativet ansågs dock inte ändamålsenligt, eftersom ämbetsverkens storlek och uppgifternas omfattning skulle ha varierat betydligt, och helheten inte hade utgjort en funktionellt balanserad helhet.

Det tredje alternativet – som också blev det slutgiltiga förslaget till utvecklingsprojekt mot en koncern och senare preciserats i projektet för en reform av bildningsförvaltningen – var att skapa en helhet som skulle bestå av fem ämbetsverk.

Det första ämbetsverket skulle bestå av en helhet som omfattar fostran, utbildning och språk. I den skulle Utbildningsstyrelsen och dess nuvarande fristående enheter ingå, samt de funktioner vid Institutet för de inhemska språken som gäller språkfrågor, inklusive ordboksarbetet samt det arbetsmaterial och de handböcker som är i dagligt bruk.

Det andra ämbetsverket består av en kulturarvshelhet, och omfatta Museiverket och förvaltningsnämnden för Sveaborg.

Det tredje ämbetsverket skulle vara en helhet för biblioteks- och arkivverksamheten (i ett tidigare skede talade man också om en bibliotekshelhet). I den skulle ingå Riksarkivet, Tillgänglighetsbiblioteket Celia, Depåbiblioteket samt delvis arkivmaterial och funktioner som gäller de allmänna samlingarna vid Institutet för de inhemska språken samt Nationalbibliotekets funktioner i anslutning till Helsingfors universitet. I det alternativet skulle det arbetsmaterial som Institutet för de inhemska språken använder i dagligt bruk placeras inom biblioteks- och arkivhelheten när ifrågavarande ordböckerna färdigställts. När det gäller språkinstitutet beslutade man dock längre fram under projektet för en reform av bildningsförvaltningen att det inte vore motiverat att lösgöra en synnerligen liten del av en organisationens funktioner från ett ämbetsverk, utan att det med tanke på verksamheten och en högkvalitativ skötsel av i frågavarande uppgifter vore motiverat att överföra samtliga funktioner till helheten för fostran, utbildning och språk. I fråga om Nationalbiblioteket utredde undervisnings- och kulturministeriet, Helsingfors universitet och Nationalbiblioteket tillsammans förutsättningarna för att ändra Nationalbibliotekets ställning. I den fortsatta beredningen av reformen av bildningsförvaltningen framskred den här beredningen dock inte, vilket hade funktionella och ekonomiska orsaker.

Den fjärde helheten föreslogs bli en helhet med ansvar för konst, där verksamheten vid Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet skulle ingå. För att uppnå synergieffekter, ansåg Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet det viktigt att Finlands filmstiftelse skulle kunna ansluta sig till helheten. Vid beredningen ansågs det möjligt att bilda ett riksomfattande ämbetsverk för det kreativa Finland. Dess centrala uppgift skulle enligt förslaget vara att främja verksamhets- och tillväxtmöjligheterna för konst- och kultursektorerna samt de kreativa branscherna. Finlands filmstiftelse ansåg dock det inte möjligt att ansluta sig till detta ämbetsverk. Under den fortsatta beredningen av reformen av bildningsförvaltningen kom man slutligen fram till att endast Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet slås samman.

Den femte helheten föreslogs vara en helhet med ansvar för vetenskap och forskning, som skulle omfatta den nuvarande Finlands Akademi.

I samband med projektet bedömdes dessutom behovet av att stärka kunskapsunderlaget inom konst- och kultursektorn på ett övergripande sätt. I utvärderingen rönt Kulturpolitiska forskningscentret Cupores, Centret för konstfrämjandes, Konstuniversitetet och Jyväskylä universitets betydande insatser för att ta fram forskningsbaserat kunskapsunderlag uppmärksamhet. Utvecklingsprojektet mot en koncern lade dock inte fram några förslag till strukturella reformer i anslutning till detta.

I fråga om besvärsnämnden för studiestöd framkom inga andra alternativ under beredningen än att förlägga funktionerna i anslutning till besvärsnämnden för social trygghet, som lyder under social- och hälsovårdsministeriet.

Efter regeringsprogrammets avsiktsförklaringar har även en del andra alternativ varit föremål för en bedömning inom projektet för en reform av bildningsförvaltningen. I detta sammanhang lades ett förslag fram om att sammanslå helheterna för främjande av konst och vetenskap till ett och samma ämbetsverk, att överföra Nationella audiovisuella institutets uppgifter dels till Riksarkivet och dels till Utbildningsstyrelsen samt en delvis sammanslagning av Tillgänglighetsbiblioteket Celia med Utbildningsstyrelsen, till exempel som en fristående enhet. Dessa alternativ vann dock inte tillräckligt understöd, och framskred inte i den fortsatta beredningen.

Av alla ovannämnda alternativ visade sig det mest genomförbara och balanserade alternativet vara att på funktionella och ekonomiska grunder slå samman ämbetsverken till fem helheter på det sätt som föreslås här.

Sammanslagningarna av ämbetsverken kan genomföras antingen genom att sammanslå ett ämbetsverk med varandra, eller genom att inrätta ett helt nytt. Inrättandet av ett nytt ämbetsverk medför större kostnader än en fusion, och förutsätter förhandlingar om nya preciserande tjänste- och arbetsavtal. Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet ingår för närvarande i undervisnings- och kulturministeriets bokföringsenhet, och för deras del är således inrättandet av ett nytt ämbetsverk som är en egen bokföringsenhet den mest ändamålsenliga lösningen.

Ämbetsverkens namn

Under beredningsprocessen ombads Institutet för de inhemska språken lägga fram alternativa namnförslag som dels tar ämbetsverkens historia i beaktande, samt därtill de nya funktionella helheter som föreslås. Ett ytterligare önskemål var likalydande namn, till exempel namn som slutar på ”-myndigheten”. Institutet för de inhemska språken föreslog i sin utredning följande ämbetsverk:

En helhet med ansvar för fostran, utbildning och språk: Kieli- ja koulutusvirasto – Språk- och utbildningsmyndigheten, Koulutus- ja kielivirasto – Utbildnings- och språkmyndigheten, Kieli- ja opetusvirasto – Språk- och utbildningsmyndigheten samt Opetus- ja kielivirasto – Utbildnings- och språkmyndigheten.

Helheten med ansvar för kulturarv: Museiverket – Museovirasto.

Helheten med ansvar för biblioteks- och arkivverksamhet: Arkiv- och biblioteksverket – Arkisto- ja kirjastovirasto.

Helheten med ansvar för främjandet av konst och kultur: Taiteen ja mediakulttuurin virasto – Myndigheten för konst och mediekultur; Mediakulttuurin ja taiteen virasto – Myndigheten för mediekultur och konst; Taidevirasto – Konstmyndigheten sekä Taiteen edistämiskeskus – Centret för konstfrämjande.

Finlands Akademi har inte varit föremål för några strukturella ändringsförslag och därför var ingen namnändring heller aktuell.

Utifrån namnutredningen ordnades fyra workshoppar ämbetsverksvis om de föreslagna namnen i maj 2024. Styrgruppen behandlade den 21 maj 2024 ett sammandrag av förslagen från workshopparna för nya namn. I sammandraget fanns tre alternativ för en bestämning av nya namn.

Enligt det första alternativet skulle man behålla namn som är enkla att använda: Museovirasto – Museiverket; Kansallisarkisto – Riksarkivet, Opetushallitus – Utbildningsstyrelsen. Dessutom skulle ett nytt namn införas, Kulttuurivirasto – Kulturmyndigheten. I det här alternativet ansågs det positivt att behålla de namn som redan är i bruk, och därmed spara in betydande resurser samt och göra det lättare att hitta olika tjänster vid de nya stora ämbetsverken. En utmaning ansågs vara att alla nuvarande uppgifter inte heller framgår av namnen. Dessutom ansågs det vara en utmaning att trygga synligheten för verksamheten vid mindre ämbetsverk samt tillgången till deras tjänster.

Enligt alternativ nummer två skulle man bilda nya namn där verksamheten framgår av namnet: Kulttuuriperintövirasto – Kulturarvsmyndigheten, Arkisto ja kirjastovirasto – Arkiv- och biblioteksmyndigheten, Koulutus- ja kielivirasto – Utbildnings- och språkmyndigheten samt Kulttuurivirasto – Kulturmyndigheten. I det här alternativet tyckte man det vore positivt att respektive myndighets kärnuppgifter skulle framgå av namnet på ett mer heltäckande sätt, vilket vore mer jämlikt med tanke på de mindre ämbetsverken, samtidigt som man skulle bibehålla ett enhetligt namnskick för ämbetsverken inom förvaltningsområdet. En utmaning ansågs vara att reformen skulle ta mycket resurser i anspråk också för inarbetandet av de nya namnen, och dessutom skulle de behöva förkortningar för offentlig bruk.

I det tredje alternativet skulle namnen väljas med beaktande av ämbetsverkens önskemål och personalstyrka: Kulttuuriperintövirasto – Kulturarvsmyndigheten, Kansallisarkisto – Riksarkivet, Opetushallitus – Utbildningsstyrelsen samt Kulttuurivirasto – Kulturmyndigheten. I detta alternativ ansågs det positivt att det är resursbesparande. Dessutom bidrar alternativet till att allmänheten lätt hittar fram till ämbetsverkens olika tjänster samt uppfyller deras önskemål till övervägande del. En utmaning ansågs vara att samtliga uppgifter inte framgår av namnet. Dessutom ansågs det vara en utmaning att trygga synligheten för verksamheten vid mindre ämbetsverk samt tillgången till deras tjänster.

Styrgruppen för projektet Bildningsförvaltningen 2030 drog i oktober 2024 preliminärt upp riktlinjer för ämbetsverkens namn i enlighet med det tredje alternativet. Vid den fortsatta beredningen av propositionen stannade man dock i huvudsak för en lösning i enlighet med det första alternativet, i synnerhet för att säkerställa att det är lätt att hitta fram till tjänsterna vid ämbetsverk med ett större kundantal samt av kostnadsskäl. De nuvarande namnen är etablerade och uppfyller förvaltningslagens krav på gott språkbruk. I beslutet önskade man dessutom beakta Utbildningsstyrelsens, Riksarkivets och Museiverkets egna namnförslag. Synligheten för verksamheten vid de ämbetsverk som slås samman med dessa och tillgången till tjänster ska tryggas genom bestämmelser om att Institutet för de inhemska språken, Tillgänglighetsbiblioteket Celia, Depåbiblioteket och förvaltningsnämnden för Sveaborg ska ha ställning som enhet eller annan verksamhetsenhet inom organisationen för respektive nya ämbetsverk. Ursprungligen föreslogs att det nya ämbetsverk som ska bestå av Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella centret skulle heta Kulturmyndigheten, men utifrån remissvaren stannade man för att Konst- och kulturmyndigheten bäst anger verksamhetsområdet för det nya ämbetsverket.

7 Remissvar

7.1 Allmänt

Utkastet till proposition var på remiss den 14 december 2024–31 januari 2025. Begäran om utlåtande publicerades i justitieministeriets elektroniska utlåtanDETjänst. Det kom in 175 yttranden från såväl sammanslutningar som fysiska personer. Utlåtandena och ett sammandrag av dem i elektronisk form finns på adressen <https://okm.fi/sv/projekt?tunnus=OKM082:00/2024>.

7.2 Allmänna kommentarer

Rätt många remissinstanser understödde propositionsutkastets mål och instämmer i synpunkterna som ligger till grund för reformen. Å andra sidan anser i synnerhet mindre ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde att reformen inte har några funktionella grunder och att man genom reformen inte uppnår vare sig tydligare strukturer på funktionell nivå eller ekonomiska inbesparingar.

Många organisationer inom bildningsförvaltningen var oroade över bildningsförvaltningens budgetanslag och andra resurser. Dessutom ansåg många remissinstanser att propositionens konsekvensbedömningar bör kompletteras.

7.3 Lag om myndigheterna inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde

I utlåtandena från vissa löntagarorganisationer förhöll man sig negativt till slopandet av de särskilda behörighetsvillkoren för ämbetsverkens personal i tjänsteförhållande. Även vid några av ämbetsverken inom förvaltningsområdet uttrycktes en förhoppning om att de särskilda behörighetsvillkor som är bundna till respektive tjänstebestämmelser bibehålls. På fältet inom förvaltningsområdet framförde organisationer åsikten om att slopandet av de särskilda behörighetsvillkoren strider mot undervisnings- och kulturministeriets allmänna utbildnings-, forsknings- och kulturpolitiska mål, där man betonar kraven på den kompetens och utbildning som behövs i samhället, arbetslivet och forskningen. Finansministeriet föreslog i sitt utlåtande vissa preciseringar i utkastet till propositionen i fråga om de särskilda behörighetsvillkoren.

Justitieministeriet och vissa andra remissinstanser yttrade sig angående bibehållandet av kunskaperna i de inhemska språken vid ämbetsverken. Ministeriet betonade att propositionen bör beakta lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda.

7.4 Lag om Utbildningsstyrelsen

Utbildningsstyrelsen och vissa andra remissinstanser har ansett att Utbildningsstyrelsen även i fortsättningen bör ha till uppgift att prognosticera kompetens- och utbildningsbehoven i stället för att ändra uppgiften till att delta i prognostiseringen av kompetens- och utbildningsbehoven. Utbildningsstyrelsen understöder en ändring av direktionens uppgifter i enlighet med utkastet till propositionen. Däremot förhåller Utbildningsstyrelsen sig kritiskt till att beslutanderätten vid Institutet för de inhemska språken definieras på ett sätt som avviker från den vid övriga avdelningar, eftersom detta åsidosätter kravet på en jämn fördelning av makt och ansvar. Enligt Institutet för de inhemska språken och vissa andra remissinstanser är institutets organisatoriska ställning, uppgifter och beslutanderätt väl motiverade i utkastet till propositionen. Endast några få yttranden tog ställning till ändringen av uppgifterna för Utbildningsstyrelsens direktion. I regel understöddes ändringarna.

7.5 Lag om Riksarkivet

Flera remissinstanser motsatte sig att den heraldiska nämnden vid Riksarkivet slopas. Flera remissvar ansåg att Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbibliotekets tjänster bör synas och göras tillgängliga på ett effektivare sätt än vad som är fallet i propositionsutkastet. Depåbiblioteket och vissa andra remissinstanser föreslår att det till lagen fogas en bestämmelse om avgiftsfrihet för Depåbibliotekens överföringar av lånematerial. En del remissinstanser konstaterar att man borde bedöma en sammanslagning av Tillgänglighetsbiblioteket Celia och dess tjänster med Nationalbiblioteket i relation till förpliktelserna i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Därtill framfördes åsikter om att Celia inte bör slås samman med Riksarkivet. Remissinstanserna har olika åsikter i anslutning till en att delvis reglering på förordningsnivå av placeringen av Riksarkivets verksamhetsställen och angående verksamhetens regionala täckning.

7.6 Lag om bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning

Justitieministeriet föreslår en informativ hänvisning till lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Enligt justitieministeriet skulle lagförslaget bli tydligare, om det temporära användnings- eller låneförbud som avses i 3 § 1 mom. endast skulle gälla fall där kunden har överlåtit det material som han eller hon erhållit till andra personer eller gjort det möjligt för andra att få tillgång till detta material. Tillgänglighetsbiblioteket Celia anser att Celia-tjänsterna äventyrar möjligheterna att hitta fram till bibliotekstjänsterna. Enligt Celia är det viktigt att även i lagstiftningen stärka kopplingen mellan expertisen i fråga om bibliotekstjänsterna och publiceringen av tillgängligt material. Riksarkivet anser att produktionen av läromedel vid behov bör kunna läggas ut helt eller delvis. Flera remissinstanser var med anledning av reformen oroade över Celias budgetanslag och möjligheter att i fortsättningen genomföra sin verksamhet.

7.7 Lagen om Kulturarvsmyndigheten

Museiverket anser att det inte bör föreskrivas på lagnivå om placeringen av samlingarna inom Kulturarvsmyndighetens organisation. Dessutom anser Museiverket och vissa andra remissinstanser att ämbetsverket bör fortsätta under benämningen Museiverkets även framöver. Museiverket föreslår att termen sakkunnig myndighet ska användas i 2 § 1 punkten i lagförslaget, och inte enbart termen sakkunnig. Museiverket har också många andra ändringsförslag på paragrafnivå och i motiveringen. Finlands nationalmuseum understöder i huvudsak lagutkastet, men anser att nationalmuseets och det nya ämbetsverkets uppgifter delvis överlappar varandra och är oklara. Enligt förvaltningsnämnden för Sveaborg förblir det oklart hur sammanslagningen av ämbetsverken ska genomföras i verkligheten. Förvaltningsnämnden och vissa andra remissinstanser anser att förvaltningsnämndens ekonomi i fråga om inkomster bör åtskiljas från det nya ämbetsverkets övriga ekonomi. Försvarsministeriet anser det viktigt att förvaltningsnämnden har tillräckliga resurser och tillräcklig kompetens för förberedelser och beredskapsarbete. Några remissinstanser anser det problematiskt att det nya ämbetsverkets uppgifter i lagutkastet och i specialmotiveringen utvidgas till att omfatta bevarande och uttolkning av samt föredragning om och forskning kring det immateriella kulturarvet. Finansministeriet anser att hyresnivåerna för lokaler som prissätts på företagsekonomiska grunder bör motsvara den gängse prisnivån. I vissa utlåtanden föreslås en inträdesavgift för turister som kommer till Sveaborg.

7.8 Lag om Kulturmyndigheten

Nationella audiovisuella institutet anser det viktigt att samtliga uppgifter som ankommer på det i sin helhet överförs till det nya ämbetsverket. Dessutom föreslår institutet ändringar i

paragraferna som gäller ämbetsverkets uppgifter. Centret för konstfrämjande och flera andra remissinstanser uttrycker sin oro över att propositionen ändrar beslutsstrukturen i fråga om konstnärstipendier. I lagen bör det också nämnas hörande i anslutning till utnämningen av rådet, och antalet medlemmar i rådet bör vara större än vad som föreslås. Flera remissinstanser uttrycker sin oro för konstens frihet, samt med anledning av reformen av konstkommissionerna, den kollegiala bedömningen och genomförandet av den s.k. armlängdsprincipen. I utlåtandena framfördes också oro över förverkligandet av den regionala jämlikheten. Vissa remissinstanser påpekade att det i lagutkastet saknas presentationsverksamhet och filmfostran, som hör till filminstitutets uppgifter. Justitieministeriet konstaterar att lagen skulle kunna innehålla en informativ hänvisning till lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Vissa remissinstanser föreslår att det vid det nya ämbetsverket bör finnas en verksamhetsenhet vid namn Nationella audiovisuella institutet. Även främjandet av konstnärernas försörjningsvillkor och internationalisering borde skötas av det nya ämbetsverket.

7.9 Lag om ändring av 7 § i lagen om Finlands Akademi

Finlands Akademi anser att förenhetligandet av behörighetsvillkoren för ämbetsverkens ledning innebär ett förtydligande av nuläget. Å andra sidan anser Akademien att det är bra att behörighetsvillkoren för generaldirektören för Finlands Akademi de facto inte ändras jämfört med nuläget.

7.10 Konsekvensbedömningar

Remissinstanserna lyfte fram många synpunkter på konsekvensbedömningarna. Det uttrycktes önskemål om en bedömning av inbesparingseffekterna av de digitaliseringsåtgärder som vidtagits eller som är under beredning. Det önskades att namnändringarna i samband med ämbetsverket, som medför kostnader, tas upp till ny granskning. En konsekvensbedömning ur funktionshinderperspektiv i propositionen efterlystes. Konsekvenserna av en sammanslagning av Museiverket och förvaltningsnämnden för Sveaborg i fråga om en jämlik behandling av världsarven bör bedömas. Nedläggningen av konstkommissionerna och av de regionala konstkommissionerna bör bedömas med avseende på samerna som urfolk. De språkliga konsekvenserna bör bedömas. Konsekvenserna för informationshanteringen i enlighet med lagen om informationshantering bör bedömas. Konsekvenserna för personalen bör kompletteras.

7.11 Personalens ställning

I synnerhet personalorganisationerna lyfte i sina remissvar fram en utveckling av lönesystemen och personalens delaktighet i fråga om identifieringen av utvecklingsobjekt och i själva utvecklingsarbetet. Inom förvaltningsområdet ansågs lönen vara en fråga om kompetens- och konkurrenskraft, som bör utvecklas i takt med den övriga beredningen för att säkerställa att personalen bibehålls och liksom tillgången på kompetent arbetskraft. Både personalorganisationerna och andra remissinstanser konstaterade att det med tanke på personalens välbefinnande i arbetet är viktigt att trygga personalens verksamhetsförutsättningar i en situation där beredningen av övergången till och starten för de nya organisationer som ska inrättas redan nu belastar de knappt tilltagna resurserna. I responsen från flera remissinstanser ansågs det att överföringen av personal i arbetsavtalsförhållande till tjänsteförhållande är en ändring de understöder. Förenhetligandet av behörighetsvillkoren för personalen understöddes i flera remissvar. I en del av remissvaren lyfte man fram de språkkunskaper fram som krävs av offentligt anställda, vilket bl.a. justitieministeriet och finansministeriet tog ställning till, i synnerhet i fråga om högre högskoleexamen som behörighetsvillkor gäller allt färre tjänster. Dessutom fästes uppmärksamhet vid tillgången på tillräckligt med svenskspråkig personal i

arbetsuppgifter som förutsätter detta. I flera remissvar understöddes dock i princip ett förenhetligande av behörighetsvillkoren. Iakttagandet av en god personalpolitik under övergångsskedet lyftes fram i flera remissvar, även med tanke på en högklassig förändringsledning och personalens delaktighet.

7.12 Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning

Enligt många remissinstanser bör FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning beaktas i utkastet till propositionen. Även den i grundlagen skyddade konstnärliga friheten tas bristfälligt upp.

7.13 Verkställande av reformen

Flera personalorganisationer anser att reformen av ämbetsverken inom förvaltningsområdet är omfattande, att den föreslås genomföras med relativt rask tidtabell och att den genomgående berör uppgifter som ankommer på hela personalen och hela organisationen. Man bör därför undvika att belasta personalen och organisationerna inom förvaltningsområdet med extra skyldigheter eller samtidigt och överdimensionerade utvecklingskrav, om man önskar kunna genomföra reformen.

7.14 Ämbetsverkens namn

Remissinstansernas åsikter om ämbetsverkens namn var mycket delade. Namnet på Utbildningsstyrelsen och på Riksarkivet vann understöd, men även i fråga om dessa föreslogs andra alternativ. Namnet på Kulturarvsmyndigheten och på Kulturmyndigheten understöddes också, men flera remissinstanser ansåg att de inte i tillräcklig grad anger dessa ämbetsverks ansvarsområden.

7.15 Hur remissyttranden har beaktats

Vid den fortsatta beredningen har motiveringen till propositionen och konsekvensbedömningarna preciserats och kompletterats med anledning av remissvaren. Också i paragraferna har det företagits många ändringar och korrigeringar. Dessutom har namnet på Kulturarvsmyndigheten återgått till Museiverket och namnet på Kulturmyndigheten har kompletterats så att det blivit Konst- och kulturmyndigheten.

8 Specialmotivering

8.1 Lag om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde

1 §. *Ämbetsverken inom förvaltningsområdet.* I det föreslagna *1 mom.* räknas de ämbetsverk som hör till undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde upp.

Syftet med den föreslagna helheten är att skapa en funktionellt och ekonomiskt balanserad lösning där bildningsförvaltningen som helhet betraktad är tydlig och klar, ämbetsverken är tillräckligt stora och där funktionerna vid de ämbetsverk som sköter olika uppgifter fusioneras med varandra på ett naturligt sätt som ger synergieffekter.

De föreslagna namnen baserar sig i stor utsträckning på de nuvarande ämbetsverkens namn. Genom att bevara nuvarande namn säkerställs att de som behöver tjänsterna vid de ämbetsverk som har ett större antal kunder hittar dem. Namnen är redan etablerade och lätta att använda

samt uppfyller förvaltningslagens krav på ett gott språkbruk. I förslaget har man dessutom beaktat ämbetsverkens egna namnförslag.

I fortsättningen föreslås att fem av ämbetsverken är sådana som ska utgöra varsin egen bokföringsenhet. För bokföringsenheterna innebär reformen tre typer av revidering: 1) Bokföringsenheter som sammanslås med varandra (förvaltningsnämnden för Sveaborg sammanslås med Museiverket), 2) ämbetsverk som ingår i undervisnings- och kulturministeriets bokföringsenhet men nu sammanslås med en nuvarande bokföringsenhet (Institutet för de inhemska språken sammanslås med Utbildningsstyrelsen, och Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket med Riksarkivet) och 3) inrättande av en ny bokföringsenhet (Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet sammanslås till Konst- och kulturmyndigheten). Finlands Akademi ska även i fortsättningen utgöra en egen bokföringsenhet.

En sammanslagning av besvärsnämnden för studiestöd med besvärsnämnden för social trygghet bereds vid social- och hälsovårdsministeriet så att sammanslagningen kommer att genomföras samtidigt som reformen av ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde den 1 januari 2026. Avsikten är dock att regeringens proposition om besvärsnämnden för studiestöd ska lämnas till riksdagen först under höstsessionen 2025, och därför behöver besvärsnämnden för studiestöd alltså omnämnas i momentets 6 punkt. Avsikten är att lagförslaget om att stryka den punkten ska tas in i regeringens proposition om besvärsnämnden för studiestöd.

I 2 mom. finns en informativ bestämmelse enligt vilken det föreskrivs särskilt om dessa ämbetsverks uppgifter i lagen om respektive ämbetsverk.

2 §. Bildningsförvaltningen. I paragrafen föreslås bestämmelser om begreppet bildningsförvaltning samt om bildningsförvaltningens gemensamma mål och verksamhetssätt. Enligt 1 mom. utgör undervisnings- och kulturministeriet och ämbetsverken inom dess förvaltningsområde bildningsförvaltningen på central nivå. I enlighet med målbilden för reformen anges med hjälp av en enda heltäckande term den helhet som centralförvaltningen i form av ministeriet och de underlydande ämbetsverken utgör. I början av beredningen användes begreppet koncernen undervisnings- och kulturministeriet för denna helhet, men det är inte särskilt adekvat för att beskriva ministeriets och ämbetsverkens offentliga uppgifter och funktioner. Däremot har begreppet bildning redan nu etablerats inom förvaltningsområdet som en gemensam term för undervisnings- och kulturministeriet samtliga ansvarsområden och uppgifter. Med termen bildningsförvaltning kan man på ett heltäckande sätt ange den helhet som utgörs av undervisnings- och kulturministeriet och de underlydande ämbetsverken.

Enligt 2 mom. är syftet med bildningsförvaltningen att säkerställa att medborgarnas grundläggande kulturella rättigheter tillgodoses på ett högkvalitativt och verkningsfullt sätt i samarbete med aktörer och intressentgrupper inom olika förvaltningsområden. Bildningsförvaltningen ska främja samhällets funktionssäkerhet samt medborgarnas välfärd och jämlikhet. Inom en allt stramare budgetram bör verksamheten, dess kvalitet och genomslag ses över inte bara ur det enskilda ämbetsverkets perspektiv, utan också ur hela förvaltningsområdets synvinkel. I momentet ingår enligt förslaget en formulering om att målet för hela bildningsförvaltningen att trygga tillgodosendandet av medborgarnas grundläggande kulturella rättigheter. Samarbetsskyldigheten gäller inte enbart samarbeten med aktörer och intressentgrupper inom olika förvaltningsområden. Därutöver ska ämbetsverken inom bildningsförvaltningen också ha till uppgift att samarbeta sinsemellan för att kunna uppnå gemensamma mål.

Enligt 3 mom. främjas kvaliteten på och genomslaget för verksamheten inom bildningsförvaltningen genom gemensamma verksamhetsmodeller och -strukturer samt genom att utveckla gemensamma tjänster för ämbetsverken. Gemensamma verksamhetsmodeller och -strukturer kan främjas på många olika sätt. Via de samarbetsgrupper som undervisnings- och kulturministeriet har inrättat ska man utöver ett tillräckligt informationsutbyte också kunna främja ibruktagandet av gemensamma verksamhetsmodeller och verksamhetsstrukturer vid dessa ämbetsverk. Därtill ska de kunna utveckla verksamhetsmodeller och -strukturer på eget initiativ. Gemensamma verksamhetsmodeller och -strukturer ökar transparensen och underlättar utvärderingen och utvecklingen av verksamheten och resultaten inom bildningsförvaltningen. Genom att utveckla tjänster som är gemensamma för flera ämbetsverk kan man bidra till större kostnadseffektivitet inom stödtjänsterna. Enligt momentet är ämbetsverken inom bildningsförvaltningen skyldiga även framöver skyldiga att fortsätta utvecklingsarbetet.

I 4 mom. föreslås att bestämmelser om hur sådana gemensamma tjänster ordnas, deras innehåll och hur de ska genomföras får utfärdas genom förordning av statsrådet. Eventuella gemensamma tjänster som diskuterats under projektet med bildningsförvaltningen och som eventuellt ordnas gemensamt eller centraliseras till något ämbetsverk men för vilket det inte krävs någon reglering på lagnivå är t.ex. tjänster i anslutning till informationsförvaltningen och utveckling av digitala tjänster samt vissa stödtjänster och administrativa tjänster.

En viss gemensam verksamhet och delad resursanvändning kan ske genom avtal mellan ämbetsverken eller gemensam upphandling utan att det krävs särskilda bestämmelser om detta i en statsrådsförordning. Man kan till exempel avtala om ett gemensamt dataskyddsombud för två eller flera ämbetsverk eller upphandla tjänster genom en gemensam konkurrensutsättning. Också i fråga om en enhetlig organisering av grundläggande it-tjänster kan man gå vidare genom att ministeriet och ämbetsverken avtalar om att främja frågan gemensamt.

När centraliseringen framskrider ytterligare och gäller alla ämbetsverk inom bildningsförvaltningen, kan bestämmelser om en centralisering av ansvaret för produktionen av vissa tjänster till ett enda ämbetsverk utfärdas genom förordning av statsrådet. Till exempel kunde man konsekvent och på ett ändamålsenligt sätt förenhetliga IKT-arkitekturen och IKT-infrastrukturen vid alla ämbetsverk inom bildningsförvaltningen, koncentrera resurserna till stöd för digitalisering samt IKT-upphandlingar och stödet för produktionen av digitala tjänster till ett enda ämbetsverk genom en förordning av statsrådet. I den situationen skulle dock ämbetsverkens ansvar som följer av lagen om informationshantering och andra bestämmelser bibehållas separat för varje ämbetsverk.

Om man centraliserar olika uppgifter, för vilka ansvaret enligt lagen om informationshantering eller arkivlagen ligger hos respektive ämbetsverk, som t.ex. sådana uppgifter som gäller registratörskontoret, ärendehantering eller arkivering, bör bestämmelser om detta utfärdas på lagnivå.

3 §. Generaldirektör. I paragrafen föreskrivs det enligt förslaget om generaldirektörer en på ett enhetligt sätt i fråga om samtliga ämbetsverk. Enligt 1 mom. ska respektive ämbetsverk ha en generaldirektör, som utnämns av statsrådet. Utbildningsstyrelsen, Riksarkivet, Museiverket och Finlands Akademi har också för närvarande varsin generaldirektör. Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet har för närvarande en direktör, så titeln ändras när ämbetsverken slås samman. Med stöd av 9 a § och 26 § 4 punkten i statstjänstemannalagen samt 28 § 2 mom. i statstjänstemannaförordningen ska generaldirektörerna för alla ämbetsverken även i fortsättningen utnämnas på fem års tid, om det inte finns särskilda skäl att utnämna en generaldirektör för kortare tid än så.

I 2 *mom.* föreskrivs det enligt förslaget om generaldirektörens uppgifter. Generaldirektören föreslås ha till uppgift att leda, utveckla och övervaka ämbetsverkets verksamhet samt ansvara för verksamhetens resultat och för att de mål som ställts upp nås. Uppgifterna motsvarar i huvudsak de nuvarande uppgifterna för generaldirektörerna för respektive ämbetsverk, men formuleringarna är i fortsättningen enhetliga för alla ämbetsverk inom bildningsförvaltningen.

I 3 *mom.* finns enligt förslaget en informativ hänvisning till statstjänstemannalagen (750/1994). Enligt 8 § 2 *mom.* och 26 § 4 punkten i den lagen samt enligt 28 § 2 *mom.* i statstjänstemannaförordningen är särskilda behörighetsvillkor för cheferna för ämbetsverk som lyder direkt under ministeriet, med undantag av bl.a. vissa chefer för ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde, högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter samt i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap.

Det föreslås att de övriga särskilda behörighetsvillkoren för generaldirektören för Finlands Akademi förblir oförändrade. Bestämmelser om dem ska även i fortsättningen finnas i 7 § i lagen om Finlands Akademi (922/2009) (lagförslag 7).

4 §. Övrig personal. I paragrafen föreskrivs det enligt förslaget på ett enhetligt sätt om personalen och behörighetsvillkoren vid alla ämbetsverken. I 1 *mom.* föreslås att generaldirektören utnämner tjänstemän och anställer övrig personal, om inte något annat bestäms i arbetsordningen. I 4 § 3 *mom.* i lagen om Museiverket föreslås ett undantag till den delen att den överdirektör som är chef för verksamhetsenheten Finlands Nationalmuseum ska utnämnas av undervisnings- och kulturministeriet.

Det föreslås enhetliga behörighetsvillkor för cheferna för verksamhetsenheter som lyder direkt under generaldirektören för respektive ämbetsverk. Enligt 2 *mom.* föreslås behörighetsvillkoren vara högre högskoleexamen, förtrogenhet med tjänstens uppgiftsområde samt i praktiken visad ledarförmåga. Innehållet i begreppet förtrogenhet med tjänstens uppgiftsområde och bedömningskriterierna har utformats bland annat genom statsrådets allmänna sammanträdes etablerade beslutspraxis. Också i praktiken visad ledarförmåga har etablerad innebörd och bedöms utifrån de bedömningskriterier som anges närmare i motiveringen till den regeringsproposition (RP 298/2014 rd) som ledde till ändringen av 8 § 2 *mom.* i statstjänstemannalagen. Behörighetsvillkoren behövs, eftersom ämbetsverken är stora och chefen för en verksamhetsenhet som lyder direkt under generaldirektören för ett ämbetsverk utövar betydande beslutanderätt, och i egenskap av generaldirektörens ställföreträdare innehar den behörighet som föreskrivits för honom eller henne. I lagen föreslås en övergångsbestämmelse enligt vilken de chefer för verksamhetsenheter som lyder direkt under generaldirektören och som avses i 4 § 2 *mom.* fortfarande är behöriga för sina uppgifter när denna lag träder i kraft.

I denna proposition föreslås att man för den övriga personalens del i princip ska slopa bestämmelserna om sådana behörighetsvillkor angående examina som det i gällande lag om ämbetsverket i fråga har utfärdats ett bemyndigande att utfärda förordning om och föreskrivs om genom av statsrådet utfärdad förordning. Bestämmelser om behörighetsvillkoren finns i statsrådets förordning om Utbildningsstyrelsen (1070/2016), statsrådets förordning om Finlands Akademi (979/2009), förordningen om Depåbiblioteket (12/1989), statsrådets förordning om Museiverket (407/2004), statsrådets förordning om förvaltningsnämnden för Sveaborg (294/2013), statsrådets förordning om Nationella audiovisuella institutet (712/2013) och statsrådets förordning om Centret för konstfrämjande (727/2012). För en del av ämbetsverken har det dock inte föreskrivits några behörighetsvillkor annat än för chefen för ämbetsverket, för andra har det föreskrivits om behörighetsvillkoren för olika chefstjänster och i vissa fall också

för föredragande och i ytterligare andra fall för samtliga uppgifters del. I regel behövs inget krav på högskoleexamen för uppgifter som föredragande. Behörighetsvillkoren för föredraganden vid statsrådet gäller till exempel endast föredragande vid statsrådets allmänna sammanträde. I stället för behörighetsvillkor är det ändamålsenligt att använda sig av de jämförelsegrunder mellan sökande som anges i utlysningen av tjänsten, med beaktande av att det finns en stor variation i fråga om personalens uppgifter. Finansministeriet har publicerat en anvisning om de principer som ska iakttas vid tillsättningen av tjänster (VN/30496/2024), enligt vilken det i utlysningen av en tjänst rekommenderas att man där anger vad annat som förväntas vid skötseln av uppgiften i fråga, samt vad annat som anses meriterande. I anvisningen konstateras bland annat att man vid bedömningen av de sökandes kompetens och jämförelsen av deras meriter endast kan stödja sig på sådana omständigheter som anges i platsannonsen, eftersom alla sökande ska informeras om vilka ytterligare färdigheter och egenskaper som efterfrågas meriterande redan då de överväger att söka tjänsten samt i ansökningsskedet.

Med avvikelse från den ovan beskrivna principen föreslås att behörighetsvillkoren enligt 3 mom. ska vara högre högskoleexamen för en tjänsteman i vars uppgifter det ingår utövande av betydande offentlig makt som med avseende på individens rättigheter och skyldigheter. Enligt 5 § 1 mom. i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda ska det alltid föreskrivas om behörighetsvillkoren för kunskaper i finska och svenska, om personalens uppgifter omfattar utövande av betydande offentlig makt med avseende på individens rättigheter och skyldigheter. Enligt 6 § 1 mom. i den lagen krävs det för en statlig anställning för vilken högskoleexamen enligt lag eller förordning är ett behörighetsvillkor, vid tvåspråkiga myndigheter utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. På grundval av riksdagens grundlagsutskotts tolkningspraxis måste inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde särskilt beslut om återkrav och i fråga om Konst- och kulturmyndigheten föreläggande om vite enligt lagen om bildprogram anses vara utövande av betydande offentlig makt (se t.ex. GrUU 45/2006 rd). Justitiekanslern har i sitt utlåtande (OKV/22/20/2015) ansett att bestämmelser på lagnivå krävs bara för de samhälleligt mest betydelsefulla tjänsterna eller tjänster med uppgifter som innebär synnerligen betydande utövning av offentlig makt. När en tjänst lediganslås ska ämbetsverket bedöma arten av de uppgifter som hör till tjänsten. Om uppgifterna kommer att innebära betydande utövning av offentlig makt, ska det anges vid utlysningen av tjänsten i enlighet med det behörighetsvillkor som föreslås i 3 mom.

Bestämmelser om övriga behörighetsvillkor för personalen får med stöd av 8 § i statstjänstemannalagen utfärdas genom förordning av statsrådet. I enlighet med det utkast till statsrådets förordning om Utbildningsstyrelsen som finns i en bilaga till propositionen är avsikten att föreskriva att tjänstemän som är placerade vid enheten för uppgifter inom svenskspråkig utbildning och småbarnspedagogik ska ha sådana kunskaper i svenska som fordras av tjänstemän i ett svenskspråkigt ämbetsdistrikt. Detta innebär utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i svenska. Vid enheten i fråga förutsätts också för närvarande motsvarande kunskaper i svenska.

5 §. Avgörandet av ärenden. Enligt förslaget till 1 mom. avgör generaldirektören för ämbetsverket de ärenden som hör till ämbetsverket, om inte något annat föreskrivs eller bestäms i ämbetsverkets arbetsordning eller i instruktionen för Finlands Akademi. Generaldirektören får enligt förslaget förbehålla sig avgörandet av ett sådant ärende som enligt arbetsordningen ska avgöras av någon annan tjänsteman. För närvarande är det endast generaldirektören för Utbildningsstyrelsens respektive Riksarkivet som har en sådan lagstadgad rätt.

6 §. Arbetsordning. I paragrafen föreskrivs det enligt förslaget om ämbetsverkens arbetsordning. Om inte något annat föreskrivs genom lag eller förordning, utfärdas enligt förslaget bestämmelser om ämbetsverkets organisation, ledning och beslutanderätt samt ordnandet av förvaltningen och verksamheten i övrigt i arbetsordningen som fastställs av generaldirektören. I en del av de om respektive ämbetsverk föreslagna lagarna ingår det till exempel bestämmelser om vissa avdelningar och enheter vid det ämbetsverket.

7 §. Beredskap. I paragrafen föreskrivs det enligt förslaget om ämbetsverkens beredskap. I 1 mom. föreslås en informativ hänvisning till beredskapslagen, där det föreskrivs om ämbetsverkens beredskapsskyldighet. Enligt det föreslagna momentet ska generaldirektören för å godkänna dess beredskapsplan.

Enligt 2 mom. ska varje ämbetsverk ha en beredskapschef. Beredskapschefen föreslås ha till uppgift att samordna ämbetsverkets beredskap och beredskapsplanering för störningssituationer och undantagsförhållanden, bistå ämbetsverkets generaldirektör i ledningen av ämbetsverket vid störningssituationer och undantagsförhållanden samt delta i beredskapssamarbetet inom förvaltningsområdet. Beredskapschefens uppgift kan också skötas vid sidan av andra uppgifter, om ämbetsverket så beslutar. Propositionen förutsätter således inte att det inrättas någon ny tjänst. Det förändrade säkerhetsläget i Finland och i hela Europa förutsätter att beredskapsaspekten i allt högre grad tas i beaktande i ämbetsverkens verksamhet. Därför är det motiverat att det vid respektive ämbetsverk finns en person som är förtrogen med beredskapsfrågor och som har till uppgift att till stöd för och under ledning av ledningen för ämbetsverket i fråga samordna dess beredskapsåtgärder samt bistå ledningen för ämbetsverket i fråga om ledningen vid störningssituationer. Undervisnings- och kulturministeriet har dessutom för avsikt att intensifiera samarbetet mellan ministeriet och respektive ämbetsverk i fråga om beredskap och beredskapsplanering. Beredskapschefen för respektive ämbetsverk är en naturlig kontaktperson inom samarbetsstrukturerna mellan ministeriet och ämbetsverket.

8 §. Ikraftträdande. Paragrafens 1 mom. föreslås innehålla en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse. Enligt 2 mom. är de enhetschefer som lyder direkt under respektive ämbetsverks generaldirektör och som avses i 4 § 2 mom. vid lagens ikraftträdande fortfarande behöriga för sina uppgifter.

8.2 Lag om Utbildningsstyrelsen

1 §. Verksamhetsområde. I paragrafen föreskrivs det enligt förslaget om verksamhetsområdet för ämbetsverket. Utbildningsstyrelsen är enligt förslaget ett ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde som svarar för uppgifter som gäller småbarnspedagogik, utbildning, kontinuerligt lärande, internationalisering och de inhemska språken. Det verksamhetsområde och de uppgifter enligt 4 och 5 § som föreslås för ämbetsverket motsvarar i stor utsträckning den nuvarande Utbildningsstyrelsens och dess verksamhetsområde samt de uppgifter som ankommer på det nuvarande Institutet för de inhemska språken. Utbildningsstyrelsens verksamhetsområde omfattar enligt förslaget småbarnspedagogik samt utbildning från förskoleundervisning och grundläggande utbildning till gymnasieutbildning och yrkesutbildning på andra stadiet samt det fria bildningsarbetet och grundläggande konstundervisning.

2 §. Organisation. Enligt finansministeriets rekommendation om de principer som ska iakttas vid ordnandet av funktioner inom statsförvaltningen (ämbetsverk) (VN/11537/2021) bestäms i regel ämbetsverkets interna organisation genom ämbetsverkets arbetsordning, som fastställs av chefen för det (i modellen med chefsämbetsverk). Bestämmelser om ämbetsverkets interna organisation bör endast i undantagsfall utfärdas genom lag eller förordning. Behov av ett

undantag kan också basera sig på de krav på oberoende som gäller vissa uppgifter, något annat grundläggande särdrag i fråga om uppgifterna, särskilda behov hos kunderna eller motsvarande omständigheter, såsom tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna eller förtroendet för offentliga myndigheter.

Utbildningsstyrelsens verksamhetsstruktur avviker delvis från den traditionella ämbetsverksmodellen, där den interna organisationen genomdrivs genom den interna arbetsordningen för ämbetsverket. Enligt 1 mom. ska Institutet för de inhemska språken enligt förslaget utgöra en särskild avdelning vid ämbetsverket. Institutet för de inhemska språken ska på samma sätt som för närvarande ha en särskild enhet för de uppgifter som gäller svensk verksamhet, i syfte att trygga de språkliga rättigheterna. Genom den organisationsstrukturen som föreslås eftersträvar man att säkerställa oberoende sakkunskap i frågor som gäller språk och i uppgifter som hänför sig till språkvård av talat språk och skriftspråk, rekommendationer angående språkvård samt ordboksarbete.

Enligt 2 mom. ska Utbildningsstyrelsen även i fortsättningen ha en enhet för tryggande av de språkliga rättigheterna för uppgifter inom den svenskspråkiga utbildningen och småbarnspedagogiken. Bestämmelser om övriga verksamhetsenheter ska liksom för närvarande finnas i ämbetsverkets instruktion.

Enligt 3 mom. ska det kunna finnas fristående enheter i anslutning till Utbildningsstyrelsen på samma sätt som för närvarande. De fristående enheterna sköter själva sina lagstadgade uppgifter och väljer själva sin personal. Utbildningsstyrelsen producerar förvaltnings- och stödtjänster för de fristående enheterna. Bestämmelser om fristående enheter vid Utbildningsstyrelsen finns i 7 §.

Dessutom ska statens läroanstalter enligt förslaget även i fortsättningen höra till Utbildningsstyrelsens bokföringsenhet.

3 §. Utbildningsstyrelsens direktion och övriga organ. I paragrafen föreskrivs det enligt förslaget om en direktion i anslutning till Utbildningsstyrelsen. Enligt finansministeriets rekommendation om de principer som ska iakttas vid ordnandet av statsförvaltningens funktioner (ämbetsverk) (VN/11537/2021) ska organ som verkar i anslutning till ett ämbetsverk inrättas med eftertanke. I vissa fall kan det vid ett chefsstyrt ämbetsverk vara motiverat att inrätta ett rådgivande organ till stöd för styrningen och den strategiska ledningen av ämbetsverket. Med tanke på en tydlig styrning och ledning är det dock oändamålsenligt om detta slags organ i författningar som gäller ämbetsverket anvisas strategiska ledningsuppgifter eller något annat slag av omfattande uppgifter som styr verksamheten eller anknyter till tillsynen av det. Det skulle innebära att direktionen eller styrelsen organisatoriskt sett blev en egen och självständig aktör mellan ministeriet och chefen för ämbetsverket, och det föreligger en risk för att arrangemanget skulle betyda att ministeriets och ämbetsverkets relation i fråga om styrningen och tillsynen av det blev oklart. Därför avråds från att vid chefstyrda ämbetsverk låta omfattande och strategiska beslut underställas en direktion.

Av ovan nämnda skäl föreslås att Utbildningsstyrelsens direktion i fortsättningen inte ska ha beslutanderätt i ärenden som gäller Utbildningsstyrelsens verksamhet eller uppgifter. Direktionen föreslås dock fortsätta i anslutning till Utbildningsstyrelsen, eftersom den också har en viktig roll som rådgivande organ. Även om direktionens uppgifter i fortsättningen föreslås ha karaktären av delegation, föreslås den även framöver heta direktion. Direktionens roll är betydande, i synnerhet på grund av den kompetens och de samhälleliga insikter som direktionen företräder. Direktionen är en viktig kontaktyta mellan Utbildningsstyrelsen och dess intressentgrupper, och möjliggör dialog i frågor som gäller ämbetsverkets verksamhetsområde.

Det mervärde direktionen tillför stöder Utbildningsstyrelsens verksamhet, vilket föreslås ingå i bestämmelsen om direktionen. Institutet för de inhemska språken föreslås inte längre ha en egen delegation, utan den nuvarande delegationens uppgifter ska i fortsättningen skötas av den gemensamma direktionen för Utbildningsstyrelsen.

I *1 mom.* föreskrivs det enligt förslaget om direktionens uppgifter. Enligt det föreslagna momentet ska direktionen följa med Utbildningsstyrelsens verksamhetsområde och vid behov göra framställningar som gäller området. En annan uppgift för direktionen är enligt förslaget att främja Utbildningsstyrelsens samarbete med olika intressentgrupper och en tredje att behandla de strategier som hänför sig till Utbildningsstyrelsens verksamhetsområde samt riktlinjerna för Utbildningsstyrelsens verksamhet och ekonomi. De rådgivande uppgifter som föreslås i 1 och 2 mom. medför ett mervärde för arbetet vid Utbildningsstyrelsen, eftersom avsikten är att även i fortsättningen genom förordning av statsrådet föreskriva om direktionens sammansättning på samma sätt som för närvarande. Enligt den gällande förordningen om Utbildningsstyrelsen (1070/2016) ska det när direktionen tillsätts ses till att båda språkgrupperna blir företrädade, och sakkunskapen inom ämbetsverkets verksamhetsområde ska beaktas.

Enligt förslaget till *2 mom.* ska direktionen höras om grunderna för läroplaner, för examina, för utbildningar och för planen för småbarnspedagogik samt om ämbetsverkets arbetsordning och utnämningen av direktörer. Momentet motsvarar till sitt innehåll den gällande lagen om Utbildningsstyrelsen.

Det föreslagna *3 mom.* innehåller ett bemyndigande enligt vilket bestämmelser om direktionens sammansättning, tillsättande, mandatperiod och arvoden utfärdas genom förordning av statsrådet. Momentet motsvarar den gällande bestämmelsen. Eftersom direktionen enligt förslaget inte längre ska ha någon beslutanderätt föreslås det att direktionen i fortsättningen ska utnämnas av undervisnings- och kulturministeriet i stället för av statsrådets allmänna sammanträde.

Enligt *4 mom.* ska det liksom för närvarande föreskrivas separat om övriga organ i anslutning till Utbildningsstyrelsen. De arbetslivskommissioner, den kommission för examensexport, den nämnd för registret över rättstolkare samt de examensorgan för språk- och translatorsexamina som avses i det nuvarande momentet ska enligt förslaget fortsätta sin nuvarande verksamhet i anslutning till Utbildningsstyrelsen.

4 §. Utbildningsstyrelsens uppgifter. Till Utbildningsstyrelsens uppgifter hör utvecklings- och förvaltningsuppgifter inom utbildningsväsendet. Den ansvarar för att utveckla utbildningen, främja utbildningens resultat och följa med anordnandet av utbildning. De utvecklingsuppgifter som föreslås i *1 mom. 1 punkten* motsvarar de nuvarande uppgifterna och gäller småbarnspedagogik, förskoleundervisning, förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen, grundläggande utbildning, morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever, grundläggande utbildning för vuxna, gymnasieutbildning, yrkesutbildning, utbildning som handleder för examensutbildning (HUX), fritt bildningsarbete och grundläggande konstundervisning. Därtill ska ämbetsverket alltjämt sköta service- och förvaltningstjänsterna i anslutning till ovan nämnda uppgifter. Det ska också ska delta i prognostiseringen av de riksomfattande kompetens- och utbildningsbehoven på lång sikt. Vid utformningen av uppgiften att prognostisera kompetens- och utbildningsbehoven ska bättre än för närvarande tas i beaktande att prognostiseringen i stor utsträckning äger rum inom olika organisationer, från statsrådet till den lokala nivån. Utbildningsstyrelsen har inte heller för närvarande något centraliserat ansvar för produktionen av prognostiseringsuppgifter, vilket innebär att uppdraget att delta i prognostiseringen av kompetens- och utbildningsbehoven också innebär ett förtydligande jämfört med nuläget.

Enligt 2 *punkten* ska ämbetsverket främja en internationalisering av samhället samt göra utbildningen och samarbetet kring den kända utomlands. I momentet beskrivs de två aspekterna på ämbetsverkets internationella verksamhet. I Finland gagnar den internationella verksamheten som bedrivs vid ämbetsverket inte bara det officiella utbildningssystemet utan också en internationalisering av det finländska samhället i vidare bemärkelse. Dessutom ska Utbildningsstyrelsen delta i internationell växelverkan samt i internationella nätverk och organisationer. Vidare ska den främja kännedomen utomlands om den finländska utbildningen och det finländska samhället samt bedriva annan lobbyverksamhet med vars hjälp man till exempel kan skapa förutsättningar för utbildningsexport.

Enligt 3 *punkten* ska ämbetsverket på samma sätt som för närvarande resultatstyra de statliga läroanstalter som lyder under det. De statliga läroanstalterna utgörs av de allmänbildande specialläroanstalterna, centret för lärande och kompetens Valteri, två språkskolor (Fransk-finska skolan i Helsingfors och Finsk-ryska skolan), Europeiska skolan i Helsingfors samt två yrkesläroanstalter (Sameområdets utbildningscentral och Centret för sjösäkerhetsutbildning Meriturva). Dessa läroanstalter hör till Utbildningsstyrelsens bokföringsenhet.

Enligt den föreslagna 4 *punkten* ska ämbetsverket ha till uppgift att sköta sådana uppgifter som undervisnings- och kulturministeriets bestämmer. En motsvarande bestämmelse finns i den gällande lagen om Utbildningsstyrelsen, men saknas i den gällande lagen om Institutet för de inhemska språken.

Bestämmelser om Utbildningsstyrelsens uppgifter finns i avsevärt stor utsträckning annanstans i lagstiftningen. Liksom i gällande lag om Utbildningsstyrelsen innehåller det föreslagna 2 *mom.* en informativ bestämmelse om de viktigaste uppgifterna som ämbetsverket ska svara för, och om vilka det föreskrivs närmare i någon annan lag. Syftet med momentet är att explicit ange omfattningen av och betydelsen av de uppgifter som det nya ämbetsverket ska svara för. Med hjälp av momentet ska man genom denna lag om ämbetsverket få en bild av de uppgifter som anges i annan lag.

De uppgifter som anges i den föreslagna 2 *mom.* 1 *punkten* gäller småbarnspedagogik, förskoleundervisning, förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen, grundläggande utbildning, morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever, utbildning som handleder för examensutbildning (HUX), gymnasieutbildning, yrkesutbildning, fritt bildningsarbete, grundläggande konstundervisning och integrationsutbildning för invandrare. Dessutom styr Utbildningsstyrelsen den grundläggande utbildning som ges vid statens skolhem och annan undervisning i anslutning till den med stöd av 2 § i lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd (1379/2010).

I 2 *punkten* föreslås att Utbildningsstyrelsen, liksom för närvarande, ska förvalta och utveckla digitala tjänster, informationsresurser och andra datalager samt register för de uppgifter som föreskrivits eller ålagts den.

Enligt den föreslagna 2 *mom.* 3 *punkten* ska myndigheten producera tjänster för genomförandet av antagningen av studerande. Studieinfo är till exempel en portal som innehåller tjänster i anknytning till ansökan om utbildning.

Enligt 2 *mom.* 4 *punkten* i förslaget ingår även uppgifter som anknyter till speciallagstiftning i myndighetens uppgifter. Till exempel ingår bestämmelser om erkännande av utomlands avlagda studier och yrkeskvalifikationer i lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1384/2015) och i lagen om den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför (1385/2015). Bestämmelser om språkexamina finns i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt

anställda (424/2003) och i lagen om allmänna språkexamina (964/2004) samt i fråga om translatorsexamen i lagen om auktoriserade translatorer (1231/2007).

Enligt förslaget till 3 mom. ska ämbetsverkets behörighet och dess uppgifter med avseende på högskoleväsendet liksom för närvarande vara mer begränsade än i fråga om det övriga utbildningssystemet. Till ämbetsverkets uppgifter hör bl.a. prognostisering av kompetens- och utbildningsbehov i anslutning till högskoleutbildningen, främjande av internationellt samarbete och anknytande programverksamhet, upprätthållande av systemen för antagning av studerande, verksamhet som nationellt ansvarscentrum för informationsutbyte om akademiskt erkännande av examina och studier samt styrning, rådgivning och kommunikation i frågor som hör till myndighetens uppgifter. Därtill ska man till ämbetsverket bland annat kunna anförtro skötseln av uppgifter som ansluter sig till den verksamhet som bedrivs vid högskolorna.

Finlands rätts- och förvaltningssystem baserar sig på principerna om åtskiljande av myndigheter och självständig behörighet och självständigt ansvar samt opartisk behandling av ärenden, och därför kan ministeriet meddela ett underlydande ämbetsverk allmänna föreskrifter och anvisningar om utförandet av förvaltningsuppgifter, men inte bestämma hur ett enskilt förvaltningsärende ska avgöras. Ministeriet kan, t.ex. i form av en anvisning, uttrycka sin uppfattning om ett ärende som hör till ämbetsverkets behörighet, när kraven på iakttagande av de grundläggande fri- och rättigheterna och på god förvaltning har beaktats på ett välgrundat sätt i varje enskilt fall. Gränsen för denna makt utgörs enligt legalitetsprincipen och bestämmelserna om tjänsteansvar dels av ämbetsverkets och tjänstemännens oberoende gällande beslutsfattande i sakfrågor och dels av grunderna för det förvaltningsförfarande som ska iakttas. Detta innebär således att ministeriet inte kan bestämma om vare sig innehållet i ett beslut eller om grunderna för det förvaltningsförfarande som ska iakttas, och inte heller meddela föreskrifter som strider mot rättsordningens innehåll. Däremot kan ministeriet styra verksamheten vid de underlydande ämbetsverken genom allmänna föreskrifter och anvisningar. Sådana är till exempel allmänna icke-bindande anvisningar om lagstiftningens innehåll och tillämpningen av den samt bestämmelser om procedurkrav, till den del lagstiftningen ger myndigheten prövningsrätt inom ramen för myndighetens styrningsansvar. Likaså har ministeriet behörighet och skyldighet att övervaka verksamheten vid underlydande ämbetsverk. Det är inte nödvändigt att föreskriva om den styrningsbehörighet som ankommer på myndigheter i författningar som gäller ämbetsverk. Enligt finansministeriets rekommendation om de principer som ska iakttas vid ordnandet av statsförvaltningens funktioner (ämbetsverk) (VN/11537/2021) kan ministeriet dock uttryckligen ges rätt att förbehålla sig beslutsrätten i ärenden som i övrigt hör till uppgifterna och behörigheten för ledningen för ämbetsverken. Bestämmelser om en sådan rätt föreslås i 4 mom., enligt vilket undervisnings- och kulturministeriet får förbehålla sig rätten att avgöra ett sådant utbildningspolitiskt viktigt ärende som annars ankommer på Utbildningsstyrelsen. Bestämmelsen motsvarar 2 § 4 mom. i den gällande lagen om Utbildningsstyrelsen. Rätten gäller i regel bindande normerande beslut som bereds vid ämbetsverket och har utbildningspolitiska konsekvenser. Som sådana ärenden betraktas inte utnämningsärenden som Utbildningsstyrelsen beslutar om eller ärenden där ämbetsverket lägger fram ett förslag eller en gör en framställning eller ger ett utlåtande eller anför besvär, eller i något annat ärende i vilket det är besvärsmyndighet. Beslut om att förbehålla sig beslutsrätten fattas av ministern.

I 5 mom. föreslås en hänvisning till de uppgifter som ankommer på Institutet för de inhemska språken. Det föreslås särskilda bestämmelser i 5 § om de uppgifter som ankommer på Institutet för de inhemska språken, eftersom de uppgifter som gäller främjande av användningen av de inhemska språken, språkvård och ordboksarbetet enligt förslaget ska anförtros institutet i egenskap av avdelning vid ämbetsverket.

I 6 mom. föreslås att ämbetsverket ska samarbeta med nationella och internationella myndigheter och andra sammanslutningar som bedriver och finansierar verksamhet som anknyter till ämbetsverkets uppgifter. Bestämmelsen motsvarar i sak 1 § 2 mom. i den gällande lagen. En av ämbetsverkets uppgifter är att fortsätta genomförandet av sådana program och funktioner som stöder internationell verksamhet och som finansieras av mångnationella och nationella aktörer. Detta förutsätter samarbete med nationella och internationella myndigheter som finansierar verksamheten samt med läroanstalter, högskolor, aktörer inom ungdoms- och kultursektorn, organisationer och andra sammanslutningar.

5 §. Uppgifter som ankommer på Institutet för de inhemska språken. De uppgifter som enligt paragrafen föreslås ankomma på institutet motsvarar i sak språkinstitutets nuvarande uppgifter. Enligt 1 mom. 1 punkten ska institutet, liksom för närvarande, främja språkbruket när det gäller finska och svenska i samhället genom att producera och sprida information om dem och deras varianter inom finländsk kultur och det finländska samhället. Bestämmelser om denna uppgift finns för närvarande i 2 § i lagen om Institutet för de inhemska språken, i vilken det föreskrivs om syftet med institutets verksamhet. Eftersom det i praktiken är fråga om en bestämmelse som anger en uppgift, föreslås det att den flyttas till samma paragraf som de övriga uppgifterna.

Enligt 1 mom. 2 punkten ska språkinstitutet även i fortsättningen ansvara för språkvård av finska och svenska språken, rådgivning och ordboksarbete samt forskning med anknytning till språkvård och ordboksarbete. Med språkvård avses olika sätt att påverka språkbruket. Språkvården beskriver språkbruket och utifrån detta ges anvisningar om ett vårdat språk. I språkvården granskas och normeras allmänspråket, dess strukturer, ordförråd och namnskicket. Verktygen utgörs av elektroniska tjänster, såsom en uppsättning anvisningar, samt av rådgivning, webbtidningar, artiklar, ordböcker, utbildning, utlåtanen och samarbeten med intressentgrupper. Textvården granskar språkbruket i enskilda situationer. Syftet är att förbättra texterna så att de är så bra som möjligt i sin kontext. De vanligaste arbetsformerna inom textvård är i synnerhet rådgivning och fortbildning som skräddarsyts enligt deltagarnas behov. Det handlar om att trygga språkets ställning genom att bedriva språkforskning, följa språkets roll i samhället och genom att påverka språkgemenskapens attityder via språkpolitiska ställningstaganden. I ordboksarbetet redigeras omfattande språkligt material eller material som utgår från en viss språklig variant genom expertarbete till ordböcker, som förses med mångsidiga sökfunktioner och publiceras på webben. Ordböckerna ger en helhetsbild av olika språkvarianter, såsom allmänspråk, dialekter eller av hur skriftspråket utvecklats. De beskriver ord som är i bruk eller som varit i bruk i olika språkliga varianter samt deras betydelser, sammanhang och stilarter. Ordboksarbetet beaktar i möjligaste mån inte bara talare som har språket som modersmål, utan också personer som lärt sig finska respektive svenska. För redigeringen av de stora ordböcker som institutet ger ut, kännedom om materialet och önskad språklig variant krävs särskild sakkunskap, som man till stor del lär sig under arbetet med ordböckerna. För att utveckla och upprätthålla de funktioner och användargränssnitt som ingår i redigeringen av ordböckerna krävs en språkteknologisk arbetsinsats av specialister på detta slags uppgifter.

Skötseln av de uppgifter som ankommer på institutet kräver underhåll och utveckling av korpusar och språkliga arkiv samt tvåvägstjänster, med vars hjälp man kan kommunicera med språkbrukarna. Målet är att i så stor utsträckning som möjligt stödja användningen av det egna modersmålet i när det gäller centrala områden i samhället, i stället för att övergå till ett annat språk. I institutets språkrådgivning, som är en av dess uppgifter, ingår utöver individuell språkrådgivning även publikationsverksamhet samt information i andra språkrelaterade frågor. Språkvårdsuppgiften handlar inte om utövning av offentlig makt, utan om att främja ett klart, begripligt och sakligt språkbruk i samhället med hjälp av rekommendationer och genom att aktivt agera expert inom språkvården. Ett klart och begripligt språkbruk och namnskick inom

olika samhällssektorer, såväl hos myndigheter som inom den privata sektorn, ökar hela samhällets funktionalitet och kostnadseffektivitet. Ett fungerande allmänspråk är dessutom en viktig del av försörjningsberedskapen i samhället. I egenskap av expertorgan i språkfrågor ska institutet främja ett gott, tydligt och klart språkbruk i samhället när det gäller de språk som hör till institutets verksamhetsområde.

Enligt den gällande lagen om Institutet för de inhemska språken ska institutet dessutom samordna språkvården av samiska, teckenspråk och romani. Enligt förslaget till 1 mom. 3 punkten ska institutet följa språkbruket och vidta åtgärder för att revitalisera de samiska språken, teckenspråken, romani och karelska. Uppgiften ska i första hand skötas med hjälp av det arbete som utförs av de språknämnder som enligt 6 § finns i anslutning till institutet. Uppgiften att stödja en revitalisering av minoritetsspråken har ålagts institutet redan i statsrådets språkpolitiska program från 2022. Samma år anvisade undervisnings- och kulturministeriet institutet ett särskilt anslag för detta för 2023. Sedan ingången av 2024 har motsvarande anslag fogats till momentet för driftskostnader för Institutet för de inhemska språken. Revitaliseringsuppdraget är således ingen ny uppgift utan en befintlig uppgift som enligt förslaget ska tas in i lagen. Utöver de övriga minoritetsspråken föreslås att även karelska fogas till detta uppdrag, vilket hänför sig till förslaget om att inrätta en karelsk språknämnd. Skälen till detta finns i motiveringen till 5 §.

Enligt förslaget till 2 mom. ska Utbildningsstyrelsens generaldirektör inte ha beslutanderätt i fråga om de i 1 mom. angivna uppgifter som ankommer på Institutet för de inhemska språken. Institutet för de inhemska språken förblir således en självständig aktör i fråga om skötseln av de uppgifter som institutet svarar för. Utöver ställningen som avdelning som Institutet för de inhemska språken har enligt 2 § syftar också denna bestämmelse till att trygga institutets expertis och oberoende när det gäller sådan verksamhet som hänför sig till främjande av språkbruket inom de inhemska språken, vården av det finska och det svenska språket samt ordboksarbetet. I egenskap av den enda språkmyndigheten i landet måste Institutet för de inhemska språken självständigt kunna fatta beslut i språkfrågor och ge oberoende sakkunnigutlåtanden till olika myndigheter, vid behov även till Utbildningsstyrelsen. Till exempel i fråga om utvecklandet av myndighetsspråket har institutet till uppgift att dra upp riktlinjer och ge rekommendationer som gäller alla statliga, kommunala och regionala myndigheter, vilket även innebär Utbildningsstyrelsen och dess fristående enheter.

6 §. Språknämnder. I paragrafen föreslås det att språknämnderna, som är sakkunnigorgan inom språkvården, även i fortsättningen ska finnas i anslutning till Institutet för de inhemska språken. Nämnderna räknas upp i 1 mom. I fråga om nämnden för samiska språk och nämnden för teckenspråk görs en språklig korrigering i nämndernas namn, eftersom det finns flera samiska språk (nordsamiska, enaresamiska och skoltsamiska) och teckenspråk (finskt teckenspråk och finlandssvenskt teckenspråk) i vårt land.

I propositionen föreslås det att det inrättas en ny karelsk språknämnd. Karelska är ett inhemskt språk i Finland och finskans närmaste släktspråk, som har talats på finländskt territorium lika länge som finska. Hittills har karelska synts väldigt lite i det finländska samhället, eftersom karelarna har erbjudits utbildning och andra tjänster på finska. Samtidigt har karelskan blivit ett hotat språk. Behovet av ett permanent sakkunnigorgan för karelska har lyfts fram i statsrådets språkpolitiska program 2022 (Statsrådets publikationer 2022:51 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-645-7>). Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte en sakkunnigarbetsgrupp för karelska språket för perioden 1 juli 2023–31 december 2024. Arbetsgruppen hade i uppdrag att lägga fram ett förslag till riktlinjer och struktur för ett långsiktigt stöd för karelska språket i enlighet med målen i statsrådets språkpolitiska program. Arbetsgruppen granskade ur flera synvinklar i de åtgärder som ett långsiktigt stöd för karelska och anordnandet av detta förutsätter

nära samarbete med Östra Finlands universitets projekt för revitalisering av det karelska språket. Projektet utarbetas som ett stimulans- och åtgärdsprogram för karelskan. Arbetsgruppen rekommenderade den 30 april 2024 undervisnings- och kulturministeriet och Institutet för de inhemska språken att inrätta en permanent karelsk språknämnd i anslutning till språkinstitutet eller den ämbetsverkshelhet som i fortsättningen ska sköta de uppgifter som ankommer på det nuvarande institutet.

Genom att inrätta en karelsk språknämnd, uttryckligen i anslutning till Institutet för de inhemska språken, skulle det karelska språket till denna del få samma ställning som de samiska språken, teckenspråken och romani. Ett permanent officiellt organ med experter på karelska, som företräder olika branscher och organisationer, skulle självständigt och sektorsövergripande kunna följa upp och ta ställning till förändringar i karelskan och dess belägenhet.

Det praktiska arbetet i nämnderna för de samiska språken, teckenspråken och romani har för närvarande ordnats i samarbete med det universitet eller den sakkunnigorganisation som på riksnivå ansvarar för det praktiska arbetet med respektive språk, så att den nämndens sekretariat finns inom den organisation som ansvarar för arbetet. I Finland har Giellagas-institutet vid Uleåborgs universitet en riksomfattande specialuppgift i fråga om undervisningen och forskningen i de samiska språken, och ansvarar dessutom för sekretariatet för samiska språknämnden vid språkinstitutet, även om det är samernas samnordiska expertorgan för samiska språk, Kielikaltio (Sámi Giellagáldu) som ansvarar för den egentliga språkvården av samiska språk. Helsingfors universitet har ansvar för den särskilda riksomfattande uppgiften inom ramen för universitetets uppgift i anslutning till sällsynta språk, och ansvarar därtill för nämndens sekreteraruppdrag. Finlands Dövas Förbund ansvarar för vården av teckenspråken, ordboksarbetet och rådgivningen samt för arbetet inom sekretariatet för nämnden för teckenspråken. År 2012 kom man ursprungligen överens om att de universitet och organisationer som ansvarar för forskningen på riksnivå ska ansvara för nämndernas sekreteraruppgifter i och med att språkvårdsuppgifterna för minoritetsspråken överförs till dem från Institutet för de inhemska språken. Avsikten är att de nuvarande arrangemangen ska fortgå när det gäller det praktiska arbetet. Också arbetet i den nämnd för det karelska språket som föreslås ska organiseras på motsvarande sätt, i nära samarbete med Östra Finlands universitet. Universitetet har särskilt ansvar på riksnivå för undervisningen, forskningen och arbetet med det karelska språket. Undervisnings- och kulturministeriet och Östra Finlands universitet har under resultatförhandlingarna hösten 2024 avtalat om en riksomfattande uppgift i anslutning till karelskan och främjandet av samt finansieringen av det karelska språket.

Enligt det föreslagna 2 mom. ska nämndernas uppgifter förbli oförändrade. Nämndernas uppgift är att inom sitt respektive område utfärda rekommendationer av allmän eller principiell natur när det gäller språkbruket. Uppgiften utsträcker sig till värnandet om språkets status och språkliga domäner. De principiella rekommendationerna handlar således inte enbart om normering av respektive språk utan också om att höja status för det samt bidra till en ökad användning av det.

I 3 mom. föreslås ett bemyndigande enligt vilket bestämmelser om språknämndernas mandatperiod, medlemsantal och val av medlemmar utfärdas genom förordning av statsrådet. Avsikten är att inte ändra något i fråga om språknämndernas mandatperiod, medlemsantal eller val av medlemmar. Till ikraftträdandebestämmelsen föreslås en övergångsbestämmelse enligt vilken de nuvarande språknämnderna ska fortsätta till utgången av sin mandatperiod.

7 §. *Fristående enheter.* Enligt det föreslagna 1 mom. ska det vid Utbildningsstyrelsen fortfarande finnas nuvarande tre fristående enheter: Nationella centret för utbildningsutvärdering, Studentexamensnämndens kansli samt Servicecentret för kontinuerligt

lärande och sysselsättning. Genom deras ställning som fristående enheter tryggas oberoendet för Nationella centret för utbildningsutvärdering och Studentexamensnämnden samt säkerställs en effektiv skötsel av uppgifterna för Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning, som styrs gemensamt av två ministerier.

Den föreslagna bestämmelsen i 2 *mom.* om arbetsfördelningen mellan Nationella centret för utbildningsutvärdering, Studentexamensnämndens kansli och Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning motsvarar 6 a § 3 *mom.* i den gällande lagen om Utbildningsstyrelsen.

Enligt det föreslagna 3 *mom.* ska Utbildningsstyrelsen producera förvaltnings- och stödtjänster för de fristående enheterna på samma sätt som för närvarande. Utbildningsstyrelsen och de fristående enheterna ska även i fortsättningen avtala om genomförandet av förvaltnings- och stödtjänster och om fördelningen av kostnaderna för dem.

Enligt det föreslagna 4 *mom.* är det även i fortsättningen chefen för respektive fristående enhet som utnämner eller anställer personalen vid den.

Enligt det föreslagna 5 *mom.* ska 5 § 1 *mom.* i lagen om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde (/) inte tillämpas på fristående enheter. Bestämmelserna i 6 § i den lagen ska tillämpas på fristående enheter endast i fråga om produktionen av de förvaltnings- och stödtjänster som avses i 4 *mom.* i denna paragraf. Bestämmelsen motsvarar bestämmelserna i den gällande lagen om Utbildningsstyrelsen.

8 §. Ikraftträdande. I 1 *mom.* föreslås en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse. Enligt det föreslagna 2 *mom.* upphävs genom denna lag den gällande lagen om Utbildningsstyrelsen (564/2016) och den gällande lagen om Institutet för de inhemska språken (1403/2011).

I det föreslagna 3 *mom.* föreskrivs det särskilt att den Utbildningsstyrelse som avses i den upphävda lagen om Utbildningsstyrelsen fortsätter sin verksamhet som den Utbildningsstyrelse som avses i denna lag med personal samt rättigheter och skyldigheter. Att fortsätta den nuvarande verksamheten är en kostnadseffektiv lösning jämfört med inrättandet av ett nytt ämbetsverk. Enligt förslaget behåller Utbildningsstyrelsen sitt nuvarande FO-nummer och nuvarande ämbetsverkskod. Dessutom förblir Utbildningsstyrelsens nuvarande avtal och förbindelser samt de rättigheter och skyldigheter som följer av dessa i kraft. Detta innebär till exempel att Utbildningsstyrelsens preciserande kollektivavtal om lönesystemet enligt det gällande tjänstekollektivavtalet förblir i kraft.

I 4–8 *mom.* föreslås övergångsbestämmelser om personalen vid Institutet för de inhemska språken. Hela personalen vid Institutet för de inhemska språken ska i enlighet med sina nuvarande uppgifter övergå i anställning hos Utbildningsstyrelsen, med tjänstemannarättsliga och arbetsrättsliga rättigheter och skyldigheter. Den personal som sköter uppgifter för viss tid övergår i anställning hos Utbildningsstyrelsen för den tid anställningsförhållandet för viss tid varar.

Enligt 5 a § i statstjänstemannalagen får en tjänst i samband med omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen överföras utan det samtycke från tjänstemannen som avses i 5 §, om tjänsten överförs inom eller till tjänstemannens pendlingsområde. Med pendlingsområde avses ett område enligt 10 § i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023). Pendlingsregionen sträcker sig 80 kilometer från personens faktiska bostad. Om det inte finns skäl att göra någon annan bedömning, betraktas som personens faktiska bostad den adress som antecknats för personen i arbetskraftsmyndighetens kundinformationssystem.

Vid omorganiseringen av funktionerna iakttas bestämmelserna i 5 a-5 c § i statstjänstemannalagen (750/1994). Omställningen genomförs med iakttagande av förfarandena enligt lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013). Utbildningsstyrelsen ska i beslutsfattandet iakttä gällande samarbetsförfaranden.

Tjänstemän och arbetstagare som har tagit familjeledigt från sin anställning hos Institutet för de inhemska språken har rätt att i första hand återgå till sina tidigare arbetsuppgifter hos den nya arbetsgivaren. I propositionen föreslås en övergångsbestämmelse om personal i arbetsavtalsförhållande. Bestämmelsen ska trygga likabehandling av anställda vid omställningen så att omställningsskyddet tillgodoses enligt lika principer oberoende av anställningsförhållandets art. I fråga om såväl tjänste- och arbetsavtalsförhållande tryggas anställningsförhållandets kontinuitet vid tidpunkten för den ändring som företas. Personalen i arbetsavtalsförhållande vid Institutet för de inhemska språken överförs till tjänsteförhållande till Utbildningsstyrelsen. Detta motsvarar Statens arbetsmarknadsverks rekommendation om att anställningsformerna i samband med en organisationsförändring bör ändras så att de förenhetligas. Vid fastställandet av de förmåner som gäller i anställningsförhållandet anses anställningsförhållandet för den personal som överförs ha fortgått oavbrutet hos staten. Den intjänade semestern och eventuella obetalda semesterpenningar som hänför sig till arbetsavtalsförhållandet överförs således med personen till det nya ämbetsverket. Enligt förslaget föreskrivs dessutom att en person i arbetsavtalsförhållande kan överföras utan hans eller hennes samtycke, om personen överförs inom eller till hans eller hennes pendlingsregion. Bestämmelsen motsvarar 5 a § 3 mom. i statstjänstemannalagen.

Personalens placering vid det ämbetsverk som ska inrättas genomförs genom att man eftersträvar att hitta sådana uppgifter för var och en som motsvarar deras tidigare uppgifter. Det är dock möjligt att en anställds uppgifter i den nya organisationen ändras. Om uppgifterna för en anställd förändras väsentligt för en person i tjänsteförhållande, iakttas förfarandet enligt 5 c § i statstjänstemannalagen.

I reformen iakttas en god personalpolitik. En lyckad förändringsledning förutsätter öppenhet och att personalen ges möjlighet att medverka i genomförandet av reformen. Företrädare på central nivå för statens personalorganisationer har deltagit i beredningsgrupperna för reformen. Dessutom har reformen behandlats och diskuterats regelbundet vid samarbetsmöten inom ämbetsverken på förvaltningsområdet. För personalen har det ordnats personalmöten där genomförandet av reformen samt frågor och åtgärder i anslutning till inrättandet av de nya ämbetsverken behandlats. Syftet med det nyhetsbrev som delas ut till hela förvaltningsområdet har varit att sörja för personalens tillgång till information och påverkansmöjligheter. Ämbetsverken kommer att behandla överföringen av personal i sina samarbetsförfaranden.

Enligt det föreslagna 9 mom. överförs de ärenden som är anhängiga vid Institutet för de inhemska språken till Utbildningsstyrelsen vid denna lags ikraftträdande. Från och med nämnda tidpunkt överförs till Utbildningsstyrelsen också de avtal och förbindelser som ingåtts av Institutet för de inhemska språken, med undantag av ämbetsverksspecifika tjänste- och arbetskollektivavtal, samt de rättigheter och skyldigheter som följer av dem.

Enligt det föreslagna 10 mom. ska Utbildningsstyrelsen och Institutet för de inhemska språken under ledning av generaldirektören för Utbildningsstyrelsen bereda arbetsordningen samt ordna förvaltnings- och andra stödtjänster så att verksamheten enligt denna lag kan inledas den 1 januari 2026.

I 11 mom. föreslås en övergångsbestämmelse om de nuvarande språknämnderna vid Institutet för de inhemska språken. De språknämnder som tillsatts innan denna lag träder i kraft fortsätter enligt förslaget sin verksamhet som nämnder enligt denna lag till utgången av sin mandatperiod.

8.3 Lag om Riksarkivet

1 §. Verksamhetsområde. Enligt bestämmelsen föreslås att Riksarkivet ska vara ett ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde som svarar för uppgifter som hänför sig till att säkerställa att handlingar och informationsmaterial som ingår i det nationella kulturarvet samt bibliotekssamlingarna är användbara, utvecklingen av digital arkivering, främjande av läsning och inläring på lika villkor för personer med läsnedsättning samt främjande av uppgifter som anknyter till publicering i tillgängligt format. I fråga om arkivuppgifter har man i formuleringen beaktat behovet av en uppdatering av terminologin i samband med revideringen av arkivlagstiftningen. I paragrafen föreslås dessutom, på motsvarande sätt som i 1 § i lagen om Depåbiblioteket och i 1 § i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia, bestämmelser om de biblioteksuppgifter som ankommer på Riksarkivet. Dessutom föreslås det att en bestämmelse som motsvarar det mer exakta sakinnehållet i bestämmelsen om branschen i fråga i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia tas in i en separat lag om Tillgänglighetsbibliotekets tjänster (lagförslag 6 i propositionen).

2 §. Uppgifter. I paragrafen ska föreskrivas om ämbetsverkets uppgifter. Bestämmelsens innehåll motsvarar i huvudsak bestämmelserna i de gällande lagarna om dessa ämbetsverk. Den föreslagna bestämmelsen om arkivering av handlingar i privata samlingar är mer allmän än i den gällande lagen.

Enligt förslaget till 1 mom. 1 punkten ska Riksarkivet säkerställa arkiveringen av samtliga myndigheters handlingar och informationsmaterial. Riksarkivet ska fullgöra sin uppgift genom att fatta beslut om vilka handlingar och informationsmaterial som ska arkiveras utifrån en värdebestämning som baserar sig på forskningens behov. Dessutom ska Riksarkivet enligt förslaget utfärda förpliktande föreskrifter för myndigheterna om hur arkiveringen tekniskt ska genomföras. Ansvaret för förvaringen av arkivmaterial ska liksom för närvarande fördelas mellan Riksarkivet och övriga myndigheter. Bestämmelser om överföring av handlingar till Riksarkivet finns i den materiella arkivlagstiftningen.

Enligt 2 punkten ska Riksarkivet främja forskning om och annat nyttjande av informationsmaterial som ska arkiveras och som har arkiverats. Tyngdpunkten ska ligga på användning inom forskning i tvärvetenskapligt syfte. Med annan användning avses här utöver forskning också vilken offentlig eller privat användning som helst, även användning inom näringsverksamhet. Riksarkivet ska liksom tidigare ha en central roll när det gäller att producera stödtjänster för forskningen.

Enligt 3 punkten ska Riksarkivet främja arkivering och nyttjande av samlingar som innehåller betydande privata handlingar. Bestämmelsen ska inte innehålla någon skrivning om anskaffning av privat material till Riksarkivet i enlighet med den gällande lagen, men ämbetsverket ska enligt förslaget även genomföra ovan nämnda uppgift i främjande syfte genom upphandlingar. Närmare bestämmelser om de uppgifter som ankommer på Riksarkivet ifråga om samlingar som innehåller privata handlingar finns i den materiella arkivlagstiftningen. Riksarkivet ska enligt förslaget främja forskning och annat nyttjande av sådant material på det sätt som anges i motiveringen till 2 punkten. Upphandlingarna ska på motsvarande sätt som i nuläget vara underställda Riksarkivets prövning och de resurser som står till buds. De privata arkivaktörerna har en central roll som bevarare av privat arkivmaterial och garantier för tillgången till det, och Riksarkivet ska inneha en roll som stöder denna verksamhet. Bestämmelsen innehåller inte

någon skyldighet i enlighet med den gällande lagens om deltagande i utvecklandet av den privata arkivverksamheten i samarbete med dem som bedriver privat arkivverksamhet. I lagförslaget ingår ingen uttrycklig bestämmelse i enlighet med den i 5 § 2 mom. om delegationen för privata arkiv som ingår i den gällande lagen, och bestämmelsen om Riksarkivets uppgifter har enligt förslaget ändrats på motsvarande sätt. I egenskap av statsbidragsmyndighet ska Riksarkivet ge anvisningar, bevilja och övervaka statsunderstöd till privata arkiv i enlighet med lagen om statsunderstöd till privata arkiv (1006/2006).

I 4 punkten föreskrivs det om Riksarkivets uppgift som sakkunnigt ämbetsverk i fråga om arkivering. Styrnings-, utvecklings- och rådgivningsuppgifterna i anslutning till arkiveringen gäller informationsmaterialets hela livscykel, i syfte att säkerställa att materialet är tillförlitligt, användbart och bevaras i synnerhet i forskningssyfte.

I 5 punkten föreslås att det föreskrivs om Riksarkivets heraldiska uppgifter på motsvarande sätt som i den gällande regleringen. Enligt förslaget ska Riksarkivet vara sakkunnig för myndigheterna i heraldiska frågor och främja den heraldiska kulturen. I 4 § 3 mom. föreskrivs det enligt förslaget på motsvarande sätt som i nuläget om den heraldiska nämnden i anslutning till Riksarkivet. Riksarkivets material och sakkunskap inom det heraldiska området stöder nämndens arbete.

I 6 punkten föreskrivs det enligt förslaget om att Riksarkivet ska ta emot, bevara och ställa till förfogande biblioteksmaterial som överförs från vetenskapliga och allmänna bibliotek för dem som behöver det (*Depåbibliotekstjänster*). Bestämmelsen motsvarar regleringen enligt den gällande lagen om Depåbiblioteket och den förordning som utfärdats med stöd av den bestämmelsen. Syftet med Depåbibliotekets tjänster är att minska bibliotekens utrymmesbehov för samlingar genom att ta emot en mängd material som motsvarar deras överföringsbehov. Genom centraliserad förvaring kan man garantera att det inhämtade materialet hålls tillgängligt för forskare och andra i behov av information, samtidigt som förvaringen kan genomföras kostnadseffektivt.

Enligt 7 punkten ska Riksarkivet sköta de uppgifter som undervisnings- och kulturministeriet bestämmer. Bestämmelsen motsvarar den reglering som föreslås i de övriga ämbetsverkslagarna. Motsvarande bestämmelse ingår inte i de gällande lagarna om Riksarkivet, Depåbiblioteket och Tillgänglighetsbiblioteket Celia.

Paragrafens 2 mom. innehåller en informativ hänvisningsbestämmelse till de uppgifter som föreskrivs för ämbetsverket i annan lagstiftning. Närmare bestämmelser om de uppgifter som ankommer på Riksarkivet finns bl.a. i arkivlagen (831/1994), lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003) och lagen om statsbidrag till privata arkiv (1006/2006). Momentet innehåller också en hänvisning till den föreslagna lagen om Tillgänglighetsbibliotekets tjänster (lagförslag 6 i propositionen), där det på motsvarande sätt som i den gällande lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia föreskrivs om bibliotekets tjänster.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse som kompletterar den uppgift som avses i 1 mom. 6 punkten. Enligt bestämmelsen kan Riksarkivet vid tillhandahållandet av Depåbibliotekets tjänster gallra ut och förstöra onödigt eller i dåligt skick mottaget material från biblioteken. Riksarkivet kan ta emot material också från andra donatorer än de som avses i 1 mom. 6 punkten, dvs. vetenskapliga och allmänna bibliotek. Bestämmelsen motsvarar den gällande lagen om Depåbiblioteket och den förordning som utfärdats med stöd av den. I likhet med det nuvarande Depåbiblioteket ska ämbetsverket vid skötseln av uppgiften bestämma om de bibliotekssamlingar som det ansvarar för, och inte bara förvara material från andra bibliotek. Genom den föreslagna bestämmelsen som gör det möjligt att gallra ut och förstöra material som

inte behövs eller som är i dåligt skick tydliggörs skillnaden mellan uppgiften att förvara biblioteksmaterial och uppgiften att bevara arkivmaterial. Den föreslagna bestämmelsen som gör det möjligt att ta emot material från andra än vetenskapliga och allmänna bibliotek motsvarar i sak bestämmelserna i den gällande förordningen om Depåbiblioteket. Enligt 1 § 2 mom. i förordningen kan Depåbiblioteket ta emot material även av andra än vetenskapliga och allmänna bibliotek, om detta kan ske utan att mottagandet, förvaringen och tillgängliggörandet av det material som överförs från de vetenskapliga och allmänna biblioteken försvåras.

I lagen föreslås ingen bestämmelse som motsvarar 3 § i den gällande lagen om Depåbiblioteket om dess rätt att ta emot donationer och testamenten för ändamål som främjar bibliotekets syften. Om statens ämbetsverks och inrättningars möjlighet att ta emot och använda donationer och testamenten föreskrivs i lagen om statsbudgeten (423/1988, ändrad genom 1096/2009) och den förordning (1243/1992, ändrad genom 1786/2009) som utfärdats med stöd av den.

3 §. Verksamhetsställen. Enligt 3 § i den gällande lagen om Riksarkivet har Riksarkivet verksamhetsställen om vars placering det föreskrivs genom förordning av statsrådet. När det föreskrivs om verksamhetsställen ska tillgången till tjänster och de språkliga rättigheterna tillgodoses. Enligt 1 § i statsrådets förordning om Riksarkivet har Riksarkivet verksamhetsställen i Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, S:t Michel, Tavastehus, Uleåborg, Vasa och Åbo samt samearkivet i Enare. Enligt 2 § i förordningen om Depåbiblioteket är Depåbibliotekets hemort Kuopio stad. Tillgänglighetsbiblioteket Celia finns i Helsingfors.

Enligt 5 § 1 mom. i lagen om grunderna för tillgången till statliga tjänster och placeringen av funktioner (728/2021) beslutar det ministerium om placeringen av statliga enheter och funktioner till vars ansvarsområde myndigheten huvudsakligen hör, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Enligt lagrummet kan det behöriga ministeriet dock, trots vad som föreskrivs någon annanstans i lag, förbehålla sig den beslutanderätt som en myndighet inom ministeriets ansvarsområde har i ärenden som gäller placeringen av enheter och funktioner samt omfattningen på servicen, öppettiderna och tillgången till andra tjänster vid enheterna, om ministeriet anser att beslutet väsentligt påverkar uppnåendet av målen enligt 2 §. Enligt specialmotiveringen till regeringspropositionen om den lagen är de primära styrmedlen i förhållande till rätten att förbehålla sig beslutanderätten ministeriets resultatstyrning och övriga styrning som gäller dess förvaltningsområde. Den behörighet som föreskrivits för ministerierna garanterar för sin del att demokratin förverkligas i beslutsfattandet. (RP 62/2021 rd, s. 33). Rätten att förbehålla sig beslutanderätten är avsedd att vara en exceptionell åtgärd (FvUB 11/2021 rd, s. 8).

Enligt den föreslagna bestämmelsen är beslut om verksamhetsställen i princip en del av ämbetsverkets egen ekonomiska och operativa planering.

Enligt 2 § 1 mom. i lagen om grunderna för tillgången till statliga tjänster och placeringen av funktioner (728/2021) ska tillgången till statliga tjänster ordnas samt enheter och funktioner placeras så att statens uppgifter i hela landet sköts på ett resultatrikt sätt, och att tillgången till tjänster genom användning av olika former av ärendehantering svarar mot olika kundgruppers servicebehov på ett sätt som tillgodoser de grundläggande fri- och rättigheterna. I förarbetena till bestämmelsen får, bland de grundläggande fri- och rättigheterna, likabehandling och språkliga rättigheter ett särskilt omnämnande (RP 62/2021 rd s. 27). Enligt 2 § 2 mom. i den lagen ska beslut och planer som gäller tillgången till statliga tjänster och placeringen av enheter och funktioner dessutom främja livskraften, säkerheten och statens konkurrenskraft som arbetsgivare i olika delar av landet.

När det gäller Riksarkivets verksamhetsställen ska Riksarkivet enligt förslaget se till att tjänsterna är tillgängliga och att den svensk- och den samiskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter tillgodoses, särskilt i fråga om uppgiften att främja forskning och annan användning av arkivmaterial. Det tillgängliggörande av biblioteksmaterial för dem som behöver det som avses i den föreslagna 2 § 1 mom. 4 punkten ska enligt förslaget helt och hållet genomföras som fjärrtjänster, dvs. så att dessa bibliotekstjänster är tillgängliga via andra bibliotek. De bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning som avses i 2 mom. 1 mom. 5 punkten ska (enligt 1 § 3 mom. i lagförslag 6) ordnas i samarbete med andra bibliotek, skolor och läroanstalter eller vid behov med andra sammanslutningar.

I den föreslagna bestämmelsen finns ett bemyndigande att utfärda förordning med stöd av vilket bestämmelser om Riksarkivets verksamhetsställen utfärdas genom förordning av statsrådet när detta behövs för att säkerställa tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna eller tillgången till tjänster eller av särskilda kulturhistoriska skäl. Avsikten är därför att genom förordning av statsrådet säkerställa Riksarkivets verksamhetsställe i Helsingfors, Åbo och Vasa samt samearkivet i Enare.

4 §. Organisation. Enligt finansministeriets rekommendation om de principer som ska iakttas vid ordnandet av funktioner inom statsförvaltningen (ämbetsverk) (VN/11537/2021) bestäms ämbetsverkets interna organisation i regel genom ämbetsverkets arbetsordning, som fastställs av chefen för det (i modellen med chefsämbetsverk). Bestämmelser om ämbetsverkets interna organisation bör endast i undantagsfall utfärdas genom lag eller förordning. Behov av undantag kan också basera sig på de krav på oberoende som gäller vissa uppgifter, något annat grundläggande särdrag i fråga om uppgifterna, särskilda behov hos kunderna eller motsvarande omständigheter såsom tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna eller förtroendet för offentliga myndigheter. Det föreslås att bestämmelser om ämbetsverkets interna organisationsstruktur föreskrivs på lagnivå, till den delen att Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket finns i samband med Riksarkivet. Till övriga delar bestäms enligt förslaget om den interna organisationsstrukturen i ämbetsverkets arbetsordning.

Det har ansetts motiverat att föreskriva om Tillgänglighetsbiblioteket Celias och Depåbibliotekets ställning inom ämbetsverkets organisation i syfte att säkerställa möjligheterna att hitta och få tillgång till dessa tjänster. När det gäller Tillgänglighetsbiblioteket Celia framhävs betydelsen av att bibliotekstjänsternas kontinuitet och sakkunskapen i fråga om dem på grund av de särskilda behov som personer med en synskada och kunder med läsnedsättning har. Tillgänglighetsbiblioteket Celias och Depåbibliotekets ställning motsvarar enligt förslaget ställningen för Riksarkivets övriga verksamhetsenheter som bestäms genom arbetsordningen.

5 §. Delegationen för punktskrift och heraldiska nämnden. I paragrafen föreskrivs det enligt förslaget om delegationen för punktskrift och om heraldiska nämnden, som vardera finns i anslutning till Riksarkivet.

Enligt förslaget till 1 mom. ska delegationen för punktskrift liksom för närvarande vara sakkunnigorgan i fråga om punktskrift och läromedel för personer med en synskada. Delegationen ger rekommendationer om sätten för att teckna punktskrift i enlighet med den internationella utvecklingen, utarbetar behövliga anvisningar för dem som använder och framställer punktskriftsmaterial och taktila material samt för producenter av läromedel för personer med en synskada, ger rekommendationer om allmänna redaktionella och pedagogiska riktlinjer för läromedel för personer med en synskada samt tar initiativ och lägger fram förslag i frågor som gäller delegationens verksamhetsområde.

Bestämmelser om delegationens sammansättning, tillsättande och mandatperiod utfärdas enligt förslaget genom förordning av statsrådet. Med avvikelse från 9 § 1 mom. i den gällande lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia ska det enligt förslaget inte längre föreskrivas på lagnivå om delegationens sammansättning och mandatperiod. Närmare bestämmelser ska i fortsättningen utfärdas genom förordning av statsrådet, i stället för genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet. Bestämmelserna i det föreslagna 1 mom. motsvarar till sitt syfte 9 § i den gällande lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia.

I 2 mom. föreskrivs enligt förslaget i sak om heraldiska nämnden på motsvarande sätt som i den gällande lagen. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska det i anslutning till Riksarkivet finnas en heraldisk nämnd för behandling av utlåtanden som gäller heraldik. Bestämmelser om nämnden finns enligt förslaget i arbetsordningen för Riksarkivet. För närvarande krävs det att man ska begära eller inhämta utlåtande av Riksarkivet i fråga om statliga myndigheters stämplat och sigill som innehåller en bild eller andra tecken (4 § i lagen om myndigheters sigill och stämplat), kommunvapen (5 § i kommunallagen) och evangelisk-lutherska kyrkans vapen (11 kap. 6 § i kyrkolagen), flaggor för fritidsbåtar och fritidsfarkoster (3 § i förordningen om flaggor för fritidsbåtar och fritidsfarkoster) samt fanan för truppförband.

6 §. Ikraftträdande. I 1 mom. föreslås en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse. Enligt förslaget till 2 mom. upphävs genom denna lag den gällande lagen om Riksarkivet (1145/2016), lagen om Depåbiblioteket (1078/1988) och lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia (787/2022).

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs det särskilt att det Riksarkiv som avses i den upphävda lagen om Riksarkivet fortsätter sin verksamhet som det Riksarkiv som avses i denna lag inklusive personal samt rättigheter och skyldigheter. Att fortsätta den nuvarande verksamheten är en kostnadseffektiv lösning jämfört med inrättandet av ett nytt ämbetsverk. Riksarkivets nuvarande FO-nummer och VHS-kod kvarstår. Dessutom förblir Riksarkivets nuvarande avtal och förbindelser samt de rättigheter och skyldigheter som följer av dem i kraft. Detta innebär att till exempel Riksarkivets preciserande tjänstekollektivavtal om ämbetsverkets lönesystem enligt förblir i kraft.

I 4–8 mom. föreslås övergångsbestämmelser som gäller personalen vid Tillgänglighetsbiblioteket Celia och vid Depåbiblioteket. Den personal som överförs från Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket samt motsvarande tjänster överförs med nuvarande tjänstemannarättsliga och arbetsrättsliga rättigheter och skyldigheter till Riksarkivet. Riksarkivet har myndighetsuppgifter som innebär utövning av offentlig makt. Uppgifter som innebär utövning av offentlig makt, inklusive beredning och avgörande av förvaltningsbeslut samt faktisk förvaltningsverksamhet ska även i fortsättningen skötas av personer i tjänsteförhållande.

Enligt 5 a § i statstjänstemannalagen får en tjänst i samband med omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen överföras utan det samtycke från tjänstemannen som avses i 5 §, om tjänsten överförs inom eller till tjänstemannens pendlingsområde. Med pendlingsområde avses ett område enligt 10 § i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023). Pendlingsregionen sträcker sig 80 kilometer från personens faktiska bostad. Om det inte finns skäl att göra någon annan bedömning, betraktas som personens faktiska bostad den adress som antecknats för personen i arbetskraftsmyndighetens kundinformationssystem.

Vid omorganiseringen av funktionerna iaktas bestämmelserna i 5 a–5 c § i statstjänstemannalagen (750/1994). Omställningen genomförs i överensstämmelse med lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013). Riksarkivet ska iaktta de föreskrivna samarbetsförfarandena i sina beslutsprocesser.

Tjänstemän och arbetstagare vid Depåbiblioteket och Tillgänglighetsbiblioteket som har tagit familjeledigt har rätt att i första hand återgå till sina arbetsuppgifter som anställda hos Riksarkivet.

Depåbibliotekets och Tillgänglighetsbibliotekets personal med arbetsavtal övergår i anställning hos Riksarkivet med arbetsavtal. Enligt förslaget föreskrivs dessutom att en person i arbetsavtalsförhållande kan överföras utan hans eller hennes samtycke, om personen överförs inom eller till hans eller hennes pendlingsregion. Bestämmelsen motsvarar 5 a § 3 mom. i statstjänstemannalagen. Anställda i arbetsavtalsförhållande för viss tid övergår i Riksarkivets tjänst vid denna lags ikraftträdande för den tid arbetsavtalsförhållandet för viss tid gäller.

Vid fastställandet av de förmåner som gäller i anställningsförhållandet anses anställningsförhållandet för den personal som överförs ha fortgått oavbrutet hos staten. Således överförs intjänad semester och eventuell semesterpenning tillsammans med personen till det nya ämbetsverket.

Personalens placering genomförs så att man försöker hitta sådana uppgifter för var och en som motsvarar personens tidigare uppgifter. Det är dock möjligt att personens uppgifter ändras i den nya organisationen. Om uppgifterna förändras väsentligt för en person med tjänsteavtal gäller förfarandet i 5 c § i statstjänstemannalagen.

De personer som övergår till det nya ämbetsverket är enligt förslaget fortfarande behöriga för sina nuvarande eller motsvarande uppgifter.

I 9 mom. föreslås en sedvanlig övergångsbestämmelse om överföring till Riksarkivet av ärenden som är anhängiga vid Depåbiblioteket och Tillgänglighetsbiblioteket Celia samt av avtal och förbindelser. Detta gäller dock inte ämbetsverksspecifika tjänste- och arbetskollektivavtal.

I 10 mom. föreslås en övergångsbestämmelse om beredningen av sammanslagningen av ämbetsverken. Ämbetsverken ska innan lagen träder i kraft i samarbete förbereda ikraftträdandet av lagen genom att under ledning av Riksarkivets generaldirektör bereda verkets arbetsordning samt genom att ordna förvaltningstjänster och andra stödtjänster.

Enligt 11 mom. fortsätter delegationen för punktskrift som tillsatts före ikraftträdandet av denna lag sin verksamhet som delegation enligt denna lag till utgången av sin mandatperiod.

Enligt 12 mom. betraktas efter denna lags ikraftträdande en hänvisning till arkivverket, Depåbiblioteket och Tillgänglighetsbiblioteket Celia någon annanstans i lagstiftningen som en hänvisning till Riksarkivet.

8.4 Lag om Museiverket

1 §. Verksamhetsområde. I paragrafen föreslås bestämmelser om Museiverkets ansvarsområde.

Till ämbetsverkets ansvarsområde hör enligt förslaget för det första att skydda ett mångsidigt kulturarv och en mångsidig kulturmiljö. Till kulturarvet hör enligt förslaget såväl det materiella som det immateriella kulturarvet. I statsrådets principbeslut om kulturarvsstrategin 2023–2030 definieras kulturarvet som följer: Kulturarvet uppstår genom människans verksamhet och i samverkan med miljön. Den återspeglar förändringar i värderingar, övertygelser, kunskaper, färdigheter och traditioner. Kulturarvet kan vara materiellt, immateriellt eller digitalt. Kulturarvet förnyas, bevaras och överförs till kommande generationer”. Kulturmiljön utgör en del av det materiella kulturarvet. Kulturmiljöer är miljöer som uppstått och formats genom

växelverkan mellan människan och naturen genom tiderna. Dit hör bl.a. bebyggda miljöer och det arkeologiska arvet samt kulturlandskapen. Det immateriella kulturarv som ingår i kulturmiljön härrör från individers och gemenskapers förhållande till sin omgivning samt från växelverkan med naturen och deras historia. Med skydd avses verksamhet som syftar till att bevara kulturarvet, överföra det till kommande generationer samt hantera förändringar.

Med utökande, bevarande och förvaltning av nationell kulturegendom och nationella samlingar avses att forska kring, samla in, bevara, uttolka och ställa ut materiellt och immateriellt arv. Staten samt andra offentliga och privata aktörer har gemensamt ansvar för bevarandet av kulturegendomen. En aktiv utökning och mångsidigt nyttjande av kulturegendom utgör grunden för utnyttjandet av dem som en resurs för olika samfund och för samhället i stort. Till utökande, bevarande och förvaltning av den nationella kulturegendomen och samlingarna anknyter centralt också att framställa information och förmedla kunskap om dem. Att framställa information och förmedla kunskap hänför sig till tillgången till kulturegendomen och samlingarna och möjligheterna att utnyttja dessa.

Syftet med museiverksamheten är enligt 2 § i museilagen (314/2019) att ta till vara och bevara kultur- och naturarvet samt konsten, främja och utnyttja forskningen kring samlingarna och andra innehåll, främja tillgången och tillgängligheten till samt utnyttjandet av samlingarna och kunskapen, presentera kultur- och naturarvet samt konsten bedriva publikarbete och växelverkan samt att främja undervisning och fostran.

Med utveckling av museibranschen avses statsmaktens verksamhet som syftar till att främja verksamhetsförutsättningarna på området. Museiverket är en sakkunnigmyndighet med särskilt ansvar för landets museisektor. Verket har dessutom till uppgift att samordna och utveckla museibranschen på ett övergripande sätt, inklusive museer med regionalt ansvar, museer med riksansvar och nationella museer. Avsikten är att detta ska ske i samarbete med aktörerna inom museibranschen.

2 §. Uppgifter. Enligt förslaget till 1 mom. 1 punkten ska ämbetsverket vara sakkunnigt ämbetsverk i fråga om skyddet av kulturarvet och kulturmiljön. Ämbetsverket ska bl.a. bereda riksomfattande mål och anvisningar för skyddet av och värnande om kulturarvet och kulturmiljöer, riksomfattande inventeringar, skyddsprogram, framställningar om skydd av byggnader samt delta i tillsynen över skyddandet. Verket deltar i planeringen av områdesanvändningen genom att ge utlåtanden om beaktandet av kulturmiljön och genom att föra förhandlingar med landskapsförbunden, kommunerna, byggherrarna och planerarna för områdesanvändningen. Vidare ska det delta i utvecklingen av kulturmiljöbranschen i samarbete med andra aktörer på området, bland annat närings-, trafik- och miljöcentralerna och museer med regionalt ansvar.

Enligt 2 punkten ska ämbetsverket svara för skyddet av och tillsynen över det arkeologiska kulturarvet och, om ärendet inte hör till någon annan myndighets verksamhetsområde, kulturmiljön. Vidare ska det övervaka fridlysningen av fasta fornlämningar. Ämbetsverket ska dessutom inom ramen för sina resurser följa med kulturmiljöns, i synnerhet det arkeologiska kulturarvets, tillstånd. Skyddet av och tillsynen över det arkeologiska kulturarvet och kulturmiljön förutsätter ibland också aktiva vårdåtgärder som ämbetsverket kan vidta inom ramen för sina budgetanslag.

Enligt 3 punkten ska ämbetsverket bevara, undersöka, presentera och uttolka det materiella och det immateriella kulturarvet. Bevarande innebär förutom förvaring av samlingsföremål även aktivt utökande av samlingarna och konservering av samlingarna samt annan skötsel. Utgångspunkten för bevarandet är att göra val som grundar sig på expertis och växelverkan när

det gäller utökandet och dokumenteringen av samlingarna. Det kan vara fråga om både materiellt och immateriellt kulturarv. Museiverket har olika samlingar, och målen, riktlinjerna och principerna för hanteringen av dem fastställs verkets samlingspolitik. Samlingarna är enligt förslaget fullt tillgängliga för samtliga verksamhetsenheter vid Museiverket. Genom verksamheten främjas och utnyttjas forskning som hänför sig till kulturarvssektorn. Verket ska presentera kulturarv, till exempel med hjälp av utställnings- eller publikationsverksamhet.

Enligt 4 punkten i förslaget ska ämbetsverket bedriva museiverksamhet genom att upprätthålla Finlands nationalmuseum som ett nationellt kulturhistoriskt museum. Uppgiften anknyter till verksamheten vid Finlands museiverk, där Finlands nationalmuseum är ett av tre nationella museer som utvecklar innehållet och verksamhetsätten inom sitt respektive område i samarbete med andra museer och partnerskapsnätverk. Uppgiften att upprätthålla Finlands nationalmuseum stöder också Museiverkets roll som riksomfattande utvecklare av museibranschen. Till Finlands nationalmuseums uppgifter hör också att upprätthålla olika museer och sevärdheter. Museer som hör till Finlands Nationalmuseum är till exempel Nationalmuseet och Finlands sjöhistoriska museum.

Enligt 5 punkten har ämbetsverket till uppgift att sörja för produktionen, förmedlingen, bevarandet och förvaringen av samt tillgången och tillgängligheten till information om det materiella och immateriella kulturarvet och kulturegendomen, främja förvaltningen av den samt forskning som baserar sig på den. Dessutom ska verket inom ramen för beviljade anslag själv producera information, erbjuda forskningsteman och samlingar för allmänhetens bruk. Tyngdpunkten i Museiverkets egen forskning ligger således på att stödja det i de uppgifter som ankommer på det och den myndighetsverksamhet som ämbetsverket ansvarar för samt på utöka kunskapen om ämbetsverkets samlingar i samband med utställningar och konservering. Verket ska i möjligaste mån också bedriva forskningssamarbete med andra aktörer. Därtill ska det i olika informationsresurser samla in information om bland annat föremål, fasta fornlämningar och byggnadsarvet. Museiverket ska också utveckla och förvalta informationshanteringssystem inom branschen för hela fältets behov och för att användas i så stor utsträckning som möjligt. Verket ska förvalta de riksomfattande informationsresurserna för det arkeologiska kulturarvet och informationssystemen i anslutning till dem samt producera tjänster i anslutning till dessa. Vidare ska Museiverket sprida information om kulturarvet med hjälp av publikationsverksamhet och olika metoder som den digitala tekniken erbjuder, såväl för allmänheten som för andra aktörer på området. Verket ska också erbjuda forskare grundläggande data och material.

Enligt 6 punkten ska verket i egenskap av sakkunnigt ämbetsverk svara för den riksomfattande styrningen och utvecklingen av verksamheten kring museibranschens och museernas kulturmiljöer. Med utveckling av museibranschen avses statsmaktens verksamhet som syftar till att främja verksamhetsförutsättningarna för museibranschen. Museiverket är ett sakkunnigämbetsverk med särskilt ansvar för landets museisektor. Verket samordnar och utvecklar museibranschen på ett övergripande sätt. Avsikten är att detta ska ske i samarbete med nationella museer, museer med riksansvar och museer med regionalt ansvar samt andra aktörer inom museibranschen. I enlighet med 12 § i museilagen deltar ämbetsverket i utvärderingen, styrningen och utvecklingen av ansvarsmuseernas verksamhet.

Dessutom har ämbetsverket till uppgift att styra och utveckla värnandet om kulturmiljöer i anknytning till de museer med regionalt ansvar som sköter uppgifter som gäller kulturmiljön enligt museilagen (314/2019). Detta ska enligt förslaget ske i samarbete med museerna med regionalt ansvar.

Enligt 7 *punkten* ska ämbetsverket dra försorg om världsarvet Sveaborg samt om andra områden som är i Museiverkets besittning och om bevarande, förvaltning, skötsel, underhåll, utveckling av dem samt föredragning som gäller dem. Ämbetsverket ska dra försorg om den nationalförmögenhet som utgörs av Sveaborg. Sveaborg är ett världsarv som har tagits upp på världsarvslistan som ett unikt minnesmärke över militär arkitektur som dels ger prov på de allmänt förhärskande principerna för befästningsarbeten från 1600- och 1700-talsbefästningar, men även uppvisar vissa lokalt betingade särdrag. Museiverket ska enligt förslaget vara lokalt ansvarig myndighet för världsarvet Sveaborg (site Manager). Sveaborg har sedan 1970-talet tagits om hand som sevärdhet, livskraftig boende- och arbetsmiljö samt rekreatiomsområde.

Enligt förslaget till momentets 8 *punkt* är ämbetsverket en sådan behörig myndighet som avses i artikel 4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/880 om införsel och import av kulturföremål av den 17 april 2019. Ämbetsverket ska besluta om de importtillstånd för kulturföremål som avses i den artikeln.

Enligt den föreslagna 9 *punkten* ska myndigheten ha till uppgift att sköta sådana uppgifter som undervisnings- och kulturministeriets bestämmer. Sådana uppgifter är till exempel vissa uppgifter i anslutning till verkställigheten av internationella avtal och rekommendationer. Bland annat är Museiverket kontaktpunkt för världsarvsverksamheten (Focal point) enligt världsarvskonventionen.

Enligt finansministeriets rekommendation om ämbetsverk behöver det i den lag som gäller organiseringen av ett ämbetsverk inte föreskrivas om ämbetsverkets exakta uppgifter och utförandet av dem, utan om dess huvudsakliga uppgifter eller uppgiftsområde. Därför föreslås det i paragrafen inga särskilda bestämmelser om t.ex. de samlings-, konserverings- och digitaliseringstjänster som Museiverket tillhandahåller utomstående aktörer.

Paragrafens 2 *mom.* innehåller en informativ hänvisningsbestämmelse till de uppgifter som föreskrivs för Museiverket i annan lagstiftning. Det finns detaljerade bestämmelser om uppgifter som ankommer på Museiverket bl.a. i lagen om fornminnen (295/1963), lagen om skyddande av byggnadsarvet (498/2010), lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål (933/2016) och museilagen (314/2019).

3 §. Verksamhetsställen. Enligt paragrafen ska Museiverket besluta om sina verksamhetsställen och placeringen av dem. Enligt 3 § i den gällande lagen om Museiverket kan verket dessutom ha regionala enheter. Till övriga delar finns det inga särskilda bestämmelser om Museiverkets eller förvaltningsnämndens verksamhetsställen eller deras placering. Museiverkets huvudsakliga verksamhetsställe är i Helsingfors. Dessutom har Museiverket objekt också på andra håll i Finland samt personal permanent placerad förutom i Helsingfors även i Kotka, Nyslott, Tavastehus, Vanda och Åbo. Förvaltningsnämnden för Sveaborg har sitt verksamhetsställe i Helsingfors.

Enligt 5 § 1 *mom.* i lagen om grunderna för tillgången till statliga tjänster och placeringen av funktioner (728/2021) beslutar det ministerium om placeringen av statliga enheter och funktioner till vars ansvarsområde myndigheten huvudsakligen hör, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Enligt lagrummet kan det behöriga ministeriet dock, trots vad som föreskrivs någon annanstans i lag, förbehålla sig den beslutanderätt som en myndighet inom ministeriets ansvarsområde har i ärenden som gäller placeringen av enheter och funktioner samt omfattningen på servicen, öppettiderna och tillgången till andra tjänster vid enheterna, om ministeriet anser att beslutet väsentligt påverkar uppnåendet av målen enligt 2 §. Enligt specialmotiveringen till regeringspropositionen om den lagen är de primära styrmedlen i förhållande till rätten att förbehålla sig beslutanderätten ministeriets resultatstyrning och övriga

styrning som gäller dess förvaltningsområde. Den behörighet som föreskrivits för ministerierna garanterar för sin del att demokratin förverkligas i beslutsfattandet. (RP 62/2021 rd, s. 33). Rätten att förbehålla sig beslutanderätten är avsedd att vara en exceptionell åtgärd (FvUB 11/2021 rd, s. 8).

Enligt den föreslagna bestämmelsen är beslut om verksamhetsställen en del av ämbetsverkets egen ekonomiska och operativa planering, men ministeriet har enligt 5 § i lagen om grunderna för tillgången till statliga tjänster och placeringen av funktioner rätt att förbehålla sig dessa uppgifter.

Enligt 2 § 1 mom. i lagen om grunderna för tillgången till statliga tjänster och placeringen av funktioner (728/2021) ska tillgången till statliga tjänster ordnas samt enheter och funktioner placeras så att statens uppgifter i hela landet sköts på ett resultatrikt sätt, och att tillgången till tjänster genom användning av olika former av ärendehantering svarar mot olika kundgruppers servicebehov på ett sätt som tillgodoser de grundläggande fri- och rättigheterna. I förarbetena till bestämmelsen får, bland de grundläggande fri- och rättigheterna, likabehandling och språkliga rättigheter ett särskilt omnämnande (RP 62/2021 rd s. 27). Enligt 2 § 2 mom. i den lagen ska beslut och planer som gäller tillgången till statliga tjänster och placeringen av enheter och funktioner dessutom främja livskraften, säkerheten och statens konkurrenskraft som arbetsgivare i olika delar av landet.

4 §. Organisation. Enligt finansministeriets rekommendation om de principer som ska iakttas vid ordnandet av funktioner inom statsförvaltningen (ämbetsverk) (VN/11537/2021) bestäms ämbetsverkets interna organisation i regel genom ämbetsverkets arbetsordning, som fastställs av chefen för det (i modellen med chefsämbetsverk). Bestämmelser om ämbetsverkets interna organisation bör endast i undantagsfall utfärdas genom lag eller förordning. Undantagsbehov kan också basera sig på de krav på oberoende som gäller vissa uppgifter, något annat grundläggande särdrag i fråga om uppgifterna, särskilda behov hos kunderna eller motsvarande omständigheter såsom tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna eller förtroendet för offentliga myndigheter. Det föreslås att det i *1 mom.* föreskrivs om struktureringen av ämbetsverkets interna organisation på lagnivå till den del ämbetsverket består av verksamhetsenheterna Finlands nationalmuseum och förvaltningsnämnden för Sveaborg. Till övriga delar bestäms enligt förslaget om den interna organisationen i arbetsordningen. Det har ansetts motiverat att föreskriva om Nationalmuseets ställning inom ramen för ämbetsverkets organisation på lagnivå, eftersom det är fråga om en central nationell kulturinrättning. Förvaltningsnämnden för Sveaborg har till uppgift att sörja för världsarvet Sveaborg, och därför har det ansetts motiverat att den ska vara en separat verksamhetsenhet som inte är knuten till de allmänna uppgifterna i anslutning till genomförandet av världsarvskonventionen. De allmänna uppgifterna i anslutning till genomförandet av världsarvskonventionen ska även i arbetsordningen för ämbetsverket i tillräckligt hög grad skiljas åt från de uppgifter som hänför sig till underhållet av världsarvet Sveaborg. Tryggandet av särskilt det stora universella värde som detta världsarv företräder kräver tillräckligt tilltagna resurser för en ändamålsenlig skötsel av det. Förvaltningsnämnden för Sveaborg och Finlands Nationalmuseum föreslås inneha en ställning som motsvarar den för de övriga verksamhetsenheterna vid Museiverket som fastställs genom arbetsordningen. Undervisnings- och kulturministeriet eftersträvar att genom resultatstyrning säkerställa att förvaltningsnämnden får tillräckliga resurser för de uppgifter som ankommer på den inom ramen för den nya struktur som föreslås.

I *2 mom.* föreskrivs det om den interna arbetsfördelningen inom Museiverket i fråga om förvaltningen av de samlingar som förvaltas av Finlands nationalmuseum. Enligt 3 § i museilagen hör det till definitionen av professionella museer att museet ska ha egna samlingar. Att upprätthålla samlingarna är en väsentlig del av museiverksamheten. Därför föreslås det att

de uppgifter med anknytning till förvaltningen av de museisamlingar som förvaltas i anknytning till verksamheten vid Finlands nationalmuseum och är i Museiverkets besittning ska ingå i verksamhetsenhetens ansvarsområde. Bestämmelsen gäller inte andra samlingar av föremål, bilder och böcker i verkets besittning och för vars del indelningen enligt ansvarsområde bestäms enligt ämbetsverkets arbetsordning.

I 3 mom. föreskrivs det om vissa frågor som gäller ledningen av och utnämningssbefogenheten vid verksamhetsenheten Finlands nationalmuseum. På motsvarande sätt som i den gällande förordningen om Museiverket ska chefen för Finlands nationalmuseum vara en överdirektör, som utnämns av undervisnings- och kulturministeriet. Överdirektören utnämns enligt förslaget liksom den högsta ledningen vid de övriga ämbetsverken av undervisnings- och kulturministeriet för fem års tid, om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna överdirektören för en kortare tid än så. På motsvarande sätt som i den gällande förordningen utnämns eller anställs personalen vid Finlands nationalmuseum av överdirektören. Finlands nationalmuseum är en nationell kulturinstitution som bedriver kulturhistorisk museiverksamhet. Dess uppdrag och ställning är till många delar jämförbara med Nationalgalleriets, som för närvarande verkar i form av en offentligrättslig stiftelse och har motsvarande uppdrag på området för konstmuseiverksamhet. På grund av Finlands Nationalmuseums särskilda ställning är det motiverat att museets organisatoriska ställning ordnas så att det får en mer självständig ställning än normalt i jämförelse med de övriga verksamhetsenheterna. För att trygga det centrala nationella kulturarvet är det nödvändigt att i fortsättningen utreda olika alternativ för att trygga och ordna verksamheten vid Nationalmuseet.

5 §. Delegationen för Sveaborg. Enligt finansministeriets rekommendation om de principer som ska iakttas vid ordnandet av funktioner inom statsförvaltningen (ämbetsverk) (VN/11537/2021) kan det i vissa fall vara motiverat att vid ett chefsämbetsverk inrätta ett rådgivande organ till stöd för styrningen och den strategiska ledningen av ämbetsverket. Med tanke på en tydlig styrning och ledning är det dock oändamålsenligt om detta slags organ i författningar som gäller ämbetsverket anvisas strategiska ledningsuppgifter eller något annat slag av omfattande uppgifter som styr verksamheten eller anknyter till tillsynen av det. Det innebär att direktionen eller styrelsen organisatoriskt sett blivit en egen och självständig aktör mellan ministeriet och chefen för ämbetsverket, och det föreligger en risk för att arrangemanget skulle betyda att ministeriets och ämbetsverkets relation i fråga om styrningen och tillsynen av det blev oklart. Därför avråds från att vid chefstyrda ämbetsverk låta omfattande och strategiska beslut underställas en direktion. Organ i anslutning till verket bör inrättas med eftertanke. Sådana strukturer kan till exempel vara sådana organ som har företrädare för ämbetsverkets kunder eller andra centrala intressentgrupper (t.ex. olika slags delegationer). Före inrättandet av en sådan bör också andra alternativa metoder för kund- och intressegruppssamarbetet utredas. Denna typ av organ bör i princip endast anföras rådgivande uppgifter. Av grundad anledning kan det föreskrivas direkt genom lag om uppgifterna för en sådan enhet inom organisationen eller om ett sådant organ i anslutning till ämbetsverket. Regleringen bör vara så flexibel som möjligt. På lagnivå eller förordningsnivå bör det endast finnas bestämmelser om deras eventuella inrättande eller existens, och i övrigt om deras sammansättning, mandatperiod och närmare uppgifter. Beslut om hur arbetet organiseras ska fattas genom arbetsordningen för ämbetsverket. Om det i ett särskilt organs uppgifter ingår någon utövning av offentlig makt, ska det dock i enlighet med grundlagen föreskrivas på lagnivå om organets uppgifter, sammansättning och mandatperiod. I den föreslagna paragrafen föreskrivs det om delegationen för Sveaborg i anslutning till ämbetsverket, som ska stödja verksamheten vid världsarvet Sveaborg och främja samarbetet med olika intressentgrupper i anslutning till det. Sveaborg är både ett kulturhistoriskt värdefullt världsarv och en levande stadsdel. Att tillgodose Sveaborgs kulturhistoriska värde och livskraft förutsätter ett långsiktigt och omfattande samarbete mellan intressentgrupperna på Sveaborg. Eftersom direktionen för förvaltningsnämnden för Sveaborg föreslås bli indragen, är det

nödvändigt att ordna det systematiska samarbetet med intressentgrupperna i anslutning till verksamheten på Sveaborg på något annat transparent sätt. Också genomförandet av världsarvskonventionen förutsätter samarbete med intressentgrupper i fråga om förvaltningen av världsarven.

Det föreslagna 2 mom. innehåller ett bemyndigande enligt vilket bestämmelser om delegationens sammansättning, tillsättande och mandatperiod utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om delegationens sammanträden och behandlingen av ärenden i delegationen ska finnas i arbetsordningen.

I övrigt är avsikten att samarbetet med intressentgrupperna i anslutning till utvecklandet av verksamheten ska ordnas fritt utan att det inrättas några lagstadgade organ för detta ändamål.

6 §. Fastighetsförvaltningsmyndighet Ämbetsverket ska enligt förslaget besitta den statliga fastighetsförmögenheten inom Sveaborgs område. Besittningen omfattar ca 220 byggnader, befästningar, två skeppsvarv och ca 6 kilometer befästningsmurar och vallar. Våningsytan är sammanlagt 165 000 kvadratmeter och volymen 630 000 kubikmeter. Våningsytan finns till 92 procent i skyddade byggnader. Byggnaderna omfattar cirka 330 bostäder med en lägenhetsyta på sammanlagt 22 250 kvadratmeter. Lägenhetsytan för de övriga lokaler som är i användning (bl.a. lokaler, arbetsrum, restauranger och lagerlokaler) uppgår till totalt 58 000 kvadratmeter. Ämbetsverket hyr enligt förslaget ut dessa bostäder, verksamhetslokaler och övriga lokaler till både offentliga och privata aktörer. Egendomen ska enligt förslaget skötas på kulturhistoriska grunder på grund av sin särart, samtidigt som man ska se till att Sveaborg förblir en livskraftig stadsdel.

7 §. Avgifter. På fastställandet av avgifter som tas ut för ämbetsverkets prestationer tillämpas enligt förslaget i första hand lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). I paragrafen föreslås bestämmelser om undantag från bestämmelserna i lagen om grunderna för avgifter till staten. Innehållet i den föreslagna bestämmelsen motsvarar 5 § i lagen om Museiverket och 3 § i lagen om förvaltningsnämnden för Sveaborg.

Användningen av Sveaborgs byggnadsbestånd, som är särskilt skyddat, är mindre effektiv än normalt, och byggnaderna kräver vård som avviker från det normala. Dessa lokaler, som är i inkomstbringande bruk, finns för det mesta i skyddade byggnader som på grund av byggnadens karaktär, material och av andra anledningar inte kan hyras ut till en hyra som täcker alla kostnader. Syftet med regleringen är att uthyrningen av lokalerna inte enbart ska ske på marknadsmässiga grunder.

Eftersläpningen i fråga om nivån på den hyra som tas ut av förvaltningsnämnden för Sveaborg jämfört med gängse hyresnivå har gradvis minskat under de senaste åren. Avsikten är att de hyror som tas ut ska bidra till att täcka kostnaderna för underhållet av fastigheterna och de ökade fastighetskostnaderna. Hyresintäkterna räcker dock inte till alla delar till för att täcka avskrivningarna enligt balansvärdena för fastigheterna och räntekostnaderna för oavskrivet kapital så som kravet på lönsamhet i fråga om prissättningen förutsätter.

Museiverket har för sin del hyrt ut vissa kulturhistoriskt värdefulla byggnader och lokaler till kommuner och andra sammanslutningar för en hyra som är lägre än på företagsekonomiska grunder prissatta hyror så att hyresgästen svarar för kostnaderna för användningen och visningar av hyresobjektet. Genom att bevara bestämmelsen blir det möjligt att fortsätta dessa arrangemang i enlighet med nuvarande praxis.

8 §. Ändringssökande. I 1 mom. föreskrivs det om rätten att begära omprövning av i 2 § 8 punkten. avsedda beslut om importtillstånd för kulturföremål. På omprövningsförfarandet tillämpas bestämmelserna i 7 a kap. i förvaltningslagen.

Paragrafens 2 mom. innehåller en informativ hänvisning till lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Ett beslut med anledning av en begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

I fråga om andra importtillstånd än sådana som avses i 2 § 8 punkten bestäms förfarandet i fråga om begäran om omprövning av eller ändringssökande som gäller ämbetsverkets beslut utifrån annan lagstiftning. I fråga om beslut som fattats med stöd av lagen om fornminnen finns till exempel bestämmelser om förfarandet vid sökande av ändring i 25 a § i lagen om fornminnen.

9 §. Ikraftträdande. I 1 mom. föreslås en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse. Enligt 2 mom. upphävs genom lagen den gällande lagen om Museiverket och lagen om förvaltningsnämnden för Sveaborg. Samtidigt upphävs statsrådets förordning om Museiverket och statsrådets förordning om förvaltningsnämnden för Sveaborg, som utfärdats med stöd av dessa lagar.

I 3 mom. föreskrivs det särskilt att Museiverket enligt den upphävda lagen om Museiverket fortsätter sin verksamhet som Museiverket enligt denna lag med personalen samt deras rättigheter och skyldigheter som hör till det. Att fortsätta den nuvarande verksamheten är en kostnadseffektiv lösning jämfört med inrättandet av ett nytt ämbetsverk. Museiverkets nuvarande FO-nummer och ämbetskod kvarstår. Dessutom förblir Museiverkets nuvarande avtal och förbindelser samt de rättigheter och skyldigheter som följer av dem i kraft. Detta innebär att till exempel Museiverkets preciserande tjänstekollektivavtal om ämbetsverkets lönesystem förblir i kraft.

I 4–8 mom. föreslås övergångsbestämmelser om personalen vid förvaltningsnämnden för Sveaborg. Hela personalen vid förvaltningsnämnden för Sveaborg övergår i enlighet med sina uppgifter i Museiverkets tjänst med nuvarande tjänstemannarättsliga och arbetsrättsliga rättigheter och skyldigheter. Den personal som sköter uppgifter för viss tid övergår i Museiverkets tjänst för den tid som visstidsanställningen varar.

Museiverket har myndighetsuppgifter som innebär utövning av offentlig makt. Uppgifter som innebär utövning av offentlig makt, inklusive beredning och avgörande av förvaltningsbeslut samt faktisk förvaltningsverksamhet ska även i fortsättningen skötas av personer i tjänsteförhållande. Organiseringen av uppgifterna och hur det påverkar personalens uppgiftsbeskrivningar utarbetas inom ramen för omorganiseringen av ämbetsverket.

Enligt 5 a § i statstjänstemannalagen får en tjänst i samband med omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen överföras utan det samtycke från tjänstemannen som avses i 5 §, om tjänsten överförs inom eller till tjänstemannens pendlingsområde. Med pendlingsområde avses ett område enligt 10 § i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023). Pendlingsregionen sträcker sig 80 kilometer från personens faktiska bostad. Om det inte finns skäl att göra någon annan bedömning, betraktas som personens faktiska bostad den adress som antecknats för personen i arbetskraftsmyndighetens kundinformationssystem.

Vid omorganiseringen av funktionerna iakttas bestämmelserna i 5 a–5 c § i statstjänstemannalagen (750/1994). Omställningen genomförs med iakttagande av förfarandena enligt lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013). I beslutsfattandet ska Museiverket följa gällande samarbetsförfaranden.

De tjänstemän och arbetstagare vid förvaltningsnämnden för Sveaborg som har tagit familjeledigt har rätt att i första hand återgå till sina tidigare arbetsuppgifter hos Museiverket.

Personalen i arbetsavtalsförhållande vid förvaltningsnämnden för Sveaborg övergår i arbetsavtalsförhållande vid Museiverket. Vid fastställandet av de förmåner som gäller i anställningsförhållandet anses anställningsförhållandet för den personal som överförs ha fortgått oavbrutet hos staten. Den intjänade semestern och eventuella obetalda semesterpenningar som hänför sig till arbetsavtalsförhållandet överförs således med personen till det nya ämbetsverket. Enligt förslaget föreskrivs dessutom att en person i arbetsavtalsförhållande kan överföras utan hans eller hennes samtycke, om personen överförs inom eller till hans eller hennes pendlingsregion. Bestämmelsen motsvarar 5 a § 3 mom. i statstjänstemannalagen.

Personalens placering genomförs så att man försöker hitta sådana uppgifter för var och en som motsvarar personens tidigare uppgifter. Det är dock möjligt att personens uppgifter ändras i den nya organisationen. Om uppgifterna förändras väsentligt för en person med tjänsteavtal gäller förfarandet i 5 c § i statstjänstemannalagen.

De personer som överförs till ämbetsverket ska fortfarande vara behöriga för sina uppgifter eller uppgifter som motsvarar dessa.

Vid lagens ikraftträdande upphör tjänste- och arbetskollektivavtalen för förvaltningsnämnden för Sveaborg, som slås samman med Museiverket, att gälla. Museiverkets preciserande tjänste- och arbetskollektivavtal förblir i kraft och personalen fortsätter i sina uppgifter på överenskomna villkor. Avsikten är att alla ämbetsverk i fortsättningen ska vara självständiga förhandlingsmyndigheter.

Gällande avtal på central nivå gäller de nya ämbetsverken. Det bedöms att personalens övergång till preciserande tjänste- och arbetskollektivavtal kan genomföras till måttliga kostnader. Lönenivån för den personal som överförs tryggas på det sätt som överenskommits i statens tjänste- och arbetskollektivavtal på central nivå.

När verksamheten vid ämbetsverken enligt den föreslagna lagstiftningen har inletts kan anställningsvillkoren preciseras genom avtal på ämbetsverksnivå. Dessa villkor förhandlas mellan ämbetsverken och de berörda personalorganisationerna.

I reformen iakttas en god personalpolitik. En lyckad förändringsledning förutsätter öppenhet och att personalen ges möjlighet att medverka i genomförandet av reformen. Företrädare på central nivå för statens personalorganisationer har deltagit i beredningsgrupperna för reformen. Dessutom har reformen behandlats och diskuterats regelbundet vid samarbetsmöten inom ämbetsverken på förvaltningsområdet. För personalen har det ordnats personalmöten där genomförandet av reformen samt frågor och åtgärder i anslutning till inrättandet av de nya ämbetsverken tagits upp. Syftet med det nyhetsbrev som delas ut till hela förvaltningsområdet har varit att sörja för personalens tillgång till information och påverkansmöjligheter. Ämbetsverken kommer att behandla överföringen av personal i sina samarbetsförfaranden.

Enligt 9 mom. överförs förvaltningsnämndens anhängiga ärenden samt avtal och förbindelser till Museiverket. Detta gäller dock inte ämbetsverksspecifika tjänste- och arbetskollektivavtal. Museiverket godkänner bl.a. också förvaltningsnämndens bokslut för den sista räkenskapsperioden före sammanslagningen.

I 10 mom. föreslås en övergångsbestämmelse om beredningen av sammanslagningen av ämbetsverken. De berörda ämbetsverken ska innan lagen träder i kraft gemensamt förbereda lagens ikraftträdande genom att under ledning av Museiverkets generaldirektör bereda Museiverkets arbetsordning samt genom att ordna förvaltningstjänster och andra stödtjänster.

Enligt den föreslagna bestämmelsen i 11 mom. betraktas med en hänvisning i annan lagstiftning till förvaltningsnämnden för Sveaborg efter lagens ikraftträdande som hänvisning till Museiverket.

8.5 Lag om Konst- och kulturmyndigheten

1 §. Verksamhetsområde. Konst- och kulturmyndighetens verksamhetsområde omfattar enligt förslaget verksamhetsområdena för det nuvarande Centret för konstfrämjande och det nuvarande Nationella audiovisuella institutet. Till ämbetsverkets ansvarsområde hör för det första att främja konst och kultur. Detta motsvarar i praktiken det verksamhetsområdet för det nuvarande Centret för konstfrämjande. Paragrafen innehåller enligt förslaget ingen uttrycklig avgränsning i enlighet med den gällande bestämmelsen, enligt vilken främjande av kultur hör till ämbetsverkets uppgifter endast till den del det inte hör till någon annan myndighets uppgifter, men en motsvarande avgränsning ska enligt förslaget ingå i bestämmelsen om ämbetsverkets uppgifter. För det andra ska främjandet av medieföstran, som för närvarande hör till Nationella audiovisuella institutets ansvarsområde, enligt förslaget ingå i det nya ämbetsverkets ansvarsområde. För det tredje ska ansvarsområdet enligt förslaget omfatta främjande av en trygg mediemiljö, vilket i den nuvarande bestämmelsen för Nationella audiovisuella institutet omfattar främjande av en mediemiljö som är trygg för barn samt mer allmänt övervakning av tillhandahållandet av bildprogram. Den fjärde helheten som föreslås för det nya ämbetsverkets ansvarsområde gäller arkivering och främjande av kännedomen om audiovisuell kultur samt bevarande av den. Detta omfattar förvarande av de filmer och televisions- och radioprogram som nämns i bestämmelsen om Nationella audiovisuella institutets ansvarsområde samt forskning i anslutning till dem.

2 §. Uppgifter. De uppgifter som enligt förslaget föreskrivs för Konst- och kulturmyndighetens motsvarar Centret för konstfrämjande och det nuvarande Nationella audiovisuella institutets nuvarande uppgifter. Enligt förslaget till 1 mom. 1 punkten ska myndigheten främja konst och kultur samt deras ställning och betydelse i samhället på nationell och regional nivå, om inte ärendet hör till någon annan myndighets verksamhetsområde. Sådana uppgifter som avses i bestämmelsen och som hör till någon annan myndighets ansvarsområde är till exempel uppgifter som hänför sig till kulturarvet och kulturmiljön och hör till Museiverkets ansvarsområde. Punkten motsvarar till sitt innehåll de uppgifter som föreskrivs i 3 § 1 mom. 1 och 2 punkten i den gällande lagen om Centret för konstfrämjande och omfattar delvis också de uppgifter som avses i 2 § 3 punkten i den gällande lagen om Nationella audiovisuella institutet. I punkten nämns inte längre särskilt främjande på internationell nivå, eftersom internationell verksamhet i anslutning till myndighetens uppgifter kan anses höra till uppgifterna även utan att det uttryckligen omnämns. Uppgiften att främja konst och kultur också regionalt har däremot ansetts vara viktig att betona genom att uttryckligen ange detta i bestämmelsen. Konst- och kulturmyndigheten kan till exempel främja uppnåendet av de riksomfattande kulturpolitiska målen i regionerna, stödja verksamheten i de nätverk som främjar kommunernas kulturverksamhet, främja samarbetet mellan kommunerna och andra kulturaktörer samt erbjuda kommunerna stöd för att utveckla sin kulturverksamhet. I fråga om skötseln av regionala uppgifter ska myndigheten även samarbeta med andra myndigheter, såsom livskraftscentralerna, Museiverket, Tillstånds- och tillsynsverket, kommunerna, landskapsförbunden och välfärdsområdena. Myndigheten ska enligt förslaget utföra uppgiften till exempel genom att bevilja statsunderstöd för främjande av konst och kultur, genom att

planera och genomföra utvecklingsuppgifter och projekt som hänför sig till främjande av konst och kultur samt genom att verkställa undervisnings- och kulturministeriets riktlinjer för främjande av konst och kultur.

Enligt förslaget till 2 *punkten* är det ämbetsverkets uppgift att skapa förutsättningar för konstnärligt skapande och konstnärligt arbete. Punkten motsvarar till sitt innehåll den uppgift som föreskrivs i 3 § 3 punkten i den gällande lagen om Centret för konstfrämjande. I den föreslagna paragrafen nämns inte särskilt uppgiften i 3 § 4 punkten i den gällande lagen om Centret för konstfrämjande om medverkan i främjandet av konstnärernas försörjningsvillkor. Centret för konstfrämjande har utfört uppgiften genom att vara sakkunnig bland annat i frågor som gäller konstnärers social- och pensionsskydd samt i andra frågor som gäller konstnärers försörjningsvillkor. Det har inte ansetts nödvändigt att föreskriva särskilt om denna typ av deltagande som sakkunnig i uppgifter som myndigheterna inom andra förvaltningsområdet ansvarar för.

Enligt 3 *punkten* ska ämbetsverket främja mediefostran och mediefärdigheter samt enligt 4 *punkten* en mediemiljö som är trygg för barn. Punkterna motsvarar till sitt innehåll de uppgifter som anges i 2 § 2 och 5 *punkten* i den gällande lagen om Nationella audiovisuella institutet. Enligt den föreslagna 5 punkten är uppgiften att förvara material som hänför sig till filmer samt radio- och televisionsprogram. Punkten innehåller en mer allmän beskrivning än tidigare av den uppgift som föreskrivs i 2 § 1 mom. i den gällande lagen om Nationella audiovisuella institutet. Enligt förslaget till 6 *punkten* ska ämbetsverket främja kännedomen om den audiovisuella kulturen. Uppgiften är avsedd att täcka de uppgifter som avses i 2 § 3 punkten i den gällande lagen om Nationella audiovisuella institutet, men fastställer inte längre de metoder som ska användas för att utföra uppdraget. Dessa är att för kulturella ändamål och i utbildnings- och forskningssyfte göra filmer och program tillgängliga för allmänheten, bedriva visningsverksamhet och ställa ut material inom sitt verksamhetsområde. Enligt den föreslagna 7 punkten ska ämbetsverket ha till uppgift att sköta sådana uppgifter som undervisnings- och kulturministeriets bestämmer.

Paragrafens 2 *mom.* innehåller en informativ hänvisningsbestämmelse till de uppgifter som föreskrivs för myndigheten i annan lagstiftning. Det finns detaljerade uppgifter som föreskrivs för ämbetsverket bl.a. enligt lagen om statens konstnärsstipendier (734/1969), lagen om deponering och förvaring av kulturmaterial (1433/2007), lagen om bildprogram (710/2011), lagen om extra konstnärspensioner (194/2016) och lagen om statlig finansiering för främjande av filmkulturen (1174/2018).

Enligt förslaget till 3 *mom.* har chefen för den verksamhetsenhet vid Konst- och kulturmyndigheten till vars uppgifter ärendena enligt ämbetsverkets arbetsordning hör beslutanderätt i ärenden enligt lagen om bildprogram. Detta är ett undantag från huvudregeln i 5 § i lagen om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde, enligt vilken generaldirektören i princip avgör de ärenden som hör till respektive ämbetsverk. Generaldirektören föreslås inte heller kunna förbehålla sig rätten att avgöra ärenden enligt lagen om bildprogram. Syftet med bestämmelsen är att trygga ett oberoende beslutsfattande i ärenden som gäller tillsynen över lagen om bildprogram.

3 §. Verksamhetsställen. Enligt den föreslagna paragrafen ska Konst- och kulturmyndigheten besluta om sina verksamhetsställen och placeringen av dem.

Enligt 1 § 1 mom. i den gällande lagen om Centret för konstfrämjande har centret regionala verksamhetsställen. Enligt 3 § 2 mom. i den gällande lagen ska varje regionalt verksamhetsställe sörja för vissa uppgifter som hör till Centret för konstfrämjande. Dessa är att främja konst och

kultur, medverka i främjandet av konstnärernas försörjningsvillkor, ansvara för förvaltningen av de statliga konstkommissionerna, de regionala konstkommissionerna i anslutning till centret, och för beredningen av ärenden samt föredragningen och verkställigheten av beslut som hör till dessa organs uppgifter. Dessutom får centret anförtro de regionala verksamhetsställena riksomfattande specialuppgifter för främjande av konst och kultur. Enligt 1 § i statsrådets förordning om Centret för konstfrämjande kan de regionala verksamhetsställena ha filialer. Utöver huvudkontoret i Helsingfors har Centret för konstfrämjande för närvarande regionala verksamhetsställen i Joensuu, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Rovaniemi, Tammerfors, Uleåborg, Vasa och Åbo. För närvarande finns det inga filialer.

Det finns inga särskilda bestämmelser om Nationella audiovisuella institutets verksamhetsställen och deras placering. Institutet är etablerat i Helsingfors.

Enligt 5 § 1 mom. i lagen om grunderna för tillgången till statliga tjänster och placeringen av funktioner (728/2021) beslutar det ministerium om placeringen av statliga enheter och funktioner till vars ansvarsområde myndigheten huvudsakligen hör, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Enligt lagrummet kan det behöriga ministeriet dock, trots vad som föreskrivs någon annanstans i lag, förbehålla sig den beslutanderätt som en myndighet inom ministeriets ansvarsområde har i ärenden som gäller placeringen av enheter och funktioner samt omfattningen på servicen, öppettiderna och tillgången till andra tjänster vid enheterna, om ministeriet anser att beslutet väsentligt påverkar uppnåendet av målen enligt 2 §. Enligt specialmotiveringen till regeringspropositionen om den lagen är de primära styrmedlen i förhållande till rätten att förbehålla sig beslutanderätten ministeriets resultatstyrning och övriga styrning som gäller dess förvaltningsområde. Den behörighet som föreskrivits för ministerierna garanterar för sin del att demokratin förverkligas i beslutsfattandet. (RP 62/2021 rd, s. 33). Rätten att förbehålla sig beslutanderätten är avsedd att vara en exceptionell åtgärd (FvUB 11/2021 rd, s. 8).

Enligt den föreslagna bestämmelsen är beslut om verksamhetsställen en del av ämbetsverkets egen ekonomiska och operativa planering, men ministeriet har enligt 5 § i lagen om grunderna för tillgången till statliga tjänster och placeringen av funktioner rätt att förbehålla sig dessa uppgifter.

Enligt 2 § 1 mom. i lagen om grunderna för tillgången till statliga tjänster och placeringen av funktioner (728/2021) ska tillgången till statliga tjänster ordnas samt enheter och funktioner placeras så att statens uppgifter i hela landet sköts på ett resultatrikt sätt, och att tillgången till tjänster genom användning av olika former av ärendehantering svarar mot olika kundgruppers servicebehov på ett sätt som tillgodoser de grundläggande fri- och rättigheterna. I förarbetena till bestämmelsen får, bland de grundläggande fri- och rättigheterna, likabehandling och språkliga rättigheter ett särskilt omnämnande (RP 62/2021 rd s. 27). Enligt 2 § 2 mom. I den lagen ska beslut och planer som gäller tillgången till statliga tjänster och placeringen av enheter och funktioner dessutom främja livskraften, säkerheten och statens konkurrenskraft som arbetsgivare i olika delar av landet.

4 §. Konst- och kulturrådet. I samband med sammanslagningen av ämbetsverken föreslås det att även konstkommissionsstrukturen ses över. Det föreslås att det konstråd som avses i 5 §, de statliga konstkommissioner som avses i 6 § och de regionala konstkommissioner som avses i 7 § i den gällande lagen om Centret för konstfrämjande ersätts med ett organ, som enligt förslaget ska heta konst- och kulturrådet. De uppgifter som för närvarande hör till dessa organ överförs enligt förslaget i tillämpliga delar till konst- och kulturrådet. Behovet av en reform baserar sig framför allt på arbetsmängden vid de nuvarande kommissionerna och hur den fördelas, behovet av flexibla strukturer samt hanteringen av jävssituationer.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska rådet besluta om stipendier enligt lagen om statens konstnärstipendier, om andra stipendier som delas ut till konstnärer och konstnärsgreper samt om konstpriser. Punkten omfattar samtliga stipendier som delas ut till enskilda konstnärer och konstnärsgreper och som baserar sig på kollegial bedömning. För närvarande beslutar de statliga konstkommissionerna eller de regionala konstkommissionerna om stipendierna i fråga. Dessutom ska rådet besluta om beviljande av konstpriser inom ramen för de anslag som anvisats ämbetsverket för respektive ändamål, bland annat i fråga om statliga konstpriser. Ämbetsverket beslutar däremot enligt förslaget på samma sätt som för närvarande om statsunderstöd som beviljas sammanslutningar och stiftelser med rättsförmåga.

Det föreslås att beslutsfattandet om stipendier i rådet enligt bestämmelsen ska basera sig på kollegial bedömning. Med kollegial bedömning avses en bedömning av konstnärens konstnärliga verksamhet av meriterade utövare eller sakkunniga inom ifrågavarande konstnärliga område. Avsikten är inte att i detalj föreskriva på lagnivå om inhämtande av den sakkunskap som behövs till stöd för beslutsfattandet eller om genomförandet av kollegial bedömning i syfte att möjliggöra tillräcklig flexibilitet i fråga om ordnandet av förfarandet, utan rådet kan självt besluta om förfarandena i anslutning till detta. Avsikten är att sammanställa en expertbank, där de bedömningspaneler som sammanställs ger sakkunnigutlåtanden om ansökningarna till stöd för rådets beslutsfattande. Till expertbanken väljs professionella och sakkunniga inom konst med beaktande av bland annat principerna om mångfald, jämlikhet och regional utveckling. Konst- och kulturrådet väljer experterna till en expertbank efter att ha hört sådana aktörer som är centrala i fråga om konst och kultur. Syftet med förfarandet är att sammantaget med konst- och kulturrådets självständiga beslutanderätt trygga den konstnärliga autonomin, där det centrala elementet utgörs av en kollegial bedömning och därtill hörande beslutsfattande som håller tillräcklig distans till det politiska beslutsfattandet och från tjänstemännen (den s.k. arm's length-principen).

I 2 punkten föreskrivs det att rådet ska göra en framställning om titeln akademiker enligt lagen om statens konstnärstipendier. Uppgiften ankommer för närvarande på konstrådet. Enligt 4 § i den lagen kan republikens president på framställning av konstrådet tilldela synnerligen meriterade konstutövare titeln akademiker. Titeln kan samtidigt innehas av högst elva konstutövare.

Enligt 3 punkten ska rådet vara sakkunnigorgan i konst- och kulturpolitiska frågor. Uppgiften fördelas för närvarande delvis på konstrådet, delvis på statens konstkommissioner och delvis på de regionala konstkommissionerna. I fråga om ärenden som hör till Nationella audiovisuella institutets verksamhetsområde ska delvis motsvarande uppgift ombesörjas av en delegation som för närvarande i anslutning till institutet.

Enligt 4 punkten kan rådet ha andra uppgifter som det föreskrivs särskilt om eller som undervisnings- och kulturministeriet anförtror det.

Enligt 2 mom. utser statsrådet rådet. Det är motiverat att föreskriva om utnämningsbehörigheten för statsrådet, eftersom konst- och kulturrådet utövar synnerligen betydande beslutanderätt i fråga om utdelandet av stipendier. Detta överensstämmer också med utnämningsbehörigheten för styrelsen för Finlands Akademi och de vetenskapliga forskningsråden, som utövar motsvarande beslutanderätt på vetenskapens område. Rådet ska enligt förslaget utöver ordföranden ha 8–12 medlemmar och högst sju ersättare. Mandatperioden för rådet föreslås vara tre år. För att säkerställa att variationen blir tillräckligt stor, föreslås att antalet på varandra följande mandatperioder för ordföranden, medlemmar och ersättare begränsas till högst två. Medlemmarna och ersättarna ska företräda konst- och kulturpolitisk sakkunskap på bred front ur olika infallsvinklar. Medlemmarna kan till exempel företräda sakkunskap som gäller

skapande, produktion eller förmedling av konst, strategisk utveckling inom konst och kultur, forskning inom konst och kultur, produktionsstrukturer och affärsverksamhet på konstens och kulturens områden eller ansvarsfrågor inom konst och kultur. Eftersom rådet fattar beslut om stipendier som baserar sig på kollegial bedömning, bör det säkerställas att rådet också har tillräcklig kollegial sakkunskap i fråga om konst och konstnärligt arbete. Likaså är det viktigt att beakta att rådets sammansättning ska vara regionalt och språkligt representativ.

Innan konst- och kulturrådet tillsätts bör centrala organisationer, inrättningar och andra aktörer inom konst- och kultursektorn höras. Motsvarande skyldighet i fråga om höranden gäller för närvarande utnämning av konstrådet.

I den föreslagna paragrafens 3 *mom.* ingår ett bemyndigande att utfärda förordning om rådet. Bestämmelser om rådets beslutsfattande och verksamhet utfärdas enligt förslaget genom förordning av statsrådet. Genom förordning kan dessutom föreskrivas om en indelning i sektioner för behandling av vissa kategorier av ärenden.

Det föreslås inga bestämmelser på lagnivå om organ av delegationstyp för samarbete med intressentgrupper inom ämbetsverkets ansvarsområde. Ämbetsverket kan enligt förslaget i samarbete med konst- och kulturrådet ordna det samarbete med intressentgrupper som behövs, till exempel genom bestämmelser som tas in i arbetsordningen.

5 §. Organ. Paragrafen innehåller en informativ hänvisningsbestämmelse som gäller de nämnder som finns i anslutning till ämbetsverket och som föreskrivs i annan lagstiftning. Paragrafen motsvarar 8 § i den gällande lagen om Centret för konstfrämjande. Till bestämmelsen har fogats en hänvisning till nämnden för bildprogram som avses i lagen om bildprogram och som för närvarande finns i anslutning till Nationella audiovisuella institutet.

6 §. Förbud mot ändringssökande. I paragrafen föreslås bestämmelser om förbud mot att söka ändring i priser som konst- och kulturrådet beviljar. De priser som avses i bestämmelsen är till sin karaktär i väsentlig grad sådana erkännanden i efterhand för konstnärligt förtjänstfull verksamhet som är beroende av rådets prövning. Priserna beviljas utan ansökan. Ett motsvarande förbud mot att söka ändring i priser ingår i 13 § 4 *mom.* i den gällande lagen om Centret för konstfrämjande.

7 §. Ikraftträdande. I 1 *mom.* föreslås en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse. Enligt 2 *mom.* upphävs genom lagen den gällande lagen om Nationella audiovisuella institutet och lagen om Centret för konstfrämjande. Samtidigt upphävs statsrådets förordning om Nationella audiovisuella institutet och statsrådets förordning om Centret för konstfrämjande, som utfärdats med stöd av dessa lagar.

I 3–7 *mom.* föreslås övergångsbestämmelser för personalen vid Nationella audiovisuella institutet och Centret för konstfrämjande. Hela personalen vid respektive ämbetsverk övergår i enlighet med sina nuvarande uppgifter i anställning vid Konst- och kulturmyndigheten, med tjänstemannarättsliga och arbetsrättsliga rättigheter och skyldigheter. Den personal som sköter uppgifter för viss tid övergår enligt förslaget till anställning hos Konst- och kulturmyndigheten för den tid anställningsförhållandet varar.

Vid konst- och kulturmyndigheten sköts myndighetsuppgifter som innebär utövning av offentlig makt. Uppgifter som innebär utövning av offentlig makt, inklusive beredning och avgörande av förvaltningsbeslut samt faktisk förvaltningsverksamhet ska enligt förslaget även i fortsättningen skötas av personer i tjänsteförhållande. Organiseringen av uppgifterna och deras konsekvenser

för personalens uppgiftsbeskrivningar bereds inom ramen för projektet för inrättande av ämbetsverket.

Enligt 5 a § i statstjänstemannalagen får en tjänst i samband med omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen överföras utan det samtycke från tjänstemannen som avses i 5 §, om tjänsten överförs inom eller till tjänstemannens pendlingsområde. Med pendlingsområde avses ett område enligt 10 § i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023). Pendlingsregionen sträcker sig 80 kilometer från personens faktiska bostad. Om det inte finns skäl att göra någon annan bedömning, betraktas som personens faktiska bostad den adress som antecknats för personen i arbetskraftsmyndighetens kundinformationssystem.

Vid omorganiseringen av funktionerna iakttas bestämmelserna i 5 a–5 c § i statstjänstemannalagen (750/1994). Omställningen genomförs med iakttagande av förfarandena enligt lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013). Konst- och kulturmyndigheten ska i sitt beslutsfattande följa de förfaranden som gäller samarbetsförfaranden.

Tjänstemän och arbetstagare som har tagit familjeledigt från Nationella audiovisuella institutet och Centret för konstfrämjande har enligt förslaget rätt att i första hand återgå till sina tidigare arbetsuppgifter hos Konst- och kulturmyndigheten.

Personalen i arbetsavtalsförhållande vid Nationella audiovisuella institutet och Centret för konstfrämjande övergår till arbetsavtalsförhållande vid Konst- och kulturmyndigheten. Vid fastställandet av de förmåner som gäller i anställningsförhållandet anses anställningsförhållandet för den personal som överförs ha fortgått oavbrutet hos staten. Den intjänade semestern och eventuella obetalda semesterpenningar som hänför sig till arbetsavtalsförhållandet överförs således med personen till det nya ämbetsverket. Enligt förslaget föreskrivs dessutom att en person i arbetsavtalsförhållande kan överföras utan hans eller hennes samtycke, om personen överförs inom eller till hans eller hennes pendlingsregion. Bestämmelsen motsvarar 5 a § 3 mom. i statstjänstemannalagen.

Personalens placering genomförs så att man försöker hitta sådana uppgifter för var och en som motsvarar personens tidigare uppgifter. Det är dock möjligt att personens uppgifter ändras i den nya organisationen. Om uppgifterna förändras väsentligt med tanke på en person i tjänsteförhållande, iakttas förfarandet enligt 5 c § i statstjänstemannalagen.

De personer som överförs till ämbetsverket ska fortfarande vara behöriga för sina uppgifter eller uppgifter som motsvarar dessa.

Avsikten är att alla ämbetsverk i fortsättningen ska vara självständiga förhandlingsmyndigheter. Den nya Konst- och kulturmyndigheten ska förhandla om ett eget nytt lönesystem som ska stödja en resultatrik verksamhet. Enligt bedömningen är kostnadseffekterna måttfulla även i fråga om detta avtal. Avsikten är att nå ett förhandlingsresultat om lönesystemet innan Konst- och kulturmyndigheten inleder sin verksamhet. Ämbetsverket förhandlar också om avtal om organisering av förtroendemannaverksamheten, om samarbete och om samarbete inom arbetarskyddet.

När verksamheten vid de nya ämbetsverken enligt den föreslagna lagstiftningen har inletts kan anställningsvillkoren preciseras genom avtal på ämbetsverksnivå. Dessa villkor förhandlas mellan ämbetsverken och de berörda personalorganisationerna.

I reformen iakttas en god personalpolitik. En lyckad förändringsledning förutsätter öppenhet och att personalen ges möjlighet att medverka i genomförandet av reformen. Företrädare på central nivå för statens personalorganisationer har deltagit i beredningsgrupperna för reformen. Dessutom har reformen behandlats och diskuterats regelbundet vid samarbetsmöten inom ämbetsverken på förvaltningsområdet. För personalen har det ordnats personalmöten där genomförandet av reformen samt frågor och åtgärder i anslutning till inrättandet av de nya ämbetsverken behandlats. Syftet med det nyhetsbrev som delas ut till hela förvaltningsområdet har varit att sörja för personalens tillgång till information och påverkansmöjligheter. Ämbetsverken kommer att behandla överföringen av personal i sina samarbetsförfaranden.

Enligt förslaget till 8 mom. fortsätter Konst- och kulturmyndigheten verksamheten vid Nationella audiovisuella institutet och Centret för konstfrämjande. I bestämmelsen föreslås också en sedvanlig övergångsbestämmelse om överföring av de ärenden som är anhängiga vid respektive ämbetsverk samt deras avtal och förbindelser till Konst- och kulturmyndigheten. Detta gäller dock inte ämbetsverksspecifika tjänste- och arbetskollektivavtal.

I 9 och 10 mom. föreslås övergångsbestämmelser om beredningen av sammanslagningen av ämbetsverken. Efter att denna lag har stadfästs kan en generaldirektör för Konst- och kulturmyndigheten utnämnas. Dennes verksamhetsställe fram till lagens ikraftträdande föreslås bli undervisnings- och kulturministeriet. Avsikten är att generaldirektören ska kunna inleda beredningen av verksamheten vid den nya myndigheten i samarbete med Nationella audiovisuella institutet och Centret för konstfrämjande redan innan lagen träder i kraft. De berörda ämbetsverken ska innan lagen träder i kraft gemensamt förbereda inledandet av verksamheten vid den nya myndigheten genom att under ledning av generaldirektören för Konst- och kulturmyndigheten bereda myndighetens arbetsordning samt genom att ordna förvaltningstjänster och andra stödtjänster.

Enligt förslaget till 11 mom. betraktas en hänvisning i annan lagstiftning till Nationella audiovisuella institutet eller Centret för konstfrämjande efter ikraftträdandet av denna lag som hänvisning till Konst- och kulturmyndigheten.

I 12 mom. föreslås en övergångsbestämmelse som gäller konstrådet och konstkommissionerna. Beredningen av beslut om stipendier och understöd inleds under kalenderåret före budgetåret. Därför är det ändamålsenligt att de organ som inlett sin verksamhet den 1 januari 2025 fortsätter i sin uppgift till den 30 juni 2026 och att det konst- och kulturråd som avses i den föreslagna lagen inleder sin verksamhet först den 1 juli 2026. Då kan de gamla kommissionerna i praktiken slutföra behandlingen av de stipendier och understöd som beviljats ur anslagen i budgeten för 2026. Det nya konst- och kulturrådet kan under andra hälften av 2026 organisera sig och vidta förberedande åtgärder för beviljande av stipendier och understöd som beviljas ur anslagen i budgeten för 2027. Med en hänvisning i någon annan lag till konstrådet, statens konstkommission eller en regional konstkommission avses från och med den 1 juli 2027 konst- och kulturrådet.

8.6 Lag om Tillgänglighetsbibliotekets Celas tjänster

Det föreslås att de innehållsmässiga bestämmelserna om bibliotekets tjänster i den gällande lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia flyttas till en separat ny lag. Lagens namn föreslås vara lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celas tjänster.

1 §. Bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning. I 1 mom. föreskrivs det om Riksarkivets uppgifter i anslutning till bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning. Uppgifterna motsvarar till sitt innehåll bibliotekets uppgifter enligt 2 § 1 mom. i lagen om

Tillgänglighetsbiblioteket Celia och för dem används i lagen benämningen Tillgänglighetsbibliotekets tjänster Celia.

Riksarkivet ska för det första framställa, förmedla och låna ut tillgängligt biblioteksmaterial och tillgängliga läromedel till personer med synskada eller någon annan läsnedsättning som avses i 17 a § 1 mom. i upphovsrättslagen (404/1961). I bestämmelsen hänvisas det till definitionen av personer med läsnedsättning i 17 a § 1 mom. i upphovsrättslagen, enligt vilken en person som har en synskada eller en person som har någon annan läsnedsättning och på grund av detta inte kan läsa eller till väsentliga delar ta del av verk i skriftlig form, tryckta böcker, notblad eller tillhörande illustrationer i samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning. Genom bestämmelserna i upphovsrättslagen har Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (*direktivet om läsnedsättning*) genomförts.

En hänvisning till upphovsrättslagen behövs, eftersom Riksarkivet med stöd av inskränkingsbestämmelserna i 17, 17 a, 17 b, 17 c och 17 d § i upphovsrättslagen framställer exemplar av verk i tillgängligt format och erbjuder dem endast till synskadade och andra personer med läsnedsättning. Riksarkivet ska enligt förslaget vara en sådan behörig sammanslutning som avses i 17 b § i upphovsrättslagen och som har skyldigheter enligt 17 c § i upphovsrättslagen. Endast sådana behöriga sammanslutningar som avses i upphovsrättslagen får framställa exemplar i tillgängligt format av skriftliga verk eller annat material i grafisk form som har publicerats. Riksarkivet är i enlighet med 17 b § 1 mom. 2 punkten i upphovsrättslagen en offentlig inrättning som erbjuder personer med läsnedsättning tjänster som en del av sin huvudsakliga verksamhet. I den föreslagna paragrafen föreskrivs det inte särskilt om Riksarkivets ställning som behörigt samfund, eftersom det med stöd av upphovsrättslagen direkt sköter uppgifter som ett behörigt samfund.

Med tillgängligt biblioteksmaterial avses skönlitteratur och facklitteratur i fysisk eller digital form samt annan information som biblioteket tillhandahåller och kulturellt innehåll som kan användas på lika villkor oberoende av till exempel en persons funktionshinder eller den terminal-utrustning som han eller hon använder. Riksarkivet kan för förmedling och utlåning omvandla vanliga publikationer till bl.a. talböcker, e-böcker, punktskriftsböcker, material i upphöjd skrift, taktila böcker eller annat specialtillverkat biblioteksmaterial. Dessutom kan Riksarkivet förmedla material i lättillgänglig form till sina kunder. Riksarkivet ska enligt förslaget erbjuda material för bland annat förskoleundervisningens, den allmänbildande grundläggande utbildningens, utbildningen på andra stadiets och den högre utbildningens behov. Med läromedel avses material som eleven använder i samband med undervisningen eller med vars hjälp inläringen sker. Biblioteket har utöver läromedel även material, såsom taktila böcker, som biblioteket kan erbjuda bl.a. för småbarnspedagogikens behov.

För det andra ska Riksarkivet ha till uppgift att handleda i användningen av bibliotekets material och tjänster.Handledningen innefattar bl.a. att ge bibliotekets kunder vägledning i användningen av tillgängligt biblioteksmaterial och att stödja informationssökningen särskilt ifråga om bibliotekets egna material, men vid behov också att vägleda kunderna att använda andra tjänster genom vilka tillgängligt material finns tillgängligt. Dessutom kan biblioteket rikta och erbjuda handledning till sådana användargrupper av personer med läsnedsättning som ännu inte är kunder vid biblioteket och som behöver särskilt stöd i läsningen och i användningen av bibliotekets tjänster.

För det tredje har Riksarkivet till uppgift att upprätthålla och utveckla bibliotekets samlingar och övriga innehållsutbud för personer med läsnedsättning. Bibliotekets samling består av fysiskt eller digitalt material som biblioteket producerat eller skaffat samt av nyttjanderätt till digitalt material. Med annat innehåll avses allt annat innehåll som biblioteket förmedlar till sina kunder och som kompletterar bibliotekets samling. Detta kan innebära till exempel fjärrlån eller webbmaterial. Upprätthållandet av bibliotekets samling ska även innefatta bevarandet av den.

För det fjärde ska biblioteket vara sakkunnig i bibliotekstjänster och tillgänglig publicering för personer med en synskada eller någon annan läsnedsättning. Detta innebär utöver upprätthållande och utveckling av bibliotekets egna tjänster förmedling av den kompetens som hänför sig till sakkunniguppgiften till det finländska biblioteks- och utbildningsområdet. I praktiken är detta t.ex. samarbete, handledning och rådgivning för tjänsteförmedlare såsom lärare, annan personal inom elevhälsan och yrkesutbildade personer inom biblioteksområdet om hur bibliotekets material och tjänster används tillsammans med personer med en synskada och andra personer med läsnedsättning som behöver stöd i undervisningen och läsningen. Biblioteket ska dessutom vara sakkunnig i fråga om tillgängligt offentlighögörande genom att verka i nationella, europeiska och internationella nätverk samt genom att erbjuda rådgivning och information om tillgängligt innehåll för olika samhällssektorer.

Enligt 2 mom. är bibliotekets tjänster för förmedling och utlåning av bibliotekets material samt rådgivning avgiftsfria för bibliotekets kunder. Avgiftsfriheten gäller både material som biblioteket producerat och annat material som biblioteket förmedlar. Även om den rådgivning i förvaltningsärenden som en myndighet ger sina kunder är avgiftsfri med stöd av 8 § i förvaltningslagen (434/2003), behöver det föreskrivas om avgiftsfrihet för den handledning biblioteket erbjuder sina kunder som komplement till förvaltningslagen, eftersom biblioteket i mycket liten utsträckning ansvarar för egentliga förvaltningsärenden. Bibliotekets avgiftsfria handledning gäller således huvudsakligen den handledning som ges kunderna i användningen av bibliotekets tjänster.

I 3 mom. föreskrivs det om samarbete vid tillhandahållandet av bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning. Bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll 6 § i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia. Formuleringen har dock preciserats så att skolor och läroanstalter inte längre nämns separat, eftersom begreppet läroanstalt också omfattar skolor. Till bestämmelsen fogas däremot ett omnämnande av högskolor, eftersom begreppet läroanstalt i allmänhet inte anses inbegripa högskolor. Det är fråga om etablerat samarbete med hjälp av vilket personer med en synskada och andra personer med läsnedsättning kan söka sig till bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning till exempel via sitt närbibliotek eller sin läroanstalt.

2 §. Användningsregler. I 1 mom. föreskrivs det om de användningsregler som gäller utlåning, användning och återlämning av material samt användnings- och låneförbud som de kunder som använder sig av de i lagen föreslagna tjänsterna ska iaktta. Bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll 4 § i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia. Enligt användningsreglerna ska det vara möjligt att bestämma om återlämnande av olika slags biblioteksmaterial samt om tidsfristerna för återlämning och användning av materialet. Dessutom kan det i användningsreglerna föreskrivas om användningen av det material som förmedlas. I användningsreglerna kan också fastställas till exempel den mängd material som får lånas på en och samma gång. Vidare kan det i användningsreglerna bestämmas att ett förbud att använda och låna bibliotekets material ska vara kortare än den maximala längd som anges i 2 mom.

3 §. Användnings- och låneförbud. I paragrafen föreskrivs enligt förslaget om förbud mot användning och utlåning av material på motsvarande sätt som i 5 § i lagen om

Tillgänglighetsbiblioteket Celia. Enligt *1 mom.* kan Riksarkivet för viss tid begränsa en kunds rätt att använda Tillgänglighetsbiblioteket Celias material, om kunden har överlåtit material som han eller hon fått från biblioteket till andra eller gett andra tillträde till bibliotekets material. Riksarkivet kan för viss tid begränsa en kunds rätt att låna material, om denne upprepade gånger tappat bort eller skadar det material som använts eller lånats.

Tillgänglighetsbiblioteket Celia producerar, förmedlar och lånar med stöd av upphovsrättslagen ut material endast till personer med en synskada och till andra personer med läsnedsättning, och detta endast för deras personliga bruk. Därför har bibliotekets kunder inte rätt att lämna ut biblioteksmaterial som de innehar till andra personer. Möjliggörande av åtkomst till bibliotekets material kan innebära att kundens eget användarnamn överläts till någon annan person eller att biblioteksmaterialet delas i ett allmänt datanät. Ett tidsbegränsat användningsförbud är till sin karaktär en administrativ påföljd och hindrar inte att brottsanmälan görs, om rekvisiten för ett upphovsrättsbrott eller en upphovsrättsförseelse uppfylls.

Riksarkivet kan meddela kunden ett tidsbegränsat låneförbud, om kunden upprepade gånger tappat bort eller skadar det material som lånats. Låneförbud kan meddelas först vid allvarlig och upprepade skada på eller förlust av material, om t.ex. anmärkningar till klienten eller andra motsvarande åtgärder inte har lett till önskad ändring i fråga om användningen av lånat material.

Ett användnings- eller låneförbud får enligt förslaget gälla i högst 30 dagar. Innan Riksarkivet meddelar ett förbud ska det höra den kund som är part på det sätt som förvaltningslagen förutsätter. Riksarkivet ska fatta ett överklagbart förvaltningsbeslut om ett i 1 mom. avsett användnings- och låneförbud.

Enligt *2 mom.* får en kund inte heller låna material, om kunden inte har återlämnat sitt tidigare lånade material inom den tidsfrist som anges i användningsreglerna eller ersatt försvunnet eller skadat biblioteksmaterial. Låneförbudet upphör omedelbart när materialet har återlämnats eller ersatts.

Om en kund tappat bort eller skadar det material som han eller hon lånat, ska kunden ersätta materialet med motsvarande material eller betala ersättning för det till Riksarkivet. På skada som orsakats av en kund tillämpas skadeståndslagen (412/1974). Underlåtelse att betala ersättning som eventuellt tas ut för skadat eller försvunnet material kan dock inte leda till låneförbud, om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att meddela kunden låneförbud till exempel med beaktande av kvaliteten på det förlorade eller skadade biblioteksmaterialet, klientens ekonomiska ställning samt övriga omständigheter. Andra omständigheter kan hänföra sig till exempel till klientens ålder, hälsotillstånd eller övriga personliga förhållanden.

När tidigare lånat material som lämnats in försent har återlämnats eller skadestånd betalats, får kunden igen låna bibliotekets material. Det ska inte fattas något separat förvaltningsbeslut om i 3 mom. avsett låneförbud, utan göras en anteckning om låneförbudet och dess upphörande i informationssystemet.

4 §. Ändringssökande. I *1 mom.* föreskrivs det om möjligheten att hos Riksarkivet begära omprövning av ett sådant beslut om förbud mot användning och utlåning som avses i 3 § 1 mom. På omprövningsförfarandet tillämpas bestämmelserna i 7 a kap. i förvaltningslagen. Paragrafens *2 mom.* innehåller en informativ hänvisningsbestämmelse till lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Ett beslut med anledning av en begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

5 §. Ikraftträdande. I den föreslagna paragrafen ingår en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

8.7 Lag om Finlands Akademi

7 §. Särskilda behörighetsvillkor för generaldirektören. I lagen om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde ingår enligt förslaget bestämmelser om generaldirektören för respektive ämbetsverk inom förvaltningsområdet (lagförslag 1). Det föreslås därför att 7 § 1 och 3 mom. i den gällande lagen om Finlands Akademi, där det föreskrivs om generaldirektörens uppgifter och om förordnande av en ställföreträdare för denne, upphävs. Bestämmelsen i det gällande 2 mom. om särskilda behörighetsvillkor för generaldirektören för Finlands Akademi kvarstår enligt förslaget i huvudsak oförändrad. Enligt den föreslagna paragrafen ska det av generaldirektören för Akademien fortfarande krävas att han eller hon är vetenskapligt meriterad. Han eller hon ska dessutom vara förtrogen med vetenskaps- och högskoleförvaltning. Behörighetsbestämmelsen preciseras så att den inte ska innehålla bestämmelser som överlappar 8 § i statstjänstemannalagen (283/2015). Enligt 2 mom. i den paragrafen och 28 § 2 mom. i statstjänstemannaförordningen är särskilda behörighetsvillkor för cheferna för ämbetsverk som lyder direkt under ministeriet högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter, i praktiken visad ledarskapskompetens och erfarenhet av ledarskap. Det är inte heller nödvändigt att föreskriva särskilt om kraven på generaldirektörens språkkunskaper utöver vad som föreskrivs i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003). I den föreslagna bestämmelsen bibehålls behörighetsvillkoren för generaldirektören för Akademien till sitt innehåll oförändrade. Paragrafens rubrik ska ändras så att den motsvarar den föreslagna paragrafens innehåll.

9 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Som bilaga till denna proposition finns utkast till ämbetsverksspecifika statsrådsförfordningar som hänför sig till de lagar som nu föreslås. I 2 § 3 mom. i lagen om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde ingår ett bemyndigande enligt vilket bestämmelser om hur gemensamma tjänster ordnas, deras innehåll och hur de ska genomföras får utfärdas genom förordning av statsrådet. Vid tidpunkten för avlåtandet av denna proposition är de föreslagna projekten för gemensamma tjänster för ämbetsverken ännu på gång, vilket innebär att de bemyndiganden att utfärda förordningar som ingår i förslaget inte kommer att användas redan fr.o.m. den 1 januari 2026.

I förslaget till 3 § 3 mom. i lagen om Utbildningsstyrelsen ingår ett bemyndigande att utfärda förordning om Utbildningsstyrelsens direktions sammansättning, tillsättande och mandatperiod. I förslaget till 6 § 3 mom. i den lagen ingår ett bemyndigande enligt vilket bestämmelser om språknämndernas mandatperiod, medlemsantal och val av medlemmar utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt förslaget till 3 § i lagen om Riksarkivet utfärdas bestämmelser om Riksarkivets verksamhetsställen genom förordning av statsrådet när detta behövs för att de språkliga rättigheterna ska tillgodoses eller för att säkerställa tillgången till Riksarkivets tjänster eller av särskilda kulturhistoriska skäl. Enligt förslaget till 4 § 2 mom. utfärdas dessutom bestämmelser om sammansättning, tillsättande och mandatperiod för delegationen för punktskrift genom förordning av statsrådet.

Enligt förslaget till 5 § 2 mom. i lagen om Museiverket utfärdas bestämmelser om sammansättningen, utnämningen och mandatperioden för förvaltningsnämnden för Sveaborg genom förordning av statsrådet. Enligt förslaget till 6 § i lagen utfärdas i och med Museiverkets

roll som fastighetsförvaltningsverk dessutom närmare bestämmelser om de områden och byggnader som förvaltas av verket genom förordning av statsrådet.

I enlighet med förslaget till 4 § 3 mom. i lagen om Konst- och kulturmyndigheten utfärdas bestämmelser om rådets beslutsfattande och verksamhet genom förordning av statsrådet.

Utkasten till de ämbetsverksspecifika förordningar som utfärdas med stöd av de ovan beskrivna bemyndiganden att utfärda förordning ingår i en bilaga till denna proposition.

Med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten, och i fråga om Museiverket också med stöd av 7 och 8 § i lagen om Museiverket, kommer bestämmelser om ämbetsverkens avgiftsbelagda prestationer att utfärdas separat för varje ämbetsverk genom undervisnings- och kulturministeriets förordningar som träder i kraft den 1 januari 2026.

10 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2026. Tidpunkten för ikraftträdandet hänför sig till budgeten för 2026.

11 Verkställighet och uppföljning

Undervisnings- och kulturministeriet ansvarar för genomförandet av reformen. Reformen förutsätter flera åtgärder av både ministeriet och ämbetsverken för att reformen ska genomföras i enlighet med målen och för att ämbetsverken ska kunna inleda sin verksamhet den 1 januari 2026. Vid genomförandet av reformen säkerställs att dessa åtgärder vidtas i rätt tid och på ett kontrollerat sätt. Centrala uppgifter i detta avseende är organiseringen av ämbetsverkens interna verksamhet (organisation, placeringen av personalen, ledningen osv.), organiseringen av bokföringsenheterna i samarbete med Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning, åtgärder i anslutning till styrningen och resultatstyrningen av ämbetsverken samt ändringsstödet för reformen.

Organisering av bokföringsenheterna

Reformen av bokföringsenheterna genomförs genom ett projekt som samordnas av Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning och omfattar tre separata projekthelheter. Tidsmässigt inleds projektet i samarbete mellan Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning och ämbetsverken vid ingången av 2025 och ska bli klart före utgången av 2025, så att de nya bokföringsenheterna kan inleda sitt arbete vid ingången av 2026.

Reform av styrningen och resultatstyrningen av ämbetsverken

För att reformera styrningen av ämbetsverken tillsätter ministeriet processer som ska ledas av ministeriet. Syftet med dem är att stärka den gemensamma beredningen och säkerställa enhetliga verksamhetssätt samt styrningen som äger rum mellan ministeriet, avdelningarna och ämbetsverken. I praktiken tillsätts de samarbetsgrupper som för närvarande finns vid ministeriet på nytt och deras uppgifter ses över i enlighet med målbilden för bildningsförvaltningen. Samarbetsgrupperna utses så att de utöver företrädare för ministeriet även ska bestå av en utvidgad krets företrädare för respektive ämbetsverk. Samarbetsgrupper tillsätts för följande uppgifter: utarbetandet av en strategi samt en kunskapsbas för verksamheten, inklusive prognostisering och uppföljning, ekonomiplanering, resultatstyrning, strategisk personalpolitik, strategisk informationsförvaltning och digitalisering samt beredskap och beredskapsplanering. Närmare bestämmelser om samarbetsgrupperna finns i ministeriets arbetsordning. Avsikten är

att samarbetsgrupperna och ändringarna i arbetsordningen ska göras under 2025 för att de ska kunna stödja ämbetsverken i genomförandet av reformen och inledandet av verksamheten vid ingången av 2026.

Ämbetsverkens resultatstyrning ses över inom ramen för genomförandet av reformen. För närvarande har ämbetsverkens resultatavtal utarbetats för regeringsperioden 2023–2027, och nödvändiga ändringar i avtalen samt överenskommelser om resurserna görs årligen. På grund av reformen öppnas ämbetsverkens resultatavtal under 2025 så att man kan förhandla fram nya avtal för de nya ämbetsverken i november 2025.

Ändringsstöd

Projektets personalgrupp ordnar förändringsstöd för förvaltningsområdet. I enlighet med de mål styrgruppen godkänd gav personalgruppen på enhetliga grunder ämbetsverken anvisningar om planeringen av det förändringsstöd som de behöver samt om ansökan om Kaiku-finansiering från Statskontoret för genomförandet av stödet. Styrgruppen godkände målen för förändringsstödet och personalgruppen gav ämbetsverken anvisningar om att på enhetliga grunder planera det förändringsstöd de behöver samt ansöka om Kaiku-finansiering från Statskontoret för genomförandet av förändringsstödet. Statskontoret beviljade ämbetsverken finansieringen sommaren 2024. Utöver ämbetsverkens egna projekt genomför ministeriet ett projekt för utveckling av förvaltningsområdets gemensamma ledningskultur, för vilket Statskontoret även beviljat Kaiku-finansiering.

Uppföljning av reformen

Genomförandet av reformen ska följas upp i styrgruppen för bildningsförvaltningen 2030 och dess undergrupper under hela mandatperioden för projektet. Dessutom granskas genomförandet regelbundet som ett led i resultatstyrningsprocessen och den mer omfattande växelverkan mellan ministeriet och ämbetsverken. Avsikten är att reformen, dess konsekvenser och uppnåendet av målen ska utvärderas i ett separat utvärderingsprojekt tidigast 2030 för att erhålla tillräckligt med information om konsekvenserna. Utifrån utvärderingen dras det upp separata riktlinjer för behoven att vidareutveckla bildningsförvaltningen.

12 Förhållande till andra propositioner

Förslaget till lag om Riksarkivet har samband med den reform av arkivlagstiftningen som är under beredning. Det föreslås att reformen ska genomföras genom att det stiftas en ny arkiveringslag genom vilken den gällande arkivlagen upphävs. Avsikten är att propositionen överlämnas till riksdagen efter remissbehandlingen under vårsessionen 2025. Förslaget till lag om Riksarkivet har i fråga om terminologin samordnats med förslaget till arkiveringslag. I arkiveringslagen finns bestämmelser enligt vilka syftet med arkivering bidrar till bevarandet av det dokumentära kulturarvet.

Sammanslagningen av besvärsnämnden för studiestöd med besvärsnämnden för social trygghet bereds vid social- och hälsovårdsministeriet så att sammanslagningen genomförs samtidigt som reformen av ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde genomförs den 1 januari 2026. Avsikten är att regeringens proposition om besvärsnämnden för studiestöd ska lämnas till riksdagen först under höstsessionen 2025, och därmed behöver besvärsnämnden för studiestöd fortfarande omnämnas i 1 § i lagförslag 1 i denna proposition. Avsikten är att ett lagförslag om ändring av den bestämmelsen ska tas in i propositionen om besvärsnämnden för studiestöd.

13 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen har samband med budgetpropositionen för 2026. Statsbudgetens struktur revideras så att de nya ämbetsverken i stället för nuvarande elva budgetmoment blir fem moment i kapitel 01 i fråga om gemensamma utgifter under undervisnings- och kulturministeriets huvudtitel 29. Momenten får en löpande numrering som följer på momentet för ministeriets driftskostnader. Planen för de offentliga finanserna 2026–2029 bereds i enlighet med den nya strukturen, vilket bidrar till att de nya ämbetsverk som föreslås ska bilda ekonomiska helheter.

Reformen bedöms medföra utgifter av engångsnatur som i första hand hänför sig till ekonomi- och personalförvaltningssystemen, informationssystemen och namnändringar till följd av ändringarna i bokföringsenheternas struktur. Kostnadseffekterna beräknas uppgå till ca 2–3 miljoner euro, varav reformen av ämbetsverkens ekonomi- och personalförvaltning bedöms uppgå till ca 0,7 miljoner euro. När det gäller informationssystemen preciseras bedömningen i takt med att beredningen framskrider. Ändringskostnaderna infaller åren 2025–2026. Till den tredje tilläggsbudgeten för 2024 fogades ett anslag på 2 miljoner euro för kostnaderna för reformen.

14 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

14.1 Allmänt

Propositionen hänför sig till 119 § i grundlagen som gäller statsförvaltningen samt till 6, 11, 16, 17 och 22 § som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och tryggheten av dem. I propositionen ska också 80 § i grundlagen som gäller författningsnivån beaktas.

14.2 Allmänna grunder i fråga om nya organ inom statsförvaltningen

Enligt 119 § 1 mom. i grundlagen kan till statens centralförvaltning höra ämbetsverk, inrättningar och andra organ. Enligt paragrafens 2 mom. ska de allmänna grunderna för statsförvaltningens organ regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. I övrigt kan bestämmelser om statsförvaltningens enheter utfärdas genom förordning.

Enligt regeringens proposition om grundlagen (RP 1/1998 rd) avses med statens centralförvaltning den förvaltning som regionalt täcker hela landet samt de förvaltningsenheter som sköter därtill hörande uppgifter. Till centralförvaltningen kan höra ämbetsverk, inrättningar och övriga organ som lyder direkt under ministerierna eller som annars hör till ministeriernas förvaltningsområde.

Med de allmänna grunderna för dessa organ, i detta fall ämbetsverken, avses enligt propositionen närmast enhetens namn, bransch och huvudsakliga uppgifter samt respektive organs behörighet. Enligt förarbetena till grundlagen är det fråga om utövning av offentlig makt t.ex. när en enhet kan fatta beslut om enskilda individers rättigheter, skyldigheter och förmåner, använda maktmedel samt på andra sätt ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Propositionen gäller en sammanslagning av 10 centrala ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde till fem (5) ämbetsverk. Till dessa myndigheters uppgifter hör utövning av offentlig makt; för en del av dem mer, för andras del mindre. Av den anledningen utfärdas bestämmelser om dem genom lag.

Enligt propositionen ingår ämbetsverken i undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Undervisnings- och kulturministeriet svarar i enlighet med 68 § 1 mom. i grundlagen för att förvaltningen inom ministeriets ansvarsområde fungerar på behörigt sätt. Till ämbetsverkens uppgifter hör inte sådana uppgifter som enligt 65 § i grundlagen hör till statsrådet.

De centrala ämbetsverkens verksamhetsområden omfattar hela landet. Ämbetsverkens uppgifter ska skötas med beaktande av medborgarnas och sammanslutningars tillgång till tjänster och tillgodoseendet av deras språkliga rättigheter med stöd av de författningar som gäller ämbetsverken. Enligt den föreslagna bestämmelsen om Riksarkivets verksamhetsställen ska det föreskrivas om dem genom förordning av statsrådet när detta behövs för att säkerställa att de språkliga rättigheterna tillgodoses eller för att tillförsäkra tillgången till tjänster eller av särskilda kulturhistoriska skäl. Riksarkivet beslutar enligt förslaget om sina övriga verksamhetsställen och placeringen av dem.

14.3 Grundläggande fri- och rättigheter

Enligt 6 § 2 mom. i grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt 3 mom. i paragrafen ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Enligt 4 mom. i paragrafen främjas jämställdheten mellan könen i samhällelig verksamhet och i arbetslivet enligt vad som närmare bestäms genom lag, särskilt vad gäller lönesättning och andra anställningsvillkor.

I 11 § i grundlagen föreskrivs det om religions- och samvetsfrihet. Var och en har religions- och samvetsfrihet. Till religions- och samvetsfriheten hör rätten att bekänna sig till och utöva en religion, rätten att ge uttryck för sin övertygelse och rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund. Ingen är skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning. Utbildningsstyrelsen ska beakta ovannämnda paragraf när den beslutar om läroplansgrunderna och planen för småbarnspedagogik för utbildning som hör till dess verksamhetsområde.

Enligt 16 § 2 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet är tryggad. Flera myndigheter inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde producerar tjänster med hjälp av vilka medborgarnas möjligheter att utveckla sig själva förbättras. Tillgänglighetsbibliotekets Celas tjänster, som enligt propositionen ska skötas av Riksarkivet, stöder för sin del tillgodoseendet av de kulturella rättigheterna genom att främja möjligheterna för personer med en synskada och andra personer med läsnedsättning att tillägna sig information, lära sig och utveckla sig själva.

I 17 § i grundlagen finns bestämmelser om rätt till eget språk och egen kultur. Finlands nationalspråk är finska och svenska. Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk ska tryggas genom lag. Det allmänna ska tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder. Samerna såsom urfolk samt romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Bestämmelser om samernas rätt att använda samiska hos myndigheter finns i samiska språklagen. Rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av handikapp behöver tolknings- och översättningshjälp ska tryggas genom lag. I propositionen föreslås det att det vid Utbildningsstyrelsen även i fortsättningen ska finnas en svensk enhet i

anslutning till såväl undervisningsverksamhet respektive till språkvård. Därigenom främjas den svenskspråkiga befolkningens kulturella och språkliga rättigheter i vårt land. Dessutom föreslås det i propositionen att Institutet för de inhemska språken ska vara en separat avdelning vid Utbildningsstyrelsen och att Institutet för de inhemska språken ska ha en separat enhet för sina funktioner som gäller det svenska språket för att trygga de språkliga rättigheterna på samma sätt som för närvarande. Genom den organisationsstrukturen som föreslås eftersträvar man att säkerställa oberoende expertis i frågor som gäller språk och uppgifter som hänför sig till språkvård av talat språk och skriftspråk, rekommendationer angående språkvård samt ordboksarbetet. Enligt 3 § i lagen om Riksarkivet ska bestämmelser om Riksarkivets verksamhetsställen utfärdas genom förordning av statsrådet för att trygga tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna samt tillgången till tjänster på svenska eller av särskilda kulturhistoriska skäl. Flera av myndigheterna på undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde har lagstadgade uppgifter som hänför sig till tillgodoseendet av kultur samt andra bildningsrelaterade och samhälleliga behov.

Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Flera av myndigheterna inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde har uppgifter som främjar tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna. Syftet med reformen av ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde är att främja en effektiv organisering av förvaltningen, vilket bidrar till att förbättra förutsättningarna för en högkvalitativ och effektiv skötsel och utveckling av respektive myndighets lagstadgade grundläggande uppgifter. Detta främjar för sin del det allmännas möjligheter att trygga tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna.

Tillhandahållandet av bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning har betydelse med tanke på konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS 27/2016). Bestämmelserna om innehållet i och ordnandet av tjänsterna i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia:s tjänster förblir enligt förslaget desamma som i den gällande lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia, med undantag för att Tillgänglighetsbiblioteket Celia slås samman med Riksarkivet. Tillgänglighetsbiblioteket Celia föreslås bli en verksamhetsenhet vid Riksarkivet. Bibliotekets nuvarande namn ska vara i bruk i anslutning till bibliotekstjänsterna, vilket gör det lättare att hitta tjänsterna. Reformen har till denna del inga direkta konsekvenser för tillhandahållandet av tjänsterna. Enligt förslaget läggs Tillgänglighetsbiblioteket Celia:s direktion ner. Personer med funktionsnedsättning ska dock kunna delta i beslutsfattande som gäller dem i enlighet med artikel 4.3 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, genom att samarbetet med intressentgrupperna ordnas på något annat sätt.

14.4 Författningsnivå

Enligt 80 § i grundlagen ska bestämmelser som gäller individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Grunderna för tjänstemännens rättsliga ställning omfattas av kravet på att det ska bestämmas om detta i lag. Bestämmelser om generaldirektören för respektive ämbetsverk och hans eller hennes beslutanderätt ska enligt förslaget tas in i lagen. På generaldirektören för och andra tjänstemän vid respektive ämbetsverk tillämpas dessutom statstjänstemannalagen.

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan republikens president, statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett lagstadgat bemyndigande. Enligt förarbetena till grundlagen är utgångspunkten att statsrådets allmänna sammanträde utfärdar förordningar om vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt om sådana övriga ärenden vars betydelse kräver det.

Ministerier ges bemyndigande att utfärda förordningar främst i ärenden av teknisk natur samt sådana ärenden som är av mindre samhällelig eller politisk betydelse.

I de lagar som nu föreslås ska statsrådet ges bemyndiganden att utfärda förordningar, eftersom de bland annat ska gälla hur ansvaret för genomförandet av stödtjänster ska fördelas mellan olika ämbetsverk. Eftersom organiseringen av vissa av de ämbetsverk förslaget gäller också handlar om ställningen för sådana delegationer som stöder den verksamhet ämbetsverket bedriver, kan de bestämmelser som utfärdas med stöd av ett bemyndigande att utfärda förordning inte anses vara enbart av teknisk natur. Bemyndigande att utfärda förordning ska därför ges statsrådet och inte undervisnings- och kulturministeriet.

Med stöd av vad som anförts ovan kan lagarna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Ämbetsverk inom ministeriets förvaltningsområde

Till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde hör följande ämbetsverk:

- 1) Utbildningsstyrelsen,
- 2) Riksarkivet,
- 3) Museiverket,
- 4) Konst- och kulturmyndigheten,
- 5) Finlands Akademi och
- 6) besvärsnämnden för studiestöd.

Bestämmelser om respektive ämbetsverks uppgifter utfärdas separat.

2 §

Bildningsförvaltningen

Undervisnings- och kulturministeriet och ämbetsverken inom dess förvaltningsområde utgör bildningsförvaltningen på central nivå.

Syftet med bildningsförvaltningen är att säkerställa att medborgarnas grundläggande kulturella rättigheter tillgodoses på ett högklassigt och verkningsfullt sätt i samarbete med aktörer och intressentgrupper inom olika förvaltningsområden. Bildningsförvaltningen ska främja samhällets funktionssäkerhet och medborgarnas välfärd och jämlikhet.

Kvaliteten på och genomslaget för verksamheten inom bildningsförvaltningen främjas genom gemensamma verksamhetsmodeller och -strukturer samt genom att utveckla tjänster som är gemensamma för dessa ämbetsverk.

Bestämmelser om hur sådana gemensamma tjänster ordnas, deras innehåll och hur de ska genomföras får utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Generaldirektör

Vid respektive ämbetsverk finns en generaldirektör som utnämns av statsrådet.

Generaldirektören har till uppgift att leda, utveckla och övervaka ämbetsverkets verksamhet samt ansvara för verksamhetens resultat och för att de uppsatta målen nås.

Bestämmelser om särskilda behörighetsvillkor för generaldirektörer finns i statstjänstemannalagen (750/1994). Bestämmelser om särskilda behörighetsvillkor för generaldirektören för Finlands Akademi finns i lagen om Finlands Akademi (922/2009).

4 §

Övrig personal

Generaldirektören utnämner tjänstemän och anställer övrig personal, om inte något annat bestäms i arbetsordningen.

Behörighetsvillkor för chefen för en verksamhetsenhet som lyder direkt under generaldirektören är högre högskoleexamen, förtrogenhet med det uppgiftsområde som hör till tjänsten och i praktiken visad ledarförmåga.

Behörighetsvillkor för en tjänsteman till vars uppgifter hör utövning av offentlig makt som är betydande med tanke på individens rättigheter och skyldigheter är högre högskoleexamen.

5 §

Avgörande av ärenden

Generaldirektören för ämbetsverket avgör de ärenden som hör till ämbetsverket, om inte något annat föreskrivs eller bestäms i ämbetsverkets arbetsordning. Generaldirektören får förbehålla sig avgörandet av ett sådant ärende som enligt arbetsordningen ska avgöras av någon annan tjänsteman.

6 §

Arbetsordning

Om inte något annat föreskrivs genom lag eller förordning, utfärdas bestämmelser om ämbetsverkets organisation, ledning och beslutanderätt samt ordnandet av förvaltningen och verksamheten i övrigt i arbetsordningen som fastställs av generaldirektören.

7 §

Beredskap

Bestämmelser om ämbetsverks skyldighet att vidta förberedelser finns i beredskapslagen (1552/2011). Generaldirektören för ämbetsverket ska godkänna dess beredskapsplan.

Varje ämbetsverk ska ha en beredskapschef. Beredskapschefen har till uppgift att samordna ämbetsverkets beredskap och beredskapsplanering för störningssituationer och undantagsförhållanden, bistå generaldirektören i fråga om ledningen av ämbetsverket vid störningssituationer och undantagsförhållanden samt delta i beredskapssamarbetet inom förvaltningsområdet.

8 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Vid denna lags ikraftträdande är de chefer som lyder direkt under respektive ämbetsverks generaldirektör som avses i 4 § 2 mom. fortfarande behöriga för sina uppgifter.

2.

Lag

om Utbildningsstyrelsen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Verksamhetsområde

Utbildningsstyrelsen är ett ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde som svarar för uppgifter som gäller småbarnspedagogik, utbildning, kontinuerligt lärande, internationalisering, de inhemska språken samt informations- och serviceverksamhet i anslutning till dessa uppgifter.

2 §

Organisation

En avdelning vid Utbildningsstyrelsen utgörs av Institutet för de inhemska språken, om vilket det föreskrivs i 5 och 6 §. Institutet för de inhemska språken har en särskild enhet för den svenska verksamheten.

Vid Utbildningsstyrelsen finns en enhet för uppgifter inom den svenskspråkiga utbildningen och småbarnspedagogiken. Bestämmelser om ämbetsverkets övriga verksamhetsenheter finns i arbetsordningen för ämbetsverket.

I anslutning till Utbildningsstyrelsen finns det fristående enheter, om vilka det föreskrivs i 7 §. Bestämmelser om de fristående enheternas uppgifter utfärdas separat.

3 §

Utbildningsstyrelsens direktion och övriga organ

I anslutning till Utbildningsstyrelsen finns till stöd för ämbetsverkets verksamhet en direktion som har till uppgift att

- 1) följa med Utbildningsstyrelsens verksamhetsområde och vid behov göra framställningar som gäller det till Utbildningsstyrelsen,
- 2) främja Utbildningsstyrelsens samarbete med olika intressentgrupper,
- 3) behandla de strategier som hänför sig till Utbildningsstyrelsens ansvarsområde samt riktlinjerna för Utbildningsstyrelsens verksamhet och ekonomi.

Direktionen ska höras om grunderna för läroplaner, för examina, för utbildningar och för planen för småbarnspedagogik samt om ämbetsverkets arbetsordning och utnämningen av direktörer.

Bestämmelser om direktionens sammansättning, tillsättande, mandatperiod och arvoden utfärdas genom förordning av statsrådet.

I fråga om organ som verkar i samband med Utbildningsstyrelsen föreskrivs särskilt.

4 §

Utbildningsstyrelsens uppgifter

Utbildningsstyrelsen har till uppgift att

1 utveckla småbarnspedagogik, utbildning och kontinuerligt lärande, sköta service- och förvaltningsuppgifter i anslutning till dem samt delta i prognostisering av kompetens- och utbildningsbehoven,

2) främja samhällets internationalisering och kännedomen om finländsk utbildning och utbildningssamarbetet inom den utomlands,

3) sörja för resultatstyrningen av de statliga läroanstalter som lyder under ämbetsverket,

4) sköta de uppgifter som undervisnings- och kulturministeriet bestämmer.

Utbildningsstyrelsen ska dessutom i enlighet med vad som föreskrivs annanstans i lag

1) besluta om grunderna för och andra föreskrifter ifråga om läroplaner och examina inom den utbildning som omfattas av dess verksamhetsområde samt för planen för småbarnspedagogik,

2) ansvara för och utveckla digitala tjänster, informationsresurser och andra datalager samt register som tillhör dess lagstadgade eller på annat sätt beslutade uppgifter,

3) producera tjänster för genomförandet av studerandeantagningar,

4) sköta uppgifter med anknytning till erkännande av studier som avlagts och yrkeskvalifikationer som förvärvats utomlands samt till språk- och translatorsexamina.

För högskolornas del har Utbildningsstyrelsen dock i uppgift att endast sköta de prognostiseringsuppgifter som anges i 1 mom. 1 punkten, de uppgifter som anges i 1 mom. 2 punkten samt de uppgifter som anges i 2 mom. 2–4 punkten.

Undervisnings- och kulturministeriet får förbehålla sig rätten att avgöra ett sådant utbildningspolitiskt viktigt ärende som annars ankommer på Utbildningsstyrelsen.

Bestämmelser om uppgifterna för Institutet för de inhemska språken finns i 5 §.

Utbildningsstyrelsen samarbetar med nationella och internationella myndigheter och andra sammanslutningar som bedriver och finansierar verksamhet med anknytning till ämbetsverkets uppgifter.

5 §

Uppgifter som ankommer på Institutet för de inhemska språken

Institutet för de inhemska språken har till uppgift att

1) främja språkbruket när det gäller finska och svenska i samhället genom att producera och sprida information om dem och deras varianter inom finländsk kultur och det finländska samhället.

2) ansvara för språkvård av finska och svenska språken, rådgivning och ordboksarbete samt forskning med anknytning till språkvård och ordboksarbete,

3) följa språkbruket och åtgärder för att revitalisera samiska språk, teckenspråken, romani och karelska.

Med avvikelse från 5 § i lagen om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde (/) har chefen Institutet för de inhemska språken beslutanderätt i fråga om de uppgifter som anges i 1 mom., och generaldirektören för Utbildningsstyrelsen kan inte förbehålla sig beslutanderätten i fråga om dem.

6 §

Språknämnder

I anslutning till Institutet för de inhemska språken finns det språknämnder för finska språket, svenska språket och samiska språk samt språknämnder för teckenspråk, romani och karelska.

Nämndernas uppgift är att inom sitt respektive område utfärda rekommendationer av allmän eller principiell natur när det gäller språkbruket.

Bestämmelser om språknämndernas mandatperiod, medlemsantal och val av medlemmar utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Fristående enheter

Fristående enheter vid Utbildningsstyrelsen är

1) Nationella centret för utbildningsutvärdering som avses i lagen om Nationella centret för utbildningsutvärdering (1295/2013),

2) Studentexamensnämndens kansli som avses i 2 § i lagen om studentexamen (502/2019),

3) Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning som avses i lagen om Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning (682/2021).

Direktören för utvärderingscentret fastställer arbetsfördelningen i fråga om utvärderingscentrets uppgifter efter att ha hört det utvärderingsråd som avses i 4 § i lagen om Nationella centret för utbildningsutvärdering. Generalsekreteraren för Studentexamensnämndens kansli fastställer arbetsfördelningen i fråga om kansliets uppgifter efter att ha hört Studentexamensnämnden. Direktören för Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning fastställer arbetsfördelningen i fråga om servicecentrets uppgifter.

Chefen för respektive fristående enhet utnämner eller anställer personalen vid enheten.

Utbildningsstyrelsen producerar förvaltnings- och stödtjänster för de fristående enheterna. Utbildningsstyrelsen och de fristående enheterna avtalar om genomförandet av förvaltnings- och stödtjänster och om fördelningen av kostnaderna för dem.

Bestämmelserna i 5 § 1 mom. i lagen om ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde tillämpas inte på fristående enheter. Bestämmelserna i 6 § i den lagen tillämpas på fristående enheter endast i fråga om produktionen av de förvaltnings- och stödtjänster som avses i 4 mom. i denna paragraf.

8 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om Utbildningsstyrelsen (564/2016) och lagen om Institutet för de inhemska språken (1403/2011).

Den Utbildningsstyrelse som avses i den upphävda lagen om Utbildningsstyrelsen fortsätter sin verksamhet som den Utbildningsstyrelse som avses i denna lag med personal samt de rättigheter och de skyldigheter som den har.

Bestämmelser om ställningen för den personal i tjänsteförhållande vid Institutet för de inhemska språken som överförs finns i 2 kap. i statstjänstemannalagen (750/1994).

Den personal som är anställd i arbetsavtalsförhållande vid Institutet för de inhemska språken övergår vid ikraftträdandet av denna lag till Utbildningsstyrelse som personal i tjänsteförhållande. Anställda i arbetsavtalsförhållande för viss tid övergår i

Utbildningsstyrelsens tjänst vid denna lags ikraftträdande för den tid arbetsavtalsförhållandet för viss tid gäller.

En person i arbetsavtalsförhållande får överföras utan hans eller hennes samtycke, om personen överförs inom eller till hans eller hennes pendlingsregion. Med pendlingsregion avses en region enligt 10 § i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023).

Anställningsförhållandet för den personal som överförs anses med avseende på anställningsförmånerna ha fortgått hos staten utan avbrott.

En person som överförs till Utbildningsstyrelsen är fortfarande behörig för sina uppgifter eller uppgifter som motsvarar dessa.

De ärenden som är anhängiga vid Institutet för de inhemska språken överförs till Utbildningsstyrelsen när denna lag träder i kraft. Till Utbildningsstyrelsen övergår vid samma tidpunkt också avtal, med undantag för ämbetsverkens specifika tjänste- och arbetskollektivavtal, och förbindelser och de rättigheter och skyldigheter som följer av dessa.

Utbildningsstyrelsen och Institutet för de inhemska språken ska under ledning av generaldirektören för Utbildningsstyrelsen bereda arbetsordningen samt ordna förvaltnings- och andra stödtjänster så att verksamheten enligt denna lag kan inledas den 1 januari 2026.

De språknämnder som tillsatts innan denna lag träder i kraft fortsätter sin verksamhet som nämnder enligt denna lag till utgången av sin mandatperiod.

3.

Lag

om Riksarkivet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Verksamhetsområde

Riksarkivet är ett ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde som svarar för uppgifter som hänför sig till att säkerställa att handlingar och informationsmaterial som ingår i det nationella kulturarvet samt bibliotekssamlingarna är användbara, utvecklingen av digital arkivering, främjande av läsning och inlärnin g på lika villkor för personer med läsnedsättning samt främjandet av uppgifter som anknyter till publicering i tillgängligt format.

2 §

Uppgifter

Riksarkivet har till uppgift att

- 1) säkerställa arkiveringen av myndighetshandlingar och informationsmaterial,
- 2) främja forskning och annat nyttjande av informationsmaterial som ska arkiveras eller har arkiverats,
- 3) främja arkivering och nyttjande av samlingar som består av betydande privata handlingar,
- 4) vara sakkunnigt ämbetsverk i fråga om arkivering,
- 5) vara sakkunnig för myndigheterna i heraldiska frågor och främja den heraldiska kulturen,
- 6) ta emot, bevara och ställa biblioteks material som överförs från vetenskapliga och allmänna bibliotek till förfogande för dem som behöver det (*Depåbibliotekets tjänster*),
- 7) sköta de uppgifter som undervisnings- och kulturministeriet bestämmer.

Riksarkivet har dessutom till uppgift att sköta de uppgifter som enligt arkivlagen (831/1994), lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003), lagen om statsbidrag till privata arkiv (1006/2006) och i annan lagstiftning ankommer på Riksarkivet samt ordna de tjänster som avses i lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia (/).

Vid skötseln av Depåbibliotekets tjänster kan Riksarkivet ur det material det mottagit från andra bibliotek gallra ut och förstöra sådant som inte behövs eller som är i dåligt skick. Riksarkivet kan ta emot material också av andra donatorer än av dem som avses i 1 mom. 6 punkten.

3 §

Verksamhetsställen

Bestämmelser om Riksarkivets verksamhetsställen utfärdas genom förordning av statsrådet när detta behövs för att de språkliga rättigheterna ska tillgodoses eller för att säkerställa tillgången till Riksarkivets tjänster eller av särskilda kulturhistoriska skäl. Riksarkivet beslutar om sina övriga verksamhetsställen och placeringen av dem.

4 §

Organisation

Tillgänglighetsbiblioteket Celia och Depåbiblioteket finns vid Riksarkivet. Bestämmelser om övriga verksamhetsenheter finns i ämbetsverkets arbetsordning.

5 §

Delegationen för punktskrift samt heraldiska nämnden

I anslutning till Riksarkivet finns delegationen för punktskrift, som har till uppgift att vara sakkunnigt organ i fråga om punktskrift och läromedel för personer med synskada. Bestämmelser om delegationens sammansättning, tillsättande och mandatperiod utfärdas genom förordning av statsrådet.

I anslutning till Riksarkivet finns för behandlingen av utlåtanden i heraldiska frågor en heraldisk nämnd, om vilken det föreskrivs i Riksarkivets arbetsordning.

6 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om Riksarkivet (1145/2016), lagen om Depåbiblioteket (1078/1988) och lagen om Tillgänglighetsbiblioteket Celia (787/2022).

Det Riksarkiv som avses i den upphävda lagen om Riksarkivet fortsätter sin verksamhet som det Riksarkiv som avses i denna lag med den personal samt de rättigheter och de skyldigheter som det har.

Bestämmelser om ställningen för den personal i tjänsteförhållande vid Depåbiblioteket och vid Tillgänglighetsbiblioteket Celia som överförs finns i 2 kap. i statstjänstemannalagen (750/1994).

Personalen i arbetsavtalsförhållande vid Depåbiblioteket och vid Tillgänglighetsbiblioteket Celia övergår när denna lag träder i kraft i anställning hos Riksarkivet som personal i arbetsavtalsförhållande. Anställda i arbetsavtalsförhållande för viss tid övergår i Riksarkivets tjänst vid denna lags ikraftträdande för den tid arbetsavtalsförhållandet för viss tid gäller.

En person som är anställd i arbetsavtalsförhållande kan överföras utan hans eller hennes samtycke, om personen överförs inom eller till hans eller hennes pendlingsregion. Med pendlingsregion avses en region enligt 10 § i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023).

Anställningsförhållandet för den personal som överförs anses med avseende på anställningsförmånerna ha fortgått hos staten utan avbrott.

En person som överförs till Riksarkivet är fortfarande behörig för sina uppgifter eller uppgifter som motsvarar dessa.

De ärenden som är anhängiga vid Depåbiblioteket och vid Tillgänglighetsbiblioteket Celia överförs till Riksarkivet när denna lag träder i kraft. På Utbildningsstyrelsen övergår vid samma tidpunkt också Depåbibliotekets och Tillgänglighetsbiblioteket Celias avtal, med undantag för ämbetsverkens specifika tjänste- och arbetskollektivavtal, och förbindelser och de rättigheter och skyldigheter som följer av dessa.

Riksarkivet, Depåbiblioteket och Tillgänglighetsbiblioteket Celia ska under ledning av generaldirektören för Riksarkivet bereda en arbetsordning samt ordna förvaltningstjänster och andra stödtjänster så att verksamheten enligt denna lag kan inledas den 1 januari 2026.

Den delegation för punktskrift som tillsatts före ikraftträdandet av denna lag fortsätter sin verksamhet som en delegation enligt denna lag till utgången av sin mandatperiod.

En hänvisning till arkivverket, Depåbiblioteket och Tillgänglighetsbiblioteket Celia någon annanstans i lagstiftningen betraktas efter ikraftträdandet av denna lag som en hänvisning till Riksarkivet.

4.

Lag

om Museiverket

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Verksamhetsområde

Museiverket är ett ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde som svarar för uppgifter som hänför sig till att skydda kulturarvets och kulturmiljöernas mångfald, utöka, bevara och förvalta nationell kulturegendom och nationella samlingar, framställa information och förmedla kunskap om dessa, bedriva museiverksamhet samt utveckla museibranschen.

2 §

Uppgifter

Museiverket har till uppgift att

- 1) vara sakkunnigt ämbetsverk i fråga om skydd av kulturarv och kulturmiljöer,
- 2) svara för skyddet och tillsynen över arkeologiskt kulturarv och, om ärendet inte hör till någon annan myndighets verksamhetsområde, av kulturmiljöer,
- 3) bevara, undersöka, presentera och uttolka det materiella och immateriella kulturarvet,
- 4) bedriva museiverksamhet genom att förvalta Finlands nationalmuseum i egenskap av nationellt kulturhistoriskt museum,
- 5) sörja för produktionen, förmedlingen, bevarandet och förvaringen av samt tillgången och tillgängligheten till information om det materiella och immateriella kulturarvet och kulturendomen, främja hanteringen av den samt forskning som baserar sig på den,
- 6) i egenskap av sakkunnigt ämbetsverk svara för den riksomfattande styrningen och utvecklingen av museibranschens och museernas verksamhet i fråga om kulturmiljöer,
- 7) dra försorg om världsarvet Sveaborg samt om andra områden /som är i ämbetsverkets besittning och för bevarande, förvaltning, skötsel, underhåll och utveckling av dem samt föredragning som gäller dem,
- 8) vara en sådan behörig myndighet i fråga om införsel och import till tullområdet av kulturföremål som avses artikel 4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/880 av den 17 april 2019 om införsel och import av kulturföremål,
- 9) sköta de uppgifter som undervisnings- och kulturministeriet bestämmer.

Museiverket har dessutom till uppgift att sköta de uppgifter som det har enligt lagen om fornminnen (295/1963), lagen om skyddande av byggnadsarvet (498/2010), lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål (933/2016), museilagen (314/2019) och annan lagstiftning.

3 §

Verksamhetsställen

Museiverket beslutar om sina verksamhetsställen och placeringen av dem.

4 §

Organisation

Finlands nationalmuseum och förvaltningsnämnden för Sveaborg finns vid Museiverket. Bestämmelser om övriga verksamhetsenheter finns i ämbetsverkets arbetsordning.

Förvaltningen av de museisamlingar som förvaltas i anknytning till verksamheten vid Finlands nationalmuseum och som är i Museiverkets besittning ingår i ansvarsområdet för Finlands nationalmuseum.

Chef för verksamhetsenheten Finlands nationalmuseum är en överdirektör. Överdirektören utnämns av undervisnings- och kulturministeriet för fem år i sänder, om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna överdirektören för en kortare tid än detta. Personalen vid Finlands nationalmuseum utnämns eller anställs av överdirektören.

5 §

Delegationen för Sveaborg

I anslutning till Museiverket finns delegationen för Sveaborg som har till uppgift att främja samarbetet med olika intressentgrupper i anslutning till verksamheten samt underhållet av världsarvet Sveaborg.

Bestämmelser om delegationens sammansättning, utnämning och mandatperiod ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om delegationens sammanträden och behandlingen av ärenden finns i myndighetens arbetsordning.

6 §

Fastighetsförvaltningsmyndighet

Museiverket besitter inom området för Sveaborg den statliga fastighetsförmögenhet som avses i lagen om rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet (973/2002). Närmare bestämmelser om de områden och byggnader som förvaltas av ämbetsverket utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Avgifter

Med avvikelse från lagen om grunderna för avgifter till staten, får inträdesavgift till museer som lyder under Museiverket, till utställningar och för allmänheten avsedda tillställningar och förevisningar samt till andra tjänster med anknytning till de samlingar Museiverkets förvaltar sänkas eller ingen avgift tas ut, om detta är ändamålsenligt med tanke på undervisning eller vetenskap, eller annars med hänsyn till allmänt intresse.

Med avvikelse från lagen om grunderna för avgifter till staten kan på företagsekonomiska grunder prissatta hyror för kulturhistoriskt värdefulla byggnader och för lokaler i dem av kulturpolitiska skäl sänkas så att en hyra som motsvarar gällande gängse prisnivå tas ut för dem

eller, om det bör anses överensstämma med statens fördel, så att hyran får vara lägre än den gängse eller att ingen hyra tas ut.

8 §

Ändringssökande

Omprövning av ett beslut som Museiverket har fattat med stöd av den förordning som avses i 2 § 8 mom. får begäras. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen (434/2003).

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

9 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om Museiverket (282/2004) och lagen om förvaltningsnämnden för Sveaborg (1145/1988).

Det Museiverk som avses i den upphävda lagen om Museiverket fortsätter sin verksamhet som det Museiverk som avses i denna lag med den personal samt de rättigheter och de skyldigheter som det har.

Bestämmelser om ställningen för den personal i tjänsteförhållande vid förvaltningsnämnden för Sveaborg som överförs finns i 2 kap. i statstjänstemannalagen (750/1994).

Personalen i arbetsavtalsförhållande vid förvaltningsnämnden för Sveaborg övergår när denna lag träder i kraft i anställning hos Museiverket som personal i arbetsavtalsförhållande. Anställda i arbetsavtalsförhållande för viss tid övergår vid denna lags ikraftträdande i anställning hos Museiverket för den tid arbetsavtalsförhållandet för viss tid gäller.

En person i arbetsavtalsförhållande kan överföras utan hans eller hennes samtycke, om personen överförs inom eller till hans eller hennes pendlingsregion. Med pendlingsregion avses en region enligt 10 § i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023).

Anställningsförhållandet för den personal som överförs anses med avseende på anställningsförmånerna ha fortgått hos staten utan avbrott.

En person som överförs till Museiverket är fortfarande behörig för sina uppgifter eller uppgifter som motsvarar dessa.

De ärenden som är anhängiga vid förvaltningsnämnden för Sveaborg överförs när denna lag träder i kraft till Museiverket. På Museiverket övergår vid samma tidpunkt också de avtal som ingåtts av förvaltningsnämnden för Sveaborg, med undantag för ämbetsverkens specifika tjänste- och arbetskolektivavtal, och förbindelser och de rättigheter och skyldigheter som följer av dessa.

Museiverket och förvaltningsnämnden för Sveaborg ska under ledning av generaldirektören för Museiverket utarbeta en arbetsordning för Museiverket samt ordna förvaltnings- och andra stödtjänster så att verksamheten enligt denna lag kan inledas den 1 januari 2026.

En hänvisning till Museiverket eller förvaltningsnämnden för Sveaborg någon annanstans i lagstiftningen betraktas efter ikraftträdandet av denna lag som en hänvisning till Museiverket.

5.

Lag

om Konst- och kulturmyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Verksamhetsområde

Konst- och kulturmyndigheten är ett ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde med ansvar för uppgifter som hänför sig till att främja konst och kultur, mediefostran och en trygg mediemiljö och i fråga om arkivering av samt främjande av kännedom om den audiovisuella kulturen.

2 §

Uppgifter

Konst- och kulturmyndigheten har till uppgift att

- 1) främja konst och kultur samt deras ställning och betydelse i samhället på nationell och regional nivå, om inte ärendet hör till någon annan myndighets verksamhetsområde,
- 2) skapa förutsättningar för konstnärligt skapande och konstnärligt arbete,
- 3) främja mediefostran och mediekompetens,
- 4) främja mediemiljö som är trygg för barn,
- 5) förvara material som hänför sig till filmer samt radio- och televisionsprogram och främja forskning och annan användning av materialet,
- 6) främja kännedom om audiovisuell kultur,
- 7) sköta de uppgifter som undervisnings- och kulturministeriet bestämmer.

Dessutom har Konst- och kulturmyndigheten till uppgift att sköta de uppgifter som enligt lagen om statens konstnärsstipendier (734/1969), lagen om deponering och förvarning av kulturmaterial (1433/2007), lagen om bildprogram (710/2011), lagen om extra konstnäerspensioner (194/2016), lagen om statlig finansiering för främjande av filmkulturen (1174/2018) och annan lagstiftning ankommer på myndigheten.

Med avvikelse från 5 § i lagen om ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde (/) har chefen för den verksamhetsenhet till vars uppgifter ärendena enligt ämbetsverkets arbetsordning hör beslutanderätt i ärenden enligt lagen om bildprogram, och generaldirektören för myndigheten kan inte förbehålla sig beslutanderätten i dem.

3 §

Verksamhetsställen

Konst- och kulturmyndigheten beslutar om sina verksamhetsställen och placeringen av dem.

4 §

Konst- och kulturrådet

I anslutning till Konst- och kulturmyndigheten finns ett konst- och kulturråd, som har till uppgift att

1) besluta om stipendier som baserar sig på kollegial bedömning enligt lagen om statens konstnärstipendier, om andra stipendier som beviljas konstnärer och konstnärsgupper samt om konstpriser,

2) göra framställning om titeln akademiker enligt lagen om statens konstnärstipendier,

3) vara sakkunnigorgan i konst- och kulturpolitiska frågor,

4) sörja för andra uppgifter om vilka det föreskrivs särskilt eller som undervisnings- och kulturministeriet anförtror myndigheten.

Statsrådet utser en ordförande för konst- och kulturrådet, minst åtta och högst 12 medlemmar samt högst sju ersättare för en mandatperiod på tre år. Medlemmarna och ersättarna i rådet ska företräda en bred sakkunskap inom konst- och kulturpolitik och olika aspekter på den. En och samma person kan utses till ordförande, medlem eller ersättare för högst två på varandra följande mandatperioder, och därefter utses på nytt tidigast tre år efter detta. Innan rådet tillsätts ska centrala aktörer inom konst och kultur höras.

Bestämmelser om rådets beslutsfattande och verksamhet utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 §

Organ

I anslutning till Konst- och kulturmyndigheten finns följande organ

1) för utdelningen av stipendier och understöd en nämnd om vilken det föreskrivs i lagen om vissa stipendier och understöd åt författare och översättare (236/1961),

2) för utdelningen av stipendier en nämnd om vilken det föreskrivs i lagen om vissa stipendier åt bildkonstnärer (115/1997),

3) statsandelsnämnden för scenkonst om vilken det föreskrivs i lagen om främjande av scenkonst (1082/2020).

4) bildprogramsnämnden, om vilken det föreskrivs i lagen om bildprogram.

6 §

Förbud mot att söka ändring

I ett beslut som gäller beviljande av konstpris får omprövning inte begäras och besvär får inte anföras.

7 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om Nationella audiovisuella institutet (1434/2007) och lagen om Centret för konstfrämjande (657/2012).

Bestämmelser om ställningen för den personal i tjänsteförhållande vid Nationella audiovisuella institutet och vid Centret för konstfrämjande som överförs finns i 2 kap. i statstjänstemannalagen (750/1994).

Personalen i arbetsavtalsförhållande vid Nationella audiovisuella institutet och vid Centret för konstfrämjande övergår när denna lag träder i kraft till Konst- och kulturmyndigheten (*det nya ämbetsverket*) som personal i arbetsavtalsförhållande. Anställda i arbetsavtalsförhållande för viss tid övergår vid ikraftträdandet för denna lag i det nya ämbetsverkets tjänst i arbetsavtalsförhållande för viss tid för den tid arbetsavtalsförhållandet gäller.

Vid fastställandet av de förmåner som gäller i anställningsförhållandet för den personal som överförs, anses anställningsförhållandet ha fortgått oavbrutet hos staten.

En person som är anställd i arbetsavtalsförhållande kan överföras utan hans eller hennes samtycke, om personen överförs inom eller till hans eller hennes pendlingsregion. Med pendlingsregion avses en region enligt 10 § i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023).

En person som överförs till den nya myndigheten är fortfarande behörig för sina uppgifter eller uppgifter som motsvarar dessa.

Den nya myndigheten fortsätter verksamheten vid Nationella audiovisuella institutet och Centret för konstfrämjande. De ärenden som är anhängiga vid Nationella audiovisuella institutet och Centret för konstfrämjande överförs till den nya myndigheten vid ikraftträdandet av denna lag. På den nya myndigheten övergår vid samma tidpunkt också ovan nämnda ämbetsverks avtal, med undantag för ämbetsverkens specifika tjänste- och arbetskollektivavtal, och förbindelser och de rättigheter och skyldigheter som följer av dessa.

Efter att denna lag har stadfästs kan till Konst- och kulturmyndigheten utnämnas en generaldirektör, vars tjänst fram till den 31 december 2025 finns vid undervisnings- och kulturministeriet.

Nationella audiovisuella institutet och Centret för konstfrämjande ska tillsammans, sedan generaldirektören för Konst- och kulturmyndigheten utnämnts, under dennes ledning utarbeta en arbetsordning för det nya ämbetsverket samt ordna förvaltnings- och andra stödtjänster så att myndigheten kan inleda sin verksamhet den 1 januari 2026.

En hänvisning till Nationella audiovisuella institutet eller Centret för konstfrämjande någon annanstans i lagstiftningen betraktas efter ikraftträdandet av denna lag som en hänvisning till Konst- och kulturmyndigheten.

Det i 5 § avsedda konstråd, de i 6 § avsedda statliga konstkommissionerna och 7 § avsedda regionala konstkommissionerna i den upphävda lagen om Centret för konstfrämjande fortsätter i sina uppgifter till den 30 juni 2026. Det konst- och kulturråd som avses i 4 § tillsätts första gången för en mandatperiod som börjar den 1 juli 2026. En hänvisning till konstrådet, statliga eller regionala konstkommissioner någon annanstans i lagstiftningen betraktas därefter som en hänvisning till konst- och kulturrådet.

6.

Lag

om Tillgänglighetsbiblioteket Celas tjänster

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning

Riksarkivet ska framställa, förmedla och låna ut tillgängligt biblioteksmaterial och tillgängliga läromedel till personer med synskada eller någon annan läsnedsättning som avses i 17 a § 1 mom. i upphovsrättslagen (404/1961), handleda i användningen av material och tjänster, upprätthålla och utveckla bibliotekets samlingar samt vara sakkunnig i bibliotekstjänster för personer med synskada eller någon annan läsnedsättning samt i tillgänglig publicering (*Tillgänglighetsbiblioteket Celas tjänster*).

Ovan nämna tjänster för förmedling och utlåning samt handledning är avgiftsfria för de kunder som anlitar dem.

Vid anordnandet av i denna lag föreskrivna tjänster ska Riksarkivet samarbeta med de allmänna biblioteken, andra bibliotek samt med läroanstalter och högskolor samt vid behov med andra sammanslutningar.

2 §

Användningsregler

Riksarkivet utfärdar användningsregler för utlåning, användning och återlämning av Tillgänglighetsbiblioteket Celas material samt användnings- och låneförbud som bibliotekets kunder ska iaktta.

3 §

Användnings- och låneförbud

Riksarkivet kan för viss tid begränsa en kunds rätt att använda Tillgänglighetsbiblioteket Celas material, om kunden har överlåtit material som han eller hon fått från biblioteket till andra eller gett andra tillträde till bibliotekets material. Riksarkivet kan för viss tid begränsa en kunds rätt att låna material, om denne upprepade gånger tappar bort eller skadar det material som använts eller lånats. Ett användnings- eller låneförbud kan gälla i högst 30 dagar.

En kund får inte heller låna material, om kunden inte har återlämnat sitt tidigare lånade material inom den tidsfrist som anges i användningsreglerna eller ersatt försvunnet eller skadat biblioteksmaterial. Försummelse att betala den ersättning som tas ut för skadat eller försvunnet material leder dock inte till låneförbud, om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att meddela kunden låneförbud. Låneförbudet upphör omedelbart när materialet har återlämnats eller ersatts Riksarkivet.

4 §

Ändringssökande

Omprövning av ett beslut som avses i 3 § 1 mom. 1 mom. får begäras. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen (434/2003).

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

5 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

7.

Lag

om ändring av 7 § i lagen om Finlands Akademi

I enlighet riksdagens beslut
ändras i lagen om Finlands Akademi (922/2009) 7 § som följer:

7 §

Särskilda behörighetsvillkor för generaldirektören

Generaldirektören ska, utöver vad som föreskrivs i 8 § i statstjänstemannalagen (750/1994) vara vetenskapligt meriterad och ha kännedom om forsknings- och högskoleförvaltningen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 16 april 2025

Statsminister

Petteri Orpo

Undervisningsminister Anders Adlercreutz

7.

Lag

om ändring av 7 § i lagen om Finlands Akademi

I enlighet riksdagens beslut
ändras i lagen om Finlands Akademi (922/2009) 7 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

7 §

Generaldirektören

***Särskilda behörighetsvillkor för
generaldirektören***

Akademien leds av en generaldirektör som utnämns av statsrådet för längst fem år åt gången. Generaldirektören avgör de ärenden som hör till Akademien, om inte något annat föreskrivs eller något annat bestäms i instruktionen eller arbetsordningen.

Av generaldirektören krävs att han eller hon är vetenskapligt meriterad. Generaldirektören ska dessutom vara förtrogen med vetenskaps- och högskoleförvaltning och ha i praktiken visad ledarskapskompetens och erfarenhet av ledarskap. Av generaldirektören krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

Styrelsen förordnar en ställföreträdare för generaldirektören på framställning av denne.

Generaldirektören ska, utöver vad som föreskrivs i 8 § i statstjänstemannalagen (750/1994) vara vetenskapligt meriterad och ha kännedom om forsknings- och högskoleförvaltningen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om Utbildningsstyrelsen

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 3 § 3 mom. och 6 mom. 3 mom. i lagen om Utbildningsstyrelsen (/) och 8 § 4 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994), av dem 8 § 4 mom. i statstjänstemannalagen sådant det lyder i lag 283/2015:

1 §

Direktionens sammansättning och tillsättande av den

Undervisnings- och kulturministeriet tillsätter Utbildningsstyrelsens direktion för viss tid samt utser till direktionen högst 15 medlemmar och ersättare för var och en av dem. Bland dessa medlemmar utser ministeriet direktionens ordförande. Medlemmar i direktionen är dessutom generaldirektören och en person som ämbetsverkets personal väljer inom sig för direktionens mandatperiod och ersättaren för denna person. Direktionen väljer inom sig en vice ordförande.

När direktionen tillsätts ska det ses till att båda språkgrupperna blir företrädade, och sakkunskapen inom ämbetsverkets verksamhetsområde ska beaktas.

Utbildningsstyrelsen sköter fastställer arvodet för medlemmarna i direktionen.

2 §

Språknämndernas medlemsantal och val av medlemmar

Institutet för de inhemska språken kallar minst fyra och högst åtta medlemmar till varje språknämnd för tre år i sänder.

Institutet utser ordförande och vice ordförande för varje nämnd bland nämndens medlemmar.

En av medlemmarna i såväl den finska som den svenska språknämnden ska höra till institutets personal.

3 §

Krav på språkkunskaper för personalen vid enheten för uppgifter inom svensk utbildning och småbarnspedagogik

Tjänstemän som är placerade vid enheten för uppgifter inom svenskspråkig utbildning och småbarnspedagogik ska ha sådana kunskaper i svenska som fordras av tjänstemän i ett svenskspråkigt ämbetsdistrikt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

Statsrådets förordning

om Riksarkivet

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 3 § och 5 § 1 mom. i lagen om Riksarkivet (/):

1 §

Riksarkivets verksamhetsställen

Riksarkivet har verksamhetsställen i Helsingfors, Åbo och Vasa samt samearkivet i Enare.

2 §

Delegationen för punktskrift

Delegationen för punktskrift har en ordförande och högst sex andra medlemmar. Riksarkivet utnämner delegationens medlemmar för högst fyra år i sänder.

3 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

Statsrådets förordning

om Museiverket

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 5 § 2 mom. och 6 § i lagen om Museiverket (/):

1 §

Delegationen för Sveaborg

Museiverket utser för en mandatperiod på tre år en ordförande för delegationen för Sveaborg och minst 10 och högst 15 medlemmar som var och en har en personlig ersättare. Medlemmarna ska företräda de viktigaste intressentgrupperna för världsarvet Sveaborg.

2 §

Område i Museiverkets besittning

Förvaltningsnämnden för Sveaborg förvaltar lägenheten Sveaborg som är belägen i Tölö by i Helsingfors stad och har registernummer 6:3.

3 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

Statsrådets förordning

om Konst- och kulturrådet

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 4 § 3 mom. i lagen om Konst- och kulturmyndigheten (/):

1 §

Konst- och kulturrådet sammanträder på ordförandens eller vid dennes förhinder på vice ordförandens kallelse.

Konst- och kulturrådet kan inom sig tillsätta sektioner. Vid tillsättande av en sektion bestämmer rådet vilka ärenden sektionen kan behandla på rådets vägnar.

Konst- och kulturrådet eller dess sektioner är beslutföra när sammanträdet ordförande och minst hälften av de övriga medlemmarna är närvarande. Vid rådets eller en sektionens sammanträden avgörs ärendena i händelse av meningsskiljaktighet med enkel majoritet. Om rösterna faller lika, gäller som beslut den mening som ordföranden har understött. Generaldirektören för Konst- och kulturmyndigheten eller en av generaldirektören förordnad tjänsteman vid myndigheten är föredragande i ärenden som rådet ska avgöra.

2 §

Till Konst- och kulturrådets ordförande, medlemmar och sakkunniga kan arvoden betalas. Grunderna för arvoden fastställs av rådet.

Ersättning för resekostnader betalas i enlighet med tjänste- och arbetskollektivavtalet om ersättning för resekostnader.

3 §

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.